

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

ปริญญานิพนธ์

ของ

อรกร บุญรุ่ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

บทคัดย่อ
ของ
อรภา บุญรุ่ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2548

h 277-118 4.3

อรกร บุญรุ่ง (2548) การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัล
ยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ปรินญาณิพนธ์
กศ ม (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะกรรมการควบคุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร ประเสริฐสุข อาจารย์ทัศน
ทองภักดี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาแผนการดำเนินงาน
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงาน
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศใน
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม
ข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครู
แนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นผู้ให้การสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เขียน
บรรยายของแต่ละโรงเรียน และนำเสนอโดยภาพรวมเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1 แผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 1 เตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน (Plan)
 - 1 2 ปฏิบัติตามแผน (Do)
 - 1 3 กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน (Check)
 - 1 4 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)

- 2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้

ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ตลอดจน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน
ควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ

3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
จำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

- 1 ด้านการประสานงาน
- 2 ด้านครูอาจารย์
- 3 ด้านนักเรียน
- 4 ด้านผู้ปกครอง และ
- 5 ด้านอื่นๆ ทั่วๆ ไป

A STUDY OF THE STUDENT HELPING SYSTEM OF SCHOOLS WITH
HONOURABLE EXCELLENCE AWARD ON SAN SAI YAI KRU LARE SIT
PROJECT IN THE ACADEMIC YEAR 2003

AN ABSTRACT
BY
ORAPORN BOONRUNG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2005

Oraporn Boonrung (2005) *A study of the student helping system of schools with honourable excellence award on san sai yai kru lare sit project in academic year 2003* Master Thesis, MEd (Guidance and Counseling Psychology)
Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University Advisor Committee
Assist Prof Dr Tossaporn Prasertsuk, Arjarn Tatsana Tongpakdee

The purposes This descriptive research were 1) to study the procedure and planing of student helping system, 2) to study the successful factors in relation with student helping system procedures, 3) to study the problems of student helping system procedures and strategies in solving the problems in relation with the student helping system procedures, and 4) to present the student helping system guideline procedures

The subject of this research study were three schools with honourable excellence award in student helping system planing procedures The research instrument was an interview recording form The related document and the interviewees data of the school administrators, the advisors, the guidance teachers, the students and parents / community were analyyed The descriptive data presentation of each school were presented

The results of the study were as follows

1 The student helping system planning procedures included

1 1 Planing,

1 2 Doing,

1 3 Checking and

1 4 Acting

2 The successful factors in relation with student helping system comprised of the involvement of the school administrators, the teachers, the school personnels, the students, parents and community

3 The problems and strategies in dealing with the student helping system resolution were classified in to 5 areas

1 cooperation,

2 teachers,

3 students,

4 parents, and

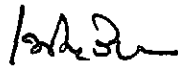
5 other related area

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

ของ
นางสาวอรกร บุญรุ่ง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

 ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ประเสริฐสุข)

กัลยา ทองหล่อ

กรรมการ

(อาจารย์ทัศน ทองภักดี)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์)

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา เมตตา ดูแลจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร ประเสริฐสุข ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ทัศนากองภักดี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลา เอาใจใส่ ตลอดจนแนะนำช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการทำวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร นันทนา วงษ์อินทร์ ที่ได้เสียสละเวลาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมสอบปริญญานิพนธ์ ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วีณา นนทพันธ์ชาวathy ศึกษาพิเศษ 9 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อาจารย์กาญจนา ภูววรรณ หัวหน้างานแนะแนวโรงเรียนวัดสังเวช ที่ได้กรุณาให้เกียรติเสียสละเวลาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ได้ให้มุมมองและข้อเสนอแนะ รวมทั้งประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับอาจารย์กมล ประทีปธีรานันต์ หัวหน้างานแนะแนวโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นอีกท่านหนึ่งที่ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ปลื้มปิติ ผู้เป็นยอดกัลยาณมิตรสำหรับศิษย์ ท่านได้เสียสละเวลา ให้ความเมตตา กรุณา ดูแล เอาใจใส่ ให้กำลังใจ คำแนะนำ รวมทั้งแนวทางในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขอย่างละเอียด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ในกระบวนการวิจัยสิ่งที่จะละเลยไม่ได้เลย ก็คือ ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเป็นพื้นที่การศึกษา จากการลงเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง สิ่งที่ได้รับไม่ใช่เป็นเพียงข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ตีความในการทำวิจัยเท่านั้น แต่สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับก็คือ ความอิมใจ สุขใจ ที่เกิดจากความผูกพันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลดังเช่น อ ศวิษฐ์ ศรีสง ผู้ช่วยฝ่ายปกครองโรงเรียนวรนาธิเฉลิม อ สถิตย์ ชนะชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม อ พาสนา บัวทอง ผู้ช่วยฝ่ายปกครองโรงเรียนผดุงปัญญา ทั้ง 3 ท่าน ที่กล่าวนำไมใช่มีฐานะเป็นเพียงแค่ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญเท่านั้น แต่กลายเป็นผู้ประสานงานในการพาผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลจากท่านอื่นๆ อีกด้วย สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้เป็น การแสดงออกถึงจิตใจที่มีความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจของท่านที่มีต่อผู้วิจัย และรวมทั้งคณะครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองในโรงเรียนที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว นักวิชาการ 8 สำนักงานและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคุณนิจสุดา อภินันทาภรณ์ สำนักติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ให้ความรู้ และข้อมูลเอกสาร คำแนะนำในการทำปฏิญานพันธฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ ความห่วงใยและเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยตลอดการทำวิจัยครั้งนี้

ปฏิญานพันธฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเภทงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2548 ผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้พิจารณาทุนเป็นอย่างสูง

คุณค่าและประโยชน์ของปฏิญานพันธฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณงามความดีนี้แด่ บิดา มารดา พี่ๆ น้องๆ และทุกคน ที่ช่วยเหลือสนับสนุนด้วยดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอเชิดชูพระคุณครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้ประศาสน์วิทยาการต่างๆ แก่ผู้วิจัยจนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี รวมทั้งผู้ที่คอยเป็นกำลังใจ และให้ความกรุณาอย่างมากมาย ซึ่งผู้วิจัยจะบันทึกความกรุณาทั้งหมดนี้ไว้ในใจตลอดไป

อรภา บุญรุ่ง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	10
ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	10
ความสำคัญและความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	11
กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	13
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	16
การคัดกรองนักเรียน	21
การส่งเสริมนักเรียน	23
การป้องกันและแก้ไขปัญหา	30
การส่งต่อ	34
มาตรฐานและการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
งานวิจัยภายในประเทศ	42
งานวิจัยต่างประเทศ	45
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย	47
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย	56
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	56
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	59
โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	59
โรงเรียนผดุงปัญญา	106
โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม	141
สรุปการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	179
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	198
ความมุ่งหมายของการวิจัย	198
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	198
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	199
การวิเคราะห์ข้อมูล	199
นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	199
การวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	199
องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ	
นักเรียน	213
ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ	
นักเรียน	214
ข้อเสนอแนะ	218
บรรณานุกรม	219
ภาคผนวก	224
ภาคผนวก ก	225
- แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	226

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข	243
- รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	244
ภาคผนวก ค	247
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ	248
ภาคผนวก ง	249
- หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ	250
ภาคผนวก จ	253
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	254
ภาคผนวก ฉ	255
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย	256
ภาคผนวก ช	259
- กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนาบัดในโรงเรียน (Matrix Program)	260
ประวัติย่อผู้วิจัย	364

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	14
2 กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนของครูณะแนว /ฝ่ายปกครอง	36
3 แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	60
4 แนวทางการดำเนินงานโครงการ “สายใย สานใจ เพื่อลูก”	68
5 ทฤษฎีในการบริหารงาน	70
6 หลักการทบทวนระบบด้วยวงจรคุณภาพ	86
7 ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม	92
8 ขั้นตอน/กระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	95
9 แนวปฏิบัติในการกำกับดูแลและช่วยเหลือนักเรียนด้านสารเสพติด	96
10 กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาเรียนของครูณะแนว /ฝ่ายปกครอง	103
11 แผนภูมิกระบวนการดำเนินงาน “เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์	129
12 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	131
13 แผนภูมิระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย Matrix Program	158
14 แผนภูมิระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา	162
15 แผนภูมิกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาเรียนของครูณะแนว /ฝ่ายปกครอง	174

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษามีความสำคัญต่อความเจริญของประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ด้วยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านการสื่อสารโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งข่าวสารข้อมูล โลกถูกหลอมหลอมเป็นหนึ่งเดียว เปรียบประหนึ่งหมู่บ้านโลก กิจกรรมทุกด้านไม่ว่าสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ส่งผลกระทบต่อเยาวชน ที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะเยาวชนที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และสังคมรอบข้างอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอบายมุข รวมทั้งปัญหาชั่วสาวสิงแหวดล้อม ถูกเชื่อมโยงเข้าถึงกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539 7) การก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์เป็นโอกาสสร้างปัญญาและสร้างศักดิ์ศรีของประเทศชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสำคัญอันได้แก่ ระบบการเมือง ระบบสังคม และระบบเศรษฐกิจ

คุณภาพของคนเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาประเทศทุกๆ ด้าน และซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันกับนานาประเทศ โลกในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ใช่โลกที่จะประชันกันด้วยกำลังอาวุธแต่ประชันกันด้วยกำลังปัญญา คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นทั้งเหตุและปัจจัยในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539 11) การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำประเทศชาติเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีศักดิ์ศรี

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ บทบาทของการศึกษา คือ การพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สุขสงบ สามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของประเทศในทุกๆ ด้าน (รวิวรรณ ชินะตระกูล 2538 65) ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 5) การศึกษาจึงมีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ เพื่อให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคม และการที่สังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การดำรงชีวิตต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายอย่างตามสภาพความซับซ้อนของสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมปัจจุบันไม่ว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ต้องประสบกับปัญหานานับประการ ซึ่งหากไม่มีการป้องกันแก้ไข

ประเทศไทยก็จะมีแต่ประชากรที่มีปัญหาอันเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมาย ประกอบกับการมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่องานด้านชีวิตและจิตใจของผู้คนอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบอย่างหนักหน่วงจึงต้องการความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดต้องการคำแนะนำปรึกษาอย่างมีเทคนิควิธีการ บางครั้งต้องการความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่ผานเข้ามาในชีวิตอย่างเร่งด่วน อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวแทน พ่อแม่ ผู้ปกครองเมื่อเด็ก ๆ อยู่ที่โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2544) การดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนรู้จักการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขท่ามกลางภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลง นับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน

จากคำกล่าวข้างต้นต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศในระบอบที่ผ่านมายังอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลของการพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนอยู่ในสถานะที่น่าเป็นห่วง ขาดภูมิคุ้มกันและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องได้รับการป้องกัน ช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาให้สามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน ปลอดภัย และมีความสุข (แผนพัฒนาการแนะแนวในวงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2545 – 2549 กระทรวงศึกษาธิการ 2545 1)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

บทบาทของครูในการดูแลนักเรียนนั้นคงมีอะไรใหม่ๆ เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ และได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล การปฏิบัติงานให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นกับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคม

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (คู่มือการบริหารจัดการ
 แนว เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 1) ได้กำหนดความมุ่งหมายและ
 หลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ
 สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง
 มีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลัก
 ว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริม
 ให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง
 ชาติ 2542) กล่าวว่ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ
 เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนิน
 การ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23)
 ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้
 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ
 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง
 และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็น
 การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ

ตามการประกันคุณภาพการศึกษาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัย คือ ครูที่
 ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยตัวชี้วัดที่สำคัญและ ✓
 เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียน คือ การมีความรักเอื้ออาทร เอาใจใส่ ดูแล
 นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษย์สัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำและร่วมกันแก้
 ปัญหาของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า ครู ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ คือ นอกจากจะทำ
 หน้าที่ครูผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่
 อื่นๆ ที่เป็นการสนับสนุนหรือพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพ ทั้งดี เก่ง มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับ
 มาตรฐานด้านผลผลิต คือ นักเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ที่มุ่งให้นักเรียนมี คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐาน
 ที่ 5 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเองพึ่งตนเองได้
 และมีบุคลิกภาพที่ดี มาตรฐานที่ 7 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีปลอดจากสิ่งเสพติดให้
 โทษ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพตาม
 มาตรฐานดังกล่าวได้โดยผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานด้าน
 กระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 1
 ที่ให้โรงเรียนมีการบริหารและการจัดการอย่างเป็นระบบ มาตรฐานที่ 4 มีการจัดกิจกรรมการเรียน
 การสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาตรฐานที่ 7 ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือ
 ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดและพัฒนการศึกษา ดังนั้น
 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อรับการประกันคุณภาพได้ ซึ่ง
 ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย ด้านผลผลิตและด้านกระบวนการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยมีแนวคิดหลักในการทำงาน ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและมีวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ รวมคิดรวมทำของทุกคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน (รายงานการ ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนพินามพิทยาสรรค์ 2545 3)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ตามนโยบายของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีดำริส่งเสริมสนับสนุนให้ สถานศึกษา ครู-อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องรวมแรงรวมใจกันช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบ และต่อเนื่องโดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูและศิษย์ เริ่มในระดับมัธยมศึกษาและมอบ หมายเป็นนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการ กรมสามัญศึกษาเดิมได้มีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินงานจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุข โดยมี หลักการที่สำคัญ ในการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งข้อมูล เทคนิค วิธีการ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดได้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนให้มีความสุข มีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีศักดิ์ศรี มีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่อาจมีขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล แวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบตนเอง และผู้อื่น เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อบรรลุ สังคมไทยให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ซึ่งโครงการสานสายใยครูและศิษย์มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการประเมิน โรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องก่อเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำกับและแก้ไขปัญหา นักเรียนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด และบัดนี้มีโรงเรียนจำนวนมากที่สามารถดำเนินงาน ส่งเสริมและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ทั้งระดับเขตพื้นที่ การศึกษา เขตตรวจราชการ และระดับประเทศ จึงจัดโครงการคัดเลือกสถานศึกษาที่ประสบผล สำเร็จ เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมี 3 โรงเรียนด้วยกัน คือ โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก และโรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศที่สมควรได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานได้ภาคภูมิใจ

ในความสำเร็จ และได้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าเมื่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญดังกล่าว จึงอยากศึกษาโรงเรียนที่ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 เพื่อทราบว่ามีวิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และวิธีการแก้ไขปัญหา ผลการวิจัยครั้งนี้อาจนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงาน การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและด้านอื่นๆ ให้ได้ผลมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1 เพื่อศึกษาการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

- 1 ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ทำให้ประสบผลสำเร็จของครูและโรงเรียน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
- 2 เพื่อเป็นประโยชน์แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะได้นำข้อมูลต่างๆ มาประกอบพิจารณาในการปฏิบัติงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 เพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นแนวทางและแก้ไขปัญหาการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ได้แก่ โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก และโรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา จำนวน 3 โรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กำหนดเป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนที่ 2 ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งต้องรู้จักนักเรียนในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและด้านอื่นๆ เป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการและเครื่องมือต่างๆ เช่น ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก แบบสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนที่ 3 ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่การแบ่งกลุ่มนักเรียนของโรงเรียน แล้วสรุปลงในแบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล และรายห้อง

1.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนที่ 4 ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งต้องส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มจากการแบ่งกลุ่มนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม จัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสม แล้วบันทึกสรุปประเมินการดำเนินกิจกรรม

1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนที่ 5 ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจำเป็นอย่างมากที่จะต้องดำเนินการกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และมีปัญหา โดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ประสานงานกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น กิจกรรมใน

ห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมชมเสริม กิจกรรมสื่อสารกับ
ผู้ปกครอง แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 5 การส่งต่อ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในชั้นตอนที่ 6 ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน
แล้วแต่มีปัญหาต่อการช่วยเหลือนักเรียน มีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้น อาจารย์ที่ปรึกษาต้องดำเนินการ
ส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา ครูฝ่ายปกครอง เพื่อ
ดำเนินการตามระบบต่อไป

2 โรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม หมายถึง โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
ในระดับยอดเยี่ยมของประเทศ ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2546

3 โครงการสานสายใยครูและศิษย์ หมายถึง โครงการที่กระทรวงศึกษาธิการได้
จัดทำขึ้นเพื่อประกันคุณภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเกณฑ์การ
พิจารณาดังนี้

3 1 วิธีการพิจารณาคัดเลือก

สำนักตรวจราชการประจำเขตทุกเขต จะดำเนินการตั้งคณะกรรมการพิจารณา
คัดเลือกโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตตรวจราชการเสนอรายชื่อโรงเรียนเพื่อ
พิจารณา โดยดำเนินการพิจารณาคัดเลือกจากข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษาและการดูปัญหาจาก
สภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาที่ได้รับการเสนอชื่อ

3 2 เกณฑ์การพิจารณา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำเกณฑ์การพิจารณา ได้แก่

3 2 1 เกณฑ์การตัดสินจะพิจารณาจากผลการประเมิน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่
น้อยกว่าร้อยละ 60 00 โดย ผลการประเมินแต่ละรายการควรผ่าน ระดับ 2 ทุกรายการ

3 2 2 ระดับการประเมิน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1 ระดับ 1 หมายถึง พอใช้

2 ระดับ 2 หมายถึง ดี

3 ระดับ 3 หมายถึง ดีมาก

3 2 3 เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้		
	ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3
8	2	5	8
6	2	4	6

324 วิธีการประเมิน

- 1 ประเมินจากเอกสารหลักฐาน และข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียน
- 2 การประเมินตามสภาพจริง ณ สถานศึกษา
- 3 การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู – อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง

ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ประชาชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบเพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จตามโครงสร้างระบบ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการที่ทำงานอย่างเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2544ข 13) มีแนวคิดหลักในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน 2 ประการ คือ

- 1 มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2 ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ รวมคิด รวมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 3) กล่าวถึงแนวคิดในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อจากแนวคิดของกรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษา สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม เป็นการ
ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อศึกษาการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ช่วยเหลือนักเรียน

4 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 1 เอกสารเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 2 ความสำคัญและความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 3 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 3 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 1 3 2 การคัดกรองนักเรียน
 - 1 3 3 การส่งเสริมนักเรียน
 - 1 3 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - 1 3 5 การส่งต่อ
 - 1 4 มาตรฐานและการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย
- 4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

1 เอกสารเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1 ความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544ข 5) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544 44) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัธยาศัยของตนเพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดี นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

กรมสุขภาพจิต (2544ข 15) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ วิธีการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

กรมวิชาการ (2545 15) ได้ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2545 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าวและมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูที่ปรึกษาหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

มันทนา และรังสรรค์ เฟื่องฟู (2546 1) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง/ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

จากเอกสารสามารถสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการของครูที่ปรึกษาในการส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน อย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน

กรมสุขภาพจิต (2544 ข 13) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

- 1 เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ
- 2 เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

กรมสามัญศึกษา (2544 3) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ

- 1 ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญ of ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
- 2 ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน
- 3 คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด
- 4 อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน
- 5 การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2 ความสำคัญและความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 ข 1-3) และสายสมร ยุนิมิ (2545 71-72) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียนว่า การพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกคนมุ่งหวังว่านักเรียนจะได้เติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มีสุขภาพจิตที่ดี ได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี มีความมานะบากบั่น มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล รู้จักตนเองเข้าใจผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม ดูแลช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเอง

ได้ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

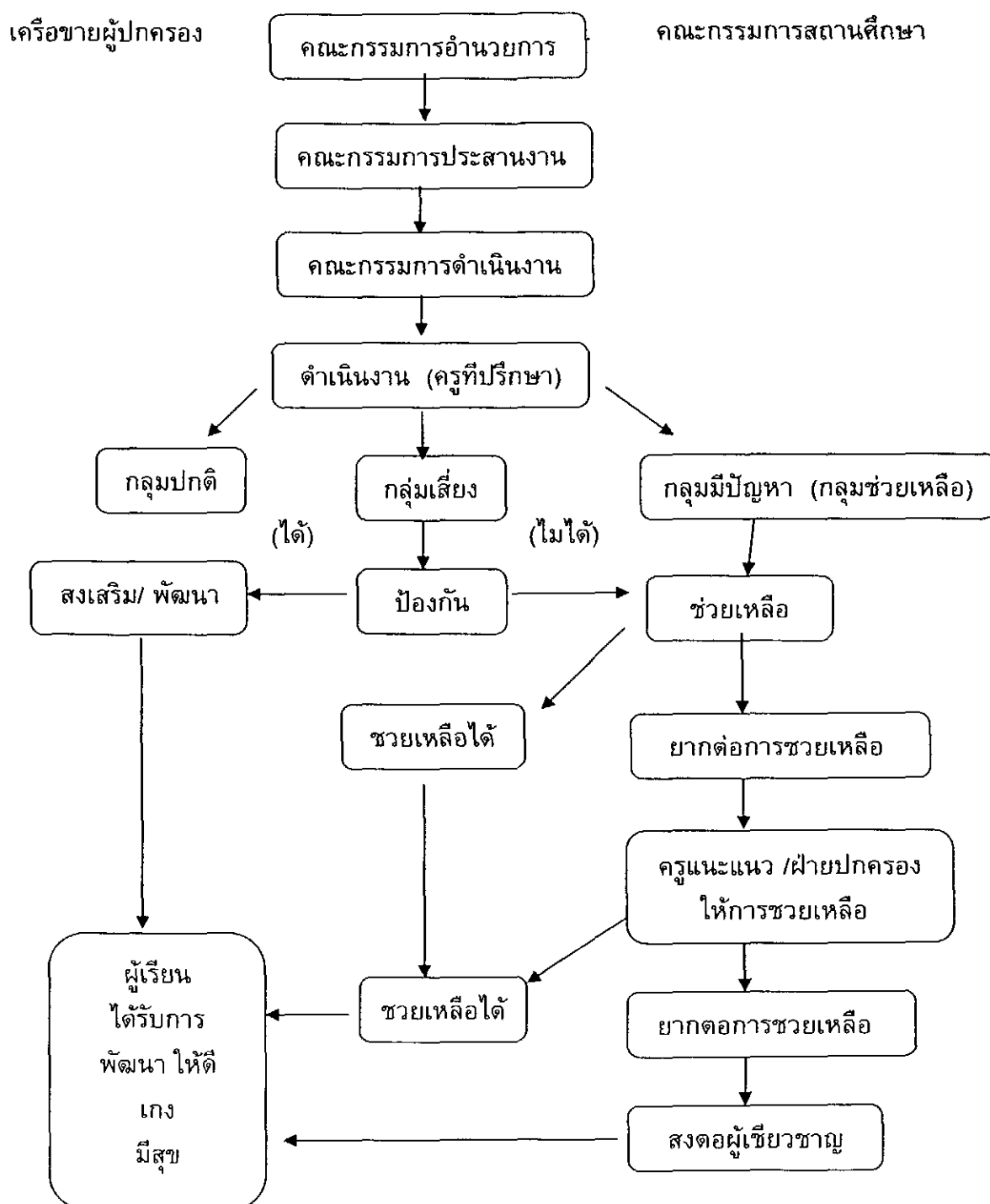
การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง ดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนตามกระบวนการทางการศึกษานั้นยังไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกและในเชิงลบ อันก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังนั้นการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียน อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะเกิดผลดีต่อทุกคน คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ และกรมสุขภาพจิต ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจนมีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่างๆ สำเร็จ ซึ่งแสดงว่าการพัฒนาคุณภาพนักเรียนบรรลุเป้าหมายและบังเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ

1.3 กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้จัดทำแผนภูมิการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แสดงแผนภูมิต่างนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่แสดงในแผนภูมิเป็นการประสานงานร่วมกันของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว รวมทั้งผู้ปกครอง ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือสรุปได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 7-9)

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1 1 ด้านความสามารถ - การเรียน - ความสามารถอื่น ๆ 1 2 ด้านสุขภาพ - ร่างกาย - จิตใจ - พฤติกรรม 1 3 ด้านครอบครัว - เศรษฐกิจ - การคุ้มครองนักเรียน 1 4 ด้านอื่น ๆ	ศึกษาข้อมูลจาก 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) หรือ 3) อื่น ๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (E Q) - การสัมภาษณ์นักเรียน - การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - การเยี่ยมบ้านนักเรียน ฯลฯ	1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) หรือ 3) อื่น ๆ เช่น - แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ - แบบสัมภาษณ์นักเรียน - แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการเยี่ยมบ้านนักเรียน - แบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ฯลฯ
2 การคัดกรองนักเรียน 2 1 กลุ่มปกติ 2 2 กลุ่มเสี่ยง 2 3 กลุ่มช่วยเหลือ	วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) หรือ 3) แหล่งข้อมูลอื่น ๆ	1) เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2) แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
3 การส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	จัดกิจกรรมต่อไปนี้ 1) กิจกรรมโฮมรูม (Home room) 2) ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) หรือ 3) กิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณา ว่าเหมาะสมในการส่งเสริม นักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น	1) แนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูมของโรงเรียน 2) แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ของโรงเรียน 3) แบบบันทึก/สรุปประเมินผล การดำเนินกิจกรรม * โฮมรูม * ประชุมผู้ปกครอง ชั้นเรียน * อื่น ๆ
4 การป้องกันและแก้ไข ปัญหา (จำเป็นอย่างมาก สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ มีกลุ่มช่วยเหลือ)	1) ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2) ประสานกับครูและผู้เกี่ยวข้อง อื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรม สำหรับการป้องกันและการ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 กิจกรรมสื่อสารกับ ผู้ปกครอง	1) แนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาของนักเรียน 5 กิจกรรม 2) แบบบันทึกสรุปผลการ คัดกรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล 3) แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนิน	วิธีการ	เครื่องมือ
3 ส่งต่อ 3 4 ส่งภายใน 3 5 ส่งต่อภายนอก	การส่งต่อภายใน 1) ให้จัดบันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น การส่งต่อภายนอก 2) ให้จัดทำบันทึกการส่งต่อ นักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญ ภายนอกโดยครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการ	1) แบบบันทึกการส่งต่อของโรงเรียน 2) แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544ข 7-9

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ แต่ละองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญมีวิธีการและเครื่องมือแตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 7-9) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1 3 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หลอหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด (กรมสามัญศึกษา 2544ข 10-14) โดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนดังนี้

1 ด้านความสามารถ แยกเป็น

1.1 ด้านการเรียนรู้ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนรู้เฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน และพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น

1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ และการรวมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น

2.1 ด้านร่างกาย รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ น้ำหนักและโรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น

2.2 ด้านจิตใจ พฤติกรรม รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ อารมณ์ ซึมเศร้า วิตกกังวล ความประพฤติ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย

3 ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ รายได้ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ จำนวนพี่น้อง บุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดามารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน เป็นต้น

4 ด้านอื่นๆ ที่ครูอาจารย์พบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการหรือเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวที่สำคัญ คือ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 12) วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อาจารย์ที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวที่สำคัญ คือ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 12 –14)

1 ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือในรูปแบบของการสื่อสารเพื่อการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่นๆ หรือเพื่อนของนักเรียน รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่ความต้องการของแต่ละ

โรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ระเบียบสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้เป็นอย่างดีมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีตู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย ระเบียบสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษาหรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมในแต่ละตอน หรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมาใช้แทนก็ได้)

แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตใจซึ่งช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้นโดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมันนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรปเพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หลอดตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทยแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก มี 3 ชุด

ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก

ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมิน

ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียบสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพของนักเรียน ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย ดังมีรายละเอียด (พนม ลิ้มอารีย์ 2530 51-53) คือ

3.1 การสังเกต

การสังเกตเป็นกลวิธีใช้ศึกษาเด็กเพื่อจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจในตัวนักเรียนได้มากที่สุด เพื่อที่ครูจะได้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมแต่การสังเกตจะใช้ได้ผลก็ต่อเมื่อผู้สังเกตได้รับการฝึกฝนการสังเกตมาเป็นอย่างดี และได้มีการสังเกตอย่างเป็นระบบ คือ จะต้องสังเกตทั้งพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกแต่ละสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในขณะนั้น สังเกตเด็กในสถานการณ์ต่างๆ กัน และมีการสังเกตเด็กเป็นระยะเวลานานพอสมควร ผู้สังเกตที่ขาดคุณภาพ

อาจจะทำให้การสังเกต ขาดความเชื่อถือได้ และเกิดความผิดพลาด ในการจดบันทึกรายงานผลการสังเกต แม้ว่าการสังเกตจะมีขอบเขตจำกัดบางประการ แต่ผู้สังเกตได้กระทำอย่างมีหลักเกณฑ์และรอบคอบแล้ว ผลของการสังเกตย่อมจะสามารถเชื่อถือได้ (พนม ลิมอารีย์ 2530 51)

ลักษณะที่ควรสังเกต คือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พฤติกรรมที่บ่งชี้ความสามารถของนักเรียน พฤติกรรมทางอารมณ์ และองค์ประกอบทางด้านร่างกาย โดยสามารถบันทึกพฤติกรรมจากการสังเกตได้ 2 แบบ คือ การบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา ได้แก่ การบันทึกพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตโดยวิธีการจดบันทึกของผู้สังเกตเอง และการบันทึกพฤติกรรมอย่างมีระเบียบได้แก่ บันทึกพฤติกรรมโดยการใช้มาตราส่วนประมาณค่า การบันทึกพฤติกรรมแบบกำหนดพฤติกรรม และการบันทึกพฤติกรรมแบบให้คะแนน

การสังเกตเป็นเทคนิควิธีหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลและในบางครั้งอาจเป็นการช่วยเสริมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และยังช่วยตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่าตรงตามความเป็นจริงเพียงใด และยังทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเที่ยงตรงขึ้นอีกด้วย การสังเกตเป็นการช่วยครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้เข้าใจผู้เรียนดีขึ้น เช่น ในขณะที่ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ ครูมักสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อจะได้รับทราบว่าผู้เรียนมีความสนใจฟังหรือไม่สนใจครูผู้สอน แล้วนำข้อมูลไปประกอบการศึกษาวินิจฉัย เพื่อการช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป (รวีวรรณ ชินะตระกูล 2539 74)

3.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นกลวิธีอีกชนิดหนึ่งที่ครูหรือผู้แนะแนวใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก การสัมภาษณ์มี 2 ชนิด คือ การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริงและการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริงเป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายละเอียดเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้มาโดยวิธีอื่น เพื่อประโยชน์ในการเข้าใจตัวเด็กอย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้นสวนการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษาเป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ แก้ปัญหาของตนที่กำลังประสบอยู่ได้ เพื่อให้เขาได้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (พนม ลิมอารีย์ 2530 52)

การสัมภาษณ์ เป็นวิธีหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จะเห็นพฤติกรรมของเด็กสามารถนำมาประกอบการพิจารณาในการทำความเข้าใจพฤติกรรมเด็กได้ดีขึ้น การสัมภาษณ์อาจจะสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง เพื่อนของเด็ก ครูผู้สอนเด็กคนนั้น เป็นต้น (รวีวรรณ ชินะตระกูล 2539 79)

3.3 การเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านเป็นกลวิธีอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน เป็นการเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการรู้จักนักเรียนเฉพาะที่โรงเรียนไม่ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนอย่างถูกต้องเสมอไป เพราะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนที่แสดงออก

ที่โรงเรียนนั้น แท้ที่จริงอาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพความเป็นไปทางบ้านก็ได้ จึงมีความจำเป็นที่ครูและผู้แนะแนวจะต้องออกไปทำการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้วย เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดในการศึกษาเด็ก (พนม ลัมอารีย์ 2530 53)

ข้อมูลที่จะได้จากการเยี่ยมบ้าน คือ สภาพทั่วไปของบ้าน สิ่งแวดล้อมของบ้าน บุคคลที่อยู่ในบ้าน เจตคติของผู้ปกครองและเด็กต่อที่บ้านของตน สภาพ โอกาสและความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียนที่บ้าน เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครูและโรงเรียน เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของนักเรียนเป็นอย่างมาก ครูจึงควรทราบข้อมูลด้านนี้ (ลักขณา สรวัณณ์ 2543 237-238 , รวีวรรณ ชินะตระกูล 2539 110-111)

3 4 การตรวจสอบสุขภาพและระเบียบสุขภาพ

การตรวจสอบสุขภาพและระเบียบสุขภาพจัดว่าเป็นวิธีและเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน ทำให้สามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาของนักเรียนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากปัญหาต่างๆ ของนักเรียนนั้น บางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากการมีสุขภาพไม่ดีก็ได้ ดังนั้นการตรวจสอบสุขภาพและระเบียบสุขภาพจึงเป็นกลวิธีและเครื่องมือ ที่จะขาดเสียมิได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (พนม ลัมอารีย์ 2530 53)

3 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้สังคมมิติ เป็นวิธีการที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน เป็นวิธีการที่ครูใช้เพื่อทราบความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อเพื่อนๆ นักเรียนด้วยกัน การใช้สังคมมิติมีประโยชน์ต่อครูหลายประการ คือ ช่วยให้ครูทราบว่าเด็กคนใดในชั้นเรียนที่รวมเป็นกลุ่มหรือแยกออกจากกลุ่ม และมีเด็กอยู่จำนวนกี่กลุ่ม ช่วยให้ครูเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในชั้น และหาทางปรับปรุงให้เด็กมีความสัมพันธ์กันดีขึ้น ช่วยให้ทราบว่าเด็กคนใดไม่เข้าสังคม และขาดเพื่อน ครูสามารถนำผลของสังคมมิติไปใช้ในการปกครองชั้นเรียน เป็นต้นว่าสามารถทราบว่าเด็กคนใดที่อาจช่วยยับยั้งเพื่อนๆ ได้ หรือการจัดที่นั่งนักเรียนใหม่ เปิดโอกาสให้เด็กทำความรู้จักกัน ทำงานรวมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง

3 6 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัด เช่น วัดความคิดเห็น ความรู้สึก และอารมณ์ เช่น จิตใจ ความรู้ ความเชื่อ การเห็นคุณค่าในเรื่องต่างๆ เป็นต้น

การสร้างแบบสอบถามมีหลักการสำคัญ คือ ภาษาที่ใช้ควรกระชับรัดกุม สือความหมายชัดเจน ตั้งดูความสนใจของผู้อ่านครอบคลุมสาระที่สำคัญที่ต้องการทั้งหมด ถามเฉพาะข้อมูลที่ต้องการศึกษาเท่านั้น และใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับที่จะศึกษา โดยสามารถเลือกใช้แบบสอบถามที่มีหลายลักษณะให้เหมาะสม เช่น แบบกำหนดคำตอบให้ แบบให้ตอบเสรีโดยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

การศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลจึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อทราบ ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด เจตคติ ลักษณะนิสัย อารมณ์ ฯลฯ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อม ของนักเรียน เช่น สภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในบ้าน อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของ ครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน และนักเรียนรู้จักตนเองมากขึ้น เพื่อนำเอารายละเอียด ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

1.3.2 การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่ม นักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม (กรมสุขภาพจิต 2544ก 25, กรมสามัญศึกษา 2544ข 15) คือ

1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนทั่วไป ไม่มีปัญหารุนแรงใดๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือส่วนรวมในด้านลบ แต่อาจมีความยุ่งยากเกิดขึ้นได้เมื่อต้องเผชิญ ปัญหาหรือภาวะวิกฤตในชีวิตประจำวัน

2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต ปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองดื่ม เสพ สูด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลง ไปในทางลบ

3 กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความ รวดเร็วในการแก้ไขปัญห เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรอง นักเรียนเพื่อการจัดกลุ่ม แล้วความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหของนักเรียนจะมีน้อยลง มี ผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียน รับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดย เฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมี พฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีก ด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการ ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครอง เกิดความเข้าใจผิดว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียนักเรียนในภายหลังได้ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 15, กรมสุขภาพจิต 2544ก 25)

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู อาจารย์ เพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนรวมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูอาจารย์ในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา (กรมสามัญศึกษา 2544ข 16 , กรมสุขภาพจิต 2544ก 25)

ประเด็นในการพิจารณาการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนจะพิจารณาข้อมูลนักเรียนดังต่อไปนี้

1 ด้านความสามารถ

1.1 ด้านการเรียนรู้ ประเด็นการพิจารณา คือ

- 1.1.1 ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน
- 1.1.2 ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน
- 1.1.3 ความสามารถในการเรียน
- 1.1.4 ความสม่ำเสมอในการมาเรียน

1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ ประเด็นการพิจารณา คือ

- 1.2.1 การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี
- 1.2.2 ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา
- 1.2.3 บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน
- 1.2.4 การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน

2 ด้านสุขภาพ

2.1 ด้านร่างกาย ประเด็นการพิจารณา คือ

2.1.1 ความผิดปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น

- 2.1.2 โรคประจำตัว
- 2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับสวนสูง
- 2.1.4 ความสะอาดของร่างกาย

2.2 ด้านจิตใจ - พฤติกรรม ประเด็นการพิจารณา คือ

2.2.1 สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า

- 2.2.2 ความประพฤติ
- 2.2.3 พฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียน ความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น

2.2.4 ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

3 ด้านครอบครัว

3.1 ด้านเศรษฐกิจ ประเด็นการพิจารณา คือ

3.1.1 ผู้หารายได้ให้ครอบครัว

3.1.2 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน

3.1.3 ความพอเพียงของรายรับกับรายจ่าย

3.1.4 จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน ประเด็นการพิจารณา คือ

3.2.1 ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง

3.2.2 ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

3.2.3 ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่มักทะเลาะเบาะแว้งใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึมเหมอลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน

3.2.4 การใช้สารเสพติดการดื่มสุราหรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง / รุนแรงของสมาชิกในครอบครัว

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียน

1. ระเบียบสะสม

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

3. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

4. วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน

ครู อาจารย์ ที่เกี่ยวข้องจากแบบสอบถาม การสังเกต การสอบถามจากครูพยาบาล จากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพของนักเรียน แฟ้มสะสมงาน และการสอบถามจากนักเรียนโดยตรง

การคัดกรองนักเรียนเป็นกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องทำอย่างรอบคอบ และควรกำหนดช่วงเวลาของข้อมูลการคัดกรอง กล่าวคือ หากข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรทบทวนข้อมูลการคัดกรองใหม่ และควรใช้ข้อมูลจากหลายๆ จุดเพื่อความเที่ยงในการคัดกรองนักเรียน

1.3.3 การส่งเสริมนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544: 19-21) ได้กล่าวถึงความสำคัญและวิธีการส่งเสริมนักเรียนว่า การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนในกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่

โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถดำเนินการพิจารณาได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1 กิจกรรมโฮมรูม (Home Room)

โฮมรูม (Home room) หมายถึง ห้องที่กำหนดให้ครูคนใดคนหนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อนักเรียนชั้นใดชั้นหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อลงเวลาเรียนของนักเรียนทั้งในเวลาเช้าและบ่ายและประกาศแจ้งข่าวสารต่างๆ ที่นักเรียนควรทราบ ทั้งอบรมตักเตือน สั่งสอน ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน และเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็น เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมโฮมรูมมีความแตกต่างกันไป บางโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมนี้ในช่วงเช้ามืดก่อนเข้าเรียนโดยเวลาวันละประมาณ 15-20 นาที บางโรงเรียนอาจจัดสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละประมาณ 40 – 50 นาที โดยอาจจัดในช่วงเช้าหรือเย็นแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ส่วนครูผู้ดำเนินการกิจกรรมโฮมรูมนั้น โดยทั่วไปมอบหมายให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กตลอดทั้งวัน สามารถเห็นและเข้าใจในปัญหาและพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนในห้องเรียนได้อย่างดี (ไพโรจน์ นาคสุวรรณ และวันนอร์มมา 2528 43 - 46)

กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตให้แก่นักเรียน เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเป็นสุข มีคุณค่าและประสบผลสำเร็จตามศักยภาพ รวมทั้งมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนไทยในยุคปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ซึ่งทำให้ครูที่ปรึกษามีโอกาสคุ้นเคยและรู้จักนักเรียนในความดูแลมากขึ้น ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

การจัดกิจกรรมโฮมรูม เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและฝึกทักษะต่างๆ มากกว่าการบรรยาย การออกคำสั่ง หรือชี้ให้กลัว โดยจัดให้ครอบคลุมสาระใน 5 ด้าน ซึ่งประมวลจากผลการสำรวจความต้องการจำเป็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

- 1 ด้านการเรียนรู้และอาชีพ
- 2 ด้านการปรับตัว
- 3 ด้านเพศและการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายที่มีผลกระทบต่อจิตใจ
- 4 ด้านยาเสพติด
- 5 ด้านคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมโฮมรูม โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1 กิจกรรมโฮมรูมสั้น ใช้เวลา 15 - 20 นาที
- 2 กิจกรรมโฮมรูมยาว ใช้เวลา 50 - 60 นาที

ทั้งนี้การใช้โฮมรูมสั้นหรือโฮมรูมยาวขึ้นกับปัญหาความต้องการนโยบายวัตถุประสงค์ และความพร้อมของโรงเรียน

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมโฮมรูมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1 จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น การเลาเรื่อง อานใจ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง
- 2 เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัด
- 3 ให้กำลังใจและให้โอกาสนักเรียนประสบความสำเร็จเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตนเอง
- 4 สร้างบรรยากาศการอยู่รวมกันอย่างกัลยาณมิตร อบอุ่น เอื้ออาทร
- 5 ให้ความรัก ให้ความเวลาแก่นักเรียนเสมอ รวมทั้งให้โอกาสและการเสริมแรงในการปรับปรุงพฤติกรรม

6 สนับสนุนให้นักเรียนค้นพบความสามารถและเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 40 – 41)

กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือ เป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดังสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย (กรมสามัญศึกษา 2544 ข 19 – 20 , กรมสุขภาพจิต 2544 ก 29–30) แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้

1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

- 1 1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 1 2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย
- 1 3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่นๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้
- 1 4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งโดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย

3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4 วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

วัชรินทร์ ทรัพย์มี (2531 11-12) ได้เสนอรูปแบบของการแนะแนวในการจัดกิจกรรมโฮมรูมสรุปเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการการจัดกิจกรรมโฮมรูม ซึ่งครูแนะแนวควรทำหน้าที่นี้

ขั้นที่ 2 สำรวจความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ได้กิจกรรมที่นักเรียนสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการ และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน

ขั้นที่ 3 พิจารณาลักษณะของผู้เรียน เพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน

ขั้นที่ 4 ศึกษาหลักสูตร

ขั้นที่ 5 กำหนดหัวข้อเรื่อง ผู้วางโครงการกิจกรรมโฮมรูมจะต้องกำหนดหัวข้อเรื่องในการจัดโฮมรูมแต่ละครั้งให้ครอบคลุมการแนะแนวการศึกษา อาชีพ และการปรับตัวด้านสังคม และส่งต่อในระดับชั้นนั้นๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เพิ่มเติมในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ และเป็นการให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้นที่ 6 จัดกิจกรรมโฮมรูมในลักษณะสำเร็จรูป แต่ละหน่วยประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีจัดกิจกรรม อุปกรณ์ และการประเมินผล เพื่อการสะดวกในการนำไปใช้ ซึ่งจะเป็นการช่วยครู ไม่ใช่การเพิ่มภาระแก่ครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 41) ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการจัดกิจกรรมโฮมรูม สรุปเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1 กำหนดหัวข้อเรื่อง
- 2 กำหนดวัตถุประสงค์
- 3 กำหนดกิจกรรม
- 4 ดำเนินการทำกิจกรรม
- 5 บันทึกผลการทำกิจกรรม
- 6 ประเมินผลการจัดกิจกรรม
- 7 สรุปรายงานผล

2 การจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครอง นักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมมือกันดูแลนักเรียนระหว่าง บ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้รับความ เอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ ความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือรวมมือกับทางโรงเรียน การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุม อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุม ผู้ปกครองชั้นเรียน (กรมสามัญศึกษา 2544ข 11 - 22, กรมสุขภาพจิต 2544ก 30-31) คือ

1 การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการ จัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2 การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ หรือ ต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ ประชุมใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียน ทุกคนและอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุง หรือ แก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3 การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุม นั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะ มีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุม ในการประชุมแต่ละครั้งครูที่ปรึกษา ควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้

- 1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง
- 2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
- 3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ในครั้งต่อไป

การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน กรมสุขภาพจิต (2544 155-161) ได้เสนอแนะกิจกรรม ส่งเสริมนักเรียน ไว้ดังนี้

กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย

สาระสำคัญคือการที่คนเรามาอยู่รวมกันจำเป็นต้องทำความรู้จักกันคุ้นเคยกันเพื่อเป็นพื้นฐานการสร้างสัมพันธภาพ และปรับตัวให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย คือ เพื่อให้ครู และนักเรียนได้รู้จักกันคุ้นเคยกัน รวมทั้งเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกันและกันมากขึ้น

การดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตัวเอง เช่น ชื่อจริง ชื่อเล่น ฯลฯ

1 ให้นักเรียนจับคู่ สัมภาษณ์เพื่อน แล้วจับกลุ่มสัมภาษณ์เพิ่มขึ้นจาก 2 เป็น 4 เป็น 8

2 ให้นักเรียนบอกประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มเติมจากการรวมกิจกรรม

หมายเหตุ ในห้องเรียนที่นักเรียนรู้จักกันแล้ว อาจมีการเปลี่ยนกิจกรรมที่มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นตามที่ปรึกษาจะเห็นสมควร

กิจกรรมความดี และความสามารถที่มี

สาระสำคัญคือการที่บุคคลได้มองเห็นความดี สิ่งที่ดีหรือความสามารถพิเศษของตนเองจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมความดี ความสามารถที่มี คือ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความดีและความสามารถพิเศษของตน และเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

การดำเนินกิจกรรม

1 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงงานอดิเรกของตนเอง โดยอาจเสนอเป็นการเล่าเรื่องหรือแสดงทาทาโดยใช้ภาษาใบ้ แล้วให้เพื่อนทาย

2 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ของตนเอง หากไม่มีครู และเพื่อนนักเรียนช่วยกันให้กำลังใจ และช่วยกันบอกถึงกิจกรรม หรือสิ่งทีนักเรียนทำได้ดี

3 ให้นักเรียนเล่าการกระทำของตนที่รู้สึกประทับใจ หรือประสบการณ์ที่ทำให้ภาคภูมิใจ

4 ให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงข้อคิดที่ได้จากการรวมกิจกรรมครั้งนี้

กิจกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียน

สาระสำคัญ คือ โลกปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจำเป็นที่เราทุกคน โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนจะต้องติดตามข่าวสารเพื่อให้มีความรู้ ข้อมูลใหม่ๆ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถนำข้อมูลข่าวสารต่างๆมาใช้ในการเป็นประโยชน์ต่อการเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการใฝ่หาข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์นอกตำราเรียน และเพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหา และเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม

การดำเนินกิจกรรม

- 1 ให้นักเรียนรวมกันอภิปรายถึงข้อดี ข้อเสียของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
- 2 ให้นักเรียนนำข่าว หรือข้อมูลความรู้จากสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรืออื่นๆ มาเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้ แล้วครุ่นท้อภิปรายซักถาม
- 3 ให้นักเรียนที่มีประสบการณ์จากการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตมาเล่าประโยชน์หรือสิ่งที่ไม่ดีที่ได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ต และให้อภิปรายรวมกันถึงข้อควรระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ต
- 4 ให้นักเรียนรวมกันสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน และรักการแสวงหาความรู้อันเป็นประโยชน์นอกตำราเรียน

กิจกรรมการพัฒนาตนเองด้านการเรียน

สาระสำคัญ คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้สำรวจและรู้จักตนเองในเรื่องการเรียน จะช่วยให้นักเรียนมองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการเรียนให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการพัฒนาตนเองด้านการเรียน คือ เพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองในการเรียน และสามารถบอกวิธีที่จะพัฒนาตนเองในการเรียน

การดำเนินกิจกรรม

- 1 ครูอธิบายเกณฑ์การจบหลักสูตร
- 2 ให้นักเรียนรายงานการแก้ไข 0,ร,ม,ส และ มผ สำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนดังกล่าว
- 3 ให้นักเรียนรายงานผลการเรียนเฉลี่ยรายวิชาแต่ละภาคเรียน โดยเสนอเป็นกราฟแท่ง
- 4 ให้นักเรียนที่ได้ผลการเรียนดีในแต่ละรายวิชาเล่าวิธีการเรียนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ
- 5 ครูนำอภิปรายเรื่องการแบ่งเวลาในการทำการบ้าน การดูหนังสือ การทำกิจกรรมนอกหลักสูตร การอ่านและบันทึกย่อ การชวยงานผู้ปกครอง ฯลฯ

กิจกรรมการผ่อนคลายความเครียด

สาระสำคัญ คือ ความเครียดเกิดขึ้นได้กับคน ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งหากนักเรียนรู้เท่าทันและขจัดออกไปได้ยิ่งเร็วเท่าไร ก็จะทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นเท่านั้น แต่หากปล่อยให้สะสมมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้ขาดความสุขในการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนลดลง ตลอดจนส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการผ่อนคลายความเครียด คือ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการผ่อนคลายความเครียด และรู้วิธีการในการผ่อนคลายความเครียด

การดำเนินกิจกรรม

1 ขออาสาสมัครนักเรียนเล่าถึงสถานการณ์ที่ตนเองเกิดความเครียด และวิธีการจัดการกับความเครียดนั้น แล้วอภิปรายร่วมกันถึงสาเหตุ และผลของความเครียด รวมทั้งแนวทางการขจัดความเครียด

2 ครูนำเสนอเทคนิคการผ่อนคลายความเครียดเบื้องต้น และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามครู แล้วนำไปใช้กับตนเอง เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การฝึกหายใจเพื่อคลายเครียด เป็นต้น

ทั้งการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมในรูปแบบอื่นๆ ที่หลากหลาย ถือเป็นกิจกรรมการส่งเสริมนักเรียน ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำคัญมาก อาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมที่ต้องกระชับทั้งเนื้อหา เวลา อีกทั้งทำหลักฐานการปฏิบัติงานในสื่อนี้ และทำการประเมินผลการจัดกิจกรรมด้วย

1 3 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องดูแลให้ความใส่ใจอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย การป้องกันและการแก้ไขปัญห ให้นักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องมีการดำเนินการมี 2 ประการ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 23 – 25 , กรมสุขภาพจิต 2544ก 32 – 34) คือ

1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหานักเรียนให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คำปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพ คือ ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านจิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการศึกษา โดยกระบวนการในการให้คำปรึกษาที่จะต้องสร้างสัมพันธภาพ พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญห และ

ยุติการเป็นการเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้นครูที่ปรึกษาควรจะปฏิบัติ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 24, กรมสุขภาพจิต 2544ก 32-34) ดังนี้

- 1) รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้
- 2) หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคน และผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้ 5 แนวทาง (กรมสามัญศึกษา 2544ข 25, กรมสุขภาพจิต 2544ก 33) คือ

1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

เป็นการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนไม่ใช่ในคาบเรียนโดยส่วนใหญ่จึงเป็นเวลาเข้าก่อนเข้าแถว หรือเวลาเย็นหลังโรงเรียนเลิก แล้วการจัดกิจกรรมอาจทำเป็นชมรมเป็นโครงการหรือเป็นงานของโรงเรียนโดยมีครูที่ปรึกษาร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับตัวนักเรียนและความต้องการของนักเรียน โรงเรียนควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลาย ซึ่งนักเรียนอาจเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกหรือผู้ร่วมจัดกิจกรรมหรือเป็น ผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมเองโดยมีครูที่ปรึกษา การที่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะเอื้ออำนวยให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกว้างขวางขึ้น และหากมีเทคโนโลยีทันสมัยก็จะจูงใจให้นักเรียนรวมกิจกรรมมากขึ้นด้วย (กรมสามัญศึกษา 2544ข 109-110, กรมสุขภาพจิต 2544ก 178)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดและสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนนอกเหนือจากหลักสูตรปกติไม่มีการให้คะแนนทางวิชาการ และผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วยความสมัครใจ (สมบุรณ์ ทับทิมไทย 2521 27)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง บรรดากิจกรรมประกอบหรือนอกหลักสูตรที่ให้การศึกษากับนักเรียนนอกห้องเรียนจัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากคณาจารย์ และไม่มีการให้คะแนนใดๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ 2525 38)

2 กิจกรรมในห้องเรียน

เป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมมีบทบาทในกลุ่มและได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมร่วมกับเพื่อนมากกว่าเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child center) หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) จึงเป็นส่วนสำคัญของการจัดกิจกรรมในห้องเรียน แต่ทั้งนี้การจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนก็สามารถดำเนินการในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี โดยขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียน (กรมสามัญศึกษา 2544ข 110, กรมสุขภาพจิต 2544ก 179)

กิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการให้ข้อมูลกับนักเรียนแบบกลุ่มที่ดีวิธีหนึ่งนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมด้วยวิธีอื่นๆ เพราะจะช่วยให้นักเรียนสามารถช่วยตนเองได้ จากการที่รู้จักตนเองในทุกๆ ด้าน และรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวอย่างกว้างขวาง ทำให้สามารถนำมาใช้ประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม (ซอลัดดา ขวัญเมือง 2541 12)

3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

ครูที่ปรึกษาต้องพิจารณาจับคู่ให้นักเรียนให้เหมาะสมกันทั้งด้านความสามารถ บุคลิกภาพเพื่อให้สามารถช่วยเหลือกันได้จริง และไม่มีปัญหาในการจับคู่ หรือถูกข่มขู่ ถูกแกล้งจากเพื่อนที่ตนดูแล นักเรียนทั้งคู่ต้องสมัครใจที่จะจับคู่กัน และยินดีให้หรือรับการดูแลช่วยเหลือจากเพื่อนอีกคนหนึ่ง ครูที่ปรึกษาต้องสังเกตพฤติกรรมของทั้งคู่อยู่เสมอว่าช่วยเหลือกันได้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งควรมีการสอบถามหรือให้คำแนะนำในการ จับคู่เพื่อการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ (กรมสามัญศึกษา 2544ข 111 , 2544ก 179 – 180)

การดำเนินกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

- 1) นักเรียนที่เรียนเก่งให้จับคู่กับนักเรียนที่เรียนอ่อนเพื่อการติวหรือสอนเสริมให้แก่เพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า
- 2) นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง จับคู่กับนักเรียนที่ยังไม่ได้แสดงความสามารถออกมาให้เห็นเพื่อนำพาไปสู่การทำกิจกรรมแสดงความสามารถออกมา เช่น การเล่นกีฬา ร้องเพลง ศิลปะการพูด เป็นต้น
- 3) นักเรียนที่ชอบเก็บตัว ซ้ำๆ ไม่มีเพื่อน ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์ภาพดีมีจุดแข็งด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม

4 กิจกรรมชมเสริม

เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูในระดับชั้นเดียวกันจำเป็นต้องร่วมมือ ร่วมใจกันวางแผน การสอนชมเสริมให้แก่เพื่อนที่เรียนอ่อน หรือเรียนรู้ซ้ำไม่ทันเพื่อน ครูที่ปรึกษาควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากครูประจำวิชาก่อนส่งนักเรียนไปติดต่อเพื่อขอเรียนชมเสริม (กรมสามัญศึกษา 2544ข 111-112, กรมสุขภาพจิต 2544ก 180)

5 กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาควรมีทักษะการสื่อสารและควรบอกถึงความรู้สึกหวั่นไหวของครูที่มีต่อนักเรียน จากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นแทนการแจ้งว่า นักเรียนมีปัญหาในเรื่องใดเพื่อมิให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกต่อต้าน ไม่พอใจทั้งกับครูที่ปรึกษา หรือแม้แต่ตัวนักเรียนเอง และการเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียนเป็นการส่วนตัว (กรมสามัญศึกษา 2544ข 112, กรมสุขภาพจิต 2544ก 180)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปคินส์ พบว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมาก ฉะนั้นการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ครูอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล 2544 181-182)

- 1 แจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนขอความร่วมมือให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 2 วางแผนร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเวลาอยู่ที่บ้านเพื่อช่วยให้นักเรียนใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
 - 3 ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการทำงานของนักเรียน ช่วยดูให้นักเรียนทำการบ้านให้เสร็จ
 - 4 ในกรณีที่นักเรียนต้องช่วยทำงานบ้าน ครูควรอธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงความจำเป็นที่นักเรียนต้องมีเวลาทำการบ้าน
 - 5 สนับสนุนให้ผู้ปกครองรวมในกิจกรรมของโรงเรียน
- ข้อควรตระหนักในการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน (กรมสามัญศึกษา 2544ข 26)

1 การรักษาความลับ

1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้โดยไม่ให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2 การแก้ปัญหา

2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนแต่ละคนต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้

คำแนะนำปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ผึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

การช่วยเหลือป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือ โดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนเพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

1 3 5 การส่งต่อ

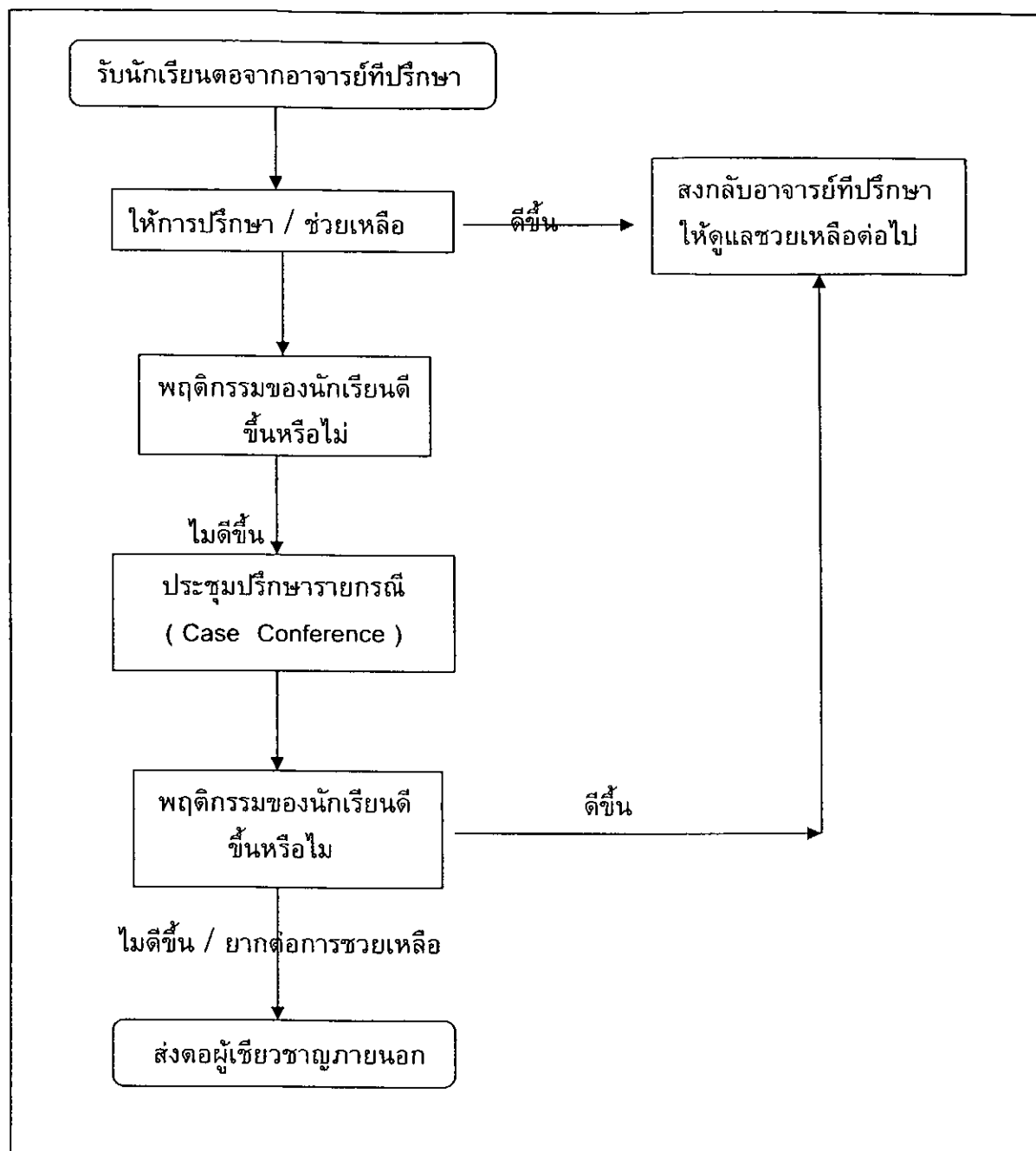
ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหาคงที่ของครูที่ปรึกษา ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข (กรมสามัญศึกษา 2544ข 26 – 29)

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1 การส่งต่อภายใน อาจารย์ที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขปัญหายุ่งยากต่อการช่วยเหลือของอาจารย์ที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก และปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกันดังแผนภูมิที่แสดงกระบวนการดำเนินงานของครูแนะแนว / ฝ่ายปกครอง ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง
ที่มา กรมสามัญศึกษา (2544)

แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

การส่งนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

- 1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ
- 2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของอาจารย์ที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดียินยอมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
- 3 ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อการดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544ข 26–29) ได้เสนอแนะวิธีการดำเนินงานในการส่งต่อนักเรียนไว้ดังนี้

- 1 อาจารย์ที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
- 2 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 3 อาจารย์ที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธเป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อ และยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแผนการที่อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจ ยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
- 4 อาจารย์ที่ปรึกษานัดแนะวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับการช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย เพื่อรับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบกัน
- 5 ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียน และความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

การส่งต่อนักเรียน เป็นกิจกรรมสุดท้ายในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ไม่ได้หมายความว่าอาจารย์ที่ปรึกษาหมดภาระกับนักเรียนที่ส่งต่อไปแล้วทันที แต่เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ต้องคอยสอบถาม ติดตาม ดูแล นักเรียนที่ได้ส่งต่อนั้นด้วย

สรุปขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาลดลดกระบวนการ โดยมีการประสานงาน หรือรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูที่

เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนทุกคน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องศึกษารายละเอียดต่างๆ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเพิ่มพูนทักษะ และประสิทธิภาพในการทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการศึกษา และจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว ให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

1.4 มาตรฐานและการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังระบุให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี รวมทั้งต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทุกปี เพื่อให้ประจักษ์แก่สังคมว่าสถานศึกษามีประสิทธิผลใน 2 ประเด็นหลัก คือ

- 1 ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน
- 2 สถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานอย่างแท้จริง

จริง

การประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบ มีเข็มมุ่งไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ คือ ความมั่นใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคุณภาพของผู้เรียนที่ต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ ความมั่นใจนี้ต้องอยู่บนฐานของหลักวิชาข้อเท็จจริงหลักฐานเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ

ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยภาระงานสำคัญที่มีเปลี่ยนแปลงใหม่ แดกลับเป็นกระบวนการจัดการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาประกอบด้วย

- 1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / แผนกลยุทธ์
- 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดการประเมินเพื่อทบทวนการพัฒนาคุณภาพ

แนวคิดการประเมินเพื่อทบทวนการพัฒนาคุณภาพ คือ กระบวนการตรวจสอบที่เป็นระบบและเป็นอิสระเพื่อตรวจสอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและผลลัพธ์ที่ได้ว่าสอดคล้องกับการเตรียมการหรือวางแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อประเมินว่าการเตรียมการดังกล่าว ได้มีการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่

ความสำคัญของการประเมินเพื่อทบทวน

เป็นการไปทราบหลักฐานและข้อมูลจริงว่าหน่วยงานได้มีการปฏิบัติข้อกำหนดในมาตรฐานโรงเรียนตามสิ่งที่ระบุไว้ในนโยบาย คู่มือการปฏิบัติงานคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงจากการประเมินความพร้อมหรือไม่

1. ช่วยให้สามารถพัฒนาระบบคุณภาพของโรงเรียนสอดคล้องกับกำหนดของมาตรฐานโรงเรียน
 2. ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพของการนำระบบคุณภาพไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนด
 3. ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้
 4. จะช่วยให้ผู้รับการประเมิน ผู้ประเมิน มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพ และพัฒนาระบบงานให้ดีขึ้น
 5. เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นหนึ่งของการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดการรับรองคุณภาพ
- เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการประกันคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ครอบคลุมทุกระบบย่อยที่ต้องทำงานร่วมกัน เช่น ระบบการบริหารและการจัดการ ระบบหลักสูตรและการเรียนการสอน ระบบกิจกรรม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับครูทุกคนดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และหัวใจของการมีส่วนร่วมคือการมีทีมงานที่เข้มแข็ง 3 ลักษณะที่ประสานสัมพันธ์กันอย่างดี คือ

ทีมนำ ได้แก่ คณะบริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุนเสริมสร้างพลังรวม (empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทีมสนับสนุน / ทีมประสาน / ทีมคุณภาพ เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงาน เป็นพี่เลี้ยงทั้งด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้นทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับการพัฒนากระบวนการมีจุดเน้นที่ระบบใด จึงได้มีหลายทีม เช่น ทีมสนับสนุนของระบบหลักสูตรและการเรียนการสอน หัวหน้าทีมคือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการสวนทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าทีม คือรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง

ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรงตามระบบยอยนั้นๆ เช่น ในกรณีระบบหลักสูตร และการเรียนการสอนคือทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ ทีมระดับชั้น มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพในระบบยอยต่างๆ ที่ตนเองมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ

การบริหารระบบคุณภาพ

การบริหารระบบคุณภาพทั่วทั้งองค์กรและการจัดการระบบยอยให้เกิดคุณภาพทุกระบบควรดำเนินการตามวงจร PDCA ดังนี้

การวางแผน (Planning) เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด การวางแผนที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการมาตรฐาน แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และการบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นสารสนเทศที่จะสะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบยอยนั้นๆ หลายๆ ระบบยอยก็จะเห็นคุณภาพรวมของระบบโรงเรียนทั้งหมด

การทำตามระบบ (Doing) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคนโดยใช้มาตรฐานโรงเรียนตามกระบวนการ วิธีการ และบันทึก บุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบยอยต่างๆ จะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

การตรวจสอบ/ประเมินผล (Checking) เป็นการประเมินตนเอง รวมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมยอยในโรงเรียน

การปรับปรุงพัฒนา (Action) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนาระบบซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัย หรือการบันทึกให้ดีขึ้นจนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

- 1 มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 2 มีโครงสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน
- 3 ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และมีทักษะการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4 นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
- 5 นักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ได้รับการปกป้องและคุ้มครองสิทธิประโยชน์

ความสำเร็จตามศักยภาพ

จากการทบทวนการประกันคุณภาพโดยย่อ เมื่อนำมาประยุกต์กับการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจสรุปได้ดังนี้

- 1 โรงเรียนกำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนของการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย พร้อมทั้งเกณฑ์และตัวชี้วัด

2 โรงเรียนกำหนดช่วงเวลาที่เป็นเป้าหมายในการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างภาวะการนำทีม โดยเฉพาะทีมสนับสนุนหรือทีมคุณภาพ ให้มีความชัดเจนในการดำเนินการ

3 ทีมนำและทีมสนับสนุนร่วมกันจัดวางระบบคุณภาพของการช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย กระบวนการ วิธีการ การบันทึกมาตรฐาน และระบบสารสนเทศเป็นต้น

4 สร้างความตระหนักและพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องให้สามารถทำตามระบบได้ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้

5 ติดตาม สนับสนุน ให้กำลังใจ ส่งเสริม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในการทำตามระบบ

6 จัดประเมินเพื่อทบทวน โดยจัดทีมในแต่ละระดับไปประเมินในระดับอื่นๆ วามีสิ่งใดพัฒนา สิ่งใดควรปรับปรุง

7 นำเข้าสู่ระบบปกติที่จะต้องมีการดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการจัดการเพื่อการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ได้จัดวางการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การดำเนินการ และการรายงาน (เอกสารดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาชีวิตและแก้วิกฤติสังคม 2546 48) กล่าวไว้ดังนี้

การจัดวางการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเตรียมการ	การดำเนินงาน	การรายงาน
1 เตรียมความพร้อมของบุคลากร • สร้างความตระหนัก • พัฒนาความรู้และทักษะ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ / ผู้รับผิดชอบ	1 วางแผนการปฏิบัติงาน (P) • กำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดัชนีชี้วัด และเกณฑ์ • จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย • กำหนดแนวทางการดำเนินงาน • กำหนดระยะเวลา • กำหนดงบประมาณ • กำหนดผู้รับผิดชอบ 2 ดำเนินการตามระบบ (D) • ส่งเสริม สนับสนุน • จัดส่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร • กำกับติดตาม • ให้การนิเทศ 3 ตรวจสอบประเมินผล (C) • วางกรอบการประเมิน • จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ • เก็บข้อมูล • วิเคราะห์ข้อมูล • แปลความหมาย • ตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน 4 นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A) • ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร • วางแผนระยะต่อไป • จัดทำข้อมูลสารสนเทศ	จัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี • รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการทำงานประเมิน • วิเคราะห์ตามมาตรฐาน • เขียนรายงาน • รายงานผู้เกี่ยวข้อง • เผยแพร่ประชาสัมพันธ์

จะเห็นวาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือ การทำงานที่ชัดเจน มีมาตรฐานระบบ คุณภาพที่รับการประเมินตรวจสอบได้ มีครูที่ปรึกษาที่เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีการ ประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชน ที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้การสนับสนุนเห็นความสำคัญในการดำเนินงาน หากว่าการดำเนินงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป็นที่เชื่อแน่ว่าการพัฒนานักเรียนจะเป็นไปในทางที่พึงประสงค์ตามที่ ชุมชน สังคม ประเทศชาติคาดหวังเอาไว้กับเยาวชนของประเทศชาติ

2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 นั้นได้มี ผู้วิจัยเกี่ยวกับครู นักเรียน และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

จิตตินี จันทรโพธิ์ศรี (2539 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสาเหตุและวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นการวิจัยเชิงบรรยายประเภทการศึกษารายกรณี กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง) จำนวน 3 คน สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยนักเรียนแต่ละคนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่ำกว่า 1.50 ผลการวิจัยพบว่า

1 สาเหตุจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ขาดแรงจูงใจในการเรียน การมีนิสัย ในการเรียนไม่เหมาะสม ผลกระทบที่เกิดจากโรคประจำตัว และปัญหาพื้นฐานทางการเรียนต่ำ

2 สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับ การศึกษาของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ในครอบครัวและได้ให้ความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษา ตามวิธี MTMETHOD หรือ LACMETHOD และการให้โปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการ ยอมรับตนเอง ปรากฏว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างสามารถพัฒนานิสัยการเรียนได้เหมาะสมมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนที่สูงขึ้น ตลอดจนวางเป้าหมายในการเรียนได้ตามศักยภาพของตน

พรพรรณ อภิวิมลลักษณ์ (2539 บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทของอาจารย์ ที่ปรึกษาตามความต้องการของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1 ด้านการปกครอง นักเรียนเห็นว่า ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้าน การปกครองอยู่ในระดับ มาก โดยงานที่นักเรียนมีความต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติมากเป็น ลำดับแรก คือ การประพฤติปฏิบัติตนและวางตัวเหมาะสม รองลงมาได้แก่ การควบคุมดูแลนักเรียน ด้านความประพฤติให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน เมื่อนักเรียนมีเรื่องปรึกษาที่เป็นเรื่องส่วนตัว สามารถเก็บความลับของนักเรียนได้

2 ด้านวิชาการ นักเรียนเห็นว่าการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการ อยู่ในระดับ มาก โดยงานที่นักเรียนมีความต้องการอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติมากเป็นลำดับแรกคือ จัดทำสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน (รูป 4 ต/ป) เรียบร้อยถูกต้อง รองลงมาได้แก่ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน ให้คำแนะนำหลักสูตรและแผนการเรียน

3 ด้านธุรการและบริการ นักเรียนมีความเห็นว่า ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่ ด้านธุรการและบริการอยู่ในระดับ มาก โดยงานที่นักเรียนมีความต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติมากเป็นลำดับแรกคือ ยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี รองลงมาได้แก่ ให้คำปรึกษา แก่นักเรียนด้านการจัดกิจกรรมของชั้นเรียน ตรวจดูแลความสะอาดเรียบร้อยของห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน

4 ด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียนมีความเห็นว่า ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติมากเป็นลำดับแรก คือ แต่งกายสุภาพสะอาดและเหมาะสม พุดจาสุภาพไพเราะ มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีความลำเอียง มีความยุติธรรมให้กับเด็กทุกคน

สรุปการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของครู ที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นครูนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ในการสอนแล้วยังต้องสั่งสอน ฝึกฝนอบรมบ่มนิสัยศิษย์ ให้มีสติปัญญา มีเหตุผล มีความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย จิตใจและคุณธรรม มีความสามารถ และมีทักษะในการประกอบอาชีพสุจริต คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และที่สำคัญก็คือ พัฒนาศิษย์จนเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม

มานิต อินทะชุม (2542 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาบ้าของผู้ปกครองนักเรียนและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 382 คน ครู จำนวน 335 คน ผลการศึกษาพบว่า

1 โดยส่วนร่วมผู้ปกครองนักเรียน และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการตามแผน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

2 ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมต่อการป้องกันแก้ไขปัญหายาบ้า โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3 ครูในโรงเรียนมัศึกษามีส่วนร่วมต่อการป้องกันแก้ไขปัญหายาบ้า โดยภาพรวมและแต่ละด้านมีมากกว่าผู้ปกครองนักเรียน

มานะ ร้อยตาพันธ์ (2543 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครู และนักเรียน จำนวน 809 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี นักเรียนมัธยมศึกษาจะมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คุณลักษณะที่อยู่ในระดับพอใช้ มีอยู่ 3 ด้าน คือ การมีวิจรณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ การมี

ความรู้และทักษะในการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมที่สำคัญ 3 ด้านแรก คือ การปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและของมอมเมา การมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

ณรงค์ชัย สาไพวัลย์ (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 2) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครูอาจารย์ จำนวน 35 คน และนักเรียนจำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า

1 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก เรียงตามลำดับ คือ 1) การคัดกรองนักเรียน 2) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมนักเรียน และ 5) การส่งต่อ

2 ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวม พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ 1) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งต่อ 4) การส่งเสริมนักเรียน ยกเว้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาอยู่ในระดับ น้อย

3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ 1) โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ 2) โรงเรียนมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ 3) โรงเรียนมีความพร้อมด้านเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์เพื่อเอื้อในการดำเนินงาน 4) โรงเรียนมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ 5) โรงเรียนควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก เรียงตามลำดับ คือ 1) ด้านครูประจำชั้นและครูที่เกี่ยวข้อง 2) ด้านนักเรียน และ 3) ด้านการดำเนินงานของโรงเรียน

เรืองยศ อุตระศาสตร์ (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยม จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ 4 โรงเรียน ขนาดกลาง 12 โรงเรียน และขนาดเล็ก 14 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คน ผลการวิจัยพบว่า

1 สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการส่งต่อนักเรียน 5) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2 ปัญหาการปฏิบัติตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ น้อย เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไข

ปัญหา 2) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการส่งต่อ
5) ด้านการส่งเสริมนักเรียน

3 ความต้องการในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่
ปรึกษาโดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับ มาก เรียงจากน้อยจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านการ
รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการ
การดำเนินงานของครูที่ปรึกษาว่าจะต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่นักเรียนในด้าน
ต่าง ๆ รวมทั้งมีบุคลิกดี ใจกว้าง มีความยุติธรรมในการดูแลเอาใจใส่นักเรียน

1 5 2 งานวิจัยต่างประเทศ

เครจิ (Krejcie 1970 4483-A) ได้ศึกษาทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน
เกี่ยวกับปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียน 6 ด้าน คือ

- 1 ปัญหาการปฏิบัติตนในชั้นเรียน
- 2 ปัญหาพฤติกรรมในชั้นเรียน
- 3 ปัญหาการลักขโมย
- 4 ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
- 5 ปัญหาเกี่ยวกับการพกพาและใช้อาวุธ
- 6 พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ

วิลเลียม (Williams 1987 2963-A) ได้ศึกษาเทคนิคการใช้ระเบียบวินัยโดยมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อทำการทดสอบเทคนิคการใช้ระเบียบวินัย สำหรับกลุ่มนักเรียนที่กระทำผิดระเบียบวินัย และเพื่อ
ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้ใช้ระเบียบวินัย ตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ต้นที่กระทำผิดระเบียบวินัย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นแบบจำลองทฤษฎีระบบสังคมของเกิทเซล
และกูบา (Getzel and Guba s Social System Theory Model) ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็น
ของครูผู้ใช้ระเบียบวินัยเห็นว่าระเบียบที่ใช้อยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง การกระทำผิดมากกว่า
ร้อยละ 50 เกิดขึ้นที่โรงอาหาร รองลงมาเกิดขึ้นที่ห้องพักร้อน นักเรียนชายเป็นผู้กระทำผิดระเบียบ
วินัยที่ 3 ระดับ และนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นมีระดับการกระทำผิดสูงขึ้นด้วย

อีธ (Eith 1992 93) ได้ทำการวิจัยผลของการร่วมมือของผู้ปกครองในด้านการ
ศึกษาของนักเรียนเม็กซิกัน ระดับ 8 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า เด็ก
เม็กซิกัน อเมริกันมักด้อยโอกาสในการเรียนเมื่อเทียบกับนักเรียนส่วนใหญ่ในอเมริกัน เสียงตอบการ
เรียนไม่จบ ไม่ค่อยแสดงให้เห็นศักยภาพในด้านการเรียนเหมือนเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานทางเชื้อชาติ
อื่นๆ ไมวาพ่อแมของเด็กลเหล่านั้นได้เข้าไปอยู่อาศัยในสหรัฐหลายชั่วอายุคนแล้วก็ตาม ปัจจุบันนี้
สังคมผู้ปกครองและสื่อมวลชนก็เชื่อว่า ถ้าใช้กลไกเสริมเติมเข้าไปเด็ก ๆ เม็กซิกัน อเมริกันน่าจะมี

ผลดีขึ้น ถ้าหากผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของลูกเขาอย่างจริงจัง เชื่อว่าผลการเรียนของเขาจะดีขึ้นทั้งนั้น ในภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนั้นเป็นผลดี เป็นแรงจูงใจสำหรับเด็กๆ และมีผลต่อการเรียนโดยรวมของเด็กในเมื่อการศึกษามีประโยชน์สำหรับทุกคนในการใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมปัจจุบัน นักการศึกษาผู้กำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐ ควรต้องพิจารณาสันับสนุนให้ผู้ปกครองได้เอาใจใส่ในด้านการศึกษาของลูกให้มากขึ้น ให้เพิ่มความหวังในด้านการเรียนในตัวลูกให้มากขึ้น ดังนั้นการเอาใจใส่เรื่องลูกๆ ควรหาทางสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือ เพื่อให้เกิดผลดีต่อเด็กอเมริกัน

จาโคบาย (Jacoby 1992 152) ได้ทำการวิจัยกรณี การดำเนินการตามโครงการ แก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนที่มีปัญหาในรัฐเท็กซัส จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในระยะเริ่มต้น ผลการวิจัยพบว่า เพื่ออธิบายแนวคิดการออกแบบและการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาคณะวิจัยเห็นว่า เรียนหนังสืออยู่ในศูนย์การเรียน เพื่อแก้ปัญหาเด็กที่มีปัญหาซึ่งเพิ่มอีกแนวทางหนึ่ง ในการแก้ปัญหา เด็กมีปัญหาของโรงเรียน เฮอร์น อนุเลน เบ็ดฟอร์ด ในรัฐเท็กซัส ผลการวิจัยพบว่า

1 ตัวโครงการ

- 1 คณะกรรมการ
- 2 การเรียนตามความสามารถของตนเอง
- 3 ความยืดหยุ่นของกิจกรรม
- 4 การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
- 5 เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง
- 6 มีครูแนะแนวดูแลควบคุม
- 7 กิจกรรมการเรียนที่เด็กชอบ

2 ตัวเด็กแต่ละคนมีปัญหาหลายปัญหา

- 3 ผู้ที่หยุดเรียนกลางคันมีดังนี้
 - 64% เป็นเม็กซิกันอเมริกัน
 - 45% เป็นอเมริกันผิวดำ
 - 47% เป็นอเมริกันผิวขาว
 - 20% เป็นเอเชีย (ต่ำสุด)

4 การเลือกการเรียนเข้าสู่โครงการ

แพตริเซีย (Patricia 1993) ได้ศึกษาทางเลือกสำหรับการลงโทษนักเรียน โดยการเขียนตีผลการวิจัยพบว่า การลงโทษนักเรียนโดยการเขียนตานั้น ไม่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันได้เสนอแนะว่าการลงโทษทางบวกนั้นเป็นทางเลือกที่เหมาะสม แต่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยจะคุ้นเคยกับวิธีการเหล่านั้น นอกจากนี้ยังพบด้วยว่ามีทางเลือกอื่น จึงได้ทำการแก้ไขกฎหมายห้ามลงโทษแบบเขียน ผู้บริหารอาจเลือกวิธีการทำโทษอื่นๆ ที่ยังมีผลต่อเด็กเนื่องจากผู้บริหารไม่ได้รับการฝึกอบรมในการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันเพื่อยกเลิกการทำ

โทษด้วยการเขียนดีเด็ก โดยจัดสถานที่อบรมเชิงปฏิบัติการ จุดเน้นคือการประชาสัมพันธ์วิธีการใหม่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ ผู้วิจัยได้ทบทวนประวัติความเป็นมา ผลทางด้านจิตวิทยา และทางด้านกฎหมาย เกี่ยวกับการทำโทษและการเขียนดีเด็ก ควรให้โอกาสครูอาจารย์ได้ใช้ทางเลือกใหม่ในการลงโทษเด็ก ฝึกอบรมการแก้ปัญหาดังกล่าวแก่ครูบรรจุใหม่โดยให้โรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมด้วย

จอห์น (John 1995 1603-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนในโรงเรียน โดยเน้นการบริหารงานของโรงเรียน ในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ระเบียบวินัยของโรงเรียน การแก้ไขปัญหาวินัยของนักเรียน และการปรับปรุงความประพฤติของนักเรียนพบว่า โรงเรียนควรจัดกลไกในการบริหาร เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนได้ดูแลปัญหาด้านวินัยของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียนได้ทราบความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหามาของโรงเรียน ไม่ใช่เป็นการจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเอง และพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

วาเลรี (Valerie 1995 2169-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งของครูกับความสัมพันธ์ และการสำรวจทัศนคติที่มีต่อนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนในชั้นเรียนกับระเบียบวินัยอยู่ในความสนใจของบุคลากรของสถานศึกษาและสาธารณชน ระเบียบวินัยในโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อการปฏิบัติงานของครูในการเข้มงวดทางด้านระเบียบวินัยสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อของครู การฝึกแก้ไขความขัดแย้งของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาระเบียบวินัยในห้องเรียนของครู โดยการให้ครูสามารถกำหนดปรัชญาในการสอน และแก้ไขปัญหาคความประพฤติของนักเรียน จะช่วยให้ครูสามารถกำหนดพื้นฐานเกี่ยวกับความประพฤติของครูและนักเรียน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ครูจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในการแก้ปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียน

3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย

3.1 ความหมายของวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย

การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อความรู้ที่เชื่อถือได้ในรูปคำบรรยายเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในสภาพปัจจุบัน โดยอาศัยวิธีธรรมชาติ หรือ การสังเกตเชิงสหสัมพันธ์ (สมหวัง พินยานุวัฒน์ 2524 3)

การวิจัยเชิงบรรยาย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2529 47-49) อาจเรียกได้ว่าการวิจัยเชิงพรรณนา เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อที่จะได้ทราบว่าเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นๆ มีรูปแบบของความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นอย่างไร การวิจัยประเภทนี้มีตั้งแต่การสำรวจจวามิตัวแปรอะไรบ้าง สัมพันธ์กันอย่างไรไปจนถึงการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและผลของตัวแปร

3 2 ความมุ่งหมายของวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย

การวิจัยเชิงบรรยายมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร
- 2 เพื่อนำข้อมูลในปัจจุบันไปตีความหมาย อธิบาย ประเมินผล และเปรียบเทียบปรากฏการณ์ต่างๆ
- 3 เพื่อที่จะทราบความสัมพันธ์ และแนวโน้มของเหตุการณ์ในปัจจุบัน
- 4 เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งที่ได้ศึกษาเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบ และเป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้ความจริงต่อไป
- 5 เพื่อทราบหลัก เหตุผล และการปฏิบัติ ตลอดจนปัญหาในปัจจุบันเพื่อหาทางปรับปรุง

3 3 ข้อมูลของการวิจัยเชิงบรรยาย

ข้อมูลของการวิจัยเชิงบรรยาย แบ่งเป็น 2 ชนิดใหญ่ๆ คือ

- 1 ข้อมูลที่เป็นปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขหรือ ข้อมูลที่นับจำนวนได้ เช่น คะแนน น้ำหนัก จำนวนคน สวนสูง เป็นต้น
- 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้โดยตรง เป็นข้อมูลประเภทบรรยายด้วยคำพูด ต้องอาศัยตรรกวิทยาเข้าช่วย เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ เป็นต้น

4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

ความหมายของการสัมภาษณ์

มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538 : 104) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนการสอบปากเปล่า ต้องอาศัยการโต้ตอบทางวาจาเป็นหลักใช้ได้ดีสำหรับการเก็บข้อมูลทางด้านจิตอารมณ์ และบางโอกาสก็อาจใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความคิดต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทางด้านพุทธิปัญญาได้ด้วย

ชิตชนก เชิงเชาว์ (2539 : 150) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลโดยการพบปะพูดคุยกันในขณะที่ตัวต่อตัว (Face to Face) ระหว่างผู้ถามหรือผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ให้สัมภาษณ์

ความหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก

คาน และ แคนเนล (ธัญญรัตน์ แสงสว่าง 2545 35,อ้างอิงจาก Kahn and Cannell 1957 149) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นข้อมูลที่ได้จากวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ค่อนข้างกว้างโดยนักวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกอาจจะเป็นวิธีการที่แปลกกว่าวิธีอื่นๆ ในการศึกษาเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างก่อน และต่อมาให้ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการตอบสนองต่อคำถาม

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าจะยึดอะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดังต่อไปนี้

1 แบ่งตามโครงสร้าง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 104)

1.1 การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดตัวคำถามและคำตอบไว้เรียบร้อยแล้ว คำตอบมักเป็นแบบให้ผู้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งในคำตอบแบบขีดตอบรายชื่อ (Check List) หรือเป็นแบบให้ผู้ตอบจัดอันดับความสำคัญของคำตอบแบบที่เป็นมาตรจัดอันดับ (Rating Scale) การสัมภาษณ์แบบนี้ส่วนใหญ่ใช้ในการสำรวจ เช่น การสำรวจสำมะโนประชากร เป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัว คำถามที่ใช้และลำดับคำถามจึงเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นได้ ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการดัดแปลงคำถามได้เหมาะสม แต่ก็ให้เป็นไปตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้และผู้ตอบก็มีอิสระในการตอบ การใช้การสัมภาษณ์แบบนี้ ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์ของนักจิตวิทยา จิตแพทย์ เป็นต้น

แพทตอน (ธัญญรัตน์ แสงสว่าง 2545 35,อ้างอิงจาก Patton 1990 280-290) กล่าวว่า การสัมภาษณ์ทั่วไปมี 3 ชนิด ได้แก่ การสัมภาษณ์ที่มีการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์ทั่วไป และการสัมภาษณ์ที่เป็นมาตรฐานใช้คำถามปลายเปิด

2 แบ่งตามบทบาทระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ์ 2534 54)

2.1 การสัมภาษณ์โดยไม่จำกัดคำตอบ (Non-directive Interview) วิธีการสัมภาษณ์แบบนี้จะปล่อยให้ผู้สัมภาษณ์พูดไปเรื่อยๆ ตามความพอใจ ผู้สัมภาษณ์ทำตนเป็นผู้ฟังที่ดีถามนำเพียงประโยคสองประโยคเท่านั้น นอกนั้นก็จดบันทึกคำพูดและแนวคิดต่างๆ ไว้ ปล่อยให้พูดไปเรื่อยจนกว่าจะครอบคลุมครบถ้วนตามที่ต้องการ หรือผู้ให้สัมภาษณ์หมดข้อมูลที่จะให้แล้ว การสัมภาษณ์ในนี้เมื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลกันแล้ว อาจจะทำให้สามารถอธิบายปัญหาในการวิจัยได้

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิธีการสัมภาษณ์แบบนี้เป็นการถามเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบอย่างละเอียด อย่างครบถ้วนเท่าที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้ การถามนอกจากจะถามให้อธิบายแล้วจะต้องถามถึงเหตุผลด้วย เพื่อจะได้ใช้ตัดสินใจว่าข้อความที่ตอบนั้นถูกต้องชัดเจน และเชื่อถือได้เพียงใด เช่น ในการสัมภาษณ์การเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียน นอกจากจะถามว่าเลือกเข้าคณะหรือสาขาใด วิชาใดบ้างแล้วจะต้องถามถึงเหตุผลในการเลือกและต้องถามเหตุผลอย่างละเอียด เพื่อจะได้ตัดสินใจว่า การเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียนนั้น เลือกตามความถนัด และตามความสามารถของตนหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

2.3 การสัมภาษณ์แบบปฏิบัติการซ้ำ (Multiple Session or Repeated Interview) วิธีการสัมภาษณ์แบบนี้พิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ สัมภาษณ์ซ้ำในขณะเดียวกัน โดยสัมภาษณ์เรื่องอื่นไปก่อนสักพักแล้วหวนกลับมาถามเรื่องเดิมอีกเพื่อให้ได้คำตอบที่แน่นอน และการสัมภาษณ์โดยเว้นระยะให้ห่างกันแล้วกลับมาสัมภาษณ์ใหม่ ทั้งนี้เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการติดตามความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของบุคคล ในลักษณะนี้มักใช้กับการวิจัยที่ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3 แบ่งตามจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ (ซีตชนก เชิงเชาว์ 2539 : 152)

3.1 การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งละคนเดียวเท่านั้น เช่น การสัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงาน วิธีนี้มีข้อดีซึ่งผู้สัมภาษณ์นี้มีได้มากกว่าหนึ่งคน ในการช่วยกันตั้งคำถามตรวจสอบคุณลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต้องการทราบได้หลายๆ ด้านในเวลาเดียวกันแต่ปัญหาของการสัมภาษณ์ประเภทนี้ทำให้ใช้เวลานานมาก อาจทำให้ผู้สัมภาษณ์เกิดความรู้สึกเหนื่อยอ่อนหรือเบื่อหน่าย และการตั้งคำถามและความตั้งใจในการสังเกตจะเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีจำนวนมาก ดังนั้น การสัมภาษณ์วิธีนี้จึงไม่เหมาะสมในกรณีซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีจำนวนมากในขณะที่เวลาในการสัมภาษณ์มีจำกัด

3.2 การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Grouped Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน หรือมีการรวมกลุ่มเล็กๆ ปัญหาของการสัมภาษณ์แบบนี้ คือ บางครั้งผู้ให้สัมภาษณ์มักเกรงใจซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่กล้าพูดความจริงออกมาทั้งหมด ดังนั้นจึงไม่เหมาะที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทที่เป็นความลับส่วนตัว หรือข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดความบาดหมางใจกันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ได้ ข้อดี คือ ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ประหยัดเวลาและการลงทุนทำให้ทราบแบบแผนโครงสร้างของระบบสังคมจากการระดมความคิดที่เป็นประโยชน์ภายในกลุ่ม

หลักของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่ดี ควรมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 : 104)

1 การสัมภาษณ์ที่ดีต้องมีจุดมุ่งหมายแน่นอน ผู้สัมภาษณ์ต้องทราบแน่นอนว่าการสัมภาษณ์ครั้งนั้นๆ ต้องการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใด

- 2 ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า และเรียงลำดับคำถามไว้อย่างเป็นระบบระเบียบไม่ให้เกิดความสับสน
- 3 ควรมีการฝึกทดลองการสัมภาษณ์ก่อนที่จะสัมภาษณ์จริง เพื่อให้เกิดความชำนาญ
- 4 ในการสัมภาษณ์ต้องมีการสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ผู้ถูกสัมภาษณ์จะได้สบายใจและให้ข้อมูลตามความเป็นจริงมากที่สุด
- 5 ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องมีพื้นความรู้ในเรื่องที่จะสัมภาษณ์เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้การสนทนาเป็นที่เข้าใจกัน สามารถแปลและสรุปคำได้ถูกต้อง
- 6 ผู้สัมภาษณ์ควรใช้วาจาสุภาพ ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 7 การสัมภาษณ์ที่ดีต้องการที่ยาวหรือเร็วให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ อยากให้คำตอบ อยากแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการแนะนำคำตอบ
- 8 การสัมภาษณ์ที่ดีต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ การจดบันทึกต้องกระทำอย่างรวดเร็วรอบคอบระวังอย่าให้เกิดความคลาดเคลื่อนอาจใช้เครื่องมืออื่นช่วย เช่น เทป โดยต้องขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย
- 9 ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องมีมารยาทที่ดีในการสัมภาษณ์ อย่าให้ผู้ถูกสัมภาษณ์คิดว่าคำตอบไม่ได้รับความสนใจ

คุณลักษณะของผู้สัมภาษณ์

คุณลักษณะของผู้สัมภาษณ์ที่จะให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้นั้น ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ (ธัญญรัตน์ แสงสว่าง 2545 : 37, อ้างอิงจาก Moser and Kaltion 1977 : 285–286)

- 1 ความซื่อสัตย์ ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความซื่อสัตย์ มีความละเอียดใจที่จะบันทึกข้อความที่ไม่จริงหรือไม่ตรงกับที่สัมภาษณ์ รวมทั้งไม่บันทึกข้อความหรือผลสัมภาษณ์เสียเองโดยไม่ได้สัมภาษณ์
- 2 ความสนใจ ผู้สัมภาษณ์ควรมีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องที่จะสัมภาษณ์ และเห็นคุณค่าของสิ่งที่ไปสัมภาษณ์
- 3 ความสามารถในการบันทึก ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความสามารถ และฉับไวที่จะบันทึกผลการสัมภาษณ์ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน
- 4 ความสามารถในการปรับตัว ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความสามารถในการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว
- 5 บุคลิกภาพและอารมณ์ ลักษณะท่าทีและอารมณ์ของผู้สัมภาษณ์มีผลอย่างมากต่อการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ต้องไม่แสดงท่าทีก้าวร้าว หรืออารมณ์ฉุนเฉียวต่อผู้ให้สัมภาษณ์
- 6 สติปัญญาและการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ควรมีสติปัญญาเฉียบไวและมีการศึกษาสูงพอสมควร ซึ่งจะทำให้เข้าใจคำสั่งและตั้งคำถามได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งจับใจความของการตอบได้อย่างถูกต้องด้วย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการใช้องานสนทนามากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ นักวิจัยเปิดการสัมภาษณ์ในหัวข้อทั่วๆ ไป เพื่อช่วยตรวจสอบความหมายของภาพที่เห็น กรอบแนวคิด และการตอบสนองของผู้ให้สัมภาษณ์ ในความเป็นจริงของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นสิ่งที่สนใจของผู้ให้สัมภาษณ์จะคลี่คลายโดยผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่ใช่จากมุมมองของผู้วิจัยและสิ่งที่สำคัญคือ การยอมรับทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสิ่งที่มีความค่าและมีประโยชน์ รวมทั้งมีจรรยาบรรณด้วย (หนึ่งหทัย กอปรศรีสวัสดิ์ 2542 : 77, อ้างอิงจาก Catherine Marshall 1994 : 80)

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และมีความยินดีที่จะได้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ นั่นคือ ผู้สัมภาษณ์จะต้องแสดงความเป็นมิตร ความจริงใจกับผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาภิรต 2534 : 58-60)

1 แนะนำตัวเองและวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ เมื่อเข้าไปสัมภาษณ์จะต้องแนะนำตัวเองว่า เป็นใคร มาจากไหน มาทำไม มีจุดมุ่งหมายและขอบเขตของการสัมภาษณ์อย่างไร ให้มีความสำคัญกับ ผู้ให้สัมภาษณ์และให้ความมั่นใจว่า สิ่งที่ทำให้สัมภาษณ์ไปจะถือเป็นความลับจะนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น จะไม่นำไปใช้อย่างอื่นหรือเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้อย่างเด็ดขาด

2 เรื่องการสัมภาษณ์ ด้วยการพูดคุยซักถามตามแนวคำถามที่กำหนดไว้และปฏิบัติดังนี้

2 1 สัมภาษณ์ทีละคำถาม

2 2 ควรเริ่มจากคำถามง่าย ๆ

2 3 พยายามพูดมากกว่านิ่งเฉย

2 4 ใช้ภาษาสุภาพ นาฬิกา ไม่ชมเชย ด้วยน้ำเสียงและท่าทาง

2 5 ถามด้วยภาษาง่ายๆ พูดคุยตามสบาย แต่ไม่ควรใช้คำถามนำ

2 6 ทบทวนคำถาม ถ้าจำเป็น

2 7 พยายามตะลอมให้ตอบตรงประเด็น เน้นจุดสำคัญ

2 8 คำถามบางอย่างอาจได้คำตอบจากการสังเกตหรือคำถามอื่นก็ไม่จำเป็นต้องถาม

อีก

2 9 ถ้าการสังเกตใช้เวลานาน ต้องหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดหรือให้มีการเปลี่ยนบรรยากาศ อาจใช้คำถามเบาๆ หรือคำถามนอกเรื่องมาพูดคุยกันก็ได้

2 10 ในขณะที่พูดคุยกันผู้สัมภาษณ์ต้องไม่แสดงอาการ หรือ ท่าที่เบื่อหน่ายต่อการสัมภาษณ์หรือต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์

2 11 ฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยความตั้งใจ เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง

2 12 ให้เวลาผู้ให้สัมภาษณ์ ในการตอบคำถามอย่างเพียงพอแต่ไม่ปล่อยให้การสัมภาษณ์หยุดชะงัก

2 13 ใช้กลวิธีและทักษะในการควบคุมไม่ให้การสัมภาษณ์ตบออกนอกเรื่อง

2 14 หลีกเลี่ยงคำถามที่จะกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์

2 15 อย่าใช้คำพูดที่แสดงว่าเป็นการสอนผู้ให้สัมภาษณ์

3 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการถามเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบอย่างละเอียด การถามนอกจากจะถามให้อธิบายแล้ว จะต้องถามถึงเหตุผลหรือสาเหตุด้วย โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาหรือวิธีการอื่นๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ของผู้วิจัย

4 การบันทึกผล ควรปฏิบัติดังนี้

4 1 บันทึกผลทันที อาจบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์หรือหลังการสัมภาษณ์เสร็จใหม่ๆ ไม่ควรทิ้งไว้นาน เพราะอาจหลงลืมหรือคลาดเคลื่อนได้

4 2 ถ้าคำถามเป็นแบบฟอร์ม ให้บันทึกคำตอบตามแบบฟอร์มนั้น เช่น เป็นแบบสัมภาษณ์ ก็ควรจะบันทึกตามแบบสัมภาษณ์นั้น

4 3 ถ้าคำถามเป็นแบบเปิด อาจบันทึกถ้อยคำเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ทั้งหมด แต่ถ้าคำตอบยาวมาก ควรบันทึกเฉพาะเนื้อหาสาระที่ต้องการ และใช้ภาษาที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ

4 4 ควรบันทึกตามความเป็นจริง อย่ามีอคติ หรือใส่ความเห็นของตนเข้าไป

4 5 อย่าเว้นคำถามให้ว่างไว้โดยไม่มีผลการจดบันทึก ถ้าไม่มีคำตอบต้องบันทึกลงไปว่า เพราะเหตุใด

4 6 ข้อความในบันทึกควรประกอบด้วย ชื่อและที่อยู่ของผู้ให้สัมภาษณ์ วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ ผลการสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องจดบันทึกทั้งคำถามคำตอบ รวมทั้งข้อสังเกตที่ได้ขณะสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะของผู้สัมภาษณ์ด้วยว่ามีอย่างไรบ้าง และสุดท้ายมีการสรุปผลการสัมภาษณ์

5 ขั้นการปิดการสัมภาษณ์ การปิดสัมภาษณ์เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ การสัมภาษณ์ซึ่งถือว่ามีค่ามากขั้นหนึ่ง ผู้สัมภาษณ์ควรปฏิบัติดังนี้

5 1 ทบทวนความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้ ผู้สัมภาษณ์อาจจะทบทวนก่อนการปิดสัมภาษณ์ได้โดยถามทบทวนเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ให้สัมภาษณ์ตอบเช่นนั้นจริงๆ เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

5 2 กล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ความร่วมมือ และย้ำว่าความสำเร็จของการได้ข้อมูลนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การให้สัมภาษณ์ทำให้ผู้สัมภาษณ์มีความภูมิใจและสบายใจเมื่อเราจากไป สิ่งนี้สำคัญมาก เพราะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้สึกที่ดีต่อการสัมภาษณ์ แม้ว่าเขาจะไม่มีโอกาสอีกเลยก็ตาม แต่ถ้าเราจำเป็นต้องกลับไปอีก หรือไปหาผู้สัมภาษณ์รายอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกันก็จะได้รับความร่วมมืออย่างดี

คุณสมบัติที่ดีของข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องนึกถึงคุณสมบัติที่ดีของข้อมูล ที่รวบรวมซึ่งมีดังต่อไปนี้ (ธัญญารัตน์ แสงสว่าง 2545 : 39, อ้างอิงจาก รัตนา ศิริพานิช 2533 : 112)

1 ความเป็นปรนัยของข้อมูล (Objectivity) หมายถึง ข้อมูลนั้นจะต้องใช้เป็น เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐาน ได้แก่ แบบสอบถามหรือแบบสำรวจประกอบการสัมภาษณ์ จะต้องมีการทดลองใช้ (Protest) ไม่มีคำถามที่ใช้ภาษากำกวมและควรเรียงลำดับเป็นลำดับเป็นลำดับ เพื่อให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะไปเก็บข้อมูลจริง

2 ความเชื่อมั่นในข้อมูล (Reliability) หมายถึง ความไม่เปลี่ยนแปลงของคำถาม ไม่ว่าจะถามเมื่อใด ในระยะเวลาใด เช่น ถามนาย ก ว่า อยากเรียนอะไรต่อในมหาวิทยาลัยทุก ครั้งนาย ก ให้คำตอบตรงกันว่าอยากเรียนคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แสดงว่า นาย ก มีความคงที่ในการตอบและคำตอบของนาย ก เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ ไม่ใช่ถามครั้ง แรกตอบว่าอยากเรียนอีกอย่างหนึ่ง ถามอีกครั้งหนึ่งตอบว่าอยากเรียนอีกอย่างหนึ่ง

3 ความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) หมายถึง ความตรงกันของความรู้สึกที่เป็น จริง เช่น นาย ก ตอบว่าอยากเรียนต่อคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็แสดงว่านาย ก ชอบจริงๆ ไม่ใช่เห็นว่าผู้สัมภาษณ์เป็นอาจารย์ในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ตอบทุกครั้งเพื่อเอาใจทุกครั้งก็ตาม ซึ่งจะเห็นว่าการตอบว่าชอบสิ่งนี้คงเส้นคงวาไม่ว่าจะถามที่ใด ตอนใด แต่ถ้าไม่ตอบจากใจจริง ก็แสดงว่าข้อมูลที่ได้รับความเที่ยงตรง แต่จะมีความเชื่อถือได้ เพราะคงเส้นคงวาในการตอบแต่ไม่ได้ตอบตามความเป็นจริง

ข้อดีและข้อจำกัดของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 : 105)

ข้อดี สรุปที่สำคัญได้ดังนี้

- 1 การสัมภาษณ์ใช้ได้กับบุคคลทุกประเภท ทุกระดับการศึกษา
- 2 การสัมภาษณ์มีลักษณะยืดหยุ่นได้มากกว่าการใช้แบบสอบถาม สามารถดัดแปลง แก้ไขข้อคำถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถามได้
- 3 การสัมภาษณ์ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ เพราะ ผู้สัมภาษณ์ทราบได้ว่า ผู้ตอบมีความขัดแย้งในคำตอบแต่ละคำถามหรือไม่ นอกจากนี้ยัง ทราบว่า ผู้ตอบตอบด้วยความจริงหรือไม่
- 4 การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องของแสวงหาความจริงด้านพฤติกรรมของ มนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ จิตใจ ความคิดเห็น และทัศนคติ ดังนั้น การรวบรวม ข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จึงนับว่าเหมาะสมที่สุด

ข้อเสีย

- 1 การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรอบรู้ และความชำนาญของผู้ที่สัมภาษณ์ ดังนั้นหากผู้สัมภาษณ์ขาดคุณสมบัติดังกล่าว ข้อมูลที่ได้ก็ขาดความเชื่อถือ
- 2 ข้อมูลที่ได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์ ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ก็จะขาดความเชื่อถือ
- 3 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บางครั้งขึ้นอยู่กับความสามารถในการตีความหมายของผู้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจตีความหมายผิดทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงตามความเป็นจริง
- 4 ในการสัมภาษณ์ ถ้าสิ่งอื่นๆ มารบกวน เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล ในบางอย่างทำให้ผู้ตอบตอบได้อย่างไม่เต็มที่ตอบอย่างเสียมิได้ก็จะให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงได้
- 5 การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลา แรงงาน และเงินจำนวนมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ได้แก่ โรงเรียนวรรณิเฉลิม จังหวัดสงขลา โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก และโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 โรงเรียน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบรวมด้วย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

- 1 ศึกษาแนวคิดและปรัชญา ตำราเอกสาร รวมทั้งนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ดีและถูกต้องพร้อมทั้งให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย
- 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ อาจารย์วิวัฒนา นนทพันธุ์ วาทย อาจารย์กมล ประทีปธีรานันต์ อาจารย์กาญจนา ภูววรรณ ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง
- 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิเสนอประธาน และกรรมการควบคุมปริญญาบัตร เพื่อให้ความเห็นชอบและนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว หัวหน้าระดับ นักเรียน ผู้ปกครอง กับโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม

5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ทดลองใช้ (Try out) จากผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว หัวหน้าระดับ นักเรียน ผู้ปกครอง ที่ให้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงในเรื่องของภาษาให้สอดคล้องและเหมาะสม หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

- 0 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
 - 00 ชื่อ - นามสกุล
 - 00 ตำแหน่ง
- 00 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน
 - 00 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน
 - 00 โรงเรียนดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
- 000 โรงเรียนมีกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 00 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 0 เครื่องมือที่ท่านใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 00 ระเบียบสะสม
 - 00 สัมภาษณ์นักเรียน
 - 00 สัมภาษณ์ผู้ปกครอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวคำถาม (guidline) ที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ และการนำไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่นอกพื้นที่ของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าแนวคำถามที่สร้างขึ้นให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่แล้วนำผลการทดลองดังกล่าวไปปรับปรุงแนวคำถาม และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของคำถามในแต่ละประเด็น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการให้ได้ข้อมูลที่เป็นประสบการณ์จริง (authentic experiences) มากกว่าจะเป็นข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1 นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก และโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์เรื่อง การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

2 กำหนดวัน เวลา ที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวรนาธิเฉลิม โรงเรียนผดุงปัญญา และโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม

4 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเองอย่างละเอียดทุกขั้นตอนตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาสรุปข้อเท็จจริง โดยรายงานผลการวิจัยเขียนสรุปเป็นของแต่ละโรงเรียน และเขียนนำเสนอแนวทางโดยภาพรวมทั้งหมดในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะการบรรยาย โดยการสัมภาษณ์จะตั้งคำถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอธิบายถึงวิธีการดำเนินงาน องค์ประกอบของการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงาน รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีขั้นตอนในการสัมภาษณ์ดังนี้

1 1 การสร้างสัมพันธภาพ เป็นการสร้างบรรยากาศในการพูดคุยให้เป็นกันเองระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์มีความไว้วางใจที่ให้ข้อมูลได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และนำผลการสัมภาษณ์ไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

1 2 การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview)

1 2 1 ผู้วิจัยยึดแนวทางการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยกำหนดหัวข้อที่ต้องสัมภาษณ์ตามที่ศึกษาโดยยึดหลักในการสัมภาษณ์ เพื่อให้การดำเนินการสัมภาษณ์เป็นไปด้วยความราบรื่น และประสบผลสำเร็จ

1 2 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคเบื้องต้นในการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูล ได้แก่ การตั้งคำถามการฟัง และการสรุปความ โดยใช้เทคนิคในการให้คำปรึกษามาช่วยในการสัมภาษณ์ และใช้ภาษาทบทวนที่เหมาะสมประกอบกับน้ำเสียงที่ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการบันทึกข้อมูล และรายละเอียดต่างๆ ให้มากที่สุด

1 2 3 ผู้วิจัยสรุปข้อมูลและประเด็นที่สำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับ
ถูกต้อง ละเอียดสมบูรณ์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้
ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นดังนี้

ผลจากการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา สามารถนำเสนอการดำเนินงานออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1 วิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

1 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา มีวิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1.1 แผนการดำเนินงาน

1 การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน (Plan)

- 1.1 กำหนดแผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่
- 1.3 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 ปฏิบัติตามแผน (Do)

- 2.1 สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติงานแก่ครูอาจารย์
- 2.2 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

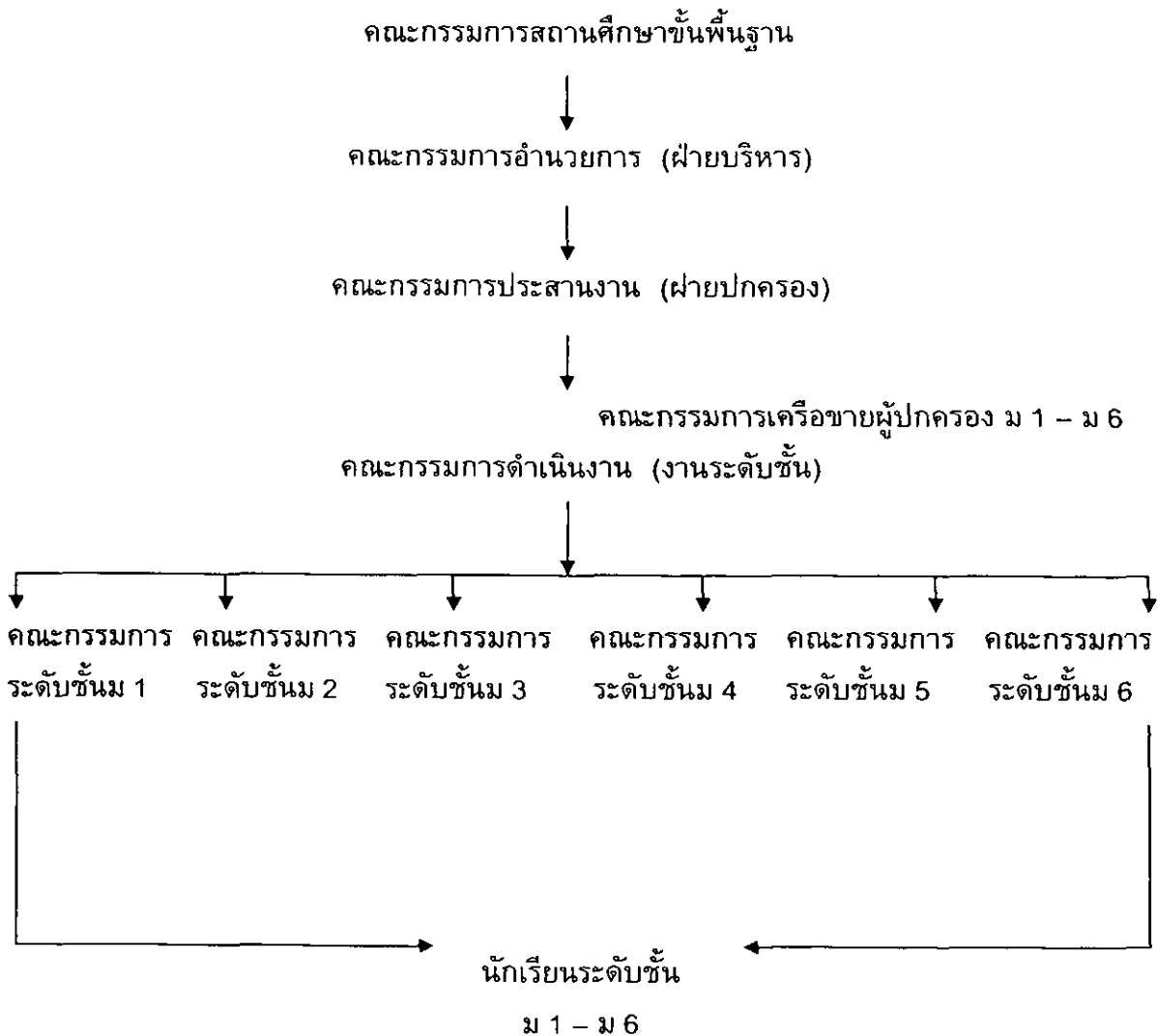
3 การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน (Check)

- 3.1 ประเมินเพื่อทบทวนการปฏิบัติงาน
- 3.2 ประเมินผลเพื่อพัฒนา สรุปรายงาน และประชาสัมพันธ์

4 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)

- 4.1 จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนางานและดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 2 ประชุมคณะกรรมการและเลขานุการหลักของโรงเรียน

1 3 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 7 ฝ่าย ดังนี้

- 1 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธาน
- 1 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่ายโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 1 3 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 1 4 หัวหน้าแผนงานโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 1 5 ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นกรรมการ

16 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ

17 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ

- 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 สร้างความตระหนักให้ทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา
- 4 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
- 5 กำหนดเกณฑ์จำแนกนักเรียน
- 6 ส่งเสริมให้ครูทุกคน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 7 นิเทศ ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละระดับชั้น

2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 6 ฝ่าย ดังนี้

- 21 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นประธาน
- 22 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 23 ครูงานแผนงาน/สารสนเทศ เป็นกรรมการ
- 24 ครูงานอนามัย เป็นกรรมการ
- 25 อื่นๆ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน
- 26 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการประสานงาน

- 1 ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3 จัดทำเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน และรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
- 4 จัดประชุมหารือ คณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมกันอย่างน้อย เดือนละ 2 ครั้ง
- 5 ติดตาม กำกับ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา

- 6 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference)
- 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลระดับชั้น
ส่งผู้บริหาร
- 8 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
- 9 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พอแมบุญธรรมนักเรียน

3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ได้แก่ ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประกอบไปด้วยบุคลากร 5 ฝ่าย ดังนี้

- 3.1 หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธาน
- 3.2 รองหัวหน้าระดับชั้น เป็นรองประธาน
- 3.3 ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 3.4 ครูประจำวิชาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 3.5 ครูแนะแนวของระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 3.6 ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากแต่ละระดับชั้น กรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

- 1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการ
ดำเนินงานในระดับชั้นของตน
- 2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำรายงานตาม
ระดับชั้น
- 3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์
ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน
- 4 ประชุมรวมกัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 5 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน
- 6 อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ครูพอ ครูแมนนักเรียน

หมายเหตุ ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

- 1.4 กำหนดปฏิบัติตนและแนวทางการปฏิบัติงาน

แนวทางและปฏิทินการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
1 เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน - ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำโครงการและจัดทำเอกสาร - แต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการระดับชั้นและคณะกรรมการปกครอง - ประชุมชี้แจง แนะนำการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกระดับชั้น และรับ - ส่งต่อเอกสารคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนของระดับชั้น ม 1, ม 2 ,ม 4, ม 5	- ฝ่ายบริหาร - หัวหน้าระดับชั้น - อาจารย์ที่ปรึกษา - อาจารย์ที่ปรึกษา	- ผช ผอ ฝ่ายปกครอง - หัวหน้าระดับชั้น - ผช ผอ ฝ่ายปกครอง และหัวหน้าระดับชั้น
2 ปฏิบัติตามแผน - ศึกษาและสำรวจข้อมูลเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจาก 1 ระเบียบสะสม 2 เอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่รับมา 3 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 4 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) 5 อื่นๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ เป็นต้น - คัดกรองนักเรียนและสรุปผลการคัดกรอง - การเยี่ยมบ้าน	- นักเรียน	- อาจารย์ที่ปรึกษา - ระดับชั้น - ครูแนะแนว - ฝ่ายปกครอง

กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
- จัดกิจกรรมโฮมรูมและบันทึกผลการจัดทุกครั้ง - จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนและบันทึกผลทุกครั้ง - จัดกิจกรรมป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนและบันทึกผลการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล - จัดกิจกรรมผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา (กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน) เลือกคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองระดับห้อง และระดับชั้น บันทึกรายงานผล - จัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองทุกระดับชั้น - ส่งนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือ พบผู้เชี่ยวชาญและติดตามผล	- ผู้ปกครองนักเรียน - คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง - นักเรียน	- อาจารย์ที่ปรึกษา - ระดับชั้น - ฝ่ายปกครอง - ระดับชั้น - ฝ่ายปกครอง - ฝ่ายบริหาร - อาจารย์ที่ปรึกษา
3 การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน - จัดทำสรุปรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - ประเมินเพื่อทบทวน การดำเนินงานของแต่ละระดับชั้น 1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินเพื่อทบทวน 2 คณะกรรมการร่วมประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการประเมิน 3 คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งแต่ละระดับประเมินการปฏิบัติงานตามข้อกำหนด	- นักเรียน - นักเรียน	- อาจารย์ที่ปรึกษา - คณะกรรมการระดับชั้น - คณะกรรมการประเมิน

กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
4 สรุปรายงานการประเมินของแต่ละระดับชั้น - สรุปผลทุกระดับชั้น จัดทำรูปเล่มผลการดำเนินงานทั้งระบบ - รายงานผลการปฏิบัติงาน - สรุปรายงานของโรงเรียน - เผยแพร่และประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง	- ผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้น - คณะกรรมการของโรงเรียน - ผู้ปกครอง - ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง	- งานติดตามผลประเมินผลฝ่ายปกครอง - คณะกรรมการระดับชั้น - ผช ผอ ฝ่ายปกครอง - ฝ่ายประเมินและจัดทำเอกสารเผยแพร่

1.5 จัดทำเอกสารประกอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 หัวหน้าชั้น

- คู่มือหัวหน้าระดับชั้น
- แบบบันทึกการประชุมระดับชั้น
- คู่มือการรายงานกิจกรรมทักษะชีวิต
- แบบบันทึกการพบผู้ปกครอง
- แบบรายงานพฤติกรรมและสื่อสารกับผู้ปกครอง
- แบบสรุปรายงานพฤติกรรมนักเรียน

2 อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอน

- แบบบันทึกประวัตินักเรียน
- คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา
- คู่มือการประสานความร่วมมือ ระหว่างบ้านและโรงเรียน
- แบบรายงานการกำกับดูแลนักเรียน
- แบบรายงานการบันทึกพฤติกรรมนักเรียนรายคาบ

3 นักเรียนและผู้ปกครอง

- แบบบันทึกกิจกรรมทักษะชีวิต

1 2 ปฏิบัติตามแผน ตามโครงการ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” (Do)

แนวทางการดำเนินงาน

- 1 สร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ
- 2 ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ
ตามแนวทางการดำเนินงานโครงการ ‘สายใย สานใจ เพื่อลูก’ ดังนี้

1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

วิธีการและเครื่องมือ

- ประวัตินักเรียน
- ด้านความสามารถ
- ด้านสุขภาพ
- ด้านครอบครัว
- ด้านสารสนเทศดี เพศและอื่นๆ
- การสำรวจความสามารถ ความถนัด ของนักเรียน
- การสังเกต สัมภาษณ์
- การบันทึกพฤติกรรมนักเรียน และคุณงามความดีของนักเรียน
- การเยี่ยมเยียนและเยี่ยมบ้านนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

วิธีการและเครื่องมือ

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- การสังเกต สัมภาษณ์
- สรุปผล รายงานผลการคัดกรอง ทั้งระดับห้อง ระดับชั้น และระดับโรงเรียน

3 การส่งเสริมนักเรียน

วิธีการและเครื่องมือ

- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- การจัดกิจกรรมโฮมรูม
- การจัดกิจกรรมคาบทักษะชีวิต
- การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านกีฬา ดนตรี และศิลปะ
- การยกย่อง ชมเชย ให้ขวัญกำลังใจนักเรียน
- การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน
- การประชุมคณะกรรมการการเครือข่ายผู้ปกครอง ทุกระดับชั้น

4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

วิธีการและเครื่องมือ

- การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังนี้
 - กิจกรรมในห้องเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - กิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
 - กิจกรรมซ่อมเสริม
 - กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง

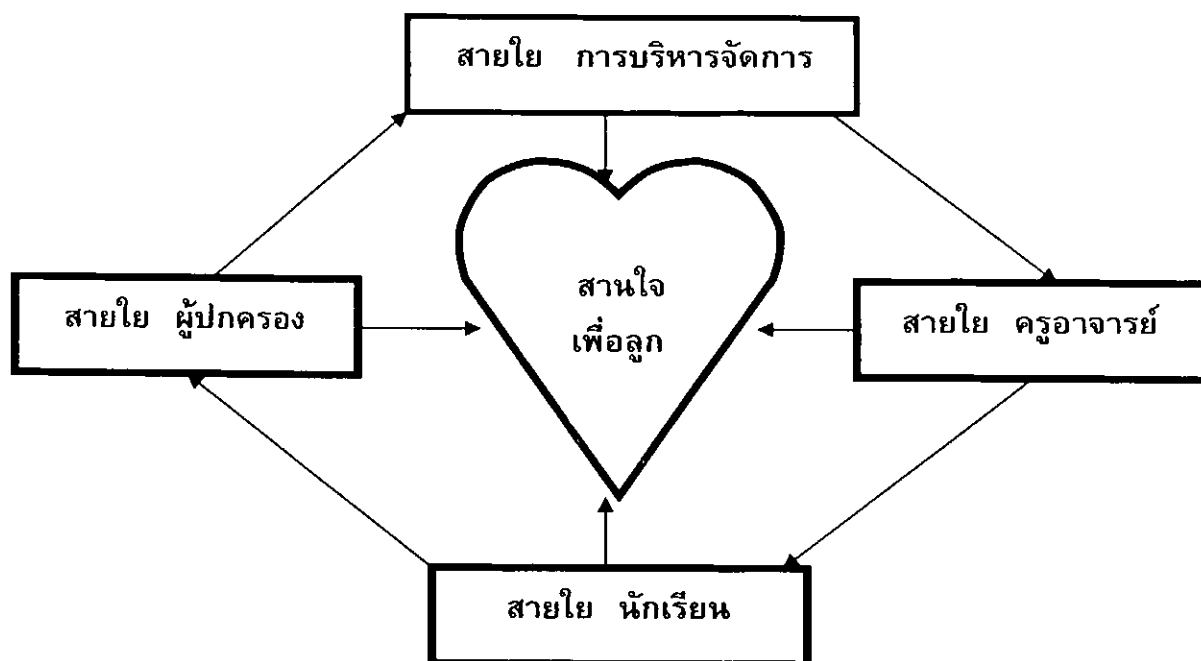
5 การส่งต่อ

วิธีการและเครื่องมือ

- การส่งต่อภายใน
- การส่งต่อภายนอก
 - ด้านพฤติกรรมนักเรียน
 - ด้านเศรษฐกิจ
 - ด้านสุขภาพ
 - ด้านการเรียนรู้
 - ด้านสารเสพติดและอื่นๆ

แนวการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว ได้ดำเนินการตาม โครงการ “สายใย . สานใจ เพื่อลูก” ซึ่งเป็นโครงการเด่นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา โดยมีกรอบแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

แนวทางการดำเนินงานโครงการ “สายใย สานใจ เพื่อลูก”

สายใย การบริหารจัดการ

วิสัยทัศน์

มุ่งเสริมสร้างให้นักเรียน มีคุณลักษณะ
 “จรรยางาม ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม”
 และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จุดเน้น

- อาจารย์ที่ปรึกษา เยี่ยมเยียนและเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน
- การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน เต็มรูปแบบทุกห้องเรียน
- ดำเนินงานเครือข่ายผู้ปกครอง ทั้งระดับห้องเรียน ระดับชั้น และระดับโรงเรียน
- ดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ ของเดมมิ่ง (PDCA) และประเมินมาตรฐานคุณภาพ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” ซึ่งประกอบด้วย สายใย การบริหารจัดการ
 สายใย ครูอาจารย์ สายใย นักเรียน และสายใย ผู้ปกครอง/ชุมชน สรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” หมายถึง วิธีการ กระบวนการ และแนวทางอัน
 แขนงในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยฝ่ายบริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และ

ผู้ปกครอง ประสานสัมพันธ์กันในการดำเนินการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วยการประสานความรัก ความห่วงใย และความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสิ่งเสพติด ตามแนวคิดพจน์ของโรงเรียน ดังรายละเอียดแนวดำเนินการ ดังนี้

สายใย การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นจุดเริ่มต้นของระบบ ที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเปรียบเสมือนเส้นทางการดำเนินงานเตรียมและสนับสนุนการดำเนินงาน และความคาดหวังผลสำเร็จของการดำเนินงานภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย องค์ประกอบดังกล่าวได้วางระบบอย่างชัดเจน ทั้งแนวการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย 1 นิติธรรม 2 คุณธรรม 3 โปร่งใส 4 มีส่วนรวม 5 รับผิดชอบ 6 คุ่มค่า และแนวการบริหารบุคคลตามหลักการมีส่วนร่วม คือ รวมรับรู้ รวมคิด รวมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และแนวการทบทวนคุณภาพตามหลักวงจรคุณภาพ ภายใต้ทฤษฎีระบบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ทำให้การวางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยได้วางระบบไว้ดังนี้

- การกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นภาพความคาดหวังในอนาคต
- การกำหนดพันธกิจ เพื่อกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จ
- การกำหนดเป้าหมาย เพื่อกำหนดภาพความสำเร็จ
- การกำหนดจุดเน้น เพื่อเน้นย้ำการปฏิบัติ ไปสู่ความสำเร็จ
- การเตรียมการและวางแนวทางดำเนินงาน เพื่อเตรียมการ เอกสารประกอบ

และปฏิทินในการปฏิบัติงาน

- การกำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อการตรวจสอบผลและปรับปรุง พัฒนาการ

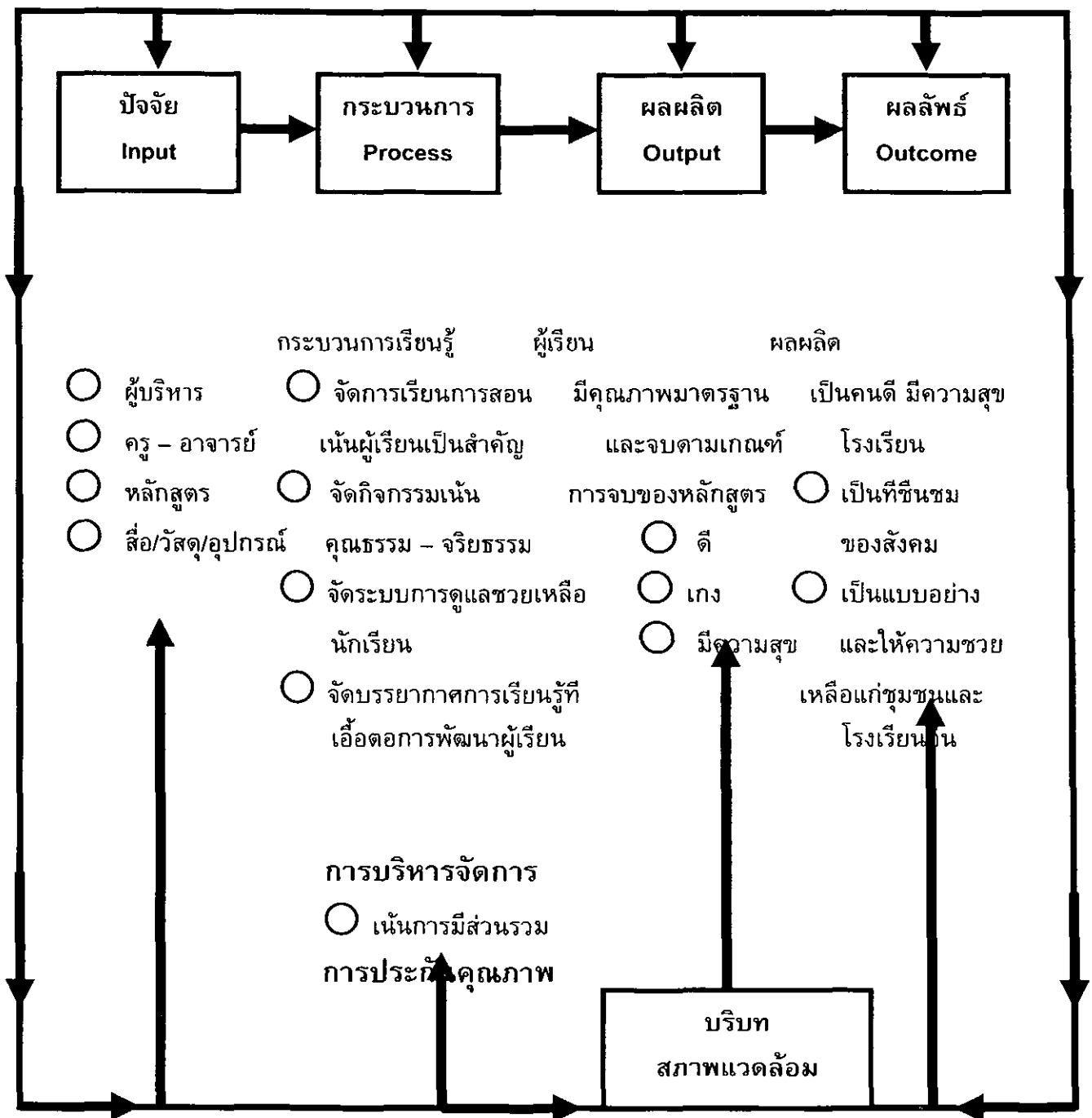
ปฏิบัติงาน

- การสรุปรายงานผล และประชาสัมพันธ์ เพื่อการเก็บรวบรวมผล และเผยแพร่

ผลการปฏิบัติงาน

จากการวางระบบดังกล่าว เป็นการเริ่มต้นในการบริหารจัดการก่อนสู่การปฏิบัติ และในระหว่างปฏิบัติ ก็ได้มีการสนับสนุน ปรีกษา แก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว ก็มีการตรวจสอบผล ปรับปรุง พัฒนาและเก็บรวบรวมผลเพื่อการเผยแพร่และรายงานต่อทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ สายใย การบริหารจัดการ และจบลงด้วยสายใย การบริหารอีกครั้งหนึ่ง จึงนับว่าเป็นการวางระบบที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

ทฤษฎีในการบริหาร ทฤษฎีระบบ

ภาพประกอบ 3 ทฤษฎีในการบริหาร

สายใย ครูอาจารย์

- อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน นักเรียน 25 คน
- อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ ครูพ่อ ครูแม่
- อาจารย์ที่ปรึกษา ในแต่ละระดับชั้น รวมกลุ่มกันตามคตินิยมของโรงเรียน
“ จรรยางาม ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม ”
- อาจารย์ที่ปรึกษาตามกลุ่มคตินิยม ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
 - กิจกรรมคาบทักษะชีวิต สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
 - ปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน
 - ประชุมปรึกษาหารือ เดือนละ 1 ครั้ง
 - จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามคตินิยม
- ปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ
 - การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - การคัดกรองนักเรียน
 - การส่งเสริมนักเรียน
 - การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - การส่งต่อ

สายใย นักเรียน

- มีการดำเนินงาน เครือข่ายนักเรียน

ระดับห้อง	หัวหน้าห้อง 1 คน	
	รองหัวหน้าห้อง	ด้านจรรยางาม ด้านความรู้ดี
		ด้านมีวินัย ด้านใฝ่คุณธรรม
ระดับชั้น	หัวหน้าห้องของทุกห้อง รวมเป็นคณะกรรมการ มีประธาน รองประธาน และกรรมการ	
ระดับโรงเรียน	คณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการสี คณะสรวัดรนักเรียน	
- ประสานความร่วมมือระหว่างพี่ เพื่อน และน้อง
- ประชุมรวม แสดงความคิดเห็น เสนอแนะต่อโรงเรียน

สายใย ผู้ปกครอง

- การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)
- มีระเบียบของโรงเรียนว่าด้วยคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง พ ศ 2546
- มีการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
 - ระดับห้องเรียน
 - ระดับชั้นเรียน
 - ระดับโรงเรียน
- ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ที่สนับสนุนโรงเรียน
- ประชุมรวมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อโรงเรียน

3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล

- นิเทศ กำกับ ติดตาม ทุกกระยะการปฏิบัติงาน
- ประชุมระดับชั้นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- ประเมินผลการปฏิบัติงานๆ ทุกกิจกรรม
- ประเมินเพื่อทบทวนมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนปีละ 1 ครั้ง

4. การสรุปรายงาน ดำเนินการให้ได้มาตรฐาน และประชาสัมพันธ์

- อาจารย์ที่ปรึกษาสรุปรายงานต่อหัวหน้าระดับชั้น
- หัวหน้าระดับชั้นสรุปรายงานเสนอฝ่ายปกครอง
- ฝ่ายปกครองสรุปรายงานในภาพรวมเสนอต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
- คณะกรรมการบริหารโรงเรียน วิเคราะห์ สรุป กำหนดแนวทางเพื่อวางแผนปรับปรุง พัฒนา ในปีการศึกษาต่อไป
- ให้ขวัญ กำลังใจ และการยกย่องเชิดชูเกียรติ แก่อาจารย์ที่ปรึกษาและนักเรียน
- เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และรวมประกวดแข่งขันตามโอกาส

1.3 กำกับ ติดตาม ประเมิน รายงาน และประชาสัมพันธ์ (Check)

การตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการทำงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ข้อมูลย้อนกลับ ในการปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่มีการตัดสินถูก – ผิด ซึ่งการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลการทำงาน สามารถดำเนินการดังนี้

1 ดำเนินการทุกกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับ ติดตาม ในบรรยากาศร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานทั้ง

รวมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประชุมรวมกันในแต่ละระดับชั้น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

2 ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมินเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานและเพื่อพัฒนา สรุปรายงานและประชาสัมพันธ์ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ประเมินจากระดับชั้นอื่นๆ แต่ละระดับจะสลับกันประเมินตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งสามารถแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินคุณภาพภายใน)

1 คณะกรรมการอำนวยการ แต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพและการดำเนินงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้น

2 คณะกรรมการประเมิน ได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการประเมิน และดำเนินการสลับระหว่างชั้น

3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดีขึ้น

4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5 คณะกรรมการประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับ ส่งเสนอต่อทีมประสาน (ฝ่ายปกครอง) เพื่อรายงานผู้บริหาร

ประเมินเพื่อพัฒนาและสรุปรายงานดำเนินการให้ได้มาตรฐานและประชาสัมพันธ์ โดย

1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคน จัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้นทุกสิ้นภาคเรียน

2 คณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้น (ทีมทำ) จัดทำรายงานสรุปเป็นของระดับชั้น เสนอคณะกรรมการประสานงาน (ฝ่ายปกครอง)

3 คณะกรรมการประสานงาน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากหัวหน้าระดับ จากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับ มาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียน เสนอคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)

4 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ดำเนินการดังนี้

1 ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานในข้อ 3 เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้นทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

14 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)

- 1 จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา
งานและดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ ผลการประเมินการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ
โรงเรียนวนานารีเฉลิม จังหวัดสงขลา ผลการประเมินมีดังนี้

☞ ด้านครูอาจารย์

- ผลการสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู
อาจารย์

ผล ครูอาจารย์ในภาพรวม ดังนี้

- 1 ด้านมีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 ด้านความสามารถในการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง
- 3 ด้านความเห็นต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก
- ศึกษาความพึงพอใจของครูอาจารย์ต่อการปฏิบัติงานด้านการปกครอง
นักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผล . ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

- ประเมินตนเอง ตามมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของอาจารย์ที่ปรึกษา

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับ ดีมากและดี

อยู่ในระดับ พอใช้

- ศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์ที่ปรึกษา ที่มีต่อการประชุมผู้ปกครองใน
ชั้นเรียน

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

☞ ด้านนักเรียน

- ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

- ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อกิจกรรมคาบทักษะชีวิต กิจกรรม
โฮมรูมและการปกครองนักเรียน

ผล ทั้งสามกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

☞ ด้านผู้ปกครองและเครือข่ายผู้ปกครอง

- ประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ม 1, ม 4 ต่อการปกครอง
นักเรียน

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

- ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง ทุกระดับชั้น ที่มีต่อการปฏิบัติงานด้าน

การปกครองในชั้นเรียน

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

- ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง ทุกระดับชั้น ที่มีต่อการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

- ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง ที่มีต่อการประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

ผล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ดังนี้

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
1 ผู้บริหาร (ทีมนำ)	1 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 1 3 นิเทศ ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้น 1 4 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
2 หัวหน้าระดับชั้น + ฝ่ายปกครอง	2 1 ติดตาม กำกับ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา 2 2 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2 3 จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2 4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษารายกรณี 2 5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานประเมินผลระดับชั้นส่งผู้บริหาร 2 6 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
3 อาจารย์ที่ปรึกษา	3 1 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งการส่งเสริม ป้องกันปัญหาและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านการเสพติด หรือด้านอื่นๆ 3 2 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนดคือ - การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล - การคัดกรองนักเรียน - การส่งเสริมนักเรียน - การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน - การส่งต่อนักเรียน

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	3 3 รวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลเป็นระบบถูกต้องและเป็นปัจจุบัน 3 4 คัดกรอง จำแนกกลุ่มผู้เรียน เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มพิเศษ และประสานข้อมูลกับครูแนะแนว และฝ่ายปกครอง 3 5 ดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา กรณีปัญหาไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม 3 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ไขผู้เรียนให้รู้จัก รักและเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย 3 7 ติดตามผลการส่งเสริมพัฒนาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 3 8 ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือในการส่งเสริม พัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน 3 9 เสนอโครงการ/โครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียน 3 10 มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานอาจารย์ที่ปรึกษาของสถานศึกษา 3 11 ร่วมประชุมกลุ่ม ปรึกษาปัญหารายการกรณี 3 12 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งหัวหน้าระดับ 3 13 รายงานผลการปฏิบัติงานต่อหัวหน้าระดับชั้นเป็นระยะๆ 3 14 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พอครู แม่ครู เจ้าหน้าที่สหกรณ์โรงเรียน

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
4 ครูแนะแนว	4 1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว หรือจัดทำโครงการกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 2 ให้การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาในกรณีที่อาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการแก้ไข 4 3 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับชั้น 4 4 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมการบริหารวิชาการ กรรมการมูลนิธิต่างๆ อาจารย์พี่เลี้ยงนิสิตฝึกงาน
5 อาจารย์ประจำวิชาและอาจารย์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	5 1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน แก่อาจารย์ที่ปรึกษา 5 2 ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมกัน 5 3 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณีในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ 5 4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลรายงานส่งหัวหน้าระดับ 5 5 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น เจ้าหน้าที่สหกรณ์โรงเรียน

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
6 คณะกรรมการอาจารย์ที่ ปรึกษาระดับชั้น ม 6 1 คณะกรรมการระดับชั้น	1 ดำเนินการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของ หัวหน้าระดับชั้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนใน ระดับชั้น 2 เป็นที่ปรึกษาหัวหน้าระดับชั้นในเรื่องการวางแผนป้องกัน แก้ไข และพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในระดับชั้น 3 ให้ความร่วมมือทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานปกครอง นักเรียนในระดับชั้นที่รับผิดชอบ
6 2 คณะกรรมการด้าน จรรยาบรรณ	1 จัดกิจกรรมอบรมส่งเสริม พัฒนาและปลูกฝังมารยาทที่ดี งามให้มีคุณลักษณะที่ดีกับนักเรียนในระดับชั้น เช่น การ พูดจา การเดิน การยืน การนั่ง การคุย การฟัง การรับ ประทานอาหาร การต้อนรับผู้มาเยือน และความสุขภาพ อ่อนน้อม ต่อบุคคลทั่วไป 2 จัดกิจกรรมกำกับ ดูแล ควบคุม และยกย่องชมเชย เพื่อ ขวัญกำลังใจหากนักเรียนปฏิบัติตนตามมารยาทที่ดีงาม 3 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
6 3 คณะกรรมการด้าน ความรู้ดี	1 จัดกิจกรรม ส่งเสริม พัฒนา ให้นักเรียนในระดับชั้นมี คุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2 จัดกิจกรรมเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้น 3 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
6 4 คณะกรรมการด้าน มีวินัย	1 กำกับ ดูแล ควบคุมความประพฤติ และการปฏิบัติตน ตามกฎระเบียบของโรงเรียนของนักเรียนในระดับชั้น ในทุกเรื่องโดยเคร่งครัด เช่น การมาเรียน ระเบียบแถว การแต่งกาย ทรงผม การไม่นำอาหารไปรับประทานนอก โรงอาหารไม่ว่ากรณีใดๆ 2 จัดกิจกรรมให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย แก่นักเรียนใน ระดับชั้นที่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีด้านวินัย 3 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
65 คณะกรรมการด้าน ใฝ่คุณธรรม	1 จัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริม พัฒนา และปลูกฝังให้นักเรียนในระดับชั้นเป็นผู้มีคุณธรรม เช่น ความเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต ประหยัด สามัคคี มีน้ำใจ รักความสะอาด และรักษาสมบัติของส่วนรวม 2 ให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย แก่นักเรียนในระดับชั้นที่ปฏิบัติตนหรือเข้าร่วมกิจกรรมด้านคุณธรรมกับหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน 3 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
7 นักเรียนปฏิบัติตนตาม คติพจน์ของโรงเรียน คือ - ด้านจรรยาบรรณ	7 1 เชื้อฟังคำสั่งสอนและทำความเคารพครู-อาจารย์ทุกท่านให้ถูกกาลเทศะจนเป็นนิสัย 7 2 มีมารยาทในการยืน นั่ง เดิน พุด ฟัง และรู้จักปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเสมอ 7 3 มีมารยาทในการรับประทานอาหาร 7 4 ใช้วาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนน้อมต่อครู-อาจารย์ทุกท่าน 7 5 ใช้วาจาสุภาพเรียบร้อยต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน 7 6 สุภาพ อ่อนน้อม ต่อบุคคลทั่วไป และยิ้มต้อนรับผู้มาเยือนด้วยมารยาทอันดี
- ด้านความรู้ดี	7 7 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่หนีเรียน 7 8 มีนิสัยใฝ่รู้ – ใฝ่เรียน รักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 7 9 รู้จักการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 7 10 มีทักษะในการจัดการและมีเจตคติที่ดีต่อสังคม

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
- ด้านวินัย	7 11 นักเรียนต้องมีผู้ปกครองที่ถูกต้องตามประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ พ ศ 2522 มาทำการมอบตัวนักเรียนต่อ โรงเรียน 7 12 ตรงต่อเวลา มาโรงเรียนให้ทันเคารพธงชาติ และรวม กิจกรรมหน้าเสาธง 7 13 ปฏิบัติตนในการเข้า – ออกโรงเรียนและการลาตาม แนวทางที่กำหนดไว้ 7 14 แต่งกายตามเครื่องแบบนักเรียนที่ถูกต้องตามโอกาสรัก ภูมิใจในศักดิ์ศรีของเครื่องแบบนักเรียนและสถานศึกษา 7 15 รับประทานอาหารในโรงอาหารตามเวลาที่กำหนดไม่นำ อาหารไปรับประทานนอกบริเวณโรงอาหารไม่ว่ากรณี ใดๆ ทั้งสิ้น 7 16 ไม่ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ของมีเมาหรือสิ่งใดๆ และไม่เล่น การพนันทุกประเภท 7 17 ไม่เข้าไปในสถานที่ที่โคจรอันไม่ควร เช่น บาร์ไนท์คลับ บ่อนการพนัน แหล่งโสเภณีและเที่ยวกลางคืน 7 18 ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมายหรือระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยเคร่งครัดเสมอ 7 19 การมาโรงเรียนนอกเวลาราชการหรือในวันหยุดราชการ ต้องแต่งกายสุภาพและต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง ทุกครั้ง ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ปกครอง ทราบ
- ด้านใฝ่คุณธรรม	7 20 เคารพเชื่อฟังบิดา มารดา ครู – อาจารย์ และมีความ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ 7 21 รักใคร่สามัคคีกลมเกลียว ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน นักเรียน รุ่นน้องต้องเคารพและเชื่อฟังนักเรียนรุ่นพี่ นักเรียนรุ่นพี่ ต้องให้ความเมตตาต่อรุ่นน้องและต้องประพฤติตัวเป็น แบบอย่างที่ดี

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	7 22 มีความซื่อสัตย์ ไม่อยากได้หรือหยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่เป็นเจ้าของ 7 23 มีความรับผิดชอบในการรวมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รู้จักเสียสละต่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว 7 24 ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่สุรุยสุราย ไม่นำสิ่งของมีค่ามาโรงเรียน ไม่ทิ้งสิ่งของหรือหนังสือเรียน 7 25 ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร ตลอดจนบริเวณโรงเรียนทุกแห่ง 7 26 ช่วยกันถนอมรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน เช่น - ปิดก๊อกน้ำ ปิดไฟ ปิดพัดลม เมื่อเลิกใช้ทุกครั้ง - ไม่ขีดเขียนข้อความลงบนผนัง โต๊ะ เก้าอี้ - ไม่เล่นซอลค์ กระดานดำ บอร์ดให้เสียหายและสิ้นเปลือง - ไม่เคลื่อนย้ายโต๊ะ และครุภัณฑ์ที่ประจำอยู่ที่ต่างๆ โดยพลการ
- หัวหน้าชั้น	1 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียนและชั้นอื่นๆ ด้วย 2 เป็นผู้เสียสละต่อส่วนรวมโดยสม่ำเสมอ 3 ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ฝ่ายต่างๆ 4 เป็นตัวแทนของห้องในการประสานงานกับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา หรือหัวหน้าฝ่ายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและอื่นๆ ที่มีต่อนักเรียนในห้องของตน 5 มอบหมาย กำกับ ติดตามการบันทึกในสมุดบันทึกการเรียนการสอน และพฤติกรรมรายคาบ และนำไปให้ อาจารย์ที่ปรึกษาลงชื่อรับทราบทุกวัน และนำเสนอหัวหน้าระดับชั้น ทุกวันศุกร์หรือวันสุดสัปดาห์ การบันทึกทักษะชีวิต โดยนำเสนอตามที่อาจารย์ที่ปรึกษากำหนด

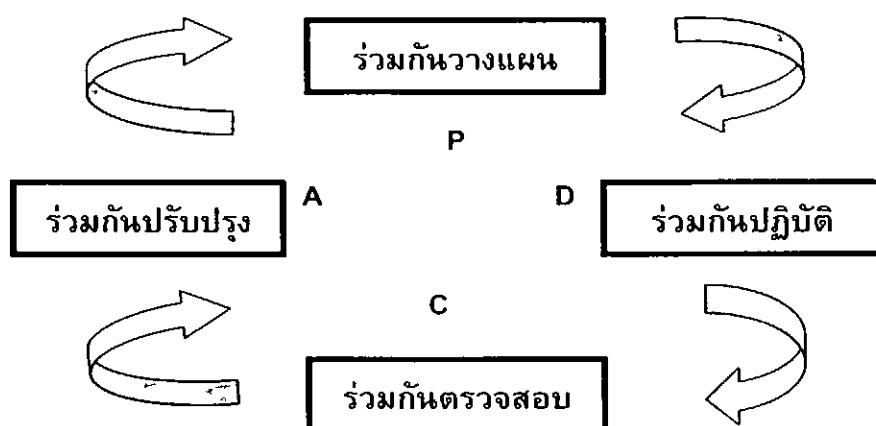
บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	และรับ – นำส่งสมุดบันทึกการกำกับดูแลนักเรียนรายวันที่สำนักงานฝ่ายปกครองให้อาจารย์ที่ปรึกษาทุกวัน 6 ดูแลนักเรียนในชั้นเรียน ให้ทุกคนเข้าไปนั่งเรียนอยู่ในห้องเรียนให้เรียบร้อย ไม่ให้พูดคุยส่งเสียงดังหรือเล่นกัน อันเป็นเหตุก่อความรำคาญในห้องและห้องข้างเคียง 7 มอบหมาย ควบคุม ดูแล การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้เป็นระเบียบ มีความพร้อมเพรียง เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน 8 ถ้าอาจารย์ประจำวิชาใดเข้าห้องช้ากว่าปกติเกิน 10 นาที ให้หัวหน้ามอบหมายให้นักเรียนในชั้นไปแจ้งที่หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายปกครอง ตามลำดับ 9 มอบหมาย กำกับ ติดตาม และดูแลการทำความสะอาดของเวรประจำวันในห้องที่รับผิดชอบ และโต๊ะ เก้าอี้ที่แต่ละคนรับผิดชอบ พร้อมทั้งเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ประจำห้องให้เรียบร้อย 10 มอบหมาย ติดตาม ดูแลพัสดุทุกอย่างของห้องเรียนให้คงอยู่ในสภาพที่ปกติอยู่เสมอ ถ้ามีอะไรเสียหาย เช่น กระดาษแตก เก้าอี้หัก ต้องรีบไปรายงานอาจารย์ที่ปรึกษาหรือหัวหน้าอาคาร เพื่อแจ้งฝ่ายบริการต่อไป 11 ช่วยเหลืออาจารย์ที่ปรึกษา มอบหมาย ติดตาม ดูแล ความเรียบร้อยของนักเรียน เช่น การเข้าแถว การเข้าห้องเรียน หรือการเข้าห้องประชุม 12 ให้ความร่วมมือ การช่วยเหลืออาจารย์ที่ปรึกษาในการขอความร่วมมือนักเรียนในชั้นรวมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือหัวหน้าระดับชั้นมอบหมาย 13 ติดตาม กำกับ ดูแล และช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของรองหัวหน้าชั้นทุกด้าน 14 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
- รองหัวหน้าชั้นด้าน จรรยาบรรณ	1 บอกทำความเข้าใจ และคำขอบคุณอาจารย์ผู้สอน 2 รับและนำส่งสมุดบันทึกทักษะชีวิต เช็ชชื่อผู้ที่ไม่เข้าร่วมคาบทักษะชีวิตให้อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับชั้น 3 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- รองหัวหน้าชั้นด้าน ความรู้ดี	4 รับ-นำส่งสมุดบันทึกการเรียนการสอนและพฤติกรรมรายคาบ 5 จัดผู้รับผิดชอบดูแลช่วยเหลือรับและนำส่งสมุดงานชิ้นงานและอุปกรณ์การสอนต่างๆ ให้อาจารย์ผู้สอนทุกคน 6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- รองหัวหน้าชั้นด้านมีวินัย	7 จัดระเบียบแถวในพิธีเคารพธงชาติ และกิจกรรมอื่นๆ 8 รับ-ส่งสมุดกำกับดูแลนักเรียนรายวัน จากสำนักงานฝ่ายปกครอง ให้อาจารย์ที่ปรึกษา และรายงานรายชื่อนักเรียนที่ไม่เข้าแถว/ไม่เข้าโฮมรูม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบ 9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- รองหัวหน้าชั้นด้าน ใฝ่คุณธรรม	10 จัดนักเรียนรับผิดชอบการทำความสะอาดรายวัน และติดตาม การดูแลความสะอาดโต๊ะ เก้าอี้ 11 ดูแลการเตรียมความพร้อมของห้องเรียนก่อนและหลังคาบเรียนทุกคาบในแต่ละวัน เช่น การลบกระดานดำ ทิ้งฝุ่น ขอลูก จัดโต๊ะครู อาจารย์ จัดโต๊ะเรียน ทำความสะอาดพื้นห้องเรียน และการเปิด-ปิด พัดลม ไฟฟ้า ก๊อกน้ำ เป็นต้น 12 ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
8 ผู้ปกครอง/ชุมชน	1 ให้ความคุ้มครองดูแลช่วยเหลือให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามควรแก่อัตภาพ 2 ร่วมมือ สนับสนุน กำกับติดตาม ดูแลการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเรียนรู้กับโรงเรียนและชุมชน 3 ความช่วยเหลือนักเรียนในความปกครอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ 4 เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต 5 รับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค ให้โอกาสแก่นักเรียนได้แสดงออกอย่างเป็นอิสระ อย่างมีวินัย 6 ให้ความร่วมมือในการประชุม สัมมนา ทำความเข้าใจ และรับทราบข้อมูล ขาวสารตามวันเวลาที่โรงเรียนกำหนด 7 รวมกลุ่มสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม 8 ทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ 9 ร่วมกันวางแผน หาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนานักเรียนซึ่งกันและกัน 10 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ พร้อมกับประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูอาจารย์อื่นๆ ในโรงเรียน 11 รายงานการติดต่อ ประสานงานการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับผู้ปกครองนักเรียนให้โรงเรียนทราบ โดยส่งผ่านมากับนักเรียนในความปกครองของตนเอง เพื่อส่งมอบให้อาจารย์ที่ปรึกษา และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ 12 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

- 2 2 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
- 2 3 โรงเรียนดำเนินงานตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) และประเมิน
มาตรฐานคุณภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หลักการทบทวนระบบด้วยวงจรคุณภาพ

- 2 4 อาจารย์ที่ปรึกษา มีการเยี่ยมเยียนและเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน
- 2 5 มีการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนเต็มรูปแบบทุกห้องเรียนทั้งระดับห้องเรียน
ระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน
- 2 6 ผู้ปกครองเครือข่าย ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือเป็นอย่างดี
- 2 7 ความพร้อมเพรียง ความร่วมมือของครูอาจารย์ในทุกๆ ฝ่าย
- 2 8 มีการประเมินทบทวน เพื่อสรุปรายงาน รวบรวม ติดตามผล

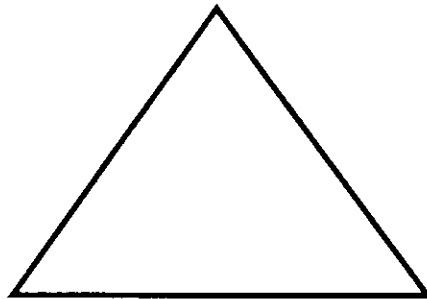
การประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวรนาารีเฉลิม

คณะกรรมการทั้ง 3 จะมีรูปแบบโครงสร้างตามลำดับชั้น แต่คณะกรรมการทุกคนสามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและนอกจากนี้แต่ละคณะกรรมการดำเนินงานก็ต้องร่วมมือทำงานกันเป็นทีม

แผนภาพแสดงการทำงานการประสานงานกันและร่วมงานเป็นทีม

ทีมนำ

(ประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง)

ทีมทำ

(ประชุมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง)

ทีมประสาน

(ประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)

สรุปการประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีการจัดประชุมครู – อาจารย์ อย่างต่อเนื่อง การประชุมหัวหน้าระดับชั้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ให้ความรู้ ซึ่งกันและกัน อย่างสม่ำเสมอ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวรนาธิเฉลิม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือในการทำงานที่ชัดเจน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่ปรึกษาเกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามคตินิยมของโรงเรียน กล่าวคือ

“จรรยาบรรณ ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม”

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2 การคัดกรองนักเรียน
- 3 การส่งเสริมนักเรียน
- 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 5 การส่งต่อ

แต่ละองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญ มีวิธีการ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียด ความรู้ ความเข้าใจ และแนวนันท์ที่ปฏิบัติงานต่อไปนี้

1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน อย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ๆ คือ

- 1 ด้านความสามารถ แยกเป็น
 - 1 1 ด้านการเรียนรู้
 - 1 2 ด้านความสามารถอื่น ๆ
- 2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น
 - 2 1 ด้านร่างกาย
 - 2 2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม

3 ด้านครอบครัว แยกเป็น

3 1 ด้านเศรษฐกิจ

3 2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

4 ด้านอื่นๆ ที่พบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน เช่น

- การวางแผนการศึกษา/อาชีพ
- แผนที่จากโรงเรียนไปบ้าน ฯลฯ

เครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

- 1 ระเบียบสะสม
- 2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- 3 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- 4 การสังเกต การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียน

2 การคัดกรองนักเรียน

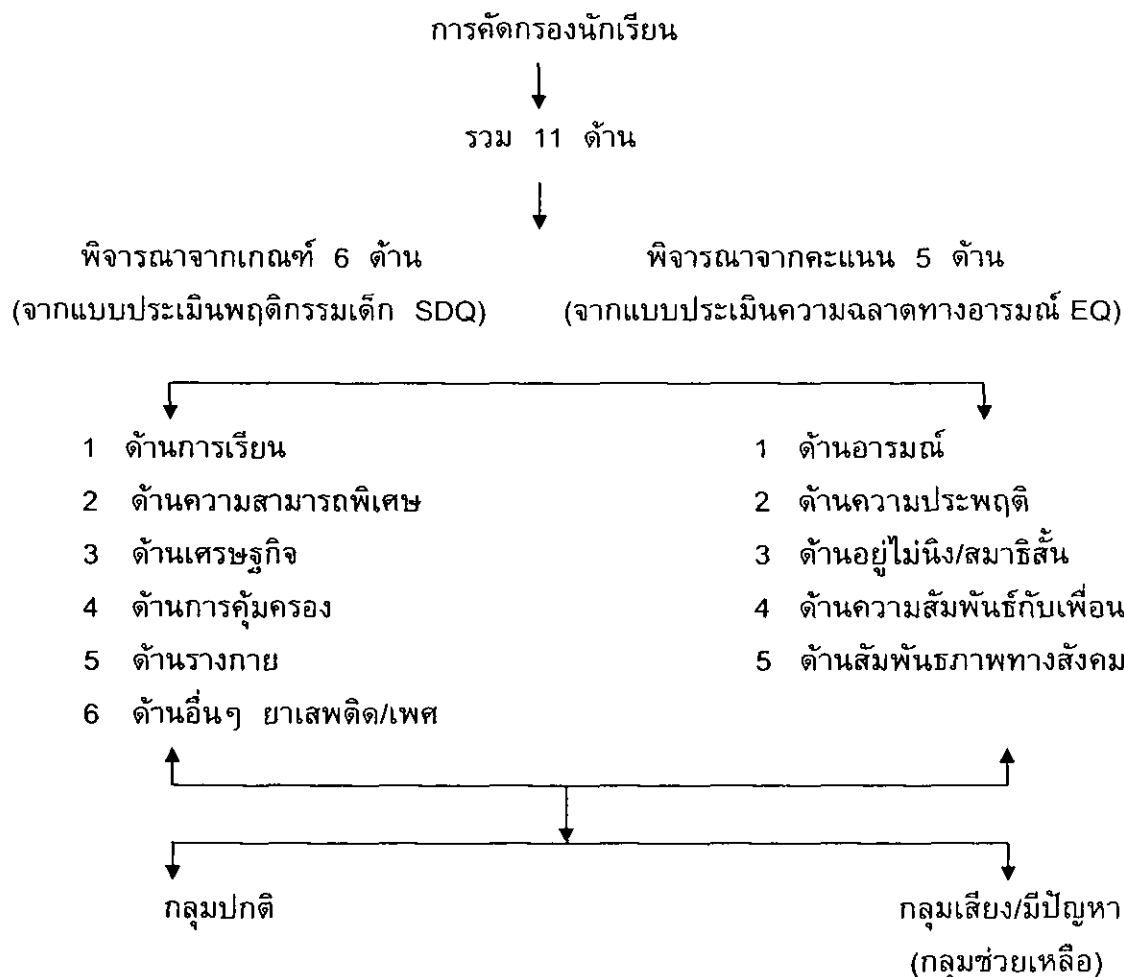
การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่ม
นักเรียน เป็น 2 กลุ่ม

1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของ
นักเรียนที่คณะกรรมการระดับชั้นกำหนด แล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา (กลุ่มช่วยเหลือ) คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/
มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ที่คณะกรรมการระดับชั้นกำหนด ซึ่งอาจารย์ที่
ปรึกษา และผู้เกี่ยวข้องต้องให้การช่วยเหลือป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการคัดกรองนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง ที่จะไม่ทำให้นักเรียน
รับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติโดยเฉพาะ
นักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อความรู้สึก รับรู้ แม้นักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร
หรือประสบกับปัญหาใดก็ตามและเพื่อเป็นการป้องกัน การล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น
อาจารย์ที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ

วิธีการและเครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน

3 การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ที่อยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียน ชุมชน คาดหวังต่อไป

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีการที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนควรดำเนินการคือ

1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room)

ความหมาย

เป็นกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียน

วัตถุประสงค์

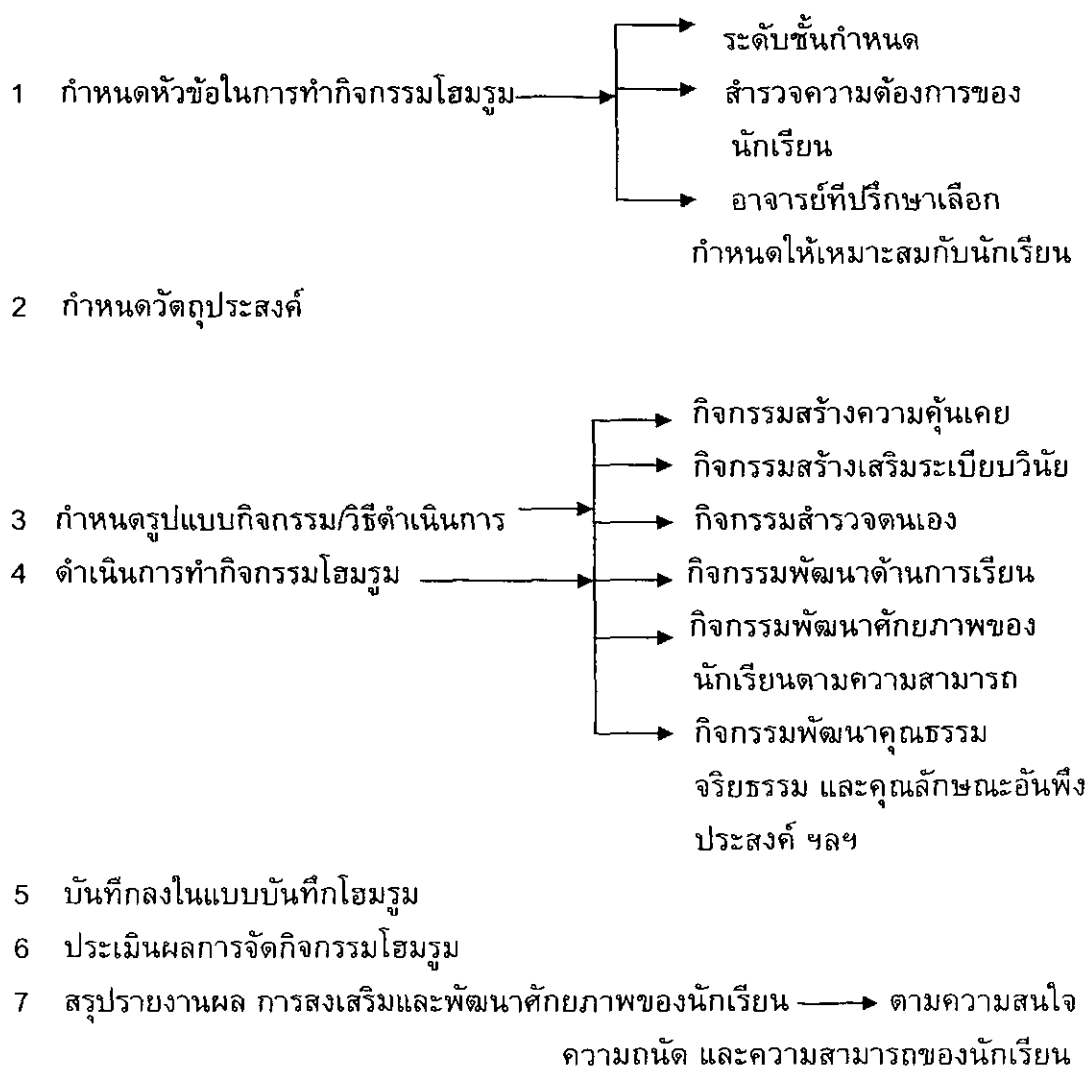
- 1 เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้รู้จักและคุ้นเคยกับนักเรียนในชั้นเรียน
- 2 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน
- 3 เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตามความสามารถของแต่ละคน
- 4 เพื่อเป็นโอกาสในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนานักเรียน

ประเภทของกิจกรรมโฮมรูม

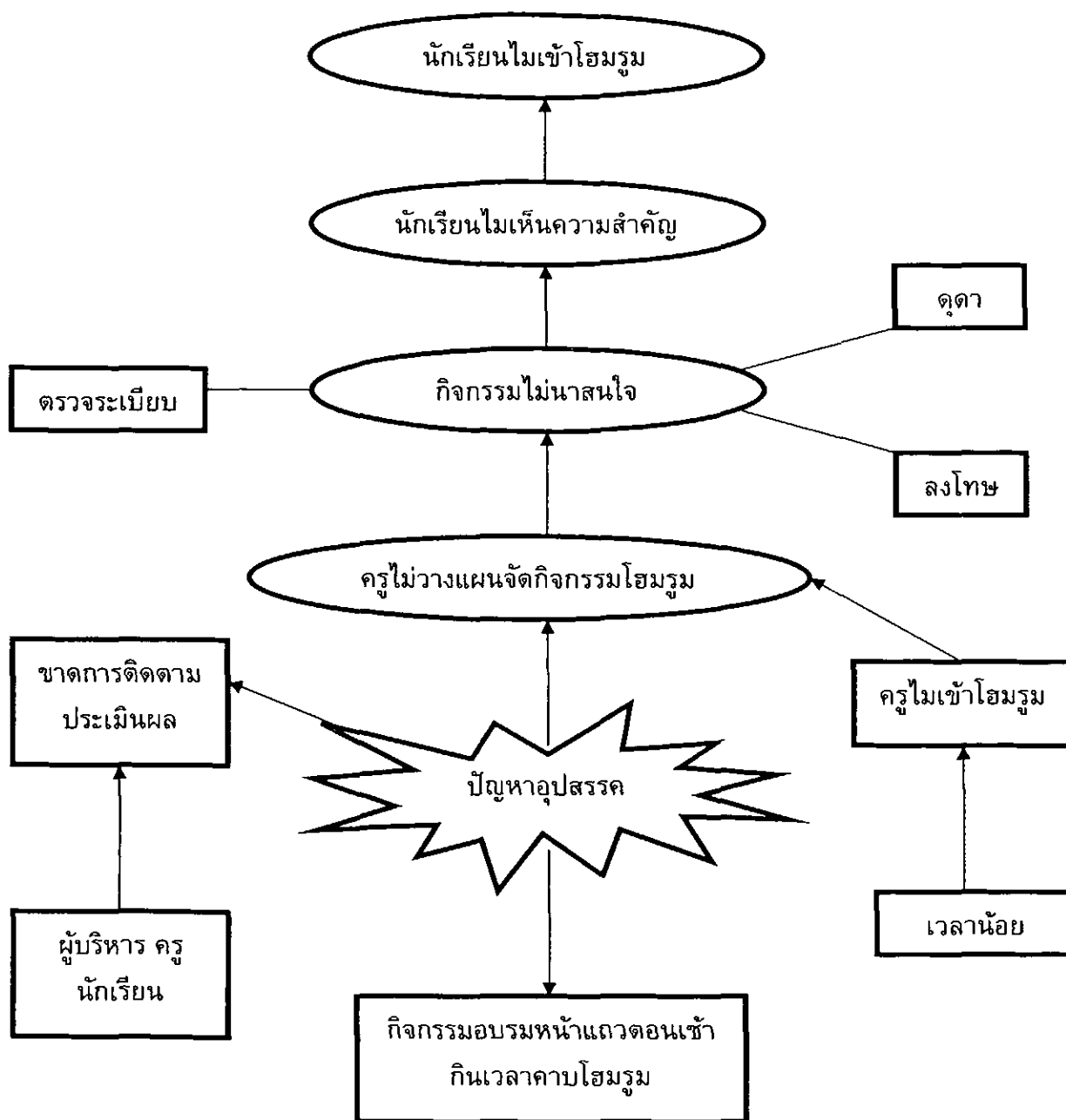
- 1 กิจกรรมโฮมรูมสั้น 10-15 นาที (หลังกิจกรรมหน้าเสาธง วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์)
- 2 กิจกรรมโฮมรูมยาว 50 นาที (คาบที่ 10 ทุกวันพฤหัสบดี)

1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room)

วิธีดำเนินการกิจกรรมโฮมรูมโรงเรียนนารีนวม

ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม

ภาพประกอบ 4 ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม

2 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

วัตถุประสงค์	แนวดำเนินการ
- เพื่อแจ้งผลการเรียน ความประพฤติ การปรับตัว ความสามารถของนักเรียนและอื่นๆ - เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาแนวทางร่วมกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - เพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนา นักเรียน	- ขั้นตอนเตรียมการ 1 กำหนดวันประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2 กำหนดวัตถุประสงค์ในการประชุม 3 รวบรวมข้อมูล - ขั้นตอนดำเนินการ แบ่งเป็น - การประชุมกลุ่ม 1 ผู้ปกครองลงนามเข้าประชุมและรับบัตรคิวเข้านั่งในที่ที่จัดไว้ ควรจัดเก้าอี้เป็นรูปตัว U 2 แจ้งวัตถุประสงค์ในการนัดหมายให้ผู้ปกครองทราบ 3 สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน เช่น รับประทานอาหารด้วยกัน 4 ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นในตัวบุตรหลาน 5 ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตรหลาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน 6 เลือกคณะกรรมการผู้ปกครองในชั้นเรียน - การพบเป็นรายบุคคล 1 ยกย่องชมเชยนักเรียน 2 แจ้งผลการเรียน 3 รายงานความประพฤติที่ควรแก้ไข ปรับปรุง 4 หาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 5 สิ่งที่คุณปกครองต้องการให้ครูช่วยเหลือ 6 ความรู้สึกของผู้ปกครองที่มาพบกับครูในวันนี้ 7 ทำแบบประเมินการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์	แนวดำเนินการ
	- ขั้นสรุปผล 1 เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง 2 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4 การป้องกัน แก้ไขปัญหา และช่วยเหลือนักเรียน

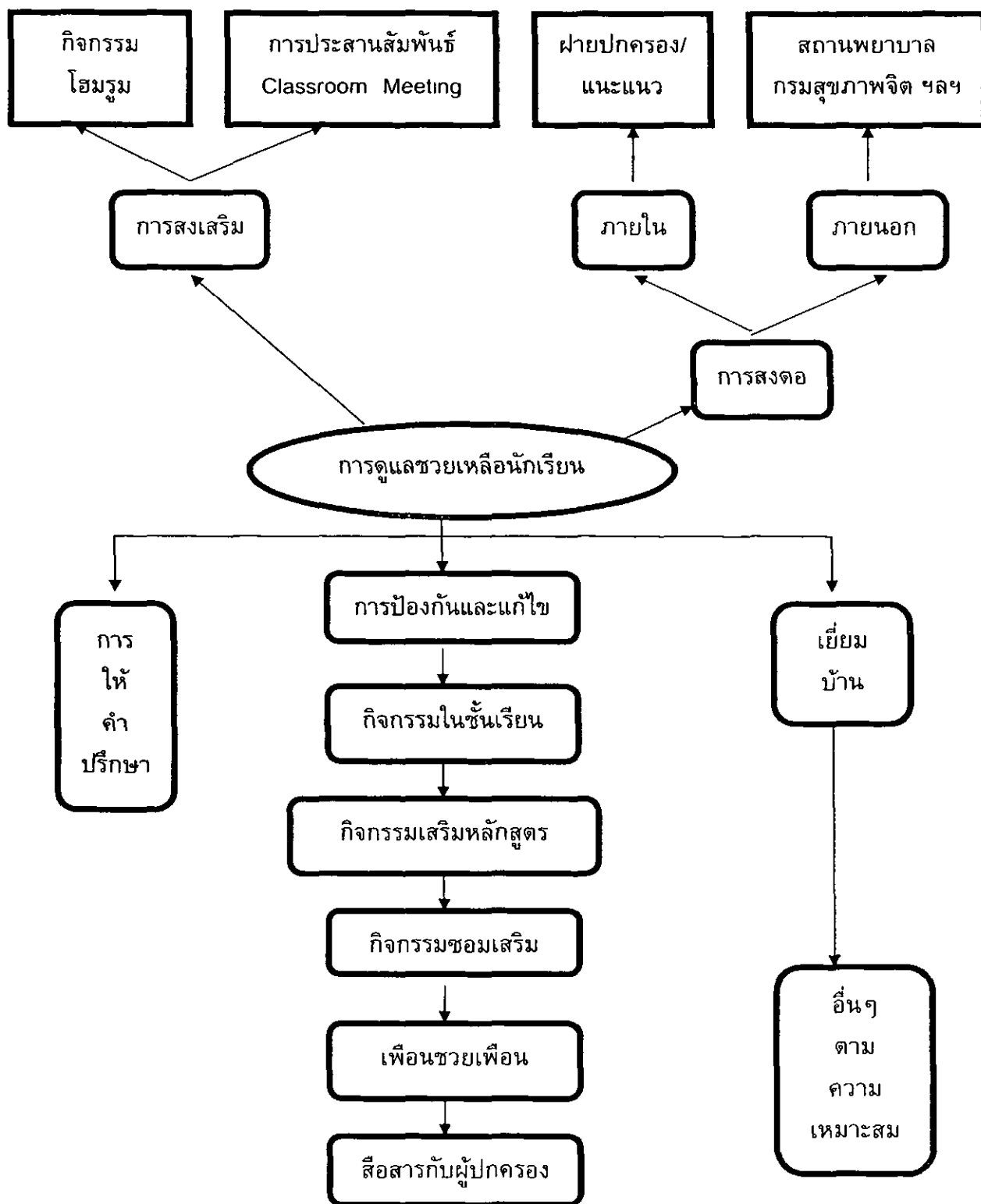
ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียน จนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของโรงเรียนและสังคมต่อไป

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น มีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่อาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประเภท คือ

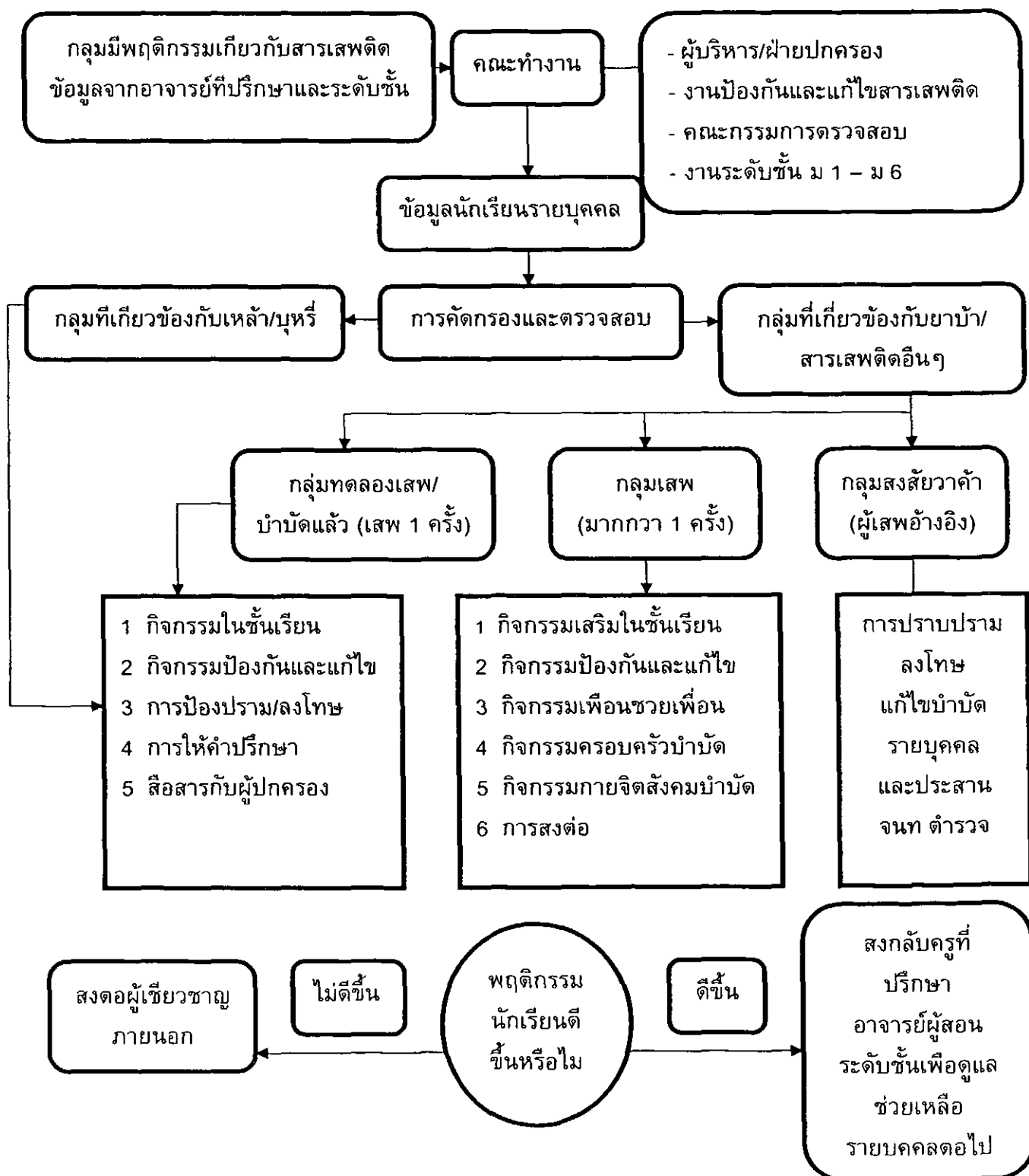
- 1 1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- 1 2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ดังนี้
 - 4 2 1 กิจกรรมในห้องเรียน
 - 4 2 2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 4 2 3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy)
 - 4 2 4 กิจกรรมซ่อมเสริม
 - 4 2 5 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง

ขั้นตอน / กระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอน / กระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวปฏิบัติในการกำกับดูแลและช่วยเหลือนักเรียนด้านสารเสพติด
ของโรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา

ภาพประกอบ 6 แนวปฏิบัติในการกำกับดูแลและช่วยเหลือนักเรียนด้านสารเสพติด

การจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

- 1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2 กิจกรรมในห้องเรียน
- 3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
- 4 กิจกรรมชมเสริม
- 5 กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

กิจกรรม/สาระสำคัญ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างการดำเนินกิจกรรม
1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน ไม่ใช่คาบเรียน โดยส่วนใหญ่จึงเป็นเวลาเช้าก่อนเข้าแถว หรือเวลาเรียนหลังโรงเรียนเลิกแล้ว การจัดกิจกรรมอาจจัดทำเป็นชมรมเป็นโครงการหรือเป็นงานของโรงเรียนโดยมีครูที่ปรึกษากับนักเรียนร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับตัวนักเรียนและความต้องการของนักเรียน โรงเรียนควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลาย ซึ่งนักเรียนอาจเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกหรือเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรม หรือเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมเองโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา	- นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือส่วนรวม - นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าหรือภาคภูมิใจในตนเองจากการแสดงออกถึงความสามารถที่ตนมี - นักเรียนมีทักษะทางสังคม	- จัดชมรมที่นักเรียนสนใจ เช่น ชมรมการละคร ชมรมดนตรีสากล เป็นต้น - จัดโครงการประกวด แข่งขัน หรือการแสดงออกเพื่อให้โอกาสนักเรียนได้แสดงผลงานของตนจากการเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมต่างๆ - จัดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาตนในหัวข้อต่างๆ แก่นักเรียนตามความสนใจ เช่น ด้านบุคลิกภาพ ด้านการแสดงออก ด้านการเรียน เป็นต้น

กิจกรรม/สาระสำคัญ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างการดำเนินกิจกรรม
การที่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะเอื้ออำนวยให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกว้างขวางขึ้น และหากมีเทคโนโลยีทันสมัย ก็จะจูงใจให้นักเรียนมาร่วมกิจกรรมมากขึ้นด้วย 2 กิจกรรมในห้องเรียน เป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่ม ที่ให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม มีบทบาทในกลุ่ม และได้เรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center) หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) จึงเป็นส่วนสำคัญของการจัดกิจกรรมในห้องเรียน	- ช่วยให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม - นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนเกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้น - นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้ช่วยงานครูในห้องเรียน	- หากนักเรียนมีความไม่มั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าพูดหน้าชั้นก็อาจให้นักเรียนค่อยๆ เพิ่มระยะเวลาในการพูดหน้าชั้นโดยมีกำลังใจจากครู และทำที่ที่เป็นมิตรของเพื่อนๆ ในห้องซึ่งครูอาจมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้อ่านข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ เพื่อนำเสนอแก่เพื่อนๆ สัปดาห์ ละ 1 ครั้งๆ ละ 2-3 นาที แล้วเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น ต่อไปก็เปลี่ยนเป็นการให้นักเรียนพูด หรือเล่าเรื่องโดยไม่ต้องเตรียมตัวล่วงหน้า - การมอบหมายให้นักเรียนช่วยแจกเอกสาร อุปกรณ์การเรียน การสอน หรือเก็บสมุดแบบฝึกหัดและให้คำชมเชยเมื่อนักเรียนได้ช่วยงาน

กิจกรรม/สาระสำคัญ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างการดำเนินกิจกรรม
3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) ครูที่ปรึกษาต้องพิจารณาจับคู่ นักเรียนให้เหมาะสมกัน ทั้งด้าน ความสามารถ บุคลิกภาพเพื่อให้สามารถช่วยเหลือกันได้จริง และไม่มีปัญหาในการจับคู่ หรือ ถูกข่มขู่ ถูกแกล้งจากเพื่อนที่ตน ดูแลนักเรียนทั้งคู่ต้องสมัครใจที่จะจับคู่กันและยินดีให้หรือรับการดูแลช่วยเหลือจากเพื่อนอีก คนหนึ่ง ครูที่ปรึกษาต้องสังเกต พฤติกรรมของทั้งคู่อยู่เสมอว่า ช่วยเหลือกันได้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรคอย่างไร รวมทั้งควรมี การสอบถามหรือให้คำแนะนำ ในการจับคู่เพื่อการช่วยเหลือ อย่างสม่ำเสมอ	- เพื่อให้ นักเรียนที่มีความสามารถหรือมีจุดเด่น จุดแข็ง ในด้านต่าง ๆ ได้ดูแลช่วยเหลือเพื่อนที่ด้อยกว่า - นักเรียนได้ใส่ใจและเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน รู้จักการให้และการรับด้วยมิตรไมตรี	ซึ่งกิจกรรมนี้เหมาะกับนักเรียนที่สมาธิสั้นอยู่ไม่นิ่ง - นักเรียนที่เรียนเก่ง ให้จับคู่กับนักเรียนที่เรียนอ่อนเพื่อการติวหรือสอนเสริมให้แก่เพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า - นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง จับคู่กับนักเรียนที่ยังไม่ได้แสดงความสามารถออกมาให้เห็น เพื่อการนำไปสู่การทำกิจกรรมแสดงความสามารถออกมา เช่น การเล่นกีฬา ร้องเพลง ศิลปะ การพูด เป็นต้น - นักเรียนที่ชอบเก็บตัว ซ้ำๆ ไม่มีเพื่อน ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีจุดแข็งด้านสัมพันธภาพทางสังคม (ดูจากแบบประเมิน พฤติกรรมเด็ก SDQ)

กิจกรรม / สำคัญ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างการดำเนินการ
4 กิจกรรมซ่อมเสริม เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งครูในระดับชั้นปีเดียวกันจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผน การสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนช้า ไม่นั่นเพื่อน ครูที่ปรึกษาควรมีการประชุม งานขอความร่วมมือจากครูประจำวิชาที่สอนส่งนักเรียนไปติดต่อเพื่อขอเรียนซ่อมเสริม	- เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียน - เพื่อให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียน - เพื่อให้นักเรียนได้ใส่ใจกับการเรียนของตนให้มากขึ้น	- นักเรียนที่เรียนอ่อนวิชาใด ก็ให้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชานั้นๆ โดยนัดแนะวัน เวลา สถานที่ ที่จะเรียนให้เรียบร้อย ทั้งนี้ให้นักเรียนเป็นผู้ติดต่อกับครูประจำวิชานั้นด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อฝึกความรับผิดชอบ
5 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาควรมีทักษะการสื่อสารและควรบอกถึงความรู้สึกห่วงใยของครูที่มีต่อนักเรียน จากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นแทนการแจ้งว่านักเรียนมีปัญหาในเรื่องใด เพื่อมิให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกต่อต้านไม่พอใจ ทั้งกับครูที่ปรึกษาหรือแม้แต่ตัวนักเรียนเอง	- เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นและรับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน	- การแจ้งข้อมูลทางไปรษณีย์ - การโทรศัพท์ติดต่อ - การเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียนเป็นการส่วนตัว

5 การส่งต่อนักเรียน

1 ความสำคัญ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการในข้อ 4 นั้นอาจมีบางกรณีที่ปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

- 1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น
- 2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายในหากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขปัญหายากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับผิดชอบต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

2 แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา

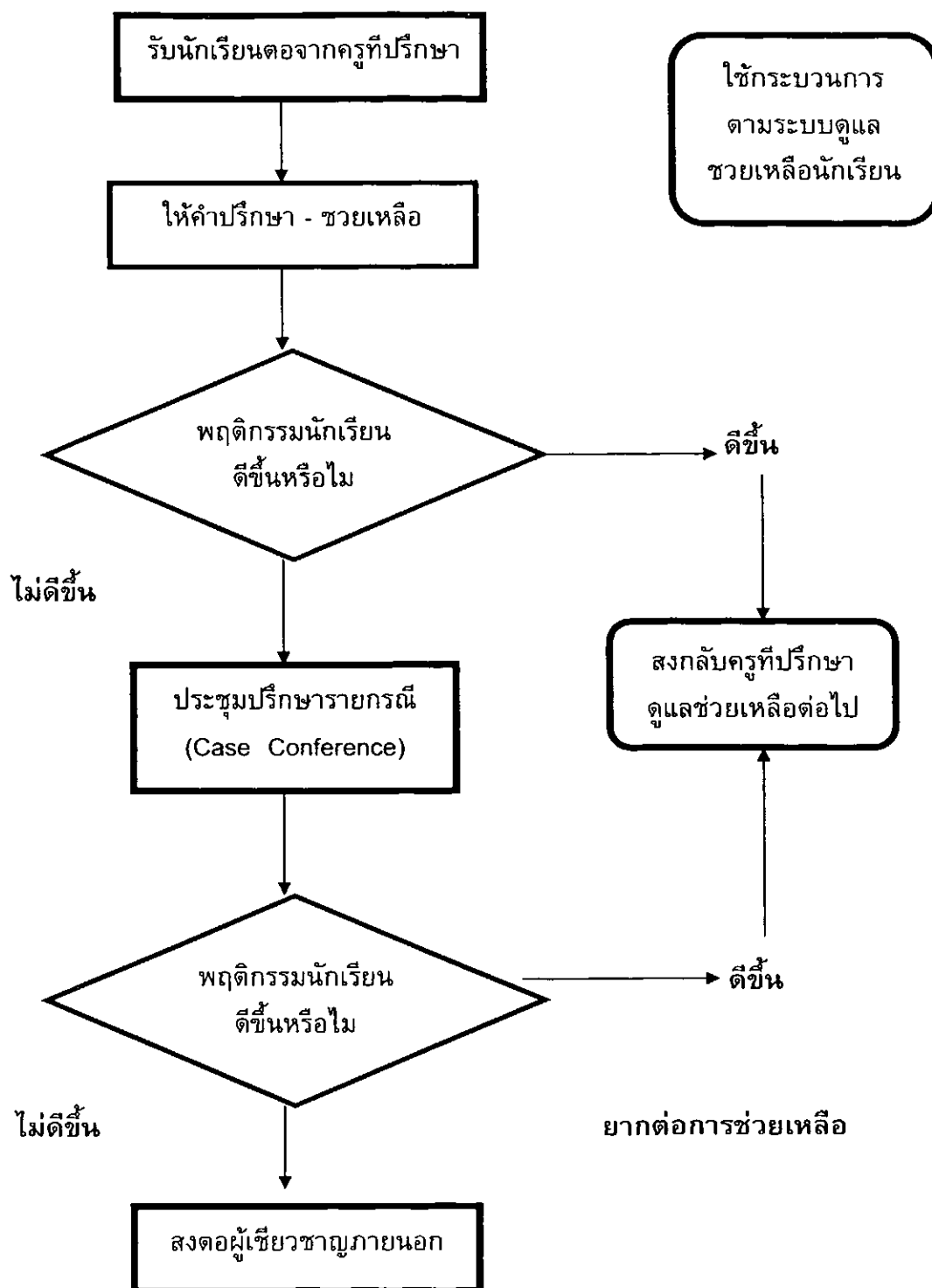
การส่งนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษาดังนี้

- 1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ
- 2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษาเช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
- 3 ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

3 แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

แนวทางการส่งต่อนักเรียน	จุดประสงค์
1 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน	- เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
2 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือ นักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง	- เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3 ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามกรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม	- เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น

กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียน
ของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

ภาพประกอบ 7 กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนว/
ฝ่ายปกครอง

3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 3 ด้าน ใหญ่ ๆ
ดังนี้

1 ด้านการประสานงาน

1.1 โรงเรียนขาดการชี้แจงจึงทำให้การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 บุคลากรหลักคือฝ่ายปกครองมีการประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือซึ่งกันและกัน
ร่วมกับครูแนะแนว หัวหน้าระดับ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันให้ความความรู้

2 ด้านครูอาจารย์

2.1 ครูอาจารย์มีภาระงานมาก ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนบางครั้งทำได้ไม่
ทั่วถึง เนื่องจากงานที่มีมากเกินไป

2.2 ครูอาจารย์ไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน

2.3 การเยี่ยมบ้านนักเรียนครูอาจารย์ต้องหาเวลาไปเอง

2.4 ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ครูอาจารย์สอบถามจากผู้ภายในโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครู
แนะแนว ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และส่วนหนึ่งก็ศึกษาข้อมูลเอกสารด้วยตนเอง
ในกรณีที่ยากเกินความสามารถทางโรงเรียนส่งอบรมโดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

2 โรงเรียนสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการ
ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างขวัญและกำลังใจโดยมอบรางวัลครูที่ปรึกษาดีเด่น
แก่ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดี

3 โรงเรียนพยายามจัดรถให้ครูเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และไปกันเป็นทีมๆ
ละหลายคนในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

3 ด้านนักเรียน

3.1 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 ปัญหานักเรียนติดยาเสพติด

3.3 ปัญหานักเรียนคบเพื่อนต่างเพศ ชู้สาว

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ครูที่ปรึกษาต้องหมั่นสังเกต เอาใจใส่ มีความเป็นกันเองกับนักเรียน ที่อยู่ในความดูแลอย่างทั่วถึง

2 ทางโรงเรียนร่วมมือกับครอบครัวคอยดูแลเรื่องการคบเพื่อน การไปในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และบางครั้งก็แจ้งให้เพื่อนสนิทช่วยกันดูแลเพื่อหาทางช่วยเหลือ

3 โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียน เช่น กิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการดำรงชีวิต

4 เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมากทางโรงเรียนแก้ไขโดยการให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนอย่างแท้จริง และร่วมมือกับทุกฝ่ายในโรงเรียนโดยการเข้ารับการบำบัดรักษา

คุณลักษณะของครู – อาจารย์ที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ

- 1 รักใคร่ ห่วงดีในตัวนักเรียนด้วยความจริงใจ
- 2 มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อนักเรียน
- 3 มีความเมตตา กรุณา มีสายตาที่อ่อนโยนและเป็นมิตร
- 4 มีใจรักในงานที่จะทำ
- 5 มีอุดมการณ์ จิตวิญญาณของความเป็นครู
- 6 มีมนุษยสัมพันธ์ดี จิตใจอ่อนโยน มีชีวิตชีวา
- 7 มีอารมณ์ขัน ชอบหยอกล้อกระช้ำเย้าแหย่นักเรียน เป็นกันเอง มีการเรียกชื่อเล่น
- 8 มีความเห็นอกเห็นใจในตัวนักเรียน

โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก

ผลจากการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก สามารถนำเสนอการดำเนินงานออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1 วิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

2 โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก มีวิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1 การวางแผนการดำเนินงาน

1.1 การเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Plan)

1 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 7 ฝ่าย ดังนี้

- 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธาน
- 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่ายโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 3 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 4 หัวหน้าแผนงานโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 5 ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นกรรมการ
- 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ
- 7 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ

- 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 สร้างความตระหนักให้ทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

- 4 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
- 5 กำหนดเกณฑ์จำแนกนักเรียน
- 6 ส่งเสริมให้ครูทุกคน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 8 นิเทศ ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละระดับชั้น

2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 6 ฝ่าย ดังนี้

- 2 1 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นประธาน
- 2 2 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 2 3 ครูงานแผนงาน/สารสนเทศ เป็นกรรมการ
- 2 4 ครูงานอนามัย เป็นกรรมการ
- 2 5 อื่นๆ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน
- 2 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการประสานงาน

- 1 ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3 จัดทำเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน และรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
- 4 จัดประชุมหารือ คณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมกันอย่างน้อย เดือนละ 2 ครั้ง
- 5 ติดตาม กำกับ ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 6 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference)
- 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลระดับชั้นส่งผู้บริหาร
- 8 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
- 9 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พอแมบุญธรรมนักเรียน

3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ได้แก่ ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประกอบไปด้วยบุคลากร 5 ฝ่าย ดังนี้

- 3 1 หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธาน
- 3 2 รองหัวหน้าระดับชั้น เป็นรองประธาน

- 3 3 ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 3 4 ครูประจำวิชาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 3 5 ครูแนะแนวของระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 3 6 ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากแต่ละระดับชั้น กรรมการและเลขานุการ
- บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

- 1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้นของตน
- 2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำรายงานตามระดับชั้น
- 3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน
- 4 ประชุมร่วมกัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 5 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน
- 6 อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น พ่อแม่บุญธรรมนักเรียน

หมายเหตุ ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

- 1 2 กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ เครื่องมือ วิธีการ

1 เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และหลักฐาน สามารถตรวจสอบได้ ดังนี้

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนผดุงปัญญา

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
จัดครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียน 1 25	- ประชุมคณะกรรมการทีมทำ P - จัดครูที่ปรึกษา ตามกลุ่มนักเรียนที่เหมาะสม D , A - ประชุมชี้แจงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน C	- บันทึกการประชุม - คำสั่งแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	- ประชุมชี้แจงวิธีการ P - วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล D - สัมภาษณ์ , สังเกต - เยี่ยมบ้าน - ระเบียบสะสม - สรุปการดำเนินงาน C , A	- ระเบียบสะสม - แบบบันทึกการสังเกต - แบบการเยี่ยมบ้าน	- หัวหน้าระดับชั้น - อาจารย์ที่ปรึกษา
การคัดกรอง	- คณะกรรมการตั้งเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน P - ดำเนินการคัดกรองโดยอาจารย์ที่ปรึกษา D , C - รายงานผลการคัดกรองต่อหัวหน้าระดับชั้น A - หัวหน้าระดับส่งผลการคัดกรองที่ฝ่ายปกครอง A	- เกณฑ์การคัดกรอง - แบบรายงานผลการคัดกรอง	- ฝ่ายปกครอง - อาจารย์ที่ปรึกษา - อาจารย์ที่ปรึกษา - หัวหน้าระดับชั้น

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
- กิจกรรมป้องกันและส่งเสริม 1 กิจกรรมโฮมรูม	1 อาจารย์ที่ปรึกษาในระดับ P - ประชุมเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต 2 ดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมตามแผนที่กำหนดไว้โดย D - สำรวจความต้องการของนักเรียน - กำหนดหัวข้อเรื่องในการจัดกิจกรรมโฮมรูม - บันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูม 3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและสรุปรายงานผล C 4 นำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดกิจกรรมโฮมรูมให้ดีและต่อเนื่อง A	- แบบบันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูม - แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม - แบบสรุปการจัดกิจกรรมโฮมรูม	1 หัวหน้าระดับชั้น 2 อาจารย์ที่ปรึกษา 3 อาจารย์ที่ปรึกษา 4 อาจารย์ที่ปรึกษา - หัวหน้าระดับชั้น - ฝ่ายปกครอง
2 กิจกรรมประชุมผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา	1 ประชุมคณะกรรมการเพื่อ - กำหนดวัตถุประสงค์ - วางแผนการประชุมผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา P	- มีแนวทางการดำเนินงานผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา	1 ฝ่ายปกครอง

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
	2 จัดประชุมผู้ปกครอง นักเรียนพบอาจารย์ที่ ปรึกษา ครั้งที่ 1 (ปลายภาค เรียนที่ 1) D 3 จัดให้มีคณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อ ระดมแนวคิดใน การพัฒนา นักเรียนรวมกัน D 4 จัดประชุมคณะกรรมการ เครือข่าย D 5 รายงานการจัดกิจกรรม (Classroom Meeting) 6 จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน ครั้งที่ 2 D 7 รายงานการพัฒนานักเรียน รวมกันระหว่างอาจารย์ที่ ปรึกษากับผู้ปกครอง A 8 สรุปรายงานและประเมินผล C	- รายงานการจัด กิจกรรม ผู้ปกครอง พบอาจารย์ที่ ปรึกษาของแต่ละ ระดับชั้น	2 ฝ่ายปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา 3 อาจารย์ที่ปรึกษา 4 ฝ่ายปกครอง 5 อาจารย์ที่ปรึกษา 6 ฝ่ายปกครอง - อาจารย์ที่ปรึกษา 7 อาจารย์ที่ปรึกษา 8 อาจารย์ที่ปรึกษา - หัวหน้าระดับชั้น
3 กิจกรรมอื่นๆ	1 วางแผนการจัดกิจกรรม P 2 ดำเนินการตามกิจกรรม D - กลุ่มสัมพันธ์ ม 1 ม 4 - ทักษะชีวิต - กิจกรรมเสริมหลักสูตรของ กลุ่มสาระการเรียนรู้ - ภูมิปัญญา - กีฬาด้านยาเสพติด	- แบบรายงานการ จัดกิจกรรม	1 ฝ่ายปกครอง 2 ฝ่ายปกครอง - กลุ่มสาระการ เรียนรู้ 3 ฝ่ายปกครอง - กลุ่มสาระการ เรียนรู้

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
	3 ประเมินผลกิจกรรม C 4 พัฒนากิจกรรมต่างๆ A 5 รายงานฝ่ายปกครอง		4 ฝ่ายปกครอง - กลุ่มสาระการเรียนรู้ 5 ฝ่ายปกครอง - กลุ่มสาระการเรียนรู้
- กิจกรรมป้องกันและช่วยเหลือ	1 ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน P 2 ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข/ช่วยเหลือ ดังนี้ D - เปิดกระเป๋าก่อนเข้าเรียน - ยูเรียสไต - สายลับจิว - กิจกรรมเสริมหลักสูตรและชมเสริม - เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุง - เพื่อนเตือนเพื่อน - กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต - กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง - จัดสังคมบำบัด - สานสายใยผูกใจผูก - คลินิกแนะแนว - ให้คำปรึกษาเบื้องต้น 3 ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนากิจกรรม C	1 แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลของอาจารย์ที่ปรึกษา 2 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกัน/ช่วยเหลือ/แก้ไข	1 ฝ่ายปกครอง 2 ฝ่ายปกครองหัวหน้าระดับชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา - คณะกรรมการนักเรียน - ฝ่ายแนะแนว - ฝ่ายปกครอง

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
- การส่งต่อ 1 ส่งต่อภายใน 2 ส่งต่อภายนอก	1 วางแผนการบันทึกการส่งต่อ P - ชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ D - ประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือต่อ D - สรุปข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมาในบันทึกการส่งต่อ D - นัดหมายเวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่จะช่วยเหลือต่อ D - ติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ C	- บันทึกการส่งต่อนักเรียน - แบบรายงานของอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง	- อาจารย์ที่ปรึกษา - หัวหน้าระดับชั้น - ฝ่ายปกครอง
- รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1 ประชุมวางแผนการรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน P 2 จัดทำรายงานการช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษาดลอดภาคเรียน D 3 จัดทำรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ของแต่ละระดับชั้นต่อภาคเรียน D 4 ประเมินผลเพื่อทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขทุกภาคเรียน C 5 เสนอแนวคิดต่อที่มคุณภาพและที่มทำของโรงเรียน A	- แบบรายงานของอาจารย์ที่ปรึกษา - แบบรายงานของระดับชั้น - สรุปการประเมินผลและแนวทางแก้ไข/ปรับปรุง - รายงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- อาจารย์ที่ปรึกษา - หัวหน้าระดับชั้น - ฝ่ายปกครอง

2 เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3 เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตาม ศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.3 กำหนดแผนงาน/ปฏิทินการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ปฏิทินปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัด ตาก(ภาคเรียนที่ 1)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
29 มี ค -31 มี ค	จัดทำคู่มือกิจกรรมโฮมรูม	นักเรียน	หัวหน้าระดับชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา
เมษายน	แต่งตั้งคณะกรรมการและอาจารย์ ที่ปรึกษา	ครูอาจารย์	อาจารย์ที่ปรึกษา
10 พ ค	- ประชุมชี้แจงการปฏิบัติงานของ อาจารย์ที่ปรึกษา - อบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
15 -16 พ ค	จัดประชุมการจัดกิจกรรม Classroom Meeting	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
12 พ ค -30 มิ ย	รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล - ระเบียบสะสม - แบบประเมิน SDQ ,EQ - สัมภาษณ์ - สังเกต - เยี่ยมบ้าน - คัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การ คัดกรอง (เล่มสีชมพู)	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
30 มิ ย	คัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การ คัดกรองระเบียบสะสมสงหัวหน้า ระดับ (ผป ดล 1/1)		
9 ก ค	- สงผลการประเมิน SDQ (ผป ดล 2/1) - สงผลสรุปการเยี่ยมบ้าน (ผป ดล 1/2)	อาจารย์ที่ ปรึกษา หัวหนาระดับชั้น	หัวหนาระดับชั้น ฝ่ายปกครอง
26 – 30 ก ค	กิจกรรมเลาสุกันฟัง (ม 1-ม 2, ม 3 – ม 4 , ม 5 -ม 6)	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
1 มิ ย – 30 ก ย	กิจกรรมส่งเสริมและป้องกันแก้ไข	นักเรียน	กลุ่มสาระการ เรียนรู้ อาจารย์ที่ปรึกษา ฝ่ายปกครอง
9 ส ค	สงสรุปผลการคัดกรองนักเรียน (ผป ดล 2/3), (ผป ดล 2/4)	นักเรียน	ฝ่ายปกครอง
9 ก ย	ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม Classroom Meeting	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
13 ก ย	อาจารย์ที่ปรึกษาสงสรุปรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็น รายบุคคล (ผป ดล 4/2)	อาจารย์ที่ปรึกษา	หัวหนาระดับชั้น
17 ก ย	หัวหนาระดับชั้นรวบรวมสงสรุป รายงานผลการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	หัวหนาระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
20 ก ย	อาจารย์ที่ปรึกษารวบรวม - สมุดบันทึกการโฮมรูม - ผลการพึงพอใจในการโฮมรูม	อาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียน	หัวหน้าระดับชั้น
2 ต ค	จัดกิจกรรม Classroom Meeting - ส่งแบบประเมิน - เครือข่ายกรรมการผู้ปกครอง - ประสานสัมพันธ์ - แบบแสดงความคิดเห็นของ ผู้ปกครอง - แบบสวด	ผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ที่ปรึกษา หัวหน้าระดับชั้น
5 ต ค	หัวหน้าระดับชั้นสรุปผลการจัด กิจกรรม Classroom Meeting	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง
วันพฤหัสบดีที่ 2 ของเดือน	ประชุมทีมประสาน	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง
วันอังคาร เวลา 08 00-08 30 น	ประชุมทีมทำ	อาจารย์ที่ปรึกษา	หัวหน้าระดับชั้น
วันจันทร์, พุธ, ศุกร์ เวลา 08 15-08 30 น	กำหนดกิจกรรมโฮมรูม	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา
ทุกวันจันทร์สิ้นเดือน เวลา 08 00-08 30 น	อาจารย์ตรวจการแต่งกายหน้า เสาธง สรุปผลส่งหัวหน้าระดับชั้น (ผป ดล 4/3)	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา ฝ่ายปกครอง

ปฏิทินปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ภาคเรียนที่ 2)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
26 ต ค	ประชุมชี้แจงการปฏิบัติงานอาจารย์ ที่ปรึกษาในภาคเรียนที่ 2 - แจงผลการประเมินผลการทำงาน • ฝ่ายปกครองจัดทำแบบฟอร์ม •	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
5 พ ย	รายงานผลการแก้ไขพฤติกรรม กลุ่มเสี่ยง	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา
8-12 พ ย	กิจกรรม “เลาสุกันฟัง” (ม 1-ม 2, ม 3-ม 4, ม 5-ม 6)	อาจารย์ที่ปรึกษา	ฝ่ายปกครอง
12 พ ย	หัวหน้าระดับชั้นรวบรวมผลการ แก้ไขพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ส่งฝ่ายปกครอง	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง
3 ธ ค	ส่งผลการคัดกรองภาคเรียนที่ 2	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา
8 ธ ค	หัวหน้าระดับชั้นสรุปผลการคัดกรอง ภาคเรียนที่ 2	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง
13 ธ ค	อาจารย์ที่ปรึกษาสงระเบียบนสะสม ของห้องเรียน	นักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา
16 ธ ค	สรุปผลการสงระเบียบนสะสม - ประชุมชี้แจงการจัดกิจกรรม Classroom Meeting ครั้งที่ 2	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
22 ม ค	จัดประชุม Classroom Meeting - สงแบบประเมิน - ประสานสัมพันธ์ - ประชุมเครือข่าย - แบบแสดงความคิดเห็น - สงต่อ	ผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ที่ปรึกษา หัวหน้าระดับชั้น
26 ม ค	- หัวหน้าระดับชั้นสรุปผลการจัด กิจกรรม Classroom Meeting	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง
14-18 ก พ	อาจารย์ที่ปรึกษารวบรวมผลงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	อาจารย์ที่ปรึกษา	หัวหน้าระดับชั้น
22 ก พ	หัวหน้าระดับชั้นรวบรวมผลงานของ อาจารย์ที่ปรึกษาในงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	หัวหน้าระดับชั้น	ฝ่ายปกครอง

2 การดำเนินงาน (D)

2.1 ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพจริง
เช่น

โรงเรียนผดุงปัญญายาใต้การดำเนินงานของผู้อำนวยการเบญจวรรณ ไกร
วุฒินันท์ ได้ดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีความเชื่อวาระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนจะ ประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ครู นักเรียน ผู้ปกครองและ
ชุมชน โดยใช้หลักพัฒนา 4 A ดังนี้

1 A1 Awareness คือ การสร้างความตระหนัก มีความจำเป็นและสำคัญ
อย่างยิ่ง เพราะเมื่อทุกฝ่ายตระหนักแล้ว จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการ
ทำงานด้วยใจ มีความต้องการที่จะทำงาน ซึ่งโรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรดังนี้

- ครู จัดให้มีการอบรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนใช้เวลา 3 วัน ทั้ง
ภายในและภายนอกอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการอบรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนด้านจิตสังคม
บำบัดกับโรงพยาบาลรัฐญักษ์ จังหวัดปทุมธานี

- นักเรียน ให้ความรู้หลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านทักษะชีวิตและคุณธรรม จริยธรรม โดยเชิญวิทยากรภายนอก เช่น พระ ตำรวจ สาธารณสุข และป่าไม้ เป็นต้น

- ผู้ปกครอง นับว่ามีความสำคัญที่สุด จึงได้จัดโครงการสานสายใยผูกใจ ลูก เชิญผู้ปกครองมาอบรม “เทคนิคการเลี้ยงลูกในวัยรุ่น” โดยร่วมกับสุขภาพจิต เขต 8 จังหวัด นครสวรรค์ สำนักงานสาธารณสุข และนายแพทย์สุกมล วิภาวีพลกุล และจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง

2 A 2 เกิดขึ้นเมื่อทุกคนตระหนัก งานก็จะเกิดนั้น คือ **A 2 (Attempt)** ใน ขั้นตอนนี้การดำเนินงานมีอิสระ โดยเมื่อคัดกรองนักเรียนแล้ว แต่ละฝ่ายแต่ละงานจะจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมป้องกันแก้ไขได้อย่างอิสระ โรงเรียนจะพิจารณาที่ผลสัมฤทธิ์ของงาน มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนว่า โครงการหรืองานใดส่งผลต่อนักเรียนอย่างไร

3 A3 Achievement คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยกำหนดให้มีการรายงานผลทุกเดือน แต่ละงานสามารถตรวจสอบได้ แม้บางงานจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลาโดยรายงานตามข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงทำให้เป็นที่ยอมรับ

4 A4 Accreditation คือ งานที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งโครงการที่โรงเรียน ดำเนินการอย่างหลากหลาย โดยร่วมมือกันทุกฝ่าย เช่น ฝ่ายวิชาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีโครงการส่งเสริมและแก้ไข เช่น กลุ่มสาระคณิตศาสตร์เข้าค่ายนักเรียนติด 0 วิชา คณิตศาสตร์ เป็นต้น

ด้านการป้องกัน เช่น เปิดกระเป๋าก่อนเข้าเรียน ยูเรียสไตส์ การเยี่ยมบ้าน

ด้านการบำบัดรักษา โครงการคุรร้อยใจให้ศิษย์รัก นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติดเข้าค่าย 9 คืน 10 วัน ได้รับความร่วมมือ เช่น การฝึกด้านระเบียบวินัยและออกกำลังกาย โดยทหาร ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต มีวิทยากรสาธารณสุข จังหวัดตาก ความรู้และพานักเรียนศึกษาธรรมชาติ โดยสำนักงานป่าไม้จังหวัด กฎหมายยาเสพติด โดยตำรวจ และการระลึกในพระคุณแม่ โดยพระเป็นวิทยากร

โครงการจิตสังคมนำบัด ร่วมกับโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

จากนโยบายของโรงเรียนในการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงาน เพราะนักเรียนมีพลังความคิดโดยดึงความสามารถของนักเรียนมาใช้ ซึ่งคณะกรรมการนักเรียนได้รับความรู้ต่างๆ จึงเกิดความตระหนัก และมีแนวคิดในการสร้างเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน โดยจัดตั้งโครงการ “เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุง” และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอโครงการในที่ประชุม คณะครูประจำเดือน นักเรียนจึงเกิดความภาคภูมิใจ และโรงเรียนได้มอบหมายให้ครูทุกคนเป็นครูที่ปรึกษาโครงการฯ

3 การตรวจสอบ (C)

เป็นการประเมินตนเองรวมกัน ประเมินสับเปลี่ยนกันประเมินภายใน ระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

4 การปรับปรุงและพัฒนางาน (A)

เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไข พัฒนางาน ซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้นจนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ เป็นวัฒนธรรมองค์กรอย่างยั่งยืน

2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 บุคลากรทุกฝ่ายช่วยกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ดังนี้

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
1 ผู้บริหาร	1.1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1.2 สร้างความตระหนักให้ทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เห็นคุณค่า และความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1.3 กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา 1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม 1.5 ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกนักเรียน 1.6 ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
2 หัวหน้าระดับ/รองหัวหน้าระดับ + ฝ่ายปกครอง	2.1 ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา 2.2 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.3 จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	2 4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference) 2 5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผลระดับส่งผู้บริหารโดยผ่านทีมประสาน 2 6 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น เป็นที่ปรึกษาในทุกๆ เรื่องให้กับอาจารย์ในโรงเรียน
3 ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น	3 1 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางที่กำหนดคือ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2 การคัดกรองนักเรียน 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5 การส่งต่อ 3 2 พัฒนาดตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาการแนะแนวและการให้การศึกษา 3 3 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษารายกรณี 3 4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลรายงานส่งหัวหน้าระดับ 3 5 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พอแมบุญธรรมนักเรียน
4 ครูแนะแนว	4 1 นิเทศ (Supervising) สนับสนุนและเป็นแกนหลักแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกคนในการให้ความรู้ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการตามหลักจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	• เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือ เพื่อการรู้จักและเข้าใจผู้เรียน รวมทั้งการคัดกรองจัดกลุ่มผู้เรียนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เช่น การใช้ระเบียบเหมาะสม แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ • เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมชั้นเรียน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียนกลุ่มคัดกรอง • ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของผู้เรียนกลุ่มพิเศษประเภทต่างๆ และเสนอแนะแนวทางการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมพัฒนา 4 2 ให้คำปรึกษา (Counseling) แก่ผู้เรียน (ในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการช่วยเหลือ) ผู้ปกครองและผู้ขอรับบริการทั่วไป 4 3 ประสาน (Co-ordinating) กับผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษาเป็นระบบ “เครือข่าย” ในการดำเนินงานแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 4 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว 4 5 ให้บริการต่างๆ หรือจัดทำโครงการกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้กับนักเรียนซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 6 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี 4 7 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาต้องการช่วยเหลือของครูแนะแนว ให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามผลการช่วยเหลือนั้น 4 8 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับ 4 9 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พ่อแม่บุญธรรม

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
5 ครูผู้สอนประจำวิชาและครูที่เกี่ยวข้อง	5 1 ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง 5 2 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา และให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 3 ให้ข้อมูลการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนในการจัดระบบการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบริการต่างๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 5 4 ให้คำปรึกษาเบื้องต้นในรายวิชาที่สอนในด้านการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ บุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 5 5 พัฒนาดตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยาและการแนะแนวและนำมาบูรณาการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 5 6 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหากรณีในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผล และรายงานส่งหัวหน้าระดับ 5 8 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พ่อแม่บุญธรรม
6 นักเรียน	6 1 มีส่วนรวมในการกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนและครูอาจารย์ 6 2 รวมกลุ่มดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชนตามความสนใจ 6 3 รวมเป็นแกนนำอาสาสมัครในการดูแลช่วยเหลือให้เพื่อนนักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	6 4 มีความรับผิดชอบต่องาน มีระเบียบวินัย เคารพสิทธิของผู้อื่น 6 5 ทำความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบรอบครัว โรงเรียน ชุมชน และชื่นชมต่อความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น 6 6 เรียนรู้กระบวนการสร้างเครือข่าย และเห็นความสำคัญของเครือข่ายสร้างสรรค์ 6 7 มีความมั่นคงทางอารมณ์และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 6 8 มีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ รู้จุดเด่นจุดด้อย 6 9 รวมกิจกรรมสร้างเครือข่าย เสนอความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ 6 10 ไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด 6 11 สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันตนเอง และผู้อื่นจากอันตรายต่างๆ
7 ผู้ปกครอง/ชุมชน	1 ให้ความสำคัญคุ้มครองดูแลช่วยเหลือให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามควรแก่ศักยภาพ 2 รวมมือ สนับสนุน กำกับติดตาม ดูแลการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเรียนรู้กับโรงเรียนและชุมชน 3 ความช่วยเหลือนักเรียนในความปกครอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ 4 เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต 5 รับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค ให้โอกาสแก่นักเรียนได้แสดงออกอย่างเป็นอิสระ อย่างมีวินัย 6 ให้ความร่วมมือในการประชุม สัมมนา ทำความเข้าใจ และรับทราบข้อมูล ข่าวสารตามวันเวลาที่โรงเรียนกำหนด

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	7 รวมกลุ่มสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม 8 ทำความรู้จักสร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ 9 ร่วมกันวางแผน หาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนานักเรียนซึ่งกันและกัน 10 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ พร้อมกับประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูอาจารย์อื่นๆ ในโรงเรียน 11 รายงานการติดต่อ ประสานงานการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับผู้ปกครองนักเรียนให้โรงเรียนทราบ โดยส่งผ่านมากับนักเรียนในความปกครองของตนเอง เพื่อส่งมอบให้อาจารย์ที่ปรึกษา และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ 12 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

2 9 ผู้บริหารให้ความสำคัญและร่วมดำเนินการอย่างจริงจัง

2 10 การทำงานเป็นทีม คือ ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ บุคลากรทุกฝ่าย ทุกคน
ใน

โรงเรียนให้ความร่วมมือ สนับสนุน

2 4 นักเรียน ผู้ปกครองเครือข่ายให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน และการ
ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 5 กิจกรรมดีเด่น “โครงการเยาวชนพิทักษ์ผดุง” ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไข
ปัญหานักเรียนได้อย่างทั่วถึง

กิจกรรมเด่น โครงการ “เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ”

หลักการและเหตุผล

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคม สอนมากเป็นปัญหาที่เกิดจากเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยม จัดอยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นวัยที่ อยากรู้ อยากรอง ชอบเลียนแบบ รักเพื่อน และรักเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ครู อาจารย์ ดังนั้นการที่จะทำให้ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพื่อนจะมีส่วนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ มากกว่าผู้ใหญ่ นอก จากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยสร้างความตระหนักถึงการให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักเรียนด้วยกัน การดำเนินงานจะ ประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้โรงเรียนผดุงปัญญาปลอดยาเสพติด
- 2 เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนให้เห็นภัยของยาเสพติดและรวมกันต่อต้าน
- 3 เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

เป้าหมาย

- 1 มีคณะกรรมการเครือข่ายครบทุกห้องเรียน
- 2 แกนนำทุกห้องเรียน
- 3 นักเรียนเป็นสมาชิกเครือข่ายทุกคน

วิธีดำเนินการ

1 ประชุมวางแผนจัดทำโครงการ	2 เสนอขออนุมัติโครงการ
3 ประชุมคณะกรรมการทำงาน	4 กำหนดนโยบาย
5 ประสานงานวิทยากร	6 ดำเนินการประชุม

ระยะเวลาในการดำเนินการ ตลอดปีการศึกษา

งบประมาณ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ประชานกรรมการ แกนนำ มีความตระหนักและสามารถให้การดูแลช่วยเหลือเพื่อนได้

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1 คณะกรรมการเครือข่าย ประกอบด้วย

ประธานคณะกรรมการนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนอีกจำนวน 29 คน
การดำเนินการ คณะกรรมการนักเรียนได้เข้ารับการอบรมสัมมนาอบหมายงาน
จากคณะกรรมการรุ่นพี่ จึงได้มีแนวคิดจัดตั้งกรรมการเครือข่าย

2 ประธานเครือข่ายห้องเรียน

การดำเนินการ

- 2 1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ "เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ"
 - รับสมัครตัวแทนนักเรียนทุกห้อง ห้องละ 1 คน ตั้งแต่ ม 1 – ม 6 จำนวนทั้งสิ้น 48 คน
- 2 2 จัดอบรมคณะกรรมการดำเนินการ "เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ" และประธานเครือข่ายประจำห้องเรียน โดยเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข จ ตาก เพื่อรู้เรื่องต่อไปนี้
 - * บทบาทของเครือข่าย
 - * ทักษะการเป็นผู้นำ
 - * สถานการณ์ยาเสพติดในโรงเรียน
 - * ยาเสพติดให้โทษ/ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่ใช้สารเสพติด
 - * การปฏิเสธ/ป้องกันตนเองจากภัยสารเสพติด
 - * การให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเพื่อนผู้เป็นกลุ่มเสี่ยง-ผู้ใช้สารเสพติด
 - * กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม A-I-C
- 2 3 จัดประกวดห้องเรียนที่ดำเนินการเครือข่ายดีเด่น – เครือข่ายปลอดยาเสพติดดีเด่น
 - เครือข่ายที่มีพัฒนาการดีเด่น
- 2 4 การนำเสนอข้อมูล สาระ ข่าวดังในการดักเตือนเพื่อนหลังพิธีหน้าเสาธง
- 2 5 จัดสัปดาห์รณรงค์โดยใช้เวลาพักกลางวัน ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้
 - การประกวดคำขวัญ
 - ประกวดร้องเพลง
 - ประกวดจัดป้ายนิเทศรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด
- 2 6 การตรวจบริเวณโรงเรียนในระหว่างเวลาเข้าแถว
- 2 7 การตรวจนักเรียนมาสาย

3 แกนนำ คือ หัวหน้ากลุ่มของเพื่อนที่สนิทกัน

การดำเนินการ

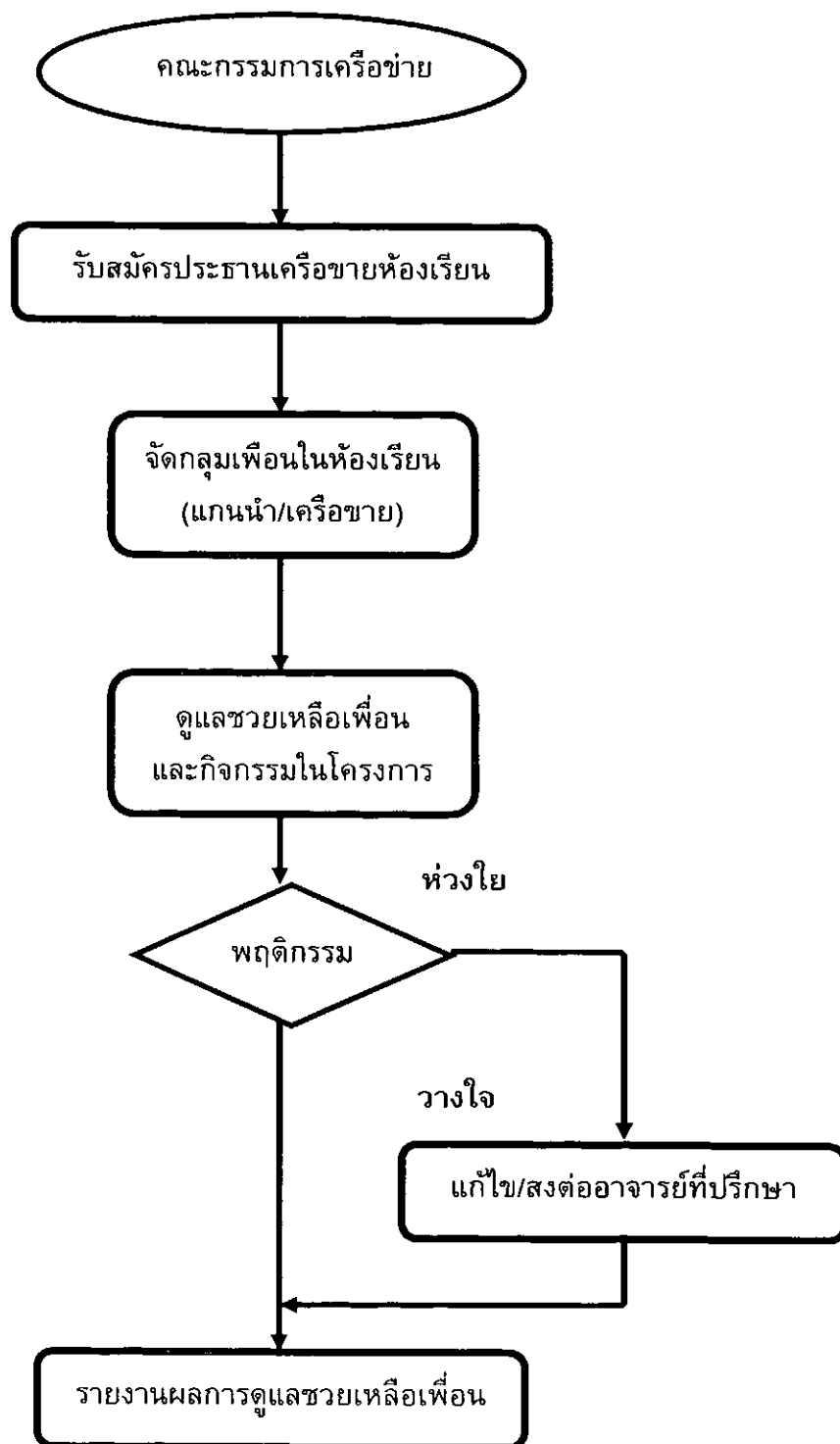
- ประธานเครือข่ายแต่ละห้องเรียนจะจัดกลุ่มเพื่อนในห้องเรียน โดยจัดจากกลุ่มเพื่อนสนิทในห้องเรียนและให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้นำในกลุ่ม เพื่อจัดตั้งให้เป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อนที่เหลือเป็นเครือข่าย จำนวนแกนนำของแต่ละห้องจึงขึ้นอยู่กับจำนวนกลุ่มเพื่อนสนิท จำนวนแกนนำมี 307 คน จากจำนวนทั้งหมด 2,158 คน
- จัดอบรมให้ความรู้ ดำเนินการแยกอบรม ระดับชั้น ม ต้น และ ม ปลาย

4 การดำเนินกิจกรรม

- แยกนำทุกคนมีหน้าที่ดูแลเพื่อน ให้คำแนะนำช่วยเหลือกรณีเพื่อนมีปัญหาเรื่องความประพฤติและการเรียนซึ่งมีสมุดบันทึกพฤติกรรม คนละ 1 เล่ม
- กรณีมีปัญหาซับซ้อนไม่สามารถแก้ไขได้ แจ้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยแก้ไข
- กำหนดการประชุมแกนนำ โดยประธานเครือข่ายห้องเดือนละ 2 ครั้ง
- ประสานกรรมการเครือข่ายทุกห้อง ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เดือนละ 1 ครั้ง
- กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่าย โดยการจัดเวรรับผิดชอบ ด้านต่างๆ ดังนี้
 - * กิจกรรมหน้าเสาธง การเคารพธงชาติ
 - * สำนวณนักเรียนมาสาย
 - * ดูแลบริเวณโรงรถ
 - * ตรวจอาคารเรียน
 - * ตรวจห้องน้ำและบริเวณโรงเรียน

5 สรุปรายงานผล สิ้นปีการศึกษา

แผนภูมิกระบวนการดำเนินงาน
“เครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ”

ภาพประกอบ 8 แผนภูมิกระบวนการดำเนินงาน“โครงการเครือข่ายเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ”

2.6 มีการบริหารงานเชิงระบบ คือ

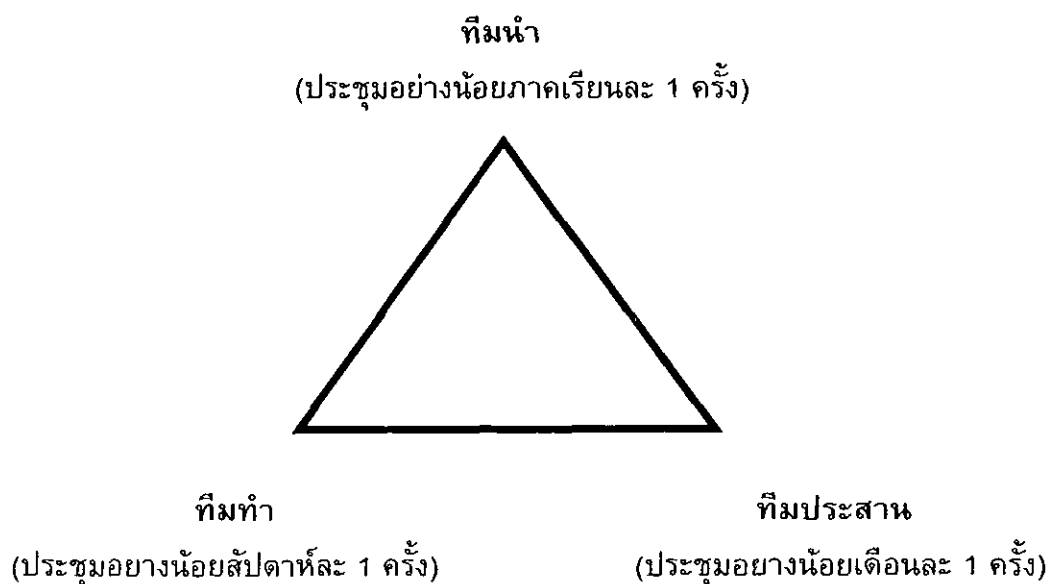
- 1 การวางแผน (Plan)
- 2 การดำเนินการ (Do)
- 3 การตรวจสอบ/ประเมินผล (Check)
- 4 การปรับปรุงพัฒนา (Act)

2.7 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพราะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ได้รับทราบจุดอ่อนจุดแข็งในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช้การสั่งการหรือบังคับบัญชาทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วน เกิดความรู้สึที่ดีไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมินตรวจสอบ

2.8 มีการประเมินทบทวน เพื่อการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

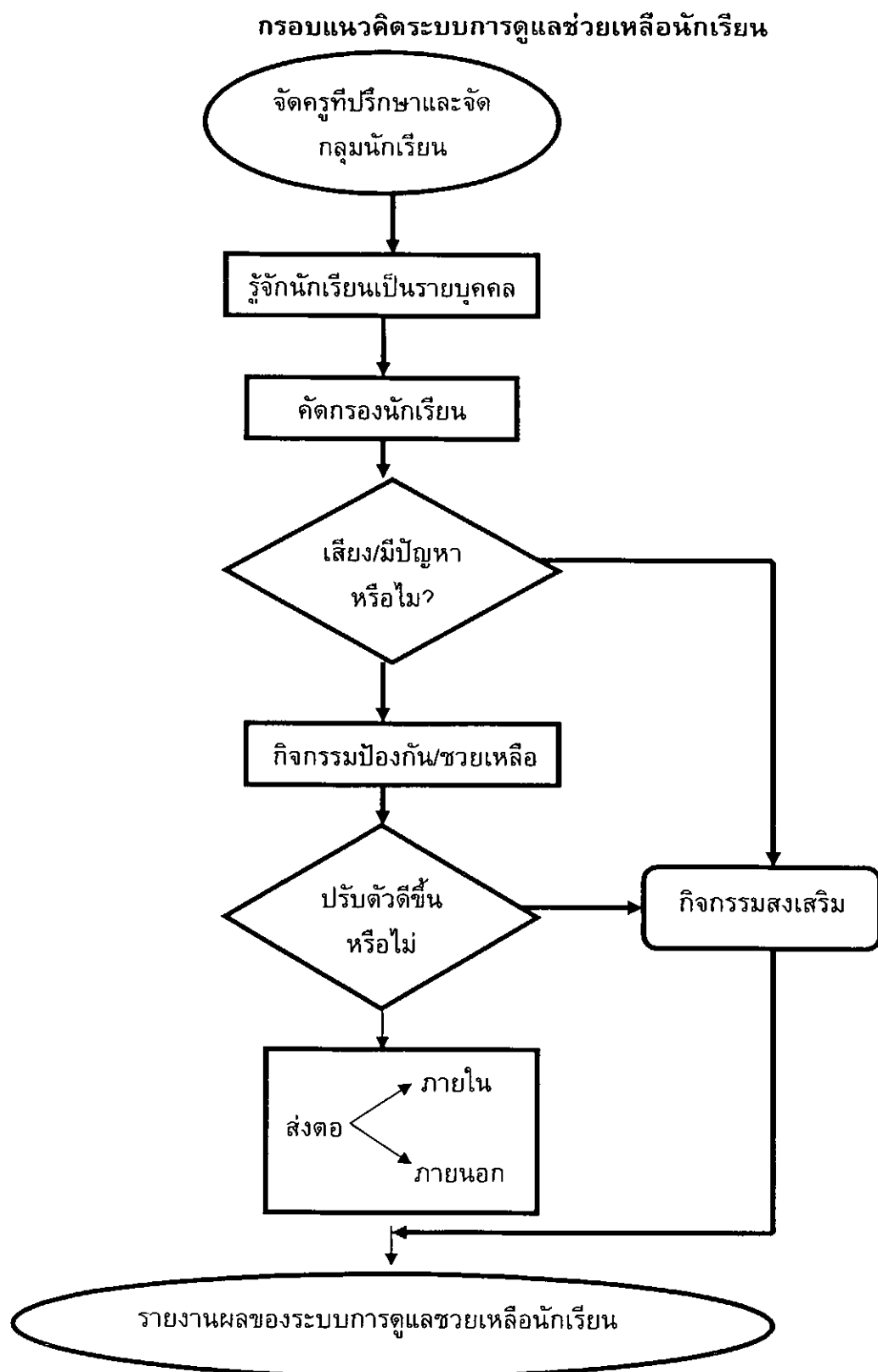
**การประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนผดุง
ปัญญา**

คณะกรรมการทั้ง 3 ทีม จะมีรูปแบบโครงสร้างตามลำดับชั้น แต่คณะกรรมการทุกคนสามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและนอกจากนี้ แต่ละคณะกรรมการดำเนินงานก็ต้องร่วมมือทำงานกันเป็นทีม

การประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีการจัดประชุมครู – อาจารย์ อย่างต่อเนื่อง การประชุมหัวหน้าระดับชั้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ให้ความรู้ซึ่งกันและกัน อย่างสม่ำเสมอ

ภาพประกอบ 9 แผนภูมิกระบวนการการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก

โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก ได้ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หลอหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวก และด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ตามหลักวิชาการมิใช่การใช้ความรู้หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

วิธีการรู้นักเรียนเป็นรายบุคคล

- 1 ระเบียบสะสม (ศึกษาข้อมูล)
- 2 สัมภาษณ์นักเรียน
- 3 การเยี่ยมบ้าน
- 4 การสังเกต
- 5 ทดสอบ

2 การคัดกรองนักเรียน

เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่ง ในการหาวิธีการที่เหมาะสม ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ จำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 2, 3 หรือ 4 กลุ่ม ก็ได้ตามขอบข่าย และเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียน กำหนดซึ่งทางโรงเรียนแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิต

ประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

3.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศที่ไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

23 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่องานชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองจะพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ได้แก่

- 1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
- 2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 3 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 4 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
- 5 เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- 6 เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม
- 7 เด็กออทิสติก
- 8 เด็กอัจฉริยะ

วิธีการคัดกรองนักเรียน

- 1 การทำ SDQ
- 2 จัดกลุ่มนักเรียน เป็น 3 กลุ่ม
- 3 การส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มคัดกรอง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน กลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง กลุ่มความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียน ต้องดำเนินการ คือ

- 1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room) หรือกิจกรรมหับเหย่า
- 2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
- 3 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 4 โครงการพิเศษต่างๆ เช่น โครงการเยาวชนพื้ทักษ์ผดุงฯ

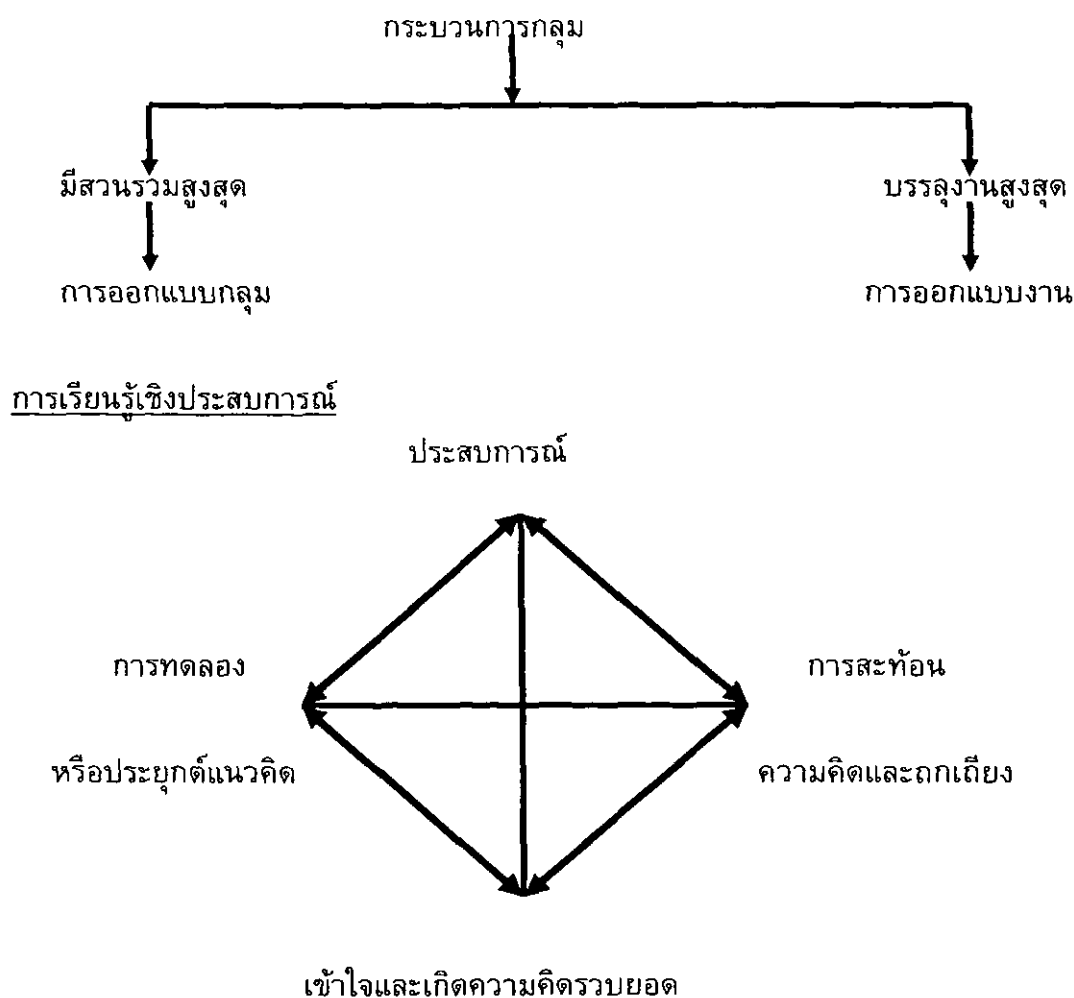
1 กิจกรรมโฮมรูม (Home Room) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาตัวนักเรียน

โรงเรียนได้กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ทุกวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ วันละ 15 นาที เพื่อให้ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

2 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)

เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ยอมรับพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนจึงจัดประชุมผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษา เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครองของนักเรียนในห้องเดียวกันและครูที่ปรึกษา

วิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม/วิธีการจัดกิจกรรมผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา

4 การป้องกันและแก้ไขปัญา

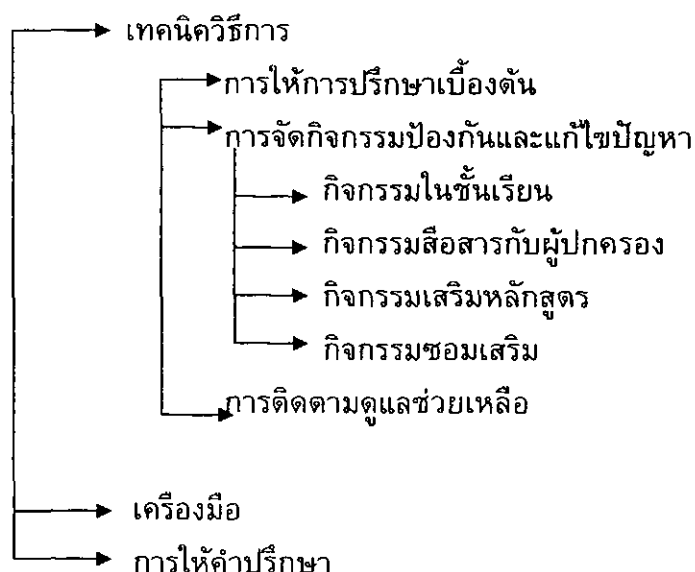
ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญาของนักเรียนจึงเป็น

ภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- 1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น
- 2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา

1 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้กับนักเรียน เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง โดยมีการจัดกิจกรรมกีฬาสัปดาห์ ประการร้องเพลง ประการทักษะความสามารถในด้านต่างๆ ของนักเรียน และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่อง การดำเนินชีวิตให้อยู่ต่ออย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบัน

2 โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ และกลุ่มเสี่ยงมาเข้ารับการอบรมวิธีการปฏิบัติตัวต่อบุตรของตนจากวิทยากร กระทรวงสาธารณสุข

5 การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นตามกระบวนการการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนนั้น ในกรณีที่ปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็น

ปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือ คัดกรองนักเรียนก็ได้ขึ้นอยู่กับกรณีปัญหาของนักเรียน

ลักษณะการส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1 การส่งต่อภายใน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

2 การส่งต่อภายนอก

เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียน กรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษา โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนิน การส่งต่อ และมีการติดต่อบริหารผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่องการดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จึงมีกระบวนการต่อไปนี้

กระบวนการดำเนินงาน

1 การส่งต่อภายใน ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ

- ประวัติส่วนตัว
- ข้อมูลสุขภาพ
- ข้อมูลด้านการเรียน

วิธีการส่งต่อภายใน

- 1 ทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ
- 2 ประชุมกับครูที่จะช่วยเหลือต่อ
- 3 สรุปข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผานมาในบันทึกการส่งต่อ
- 4 นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่รับการช่วยเหลือต่อ
- 5 ติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการดำเนินงาน

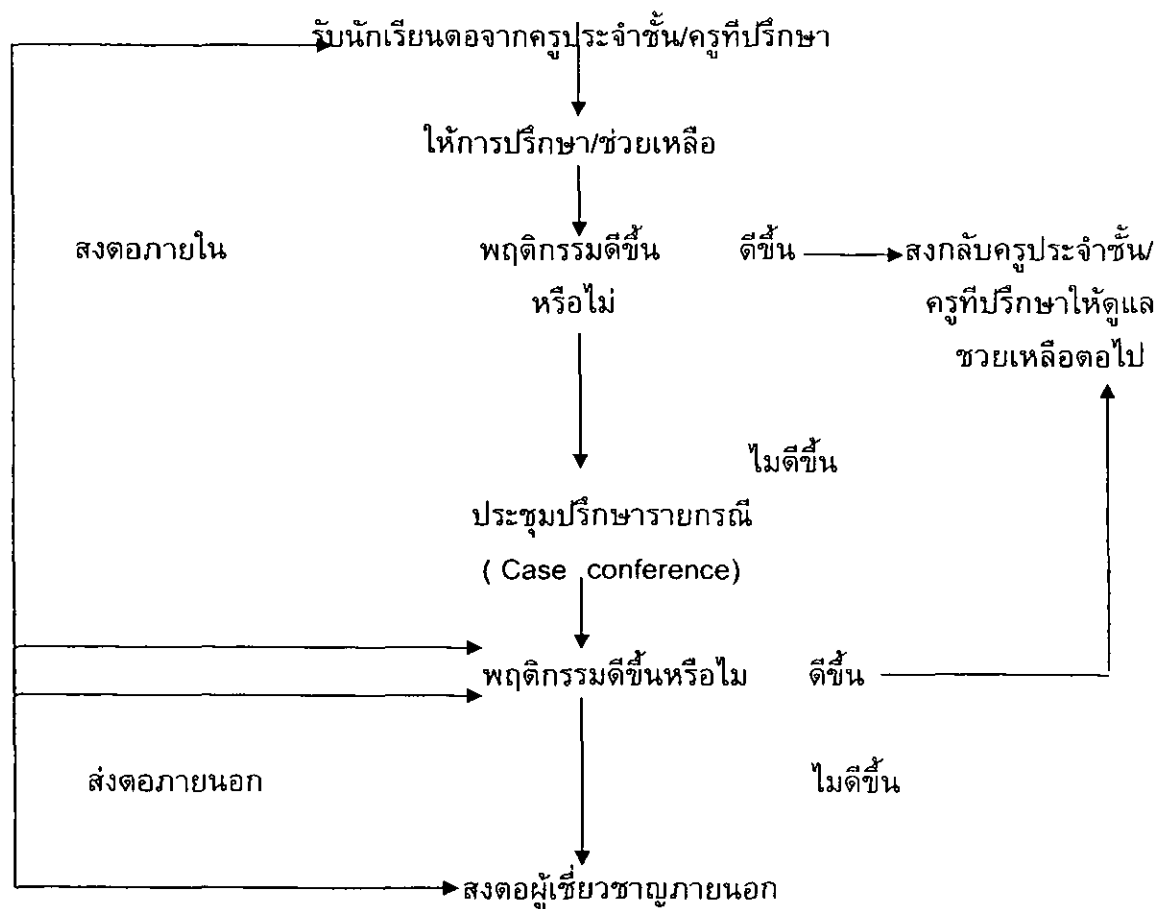
2 การส่งต่อภายนอก ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ

- ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
- ข้อมูลด้านครอบครัว
- ข้อมูลที่ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น

วิธีการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

- 1 ในรายกรณีของนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือครูแนะแนว/ผู้เกี่ยวข้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- 2 ติดตามผลการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการช่วยเหลือ

แผนภาพแสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้นักเรียนของครูแนะแนว/
ผู้เกี่ยวข้อง

3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้

1 ด้านการประสานงาน

1.1 โรงเรียนขาดการประสานงาน การกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
แนวทางการแก้ไข

1 โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษา ผู้บริหาร ครู
แนะแนว หัวหน้าระดับชั้น ให้ความรู้ในประเด็นปัญหาที่แต่ละคนประสบมา และรวมกันช่วยเหลือ
แก้ไขปัญหานั้นๆ

2 มีการประชุมชี้แจง และรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน เวลาประชุมใหญ่ และประชุมย่อยในแต่ละคณะ

2 ด้านครูอาจารย์

2.1 ครูมีภาระงานมากทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ทำได้ไม่ทั่วถึง

2.2 ครูอาจารย์บางท่านไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การคัดกรองนักเรียน

2.3 การเยี่ยมบ้านนักเรียนครูอาจารย์ต้องหาเวลาไปกันเอง

2.4 ครูที่ปรึกษาบางคนขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้งานล่าช้า
ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ผู้บริหารพยายามสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานให้กับบุคลากรทุกฝ่าย
เช่น ช่วงปิดเทอมก็นำครูอาจารย์ไปเที่ยวพักผ่อน จัดประกวดครูดีเด่น

2 โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้จากบุคลากรภายนอกในเรื่องการดำเนินงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ความรู้เรื่องยาเสพติด โดยเชิญนายแพทย์ สุกุมล วิภาวีพลกุล
สาธารณสุขจังหวัด และสวนหนึ่งก็สอบถามจากฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว และเข้าอบรมเวลา
สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยจัดขึ้น

3 ครูต้องกำหนดวิธีการในการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยการกำหนดระยะทางต้องไม่
เกิน 15 กม. และนักเรียนคนใดที่อยู่ฝั่งเดียวกันก็ไปด้วยกัน เพราะจะได้ไม่เสียเวลา และไปใน
วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ไปกันเป็นครอบครัวถือว่าเป็นการไปเที่ยวพักผ่อน

4 ฝ่ายปกครองพยายามประสานงานครูทุกคน พุดคุย เพื่อติดตามผลการ
ดำเนินงาน

3 ด้านนักเรียน

3.1 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ เช่น การคัดกรองนักเรียน การเชิญผู้ปกครองมาพบครูที่ปรึกษา

3.2 นักเรียนโกหก ไม่พูดความจริง

3.3 ปัญหาเสพติด

3.4 นักเรียนมีการใช้โทรศัพท์มือถือเกินความเป็นจริง และค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการแต่งตัว

3.5 ปัญหาเรื่องชู้สาว คบเพื่อนต่างเพศ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ทางโรงเรียนได้สร้างความตระหนักกับนักเรียน โดยให้ความรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม โดยเชิญวิทยากรภายนอก เช่น พระ ตำรวจ สาธารณสุข ฯลฯ

2 ครูต้องมีใจรัก อดทน ทุ่มเท ดูแลนักเรียนอย่างแท้จริง มีความเป็นกันเอง พยายามสอดส่องความประพฤติของนักเรียนโดยการร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียน

3 กรณีนักเรียนที่ติดยาเสพติด โรงเรียนได้นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มจิตสังคัมบำบัดในโรงเรียนมาใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักเรียน และให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

4 โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

5 กรณีนักเรียนที่นำโทรศัพท์มือถือมาไว้ในโรงเรียน ทางโรงเรียนออกกฎระเบียบในการนำมาใช้

4 ด้านผู้ปกครองนักเรียน

1 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อนักเรียนยังมีน้อย ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลอบรมนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 โรงเรียนพยายามพูดคุย ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในทุกๆ เรื่องเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และเวลาที่มีการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน

2 สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองนักเรียนโดยการอบรมให้ความรู้ ในหัวข้อเรื่องการอบรมเลี้ยงดูลูกวัยรุ่น

**คุณลักษณะของครู – อาจารย์ ที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบผลสำเร็จ**

- 1 ครู – อาจารย์มีความเป็นกันเองกับนักเรียน
- 2 มีความเมตตา กรุณากับนักเรียน
- 3 มีใจรักและเสียสละเวลาเพื่อนักเรียนอย่างแท้จริง
- 4 ต้องเป็นคนที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 5 มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน
- 6 ทุ่มเท ขยันหมั่นเพียรในการดูแลนักเรียน
- 7 อยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน เอื้ออาทรต่อกัน
- 8 มีบุคลิกที่สุภาพ นุ่มนวล อ่อนนุ่

3 โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

ผลจากการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำเสนอการดำเนินงานออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1 วิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

3 โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีวิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

- 1 การวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้
 - 1 1 ศึกษาทำความเข้าใจจากเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจัดทำโครงการต่างๆ
 - 1 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ (ทีมนำ ทีมประสาน ทีมทำ)
 - 1 3 อบรมบุคลากรทีมประสาน จำนวน 10 -15 คน
 - 1 4 วิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 5 จัดทำแผนปฏิบัติงาน
 - 1 6 จัดทำเอกสาร
 - 1 7 จัดประชุมครูทุกคนในโรงเรียนสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์หลัก 5 ยืน ดังนี้
 - 1 ยืนพื้น พื้นจิตวิญญาณครู ต้องมีพรหมวิหาร 4
 - 2 ยืนยัน สู้ด้วยระบบที่ศรัทธา ตระหนักในคุณค่า พัฒนาระบบ ปฏิบัติครบอิทธิบาท 4
 - 3 ยืนหยัด ด้วยหลักกัลยาณมิตร (ผู้ปกครองเครือข่ายรวมด้วย)
 - 4 ยืนกราน ตามแนวคิดไม่หวั่นไหว, มุ่งมั่นแน่วแน่ แก้ปัญหาด้วยปัญญา ฟันฝ่าอุปสรรค ใช้หลักสังคหวัตถุ 4
 - 5 ยืนดัน สานสายใยครูและศิษย์ ประกอบด้วย
 - 5 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5 2 ฟูเฟื่องเป็นงานหลัก
 - 5 3 ประจักษ์ด้วยผลงาน
 - 5 4 ประกันความพึงพอใจ

- 1 8 แบ่งกลุ่มนักเรียน
- 1 9 รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (ทำระเบียน)
- 1 10 จัดครองนักเรียน สรุปผล
- 1 11 จัดกิจกรรมโฮมรูมและสรุปผล
- 1 12 จัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาพร้อม
สรุปรายงาน
- 1 13 จัดประชุมเครือข่ายผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษา
- 1 14 จัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
- 1 15 ส่งนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือพบผู้เชี่ยวชาญและติดตามผล
- 1 16 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่ปรึกษา
- 1 17 จัดทำสรุปรายงานการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1 18 ประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานของแต่ละระดับ
- 1 19 คณะกรรมการทั้ง 3 คณะ ร่วมประชุมตามข้อกำหนดของแต่ละคณะ
- 1 20 คณะกรรมการแต่ละคณะประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 1 21 สรุปผล จัดรูปเล่มผลการดำเนินงาน
- 1 22 รายงานผลการปฏิบัติงาน
- 1 23 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่

กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	
		2544										2545			
		ม.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ		มี.ค
8 แบ่งกลุ่มนักเรียน															กรรมการ ประสาน งาน
9 รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (ทำระเบียบ															ครูที่ ปรึกษา
10 คัดกรองนักเรียนสรุปผล															
11 จัดกิจกรรมโฮมรูมและสรุปผล															
12 จัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาร่วมสรุปรายงาน															
13 จัดประชุมเครือข่ายผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษา															คณะ กรรมการ ทุกคณะ ครูที่ ปรึกษา
14 จัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง															กรรมการ ประสาน งาน

กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	
		2544										2545			
		ม.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.		มี.ค.
15 สงนักเรียนที่ยาก ต่อการช่วยเหลือพบ ผู้เฒ่าชาญและติดตาม ผล															ครูที่ปรึกษา กรรมการ ประสาน งาน ครูที่ปรึกษา
16 ประเมินความ พึงพอใจของนักเรียน และครูที่ปรึกษา															
17 จัดทำสรุปรายงาน การดำเนินงานดูแล ช่วยเหลือนักเรียน															
18 ประเมินเพื่อทบทวน การดำเนินงานของแต่ละ ระดับ															กรรมการ ประเมิน
19 คณะกรรมการทั้ง 3 คณะ ร่วมประชุมตาม ข้อกำหนดของแต่ละ คณะ															กรรมการ ทั้ง 3 คณะ
20 คณะกรรมการแต่ละ คณะประเมินผลการ ปฏิบัติงาน															
21 สรุปผล จัดรูปเล่ม ผลการดำเนินงาน															กรรมการ ประสาน งาน
22 รายงานผลการ ปฏิบัติงาน															กรรมการ อำนวยความสะดวก
23 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่															กรรมการ ประสาน งาน

ปฏิทินปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
ประจำปีการศึกษา 2546

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
มี ค -เม ย 46	ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ผู้บริหาร ผช ทุกฝ่าย หน ระดับ แนะแนว	ผู้บริหาร ผช ปกครอง
เม ย 46	จัดทำโครงการ		ผช ปกครอง
21 พ ค 46	แต่งตั้งคณะกรรมการ	บุคลากรในโรงเรียน ทุกคน	ผู้บริหาร ผช ปกครอง และทีมประสาน
27 พ ค 46	อบรมบุคลากรทีมประสานและจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน พร้อมการกำหนดวันประชุมของแต่ละระดับ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	บุคลากรใน ทีมประสาน	ผช ปกครอง
29 พ ค 46	ประชุมชี้แจงโครงการและอบรมแนวการดำเนินงานตามระบบ	บุคลากรในโรงเรียน ทุกคน	ทีมประสาน
มิ ย 46	ให้นักเรียนกรอกข้อมูล - ระเบียบนสะสม - แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
2-6 มิ ย 46	ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
มิ ย 46	คัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มและสรุปรายงาน	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
มิ ย 46	สำรวจจำนวนนักเรียนแต่ละหมู่บ้านและสรุปรายงาน	นักเรียน	ทีมประสาน
มิ ย 46	สำรวจประเภทการใช้พาหนะของนักเรียนและสรุปรายงาน	นักเรียน	ทีมประสาน

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
ตลอดปี การศึกษา ก พ 47	จัดกิจกรรมโฮมรูมและบันทึกผล การจัดในแต่ละครั้ง สรุปรายงานผลการจัดกิจกรรม โฮมรูมใน 1 ภาคเรียน	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
ตลอดปี การศึกษา ก พ 46	ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ของนักเรียน สรุปรายงานการดำเนินงาน	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
พ ย 46	สำรวจความพึงพอใจของนักเรียน และครูที่ปรึกษาและสรุปรายงาน	นักเรียน/ครูที่ปรึกษา	ทีมประสาน
16 ส ค 46	จัดประชุมผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษา (กิจกรรมผู้ปกครองชั้นเรียน)	ผู้ปกครอง นักเรียน	- คณะกรรมการ ทุกคน - ครูที่ปรึกษา
พ ย 46	แต่งตั้งและอบรมคณะกรรมการ ประเมินคุณภาพระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	คณะกรรมการ ประเมิน	- ผู้บริหาร - ทีมประสาน
ธ ค 46	ประเมินทบทวนการดำเนินงานของ แต่ละระดับ	ครูที่ปรึกษาแต่ละ ระดับ	คณะกรรมการ ประเมิน
ธ ค 46	คณะกรรมการแต่ละระดับประเมิน ผลการปฏิบัติงานและสรุปรายงาน	นักเรียน	คณะกรรมการ แต่ละระดับ
ก พ 47	สรุปรายงานของโรงเรียนเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป	ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น ผู้ปกครอง ชุมชนและประชาชน ทั่วไป	คณะกรรมการ ทุกคน

2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด คือ

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
1 ผู้บริหาร (ทีมนำ)	1.1 กำหนดนโยบาย การดำเนินงานตามโครงการ 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาค เรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งคณะกรรมการทำตามคู่มือระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการและกรมสุขภาพจิต 1.3 นิเทศ ติดตาม กำกับ การดูแลของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้น มีการประเมินทบทวนตลอดปี 1 ครั้ง 1.4 อื่นๆ ที่โรงเรียนกำหนด เช่น เป็นครูที่ปรึกษา
2 หัวหน้าระดับชั้น + ฝ่ายปกครอง	2.1 ติดตาม กำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา 2.2 ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือ 2.3 จัดประชุมครูในระดับ 2.4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี 2.5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน จัดทำรายงาน ประเมินผลระดับ ส่งผู้บริหารโดยผ่านทีมประสาน 2.6 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น ครูที่ปรึกษา
3 ครูที่ปรึกษา (ทีมทำ)	3.1 ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้ คือ 3.1.1 การแบ่งกลุ่มนักเรียน 3.1.2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3.1.3 การคัดกรองนักเรียน 3.1.4 การส่งเสริมนักเรียน 3.1.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหา 3.1.6 การส่งต่อ 3.2 ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งการส่งเสริม ป้องกันและช่วยแก้ ปัญหาด้านการเรียน ด้านความประพฤติ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว หรือด้านอื่นๆ เช่น ปัญหา ด้านยาเสพติด

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	3 3 กำกับ ดูแลความประพฤติ จรรยาบรรณ ความสะอาดของร่างกายและสุขภาพของนักเรียนในชั้นเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องดีงามและพึงประสงค์ 3 4 กำกับ ดูแลติดตามนักเรียนในการมาและกลับโรงเรียน การเข้าแถวปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง ตลอดจนการเรียนประจำวัน 3 5 จัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่ออบรมสั่งสอน แนะนำและให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหานักเรียนในการปฏิบัติตนด้านการเรียน ความประพฤติ การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบและแนวปฏิบัติของห้องเรียน โรงเรียน ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 3 6 แต่งตั้งหัวหน้าห้อง รองหัวหน้าห้อง เยาวประจำวัน และหน้าที่อื่นๆ ของนักเรียน ตามความเหมาะสม รวมทั้งการกำกับติดตาม ดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียน 3 7 กำกับ ดูแล ติดตาม การจัดบรรยากาศทางวิชาการและสารสนเทศในห้องเรียนให้สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน เช่น ป้ายนิเทศ ป้ายข้อมูลครู นักเรียน ป้ายเวยประจำวัน เป็นต้น 3 8 กำกับ ดูแล ติดตาม การจัดห้องเรียนให้เกิดความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม มีบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน 3 9 เป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน 3 10 เยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อรู้จักนักเรียน ประสานความเข้าใจ และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนระหว่างครูและผู้ปกครอง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	3 11 ประสานงานกับครู อาจารย์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริม ป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนในห้องเรียน เช่น การแก้ปัญหา ด้านการเรียน ด้านความประพฤติ ด้านเศรษฐกิจ ด้าน คุ่มครอง เป็นต้น 3 12 จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนให้สมบูรณ์และเป็น ปัจจุบัน 3 13 จัดทำการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล 3 14 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและรายงานผ่านหัวหน้าระดับ ถึงผู้บริหาร 3 15 ดูแลนักเรียนด้วยความรักและเอาใจใส่อย่างกัลยาณมิตร 3 16 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้าน 3 17 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น เลขาผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
4 ครูแนะแนว (ทีมประสาน)	4 1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว หรือจัดทำโครงการ กิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน (บทบาททั้ง 5 บริการ) (สอนทักษะชีวิตแก่นักเรียน) 4 2 สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 4 3 ให้การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหา ในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการแก้ไข 4 4 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือของครูแนะแนว ให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามการช่วยเหลือนั้น

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	4 9 จัดประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 4 10 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
5 ครูผู้สอนประจำวิชาและครูที่เกี่ยวข้อง	5 1 ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง 5 2 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา และให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 3 ให้ข้อมูลการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนในการจัดระบบการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบริการต่างๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 5 4 ให้คำปรึกษาเบื้องต้นในรายวิชาที่สอน ในด้านการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ บูรณาการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
6 นักเรียน	6 1 มีส่วนรวมในการกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนและครูอาจารย์ 6 2 รวมกลุ่มดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียน และชุมชน ตามศักยภาพ ความสนใจของแต่ละกลุ่ม ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น 6 3 รวมเป็นแกนนำอาสาสมัครในการดูแลช่วยเหลือให้เพื่อนนักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	6 4 มีความรับผิดชอบตนเอง มีระเบียบวินัย เคารพสิทธิของผู้อื่น 6 5 ทำความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และชื่นชมต่อความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น 6 6 เรียนรู้กระบวนการสร้างเครือข่าย และเห็นความสำคัญของเครือข่าย 6 7 รวมกิจกรรมสร้างเครือข่าย เสนอความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ 6 8 มีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ 6 9 มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 6 10 สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันตนเอง และผู้อื่นจากอันตรายต่างๆ
7 ผู้ปกครอง/ชุมชน	7 1 มีส่วนร่วมกับนักเรียน และโรงเรียนในการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน 7 2 ให้ความคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามควรแก่อัตภาพ 7 3 ร่วมมือ สนับสนุน กำกับติดตาม ดูแลการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเรียนรู้กับโรงเรียนและชุมชน 7 4 ให้ความช่วยเหลือนักเรียนในความปกครอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ 7 5 เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต 7 6 รับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค ให้โอกาสแก่นักเรียนได้แสดงออกอย่างเป็นอิสระ อย่างมีวินัย

บุคลากร	บทบาทหน้าที่
	7 7 ให้ความร่วมมือในการประชุม สัมมนา ทำความเข้าใจ และรับทราบข้อมูล ข่าวสาร ตามวัน เวลา ที่โรงเรียนกำหนด 7 8 รวมกลุ่มสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม 7 9 ทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่นๆ 7 10 ร่วมกันวางแผน หาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนานักเรียนซึ่งกันและกัน 7 11 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ปกครองคนอื่นๆ พร้อมกับประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษา หรือครูอาจารย์อื่นๆ ในโรงเรียน 7 12 รายงานการติดต่อ ประสานงานการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับผู้ปกครองนักเรียนให้โรงเรียนทราบ โดยส่งผ่านมากับนักเรียนในความปกครองของตนเอง เพื่อส่งมอบให้อาจารย์ที่ปรึกษา และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ

2 2 มีผู้บริหารที่ทุ่มเท อุทิศตน สนับสนุน ให้ความสำคัญกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง

2 3 ครูทุกคนมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความสามัคคี พร้อมเพรียงกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 4 การเยี่ยมบ้านนักเรียนทางโรงเรียนสามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนได้ครบทุกคน ครูมีการรู้จักนักเรียนเป็นอย่างดี

2 5 ผู้ปกครองเครือข่าย ให้ความร่วมมือ สนับสนุนด้วยดี

2 6 โรงเรียนมีการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้ปกครองพึงพอใจ

2 7 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน

2 8 มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง และยุติธรรม

2 9 กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนำบัดในโรงเรียน (Matrix Program) เป็นโปรแกรมบำบัดเกี่ยวกับยาเสพติด เพศศึกษา เป็นการแก้ไขปรับพฤติกรรมนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

กิจกรรมเด่น โครงการพัฒนาผู้เรียนเรื่อง กิจกรรมจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน (Matrix Program)

1 หลักการและเหตุผล

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของสถานศึกษา ชุมชน และประเทศที่รุกรานความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม นับวันจำนวนผู้เสพยาเสพติดมีอัตราเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ได้แก่ การหนีเรียน สูบบุหรี่ เล่นการพนัน มี (Self esteem) การแก้ปัญหาที่นักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติดด้วยวิธีลงโทษไม่สามารถแก้ไขได้ ด้านการแนะแนวเห็นวาทวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม จะเหมาะสมกับวัยรุ่นที่ต้องการเพื่อน ต้องการการยอมรับ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากสมาชิกภายในกลุ่มการพัฒนาผู้ใช้และติดสารเสพติดแบบ Matrix Program เป็นวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน โดยจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มประสบความสำเร็จมีทางเลือกในชีวิต

2 วัตถุประสงค์

- 2 1 เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูประจำชั้น เรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติด
- 2 2 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและสร้างทางเลือกใหม่ให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 2 3 เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติด เลิกสารเสพติดได้

3 เป้าหมาย

3 1 เป้าหมายคุณภาพ

- 3 1 1 ครูประจำชั้นได้พัฒนาศักยภาพเรื่องการช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติด
- 3 1 2 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้รับการพัฒนาให้มีทางเลือกใหม่
- 3 1 3 นักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติดได้รับการดูแลช่วยเหลือเลิกสารเสพติดได้

3 2 เป้าหมายเชิงปริมาณ

- 3 2 1 ครูประจำชั้นเข้ารับการอบรมขยายผลเรื่องจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนอย่างน้อย 80 %
- 3 2 2 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ได้รับการพัฒนาให้มีทางเลือกใหม่อย่างน้อย 90 %

3 2 3 นักเรียนที่ใช้และติดตามเสพติดได้รับการดูแลช่วยเหลือเลิกสารเสพติดได้อย่างน้อย 80 %

1 การดำเนินการ

ขั้นตอน/กิจกรรม	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียม 1 จัดทำโครงการ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ประชุมคณะกรรมการ 4 จัดทำเอกสารประกอบการอบรม ขยายผล	20 – 25 ก ย 45 28 ก ย 45 3 ต ค 45	3,000 บาท	คณะทำงาน
ขั้นดำเนินการ 1 จัดอบรมขยายผลครูที่ปรึกษา 2 แต่งตั้งคณะทำงานเพิ่มเติม 3 รวบรวมข้อมูล นักเรียนที่ใช้และ ติดตามเสพติด 4 ประชุมผู้ปกครองของนักเรียน 5 จัดทำกลุ่ม Matrix Program 6 นิเทศติดตามประชุมนักเรียน	20 ต ค 45 25 ต ค 45 28 ต ค 45 30 ต ค 45 – 5 มี ค 46 สัปดาห์ละครั้ง	1,500 บาท	คณะดำเนินงาน
ขั้นสรุปผลและประเมินผล 1 ประเมินผลหลังการเตรียมการ 2 ประเมินผลระหว่างดำเนินการ 3 ประเมินผลหลังดำเนินการ 4 การติดตามผลหลังการดำเนินการ 3 ครั้ง	10-15 ต ค 45 20 ต ค 45 – 5 มี ค 46 6 – 10 มี ค 46 ทุก 3 เดือน	1,000 บาท	คณะดำเนินงาน

5 เนื้อหาสาระ/วิธีการ

5.1 เนื้อหาสาระ

- 5.1.1 เจตคติของผู้ช่วยเหลือปัญหายาเสพติด
- 5.1.2 ความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด
- 5.1.3 การประเมินผู้เสพติด
- 5.1.4 เทคนิคการสร้างแรงจูงใจสู่การเลิกยา
- 5.1.5 ปัจจัยกระตุ้นการเสพติดและเส้นทางสู่การเลิกยา
- 5.1.6 กิจกรรมกลุ่มเพื่อจัดการตัวกระตุ้น
- 5.1.7 บทบาทครอบครัวกับการเลิกยา
- 5.1.8 การดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อการเลิกยา
- 5.1.9 ปัญหาทางจิตใจในผู้เสพติดและการส่งต่อ
- 5.1.10 ฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือนักเรียนที่ไ้ยาบ้า
- 5.1.11 การประยุกต์ใช้กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนาบัดในการช่วยเหลือนักเรียนที่เสพยา
ในโรงเรียน

5.2 วิธีการ

- 5.2.1 บรรยาย สรุป แนวทางการจัดกิจกรรมตามระบบ Matrix Program ให้กับครูประจำ
ชั้นและคณะทำงานระดับโรงเรียน
- 5.2.2 ทำกลุ่มสังคมนาบัดในโรงเรียน 16 ครั้งต่อกลุ่ม
- 5.2.3 เขียนรายงานผลการทำกิจกรรมกลุ่ม
- 5.2.4 เผยแพร่ผลการปฏิบัติงาน

6 การประเมินผล

- 6.1 สังเกต การรวมทำกลุ่มสังคมนาบัดของนักเรียน ผู้ปกครอง
- 6.2 การสอบถาม
- 6.3 ติดตามผลจากการเลิกใช้สารเสพติด

7 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- 7.1 แบบสังเกต (Checklist)
- 7.2 แนวคำถาม (Interview guide) เกี่ยวกับปัญหา และความต้องการดูแลอย่างเข้าใจความรู้
- 7.3 แบบประเมินความเข้าใจ ความรู้ของคนทำงาน นักเรียนที่ร่วมโครงการ (ใช้ก่อนและหลัง
การพัฒนา) และการปฏิบัติงาน
- 7.4 เครื่องมือบันทึกภาพ/เสียงในขั้นตอนการทำกิจกรรมกลุ่ม

8 ผู้เกี่ยวข้อง

- 8 1 หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา/เขต
- 8 2 สามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
- 8 3 โรงพยาบาลยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
- 8 4 โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

9 ระยะเวลาดำเนินการ ตุลาคม 2545 – มีนาคม 2546

10 สถานที่ โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม

11 งบประมาณ 5,500 บาท

- 11 1 ค่าวัสดุ 3,000 บาท
- 11 2 ค่าใช้สอยอื่นๆ 2,500 บาท

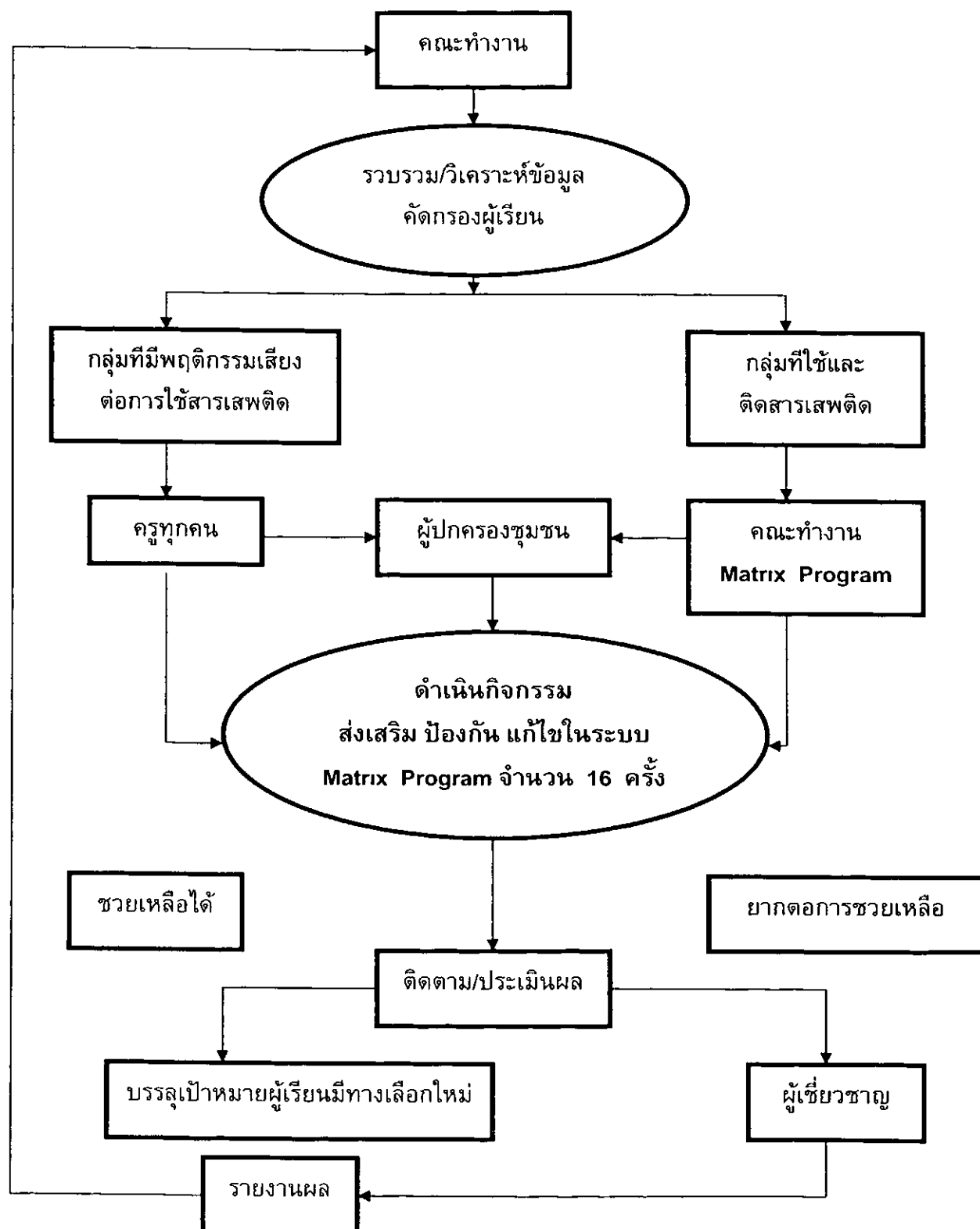
12 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 นักเรียนที่ใช้และติดตามเสพติดสามารถเลิกได้
- 2 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

13 เครื่องชี้วัดและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผล

ตัวชี้วัด	เกณฑ์
1 การพัฒนาศักยภาพของครูประจำชั้นเรื่อง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้และติดตาม เสพติด	ครูประจำชั้นเข้ารับการอบรมขยายผลเรื่อง จิตสังคมนำบัดในโรงเรียนอย่างน้อย 80 %
2 การพัฒนาพฤติกรรมและสร้างทางเลือก ใหม่ให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ใช้สารเสพติด	นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ใช้สารเสพติด ได้รับการพัฒนาให้มีทางเลือกใหม่อย่างน้อย 90 %
3 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้และติดตาม เสพติดเลิกใช้สารเสพติดได้	นักเรียนที่ใช้สารและติดตามสารเสพติดได้รับการ ดูแลช่วยเหลือ เลิกสารเสพติดได้อย่างน้อย 80 %

แผนภูมิระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย Matrix Program

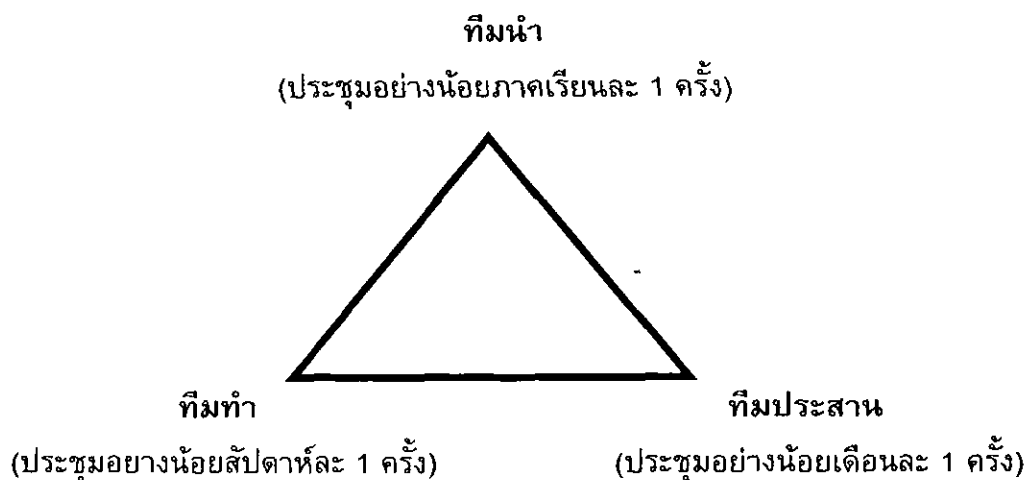
ภาพประกอบ 10 แผนภูมิระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย Matrix Program

การประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางชุมวิทยาคม

คณะกรรมการทั้ง 3 ทีม จะมีรูปแบบโครงสร้างตามลำดับชั้น แต่คณะกรรมการทุกคนสามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และนอกจากนี้ แต่ละคณะกรรมการดำเนินงานก็ต้องร่วมมือทำงานกันเป็นทีม

1 การประสานงานภายในโรงเรียน

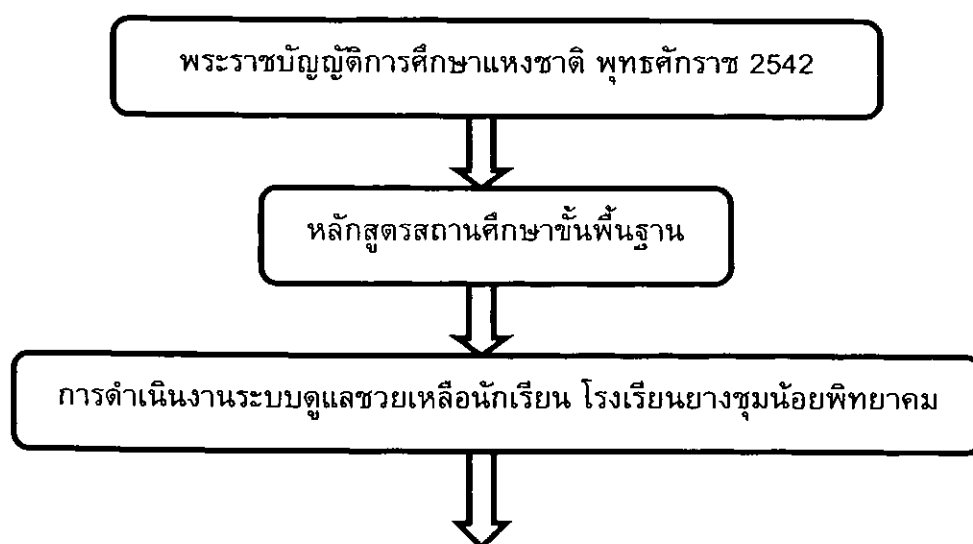
- 1 1 มีการประสานงานโดยอัตโนมัติ คือ เจอกันที่ไหนก็พูดคุยกันทันที
- 1 2 มีการประชุมอาจารย์หน้าเสาธงทุกวัน
- 1 3 มีการเรียนรู้บุคลิกภาพของอาจารย์แต่ละคนที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อเป็น
การถ่ายทอดการติดต่อประสานงาน
- 1 4 ผู้อำนวยการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุกท่านในการดำเนินงาน
- 1 5 มีการประชุมใหญ่ – ประชุมย่อยอย่างต่อเนื่อง

2 การประสานงานภายนอกโรงเรียน

- 2 1 มีการทำหนังสือติดต่องานราชการ
- 2 2 โทรศัพท์ติดต่อ พูดคุยนัดหมาย
- 2 3 กับผู้ปกครองนักเรียนดำเนินการประสานงานโดยเลขานุการฝ่ายปกครองชี้แจง
ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนตามการจัดกรองและตามสภาพจริง

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม ประกอบไปด้วยการดำเนินงานดังต่อไปนี้

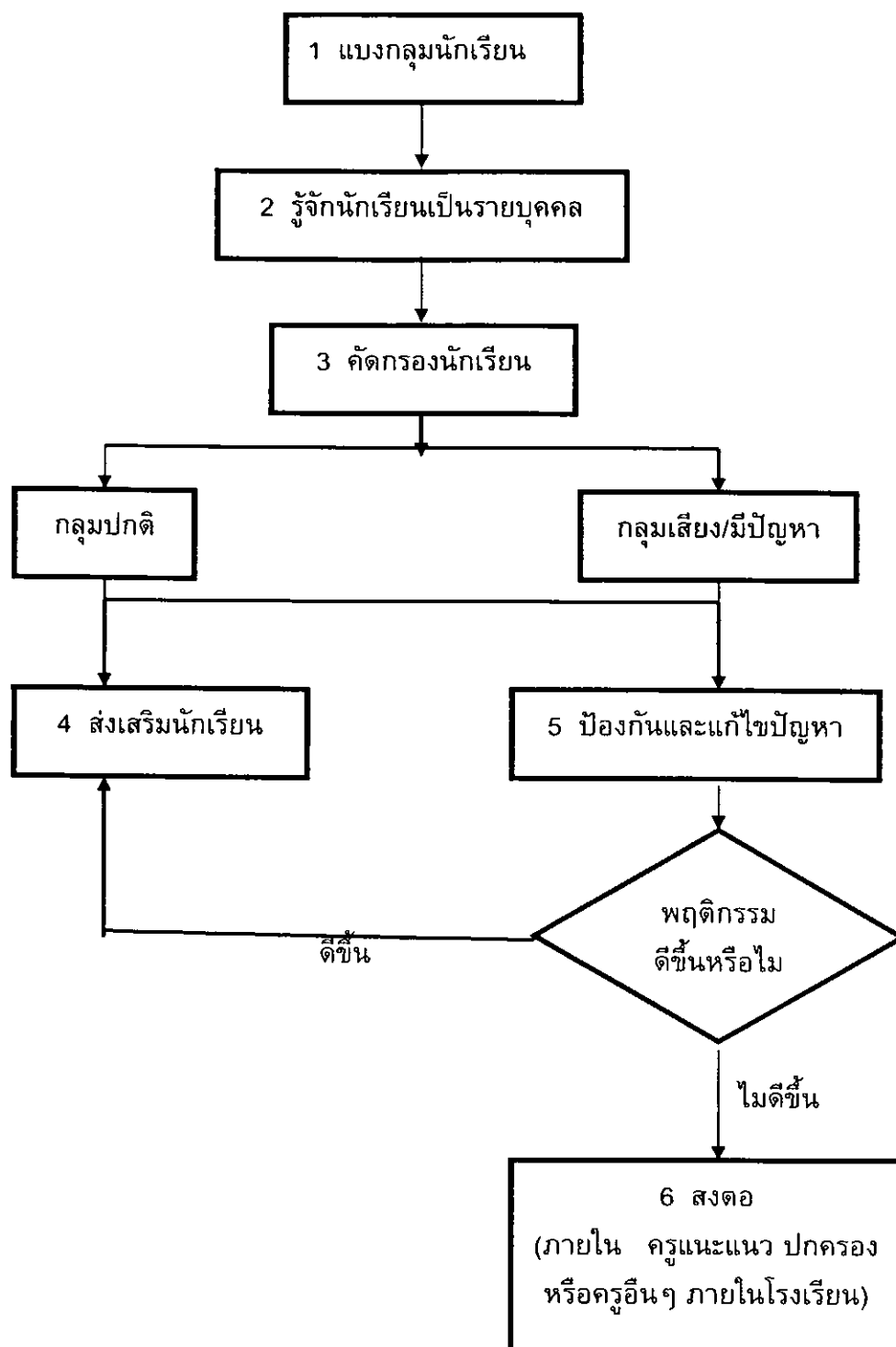
ฝ่ายปกครอง	ฝ่ายวิชาการ	ฝ่ายบริการ	ฝ่ายธุรการ	ฝ่ายแผนงาน
- งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน - งานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน - งานส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน - งานพัฒนาผู้นำนักเรียน - งานดูแลทรัพย์สินของทางราชการงานครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับ - งานคณะกรรมการการกระจายผู้ปกครอง	- จัดกระบวนการเรียนการสอน - จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - งานพัฒนาบุคลากร - กิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะผู้เรียน - งานวัดผลและประเมินผล - งานทะเบียนนักเรียน	- จัดแหล่งเรียนรู้ - จัดสภาพภูมิทัศน์ - จัดบริการด้านสาธารณูปโภค - จัดบริการด้านสุขภาพอนามัย - จัดบริการให้คำปรึกษา - จัดบริการด้านโภชนาการและควบคุมคุณภาพ - จัดประชาสัมพันธ์ความรู้ข่าวสาร - จัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ	- วิเคราะห์งบประมาณ - จัดสรรงบประมาณ - งานพัสดุ - จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน - จัดสรรปัจจัยพื้นฐาน - งานส่งเสริมอาชีพระหว่างเรียน (สอ ร) - ประสานงานภายในและภายนอก	- วิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรคเพื่อวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน - จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการโรงเรียน - รวบรวมและจัดความสำคัญโครงการ - ติดตามการดำเนินงานโครงการ - งานประกันคุณภาพการศึกษา

ฝ่ายปกครอง	ฝ่ายวิชาการ	ฝ่ายบริการ	ฝ่ายธุรการ	ฝ่ายแผนงาน
				- งานโครงการพิเศษ (โรงเรียนในฝัน) - งานระบบข้อมูลสารสนเทศ
การดำเนินงานกำกับดูแล ส่งเสริม ป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน				
การสนับสนุนการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
การดำเนินงานจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน (MATRIX PROGRAM)				

นักเรียน ประพฤติดี มีความรู้ อยู่อย่างมีความสุข

แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

ภาพประกอบ 11 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของครูที่ปรึกษา

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

- 1 แบ่งกลุ่มนักเรียน
- 2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 3 การคัดกรองนักเรียน
- 4 การส่งเสริมนักเรียน
- 5 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 6 การส่งต่อ

แต่ละองค์ประกอบของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้ออำนวยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1 แบ่งกลุ่มนักเรียน

ความสำคัญ

ด้วยการจัดระบบชั้นเรียนของโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การแบ่งกลุ่มนักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น เพื่อให้ครูที่ปรึกษาเกิดความชัดเจนในการทำกับติดตามดูแลนักเรียน มีจำนวนนักเรียนที่เหมาะสม ในการดูแลอย่างใกล้ชิด สามารถกำกับติดตามดูแลได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สามารถส่งผลต่อการดำเนินการเพื่อพัฒนา ส่งเสริม ป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2 วิธีการ

- 1 ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มในแนวราบ
- 2 ในแต่ละห้องเรียน จัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
- 3 มีอาจารย์ที่ปรึกษาห้องละ 2 คน (พิจารณาตามความเหมาะสม)
- 4 ครูที่ปรึกษา รับผิดชอบดูแลนักเรียนคนละ 1 กลุ่มๆ ละประมาณ 20 – 25 คน

เครื่องมือ	แนวดำเนินการ
1 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาครูที่ปรึกษา	- คณะกรรมการพิจารณาครูที่ปรึกษาดำเนินการพิจารณาคัดเลือกครูที่ปรึกษาให้เหมาะสม ดังนี้ 1 พิจารณาจากความต้องการของครูที่ปรึกษาเดิมที่จะติดตามดูแลนักเรียน 2 พิจารณาจากครูที่สอนในระดับชั้นนั้นๆ 3 พิจารณาจากความสามารถในการปกครองชั้นเรียน
2 คำสั่งแต่งตั้งครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับชั้น	- แต่งตั้งครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับชั้นตามผลการพิจารณา ของคณะกรรมการพิจารณาครูที่ปรึกษา

2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวก และด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ตามหลักวิชาการมิใช่การใช้ความรู้หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ๆ คือ

- 1 ด้านความสามารถแยกเป็น
 - 1 1 ด้านการเรียนรู้
 - 1 2 ด้านอื่นๆ
- 2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น
 - 2 1 ด้านร่างกาย
 - 2 2 ด้านจิตใจพฤติกรรม
- 3 ด้านครอบครัวแยกเป็น

3 1 ด้านเศรษฐกิจ

3 2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

4 ด้านอื่นๆ ที่ครูเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุม
ทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญ คือ

1 ระเบียบสะสม

2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

3 วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสม
ผลงาน หรือจากการเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำ
โดยกรมอนามัย

การเยี่ยมบ้านนักเรียนถือว่าสำคัญที่สุด เพราะจะเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงการเยี่ยม
บ้านจะเยี่ยมบ้านหลังจากปิดเทอม ซึ่งสามารถทำได้ครบทุกคน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้สามารถเยี่ยมบ้าน
ได้ครบ คือ 1 มีการกำหนดระยะเวลาในการเยี่ยมบ้านไม่เกิน 2 สัปดาห์ 2 กำหนดระยะทางไม่
เกิน 15 กิโลเมตร และสรุปการเยี่ยมบ้านให้ชัดเจน เมื่อไปเยี่ยมบ้านเด็กอย่างจริงจังผู้ปกครองก็
จะเกิดความศรัทธาตามมา ซึ่งครูทุกคนต้องเขียนรายงานและนำมาชี้แจงในการประชุมผู้ปกครอง
ชั้นเรียน (Classroom Meeting)

3 การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการคัดกรอง
นักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรอง
ของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตาม
เกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตาม
กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนยิ่งขึ้น และ
มีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษามีได้
คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้วความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมี
น้อยลงมีผลต่อความรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียน วัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ แม้ว่าจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาก็คตามและเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกวุ่นวายหรือหวาดกลัวของนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้ การคัดกรองดำเนินการโดยครูที่ปรึกษาที่ได้คัดกรองนักเรียน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งกลุ่มเก่ง (ดอกเข็ม) กลุ่มกลาง (ดอกกุหลาบ) และกลุ่มอ่อน (ดอกเฟื่องฟ้า) จะมีการพัฒนาตามความเหมาะสม เด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนครูอาจารย์จะแบ่งงานในความรับผิดชอบ เช่น ด้านปกครองจะดูแลเรื่องยาเสพติด

4 การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มคัดกรอง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน กลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง กลุ่มความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

- 1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room)
- 2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
* กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศเหมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดังสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ - ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย	แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมมี ดังนี้ 1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูมดังนี้ 1 1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 1 2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย 1 3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของการบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่นๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้ 1 4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน 1 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้น แต่ให้มีกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	2 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 3 วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน	ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมก็คือ (1) การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน (2) การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน (3) การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (4) การสรุปผลและการบันทึกหลักฐาน การประชุมผู้ปกครอง ในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้ 4 1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุม 4 2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป 4 3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

การส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้

1 จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อส่งเสริมสร้างทักษะชีวิต ภาวะทางอารมณ์ โดยโรงเรียนมอบหมายให้ครูทุกคนรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ พอคครู แมครู กำกับดูแลนักเรียนในที่ปรึกษากลุ่มละไม่เกิน 20 คน ตามความเหมาะสมและสภาพปัญหาของโรงเรียน โดยจัดเวลากิจกรรมโฮมรูมว่างทุกงานานทุกคน และพัฒนาเขตพื้นที่รับผิดชอบเวลา 08.30 - 09.00 น. ทุกวันที่เปิดทำการ โรงเรียนมอบหมายให้หัวหน้างานแนะแนวเป็นกรรมการและเลขานุการรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องและครบวงจรของกระบวนการแนะแนว

2 จัดกิจกรรมนักเรียนที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างหลากหลายดังนี้

2.1 กิจกรรมที่เน้นการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เป็นการฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คือ

- กิจกรรม 5 ส Big Cleaning Day ประจำสัปดาห์ จัดให้มีในชั่วโมงที่ 7 ทุกวัน
อังคาร

- กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด (ม ต้น) จัดให้มีในชั่วโมงที่ 6 – คาบที่ 7
ทุกวันพุธ

- กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (ม ต้น) จัดให้มีในชั่วโมงที่ 6 ทุกวันศุกร์

- กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (ม ปลาย) จัดให้มีในชั่วโมงที่ 6 – คาบที่ 7 ทุกวัน
พุธ

2.2 กิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติอย่างครบวงจรตามความสนใจ ความสามารถ ความต้องการที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี มีความสุข เป็นคนเก่งของสังคม คือ

- กิจกรรมเรียนอย่างไรไม่ให้เบื่อ จัดให้มีในคาบที่ 7 ทุกวันจันทร์

- กิจกรรมชุมชน จัดให้มีในคาบที่ 6 ทุกวันพฤหัสบดี

- กิจกรรมส่งเสริมกีฬาพัฒนาบุคลิกภาพ จัดให้มีในคาบที่ 7 ทุกวันพฤหัสบดี

- กิจกรรมกลุ่มเฟื่องฟ้าพบครูประจำวิชา จัดให้มีในคาบที่ 7 ทุกวันศุกร์

- กิจกรรมวางทุกงาน อานทุกคน จัดให้มีก่อนเข้าเรียนชั่วโมงที่ 1 ทุกวัน

- กิจกรรมทำความสะอาดห้องเรียน/ห้องจำ จัดให้มีหลังเลิกเรียนทุกวัน

5 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญ

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษา
 เป็นต้องดำเนินการอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- 1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น
- 2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งในด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การให้คำปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษามีความรู้และทักษะพื้นฐาน ดังนี้ 1 กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญๆ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือ การใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น	ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาโดยมีกระบวนการในการปรึกษาดังนี้ <u>กระบวนการการปรึกษา</u> - สร้างสัมพันธภาพ - พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา - กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียน - ยุติการปรึกษา การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น ครูที่ปรึกษาควรปฏิบัติดังนี้ - รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้ - หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ - ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความร่วมมือรวมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง	ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้ สรุปไว้ 5 แนวทาง ที่จำเป็น คือ 1 การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2 การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3 การใช้กิจกรรมเพื่อช่วยเพื่อน 4 การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5 การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง สำหรับข้อ 2,3 และ 5 ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1 และ 4 จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึง 1 ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหา 2 บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน 3 สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน

6 การส่งต่อนักเรียน

ความสำคัญ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ตามกระบวนการการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ในกรณีที่มียุทธศาสตร์การช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

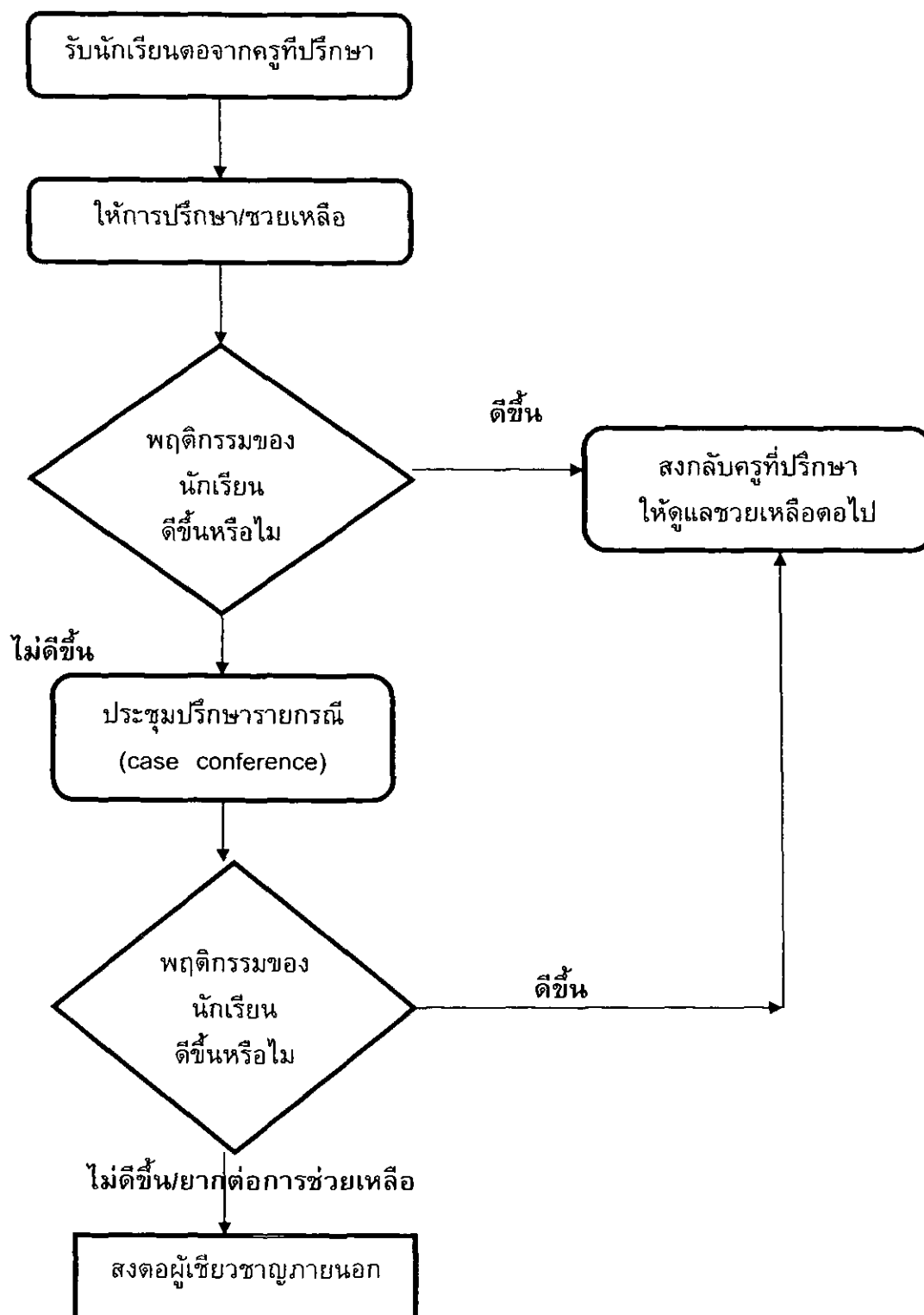
การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับผิดชอบต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา นักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

ภาพประกอบ 12 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา นักเรียนของครูแนะแนว /ฝ่ายปกครอง

แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา

การส่งนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษาดังนี้

- 1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีใดๆ
- 2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีรวมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
- 3 ปัญหานักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยาควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

แนวทางการส่งต่อนักเรียน

แนวทางการส่งต่อนักเรียน	จุดประสงค์
1 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน 2 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง 3 ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิด ความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีที่จะไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีทีครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม 4 ครูที่ปรึกษานัดแนะวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับการช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย 5 ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	- เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน - เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง - เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจ ยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น - รับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบกัน - เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียนและความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น
4 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1 ด้านครูอาจารย์ ประกอบด้วย

1.1 ครู-อาจารย์ มีภาระงานมาก จนทำให้การดูแลช่วยเหลือช่วยเหลือนักเรียน
บางครั้งทำได้ไม่ทั่วถึง

1.2 การที่ครูอาจารย์ไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเครื่องมือในการดำเนินงานระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ทางโรงเรียนสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการ
ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เวลาประชุมครูทั้งโรงเรียน โดยการสร้างขวัญและ
กำลังใจ และที่สำคัญบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันเหมือนครอบครัว

2 โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้จากบุคลากรภายนอก ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน เช่น ความรู้เรื่องยาเสพติด โดยเชิญวิทยากรภายนอก เช่น สาธารณสุขจังหวัด
เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์
จังหวัดอุบลราชธานี และส่วนหนึ่งก็สอบถามจากผู้รู้ภายในโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
อาจารย์แนะแนว ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 ด้านนักเรียน ประกอบด้วย

2.1 พฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากมีสื่อลามกมาก
ขึ้น ทำให้เป็นภาระต่อครูที่จะดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะภายในโรงเรียน
พยายามสั่งสอน ชี้แนะ แต่สิ่งแวดล้อมภายนอกไม่เอื้อในสิ่งที่ทางโรงเรียนสั่งสอนไป และส่วนหนึ่ง
โรงเรียนต้องเป็นฝ่ายตั้งรับกับปัญหา ทำให้สิ่งที่ครูหรือทางโรงเรียนสั่งสอนไปไม่มีภูมิคุ้มกันพอกับ
สิ่งที่สื่อเสนอมา

2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
เช่น การคัดกรองนักเรียน

2.3 ปัญหายาเสพติด

2.4 นักเรียนติดเพื่อนมากขึ้น เริ่มมีเพื่อนต่างเพศ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1 มีการสอบถามผู้ปกครองถึงความประพฤติของนักเรียนในเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา
- 2 ครูที่ปรึกษาหมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแจ้งให้เพื่อนสนิททราบเพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไข
- 3 กรณีนักเรียนที่ติดยาเสพติด โรงเรียนได้นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดมาใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียน
- 4 โรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน มีสายลับนักเรียน ขอความร่วมมือกับทางตำรวจให้เข้ามาช่วยดูแล สอดส่อง ความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน ซึ่งพฤติกรรมส่วนหนึ่งลดลงไปได้บ้างแต่ยังไม่หมด
- 6 โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จริยธรรม
- 7 ผู้ปกครองให้ความใกล้ชิดดูแลอย่างสม่ำเสมอ คอยติดตามความประพฤติของนักเรียน

3 ด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย

- 3.1 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองนักเรียนยังมีน้อย เนื่องจากครอบครัวของนักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลอบรมนักเรียน ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน
- 3.2 การสื่อสารกับผู้ปกครอง บางครั้งผู้ปกครองไม่เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1 โรงเรียนพยายามชี้แจง โดยครูที่ปรึกษา เลขานุการฝ่ายปกครอง แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่องในการเยี่ยมบ้านนักเรียนและทุกครั้งที่โรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน

4 ด้านทั่วไป ประกอบด้วย

- 4.1 โรงเรียนยังขาดสภาพความพร้อม สถานที่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ไม่เอื้อในการดูแลนักเรียน เช่น โรงเรียนไม่มีรั้วรอบขอบชิด ทำให้สะดวกต่อการที่นักเรียนจะหลบหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน
- 4.2 ระเบียบการลงโทษของทางกระทรวงศึกษาธิการที่ลดน้อยลงทำให้ไม่เอื้อต่อการลงโทษนักเรียน

4.3 คานิยมของประเพณีท้องถิ่นที่ไม่เอื้อต่อการดูแลนักเรียน เช่น การทำบุญ บั้งไฟ ทำให้เด็กต้องไปร่วมงานและดื่มสุรายาเมา ทำให้ขาดเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ทางโรงเรียนทำความเข้าใจ แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับตัวนักเรียน พฤติกรรมนักเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ทั้งขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่อง

2 ทางโรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน ขอความร่วมมือกับทางตำรวจให้ เข้ามาช่วยดูแลสอดส่องความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน มีการสอบถามผู้ปกครองนักเรียน เวลาไปเยี่ยมบ้าน ซึ่งพฤติกรรมส่วนหนึ่งลดลงได้บ้าง

คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ประสบผลสำเร็จ

- 1 มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรที่จะดูแลนักเรียน (เหมือนดังพระมหาชนก)
- 2 ยึดถือคุณธรรมตามหลักสัจจกัณฑ์ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตา
- 3 มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักและสามัคคี มีน้ำใจที่จะช่วยเหลือคนอื่น เห็นคุณค่าใน

ตนเอง

- 4 มีกำลังใจที่ดี โดยการสร้างจากตัวเอง และผู้อื่นช่วยสร้างให้ (เราทำได้ เราทำดี)
- 5 ใจรัก และเสียสละทั้งร่างกายแรงใจ
- 6 ต้องเป็นคนที่มีการบริหารจัดการที่ดี สร้างความเป็นธรรมในองค์กร
- 7 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ตาม
- 8 มีอุดมการณ์ จิตวิญญาณในความเป็นครู

4 จากการศึกษาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอแนวทางการดำเนินงาน ได้ดังนี้

1 การวางแผนการดำเนินงาน

1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน (Plan)

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

1.1 ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)

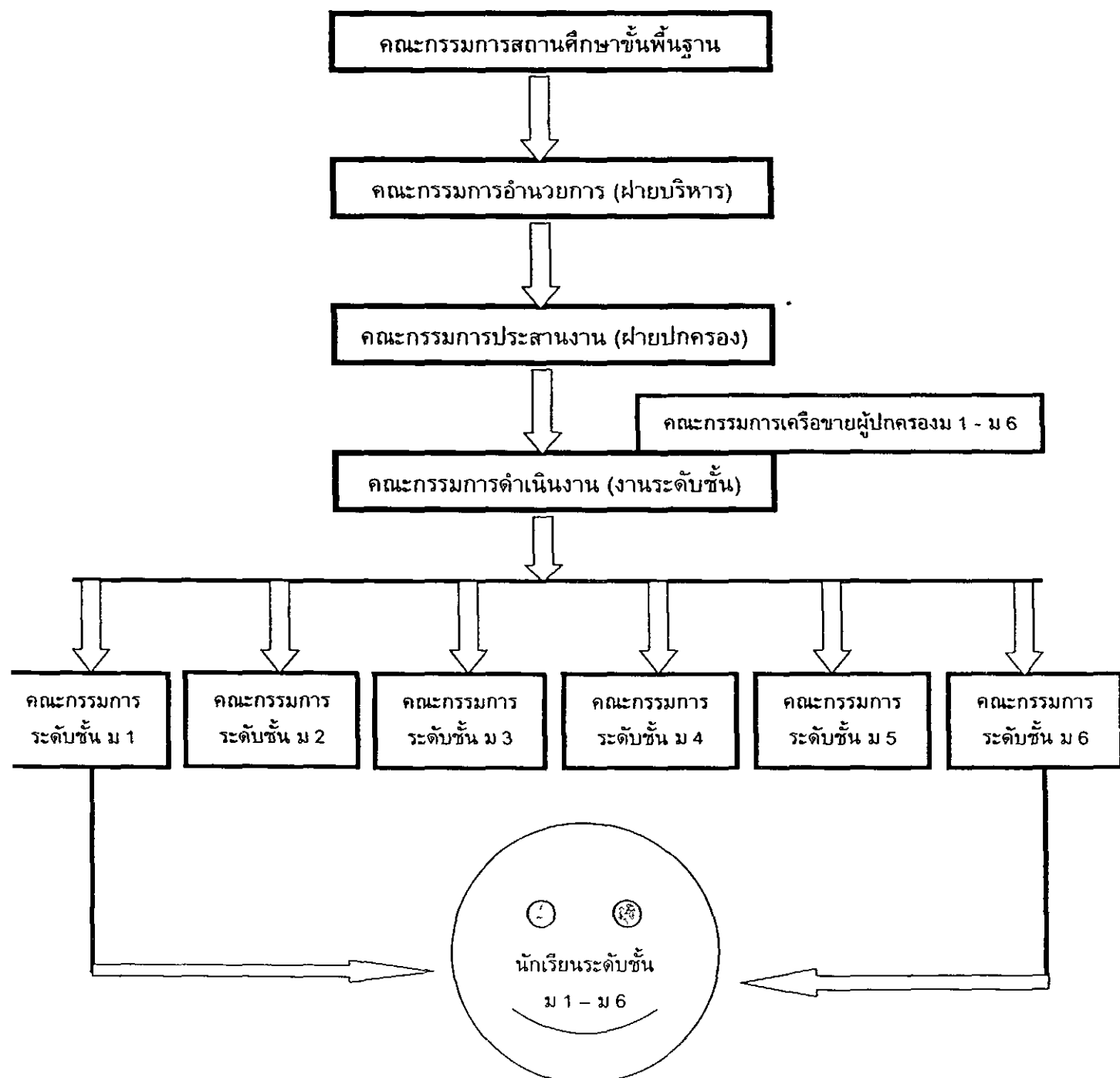
1.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของระบบ ดังนั้นโครงสร้างคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของบุคลากร ในแต่ละคณะจึงต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกกิจกรรม ดังมีรายละเอียดดังนี้

1 โครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวปฏิบัติของโรงเรียนเรื่องกระบวนการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 7 ฝ่าย ดังนี้

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) ได้แก่

- 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธาน
- 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่ายโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 3 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 4 หัวหน้าแผนงานโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 5 ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นกรรมการ
- 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ
- 7 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ

- 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 สร้างความตระหนักให้ทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา
- 4 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
- 5 กำหนดเกณฑ์จำแนกนักเรียน
- 6 ส่งเสริมให้ครูทุกคน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 7 นิเทศ ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละระดับชั้น

2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 6 ฝ่าย ดังนี้

- 1 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นประธาน
- 2 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 3 ครูงานแผนงาน/สารสนเทศ เป็นกรรมการ
- 4 ครูงานอนามัย เป็นกรรมการ
- 5 อื่นๆ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน

- 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ
 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการประสานงาน
- 1 ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 3 จัดทำเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน และรับผิดชอบ จัดประชุมชี้แจง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
 - 4 จัดประชุมหารือ คณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมกันอย่างน้อย เดือนละ 2 ครั้ง
 - 5 ติดตาม กำกับ ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา
 - 6 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference)
 - 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลระดับชั้นส่งผู้บริหาร
 - 8 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
 - 9 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พอแมบุญธรรมนักเรียน
- 3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ได้แก่ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 5 ฝ่าย ดังนี้
- 1 หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธาน
 - 2 รองหัวหน้าระดับชั้น เป็นรองประธาน
 - 3 ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 4 ครูประจำวิชาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 5 ครูแนะแนวของระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 6 ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากแต่ละระดับชั้น กรรมการและเลขานุการ
- บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน
- 1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้นของตน
 - 2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำรายงานตามระดับชั้น
 - 3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน
 - 4 ประชุมร่วมกัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
 - 5 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน
 - 6 อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ครูพ่อ ครูแม่ นักเรียน

หมายเหตุ ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

- 1 ประชุมคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)
- 2 วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมิน เพื่อศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ของบุคลากรในโรงเรียน เช่น ด้านปริมาณและคุณภาพบุคลากร ด้านงบประมาณ ซึ่งพบว่ามีความพร้อม โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้
 - คณะครูอาจารย์ นักเรียนภายในโรงเรียนเข้ารับระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - ผู้ปกครอง/ชุมชนเห็นด้วยกับทางโรงเรียนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกเรื่องเป็นอย่างดี โดยฝ่ายปกครองเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน
- 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน เพื่อจัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การทำเอกสารคู่มือต่างๆ
- 4 ระบุหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน
- 5 วางรูปแบบการกำกับติดตาม ประเมินผล การสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3 จัดทำโครงการ/แผนการปฏิบัติงาน โดย

- 1 ประชุมคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)
- 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน เพื่อจัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การทำเอกสารคู่มือต่างๆ
- 3 ระบุหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน
- 4 วางรูปแบบการกำกับติดตาม ประเมินผล การสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน

2 ปฏิบัติตามแผน โดยใช้ (Do)

กิจกรรมที่ 4 สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดย

คณะกรรมการทีมประสานงานต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากร โดยอาจจัดในลักษณะ ดังนี้

- 1 ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างต่อเนื่อง

2 ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือรวมใจในการทำงาน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน

3 ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4 ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 5 วางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) เป็นผู้กำหนดแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย

1 1 A1 (Awareness) คือ การสร้างความตระหนัก มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อทุกฝ่ายตระหนักแล้วจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการทำงานด้วยใจ มีความต้องการที่จะทำงาน

1 2 A2 เกิดขึ้นเมื่อทุกฝ่าย ทุกคนเกิดความตระหนัก งานก็จะเกิดนั้น คือ (Attempt)

1 3 A3 (Achievement) คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยกำหนดให้มีการรายงานผลทุกเดือน แต่ละงานสามารถตรวจสอบได้ แม้บางงานจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลา โดยรายงานตามข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงทำให้เป็นที่ยอมรับ

1 4 A4 (Accreditation) งานที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งโครงการที่โรงเรียนดำเนินการอย่างหลากหลาย โดยร่วมมือกันทุกฝ่าย

2 กลยุทธ์หลัก 5 ยืน ดังนี้

2 1 ยืนพื้น พื้นจิตวิญญาณครู ต้องมีพรหมวิหาร 4

2 2 ยืนยัน สู้ด้วยระบบที่ศรัทธา ตระหนักในคุณค่า พัฒนาระบบ ปฏิบัติครบอิทธิบาท 4

2 3 ยืนหยัด ด้วยหลักกัลยาณมิตร (ผู้ปกครองเครือข่ายรวมด้วย)

2 4 ยืนกราน ตามแนวคิดไม่หวั่นไหว, มุ่งมั่นแน่วแน่ แก้ปัญหาด้วยปัญญา พินิจอุปสรรค ใช้หลักสังคหวัตถุ 4

2 5 ยืนต้น สานสายใยครูและศิษย์ ประกอบด้วย

- 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 พูเพื่องเป็นงานหลัก
- 3 ประจักษ์ด้วยผลงาน
- 4 ประกันความพึงพอใจ

3 กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” ซึ่งประกอบด้วย สายใย การบริหารจัดการ สายใย ครูอาจารย์ สายใย นักเรียน และสายใย ผู้ปกครอง/ชุมชน สรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” หมายถึง วิธีการ กระบวนการ และแนวทางอันแยบยลในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยฝ่ายบริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง ประสานสัมพันธ์กันในการดำเนินการส่งเสริม ปกป้อง และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วยการประสานความรัก ความห่วงใย และความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดจากสิ่งเสพติด ตามแนวคิดพจน์ของโรงเรียน ดังรายละเอียดแนวดำเนินการ ดังนี้

สายใย การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นจุดเริ่มต้นของระบบ ที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเปรียบเสมือนเส้นทางในการดำเนินงานการเตรียมและสนับสนุนการดำเนินงาน และความคาดหวังผลสำเร็จของการดำเนินงานภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย องค์ประกอบดังกล่าวได้วางระบบอย่างชัดเจน ทั้งแนวการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย 1 นิติธรรม 2 คุณธรรม 3 โปร่งใส 4 มีส่วนรวม 5 รับผิดชอบ 6 คุ่มค่า และแนวการบริหารบุคคลตามหลักการมีส่วนร่วม คือ รวมรับรู้ รวมคิด รวมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และแนวการทบทวนคุณภาพตามหลักวงจรคุณภาพ ภายใต้ทฤษฎีระบบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ทำให้การวางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยได้วางระบบไว้ดังนี้

- การกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นภาพความคาดหวังในอนาคต
- การกำหนดพันธกิจ เพื่อกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จ
- การกำหนดเป้าหมาย เพื่อกำหนดภาพความสำเร็จ
- การกำหนดจุดเน้น เพื่อกำหนดการปฏิบัติ ไปสู่ความสำเร็จ
- การเตรียมการและวางแผนทางดำเนินงาน เพื่อเตรียมการ เอกสารประกอบ

และปฏิทินในการปฏิบัติงาน

- การกำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อการตรวจสอบผลและปรับปรุง พัฒนาการ

ปฏิบัติงาน

- การสรุปรายงานผล และประชาสัมพันธ์ เพื่อการเก็บรวบรวมผล และเผยแพร่

ผลการปฏิบัติงาน

โดยสรุปผู้บริหารโรงเรียนรวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารจะ

- ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน
- รวมกิจกรรมตามความเหมาะสม

และคณะกรรมการทุกชุด จะต้อง

- มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด
- มีการประชุมในแต่ละคณะอย่างใกล้ชิด
- มีการทำงานเป็นทีม ให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

จากการวางระบบดังกล่าว เป็นการเริ่มต้นในการบริหารจัดการก่อนสู่การปฏิบัติ และในระหว่างการปฏิบัติ ก็ได้มีการสนับสนุน ปรีกษา แก้ไขปัญหารวมกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว ก็มีการตรวจสอบผล ปรับปรุง พัฒนาและเก็บรวบรวมผลเพื่อการเผยแพร่และรายงาน ต่อทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ สายใย การบริหารจัดการ และจบลงด้วยสายใย การบริหารอีกครั้งหนึ่ง จึงนับว่าเป็นการวางระบบที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

สายใย ครูอาจารย์

- อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน นักเรียน 25 คน
- อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ ครูพ่อ ครูแม่
- อาจารย์ที่ปรึกษา ในแต่ละระดับชั้น รวมกลุ่มกันตามคติพจน์ของโรงเรียน
“ จรรยาภม ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม ”
- อาจารย์ที่ปรึกษาตามกลุ่มคติพจน์ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
 - กิจกรรมคาบทักษะชีวิต สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
 - ปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน
 - ประชุมปรึกษาหารือ เดือนละ 1 ครั้ง
 - จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามคติพจน์
- ปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ
 - การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - การคัดกรองนักเรียน
 - การส่งเสริมนักเรียน
 - การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - การส่งต่อ

สายใย นักเรียน

- มีการดำเนินงาน เครือข่ายนักเรียน
 - ระดับห้อง หัวหน้าห้อง 1 คน
 - รองหัวหน้าห้อง ด้านจรรยาบรรณ ด้านความรู้ดี
 - ด้านมีวินัย ด้านใฝ่คุณธรรม
 - ระดับชั้น หัวหน้าห้องของทุกห้อง รวมเป็นคณะกรรมการ มีประธาน รองประธาน และกรรมการ
 - ระดับโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการสี คณะสารวัตรนักเรียน
- ประสานความร่วมมือระหว่างพี่ เพื่อน และน้อง
- ประชุมรวม แสดงความคิดเห็น เสนอแนะต่อโรงเรียน

สายใย ผู้ปกครอง

- การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)
- มีระเบียบของโรงเรียนว่าด้วยคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง พ ศ 2546
- มีการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
 - ระดับห้องเรียน
 - ระดับชั้นเรียน
 - ระดับโรงเรียน
- ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ที่สนับสนุนโรงเรียน
- ประชุมร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อโรงเรียน

กิจกรรมที่ 6 ดำเนินการตามแผนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

- 1 หัวหน้าระดับ มีบทบาทหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 1 1 ติดตามกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา
 - 1 2 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 3 จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษารายกรณี

15 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผลระดับชั้นสูง
ผู้บริหาร

2 ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พิจารณาจากด้านต่างๆ เช่น

- ด้านความสามารถ (การเรียนรู้ ความสามารถอื่นๆ)
- ด้านสุขภาพ (ร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม)
- ด้านครอบครัว (เศรษฐกิจ การคุ้มครองนักเรียน)
- ด้านอื่นๆ

โดยใช้ข้อมูลจาก - ระเบียบสะสม

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- วิธีการอื่นๆ (สนทนา สัมภาษณ์ การสังเกต
พฤติกรรมการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง)

2 การคัดกรองนักเรียน แบ่งเป็น

- กลุ่มเก่ง (ดอกเข็ม)
- กลุ่มกลาง (ดอกกุหลาบ)
- กลุ่มอ่อน (ดอกเฟื่องฟ้า)

โดยวิเคราะห์จาก - ระเบียบสะสม (ใช้เกณฑ์ในการคัดกรอง)

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
(ใช้คะแนนในการคัดกรอง)
- แหล่งข้อมูลอื่นๆ (สนทนา สัมภาษณ์ การสังเกต
พฤติกรรม ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง) เป็นข้อมูล
ประกอบกับระเบียบสะสม

เอกสารรายงาน แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนของห้อง

แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนของระดับชั้น

3 การส่งเสริมนักเรียน ได้แก่

- การส่งเสริมพัฒนา (นักเรียนทุกกลุ่ม) โดยใช้

1.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.2 การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)

1.3 จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น

โครงการเยาวชนพิทักษ์ผดุงฯ โครงการจิตสังคมบำบัดใน โรงเรียน

เครื่องมือ แนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม

แนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน

แบบบันทึก/สรุปประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

4 การป้องกันและแก้ไขปัญา

- การช่วยเหลือเบื้องต้น (กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา) โดย
 - 1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
 - 2 ประสานกับครูหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน
กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมจับคู่
นักเรียน (Buddy) กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

เอกสารรายงาน - แบบบันทึกการให้คำปรึกษา

- แบบบันทึกการจัดกิจกรรม
- แบบบันทึกผลการช่วยเหลือ

5 การส่งต่อนักเรียน แบ่งออกเป็น

- 1 การส่งต่อนภายใน (ฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว วิชาการอื่นๆ)
- 2 การส่งต่อนอก (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ)

เอกสารรายงาน แบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังฝ่ายปกครองหรือ
ครูแนะแนว

หมายเหตุ การส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง
เป็นผู้ดำเนินการ

2.2 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี

2.3 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลส่งหัวหน้าระดับ

2.4 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น เลขานุการฝ่ายปกครอง

3 ครูประจำวิชา และครูอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังนี้

3.1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่อาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน

3.3 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

3.4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานส่งหัวหน้าระดับ

3.5 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

- 4 ครูแนะแนว มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังต่อไปนี้
 - 4 1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว จัดทำโครงการ กิจกรรมต่างๆ แก่นักเรียน (บทบาททั้ง 5 บริการ, สอนทักษะชีวิตแก่นักเรียน)
 - 4 2 ให้คำปรึกษา Counseling แก่นักเรียนที่มีปัญหา
 - 4 3 ประสานงาน Co-ordinating กับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา
 - 4 4 นิเทศ Supervising สนับสนุนเป็นแกนหลักแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง
 - 4 5 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี
 - 4 6 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากขอความช่วยเหลือของครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามผลการช่วยเหลือนั้น
 - 4 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานสภักวีหน้าระดับ
 - 4 8 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา
- 5 นักเรียน มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังต่อไปนี้
 - 5 1 มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 5 2 รวมกลุ่มดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน ตามความสนใจ
 - 5 3 เป็นแกนนำอาสาสมัครในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5 4 ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน
 - 5 5 มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 5 6 ไม่เสพติดสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด
- 6 ผู้ปกครอง/ชุมชน มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังนี้
 - 6 1 ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับนักเรียน
 - 6 2 เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
 - 6 3 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน และบุคคลในชุมชน
 - 6 4 มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง
 - 6 5 ผู้ปกครองต้อง สนับสนุน เสนอแนะ และสร้างสัมพันธ์

3 กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน (Check)

การตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการทำงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ข้อมูลย้อนกลับ ในการปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่มีการดัดสินถูก – ผิด ซึ่งการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลการทำงาน สามารถดำเนินการดังนี้

1 ดำเนินการทุกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับ ติดตาม ในบรรยากาศร่วมรับรู้ รวมคิด รวมทำ รวมแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ทั้งรวมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประชุมรวมกันในแต่ละระดับชั้น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

2 ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมินเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานและเพื่อพัฒนา สรุปรายงานและประชาสัมพันธ์ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ประเมินจากระดับชั้นอื่นๆ แต่ละระดับจะสลับกันประเมิน ตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งสามารถแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

กิจกรรมที่ 6 ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินคุณภาพภายใน)

1 คณะกรรมการอำนวยการ แต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพและการดำเนินงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้น

2 คณะกรรมการประเมิน ได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการประเมิน และดำเนินการสลับระหว่างชั้น

3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดีขึ้น

4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละระดับภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5 คณะกรรมการประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับส่งเสนอต่อทีมประสาน (ฝ่ายปกครอง) เพื่อรายงานผู้บริหาร

กิจกรรมที่ 7 ประเมินเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน โดย

1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคน จัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้นทุกสิ้นภาคเรียน

2 คณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้น (ทีมทำ) จัดทำรายงานสรุปเป็นของระดับชั้น เสนอคณะกรรมการประสานงาน (ฝ่ายปกครอง)

3 คณะกรรมการประสานงาน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากหัวหน้าระดับ จากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับ มาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียน เสนอคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)

4 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ดำเนินการดังนี้

1 ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานในข้อ 3 เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้นทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

4 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)

- จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนางาน และดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

2 จากการศึกษาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดังนี้

21 ผู้บริหารที่อุทิศตน ทุมเท สนับสนุน ให้ความสำคัญและรวมดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง

22 ครูทุกคนมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

23 โรงเรียนดำเนินงานตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) และประเมินมาตรฐานคุณภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

24 การเยี่ยมบ้านนักเรียน ทางโรงเรียนสามารถเยี่ยมบ้านได้ครบทุกคน ครูรู้จักนักเรียนเป็นอย่างดี

25 โรงเรียนมีการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้ปกครองพึงพอใจ

26 การทำงานเป็นทีม บุคลากรทุกฝ่าย ทุกคนในโรงเรียนให้ความร่วมมือสนับสนุน

27 นักเรียน ผู้ปกครองเครือข่ายให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

28 มีการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เติมรูปแบบทุกห้องเรียน ทั้งระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียนและระดับโรงเรียน

29 กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน (Matrix Program) เป็นโปรแกรมบำบัดเกี่ยวกับยาเสพติด เพศศึกษา ใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 10 กิจกรรมดีเด่น “โครงการเยาวชนพิทักษ์ผดุง” ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างทั่วถึง

2 11 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2 12 มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกคน

2 13 มีการประเมินทบทวน เพื่อการนิเทศ สรุปรายงาน รวบรวม ติดตามและประเมินผล

3 จากการศึกษาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ออกเป็น 5 ด้าน ใหญ่ๆ ได้ดังนี้

3 1 ด้านการประสานงาน ประกอบด้วย

1 โรงเรียนขาดการชี้แจงจึงทำให้การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน

2 ขาดการประสานงาน การกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
แนวทางการแก้ไขปัญา

1 บุคลากรหลักคือฝ่ายปกครองมีการประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือซึ่งกันและกันรวมกับครูแนะแนว หัวหน้าระดับ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันให้ความความรู้ เวลาประชุมใหญ่และประชุมย่อย

2 โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษา ผู้บริหาร ครูแนะแนว หัวหน้าระดับชั้น ให้ความรู้ในประเด็นปัญหาที่แต่ละคนประสบมา และรวมกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้นๆ

3 2 ด้านครูอาจารย์ ประกอบด้วย

1 ครู-อาจารย์ มีภาระงานมาก จนทำให้การดูแลช่วยเหลือช่วยเหลือนักเรียน บางครั้งทำได้ไม่ทั่วถึง

2 การที่ครูอาจารย์ไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3 ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4 การเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูอาจารย์ต้องหาเวลาไปเอง

5 ครูอาจารย์ขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้งานล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1 ทางโรงเรียนสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เวลาประชุมครูทั้งโรงเรียน โดยการสร้างขวัญและกำลังใจ มีการมอบรางวัลครูที่ปรึกษาดีเด่น และที่สำคัญบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันเหมือนครอบครัว
- 2 โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้จากบุคลากรภายนอก ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ความรู้เรื่องยาเสพติด และส่วนหนึ่งก็สอบถามจากผู้รู้ภายในโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง อาจารย์แนะแนว ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งอบรมโดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย
- 3 การเยี่ยมบ้านนักเรียนครูพยายามหาเวลาว่างในวันปกติคือ จันทร์ – ศุกร์ หรือไม่กี่ตอนเย็นหลังเลิกเรียน และในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

3.3 ด้านนักเรียน ประกอบด้วย

- 2.1 พฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากมีสื่อลามกมากขึ้น ทำให้เป็นภาระต่อครูที่จะดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะภายในโรงเรียนพยายามสั่งสอน ชี้แนะ แต่สิ่งแวดล้อมภายนอกไม่เอื้อในสิ่งที่ทางโรงเรียนสั่งสอนไป และส่วนหนึ่งโรงเรียนต้องเป็นฝ่ายตั้งรับกับปัญหา ทำให้สิ่งที่ครูหรือทางโรงเรียนสั่งสอนไปไม่มีภูมิคุ้มกันพอกับสิ่งที่สื่อเสนอมา
- 2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การคัดกรองนักเรียน
- 2.3 ปัญหายาเสพติด
- 2.4 นักเรียนติดเพื่อนมากขึ้น เริ่มมีเพื่อนต่างเพศ
- 2.5 นักเรียนโกหก ไม่พูดความจริง
- 2.6 นักเรียนมีการใช้โทรศัพท์มือถือเกินความเป็นจริง และค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการแต่งตัว

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1 มีการสอบถามผู้ปกครองถึงความประพฤติของนักเรียนในเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา
- 2 ครูที่ปรึกษาหมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแจ้งให้เพื่อนสนิททราบเพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไข
- 3 กรณีนักเรียนที่ติดยาเสพติด โรงเรียนได้นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดมาใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียน

4 โรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน มีสายลับนักเรียน ขอความร่วมมือกับทางตำรวจให้เข้ามาช่วยดูแล สอดส่อง ความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน ซึ่งพฤติกรรมสวนหนึ่งลดลงไปได้บ้างแต่ยังไม่หมด

5 โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้กับนักเรียน โดยให้ความรู้ที่หลากหลายรูปแบบทั้งด้านทักษะชีวิต คุณธรรม จริยธรรม โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้

6 ผู้ปกครองให้ความใกล้ชิดดูแลอย่างสม่ำเสมอ คอยติดตามความประพฤติของนักเรียน

7 โรงเรียนออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกายและการใช้โทรศัพท์มือถือภายในโรงเรียน

3.4 ด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย

1 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองนักเรียนยังมีน้อย เนื่องจากครอบครัวของนักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลอบรมนักเรียน ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมาก

2 การสื่อสารกับผู้ปกครอง บางครั้งผู้ปกครองไม่เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 โรงเรียนพยายามชี้แจง โดยครูที่ปรึกษา เลขานุการฝ่ายปกครอง แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่องในการเยี่ยมบ้านนักเรียนและทุกครั้งที่โรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน ตามเกณฑ์การคัดกรองและตามสภาพจริง

3.5 ด้านทั่วไป ประกอบด้วย

1 โรงเรียนยังขาดสภาพความพร้อม สถานที่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ไม่เอื้อในการดูแลนักเรียน เช่น โรงเรียนไม่มีรั้วรอบขอบชิด ทำให้สะดวกต่อการที่นักเรียนจะหลบหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน

2 ระเบียบการลงโทษของทางกระทรวงศึกษาธิการที่ลดน้อยลงทำให้ไม่เอื้อต่อการลงโทษนักเรียน

3 คานิยมของประเพณีท้องถิ่นที่ไม่เอื้อต่อการดูแลนักเรียน เช่น การทำบุญบั้งไฟ ทำให้เด็กต้องไปร่วมงานและดื่มสุรายาเมา ทำให้ขาดเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ทางโรงเรียนทำความเข้าใจ แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับตัวนักเรียน พฤติกรรมนักเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ทั้งขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่อง

2 ทางโรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน ขอความร่วมมือกับทาง ตำรวจให้เข้ามาช่วยดูแลสอดส่องความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน มีการสอบถามผู้ปกครอง นักเรียนเวลาไปเยี่ยมบ้าน ซึ่งพฤติกรรมส่วนหนึ่งลดลงได้บ้างแต่ก็ยังไม่หมด

คุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ

- 1 มีการบริหารจัดการที่ดี
- 2 มีการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบ
- 3 ยึดถือคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4
- 4 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นเรื่องเล็กน้อย
- 5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 6 ถือการผิดพลาดเป็นบทเรียนและแก้ไข
- 7 ใส่ใจในการผูกไมตรีกับหัวหน้างานอื่นๆ
- 8 สร้างบวรและผู้ร่วมงานด้วยหลักการที่ดี
- 9 มีอุดมการณ์ จิตวิญญาณของความเป็นครู
- 10 มีความรู้และความสนใจรอบด้าน
- 11 มีความรู้สึกอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน

คุณลักษณะของครูที่ปรึกษาที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ

- 1 ใจรัก เสียสละ อุทิศเวลา เพื่อนักเรียนอย่างแท้จริง
- 2 มีความเมตตา กรุณาแก่นักเรียน ดังกัลยาณมิตร
- 3 มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม
- 4 มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน
- 5 มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
- 6 มีความสง่างาม กริยามารยาทเรียบร้อย
- 7 มองโลกในแง่ดี
- 8 อ่อนน้อมเป็นกันเองกับนักเรียน
- 9 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้าน

10 จริ่งใจและเต็มใจให้ความช่วยเหลือนักเรียนจนสุดความสามารถ

**คุณลักษณะของครูแนะแนวที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบความสำเร็จ**

- 1 รักษาความลับของนักเรียน
- 2 มีความรู้ด้านจิตวิทยาและสามารถใช้จิตวิทยาในการช่วยเหลือนักเรียนได้
- 3 มีอัธยาศัยดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์
- 4 เป็นบุคคลที่มีจิตใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาอย่างแท้จริง
- 5 มีสุขภาพจิตที่ดี
- 6 เห็นคุณค่าของงานและศรัทธาในวิชาชีพ
- 7 วางตัวได้เหมาะสม รู้จักกาลเทศะ
- 8 มีปฏิภาณไหวพริบ ตัดสินใจได้ดี
- 9 เสียสละในการทำงาน อุทิศเวลาให้งานและสว่นรวม
- 10 มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้

- 1 ความมุ่งหมายของการวิจัย
- 2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5 นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 6 ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1 เพื่อศึกษาการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ได้แก่ โรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก และโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเองอย่างละเอียดทุกขั้นตอนตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลมาสรุปข้อเท็จจริง พร้อมกับการวิเคราะห์เอกสารรวมด้วย แล้วรายงานผลการวิจัยเขียนสรุปเป็นของแต่ละโรงเรียนตามจุดมุ่งหมาย และเขียนนำเสนอแนวทางโดยภาพรวมทั้งหมดในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการวิเคราะห์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้

- 1 วิธีการหรือการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

1 แผนการดำเนินงาน

1.1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

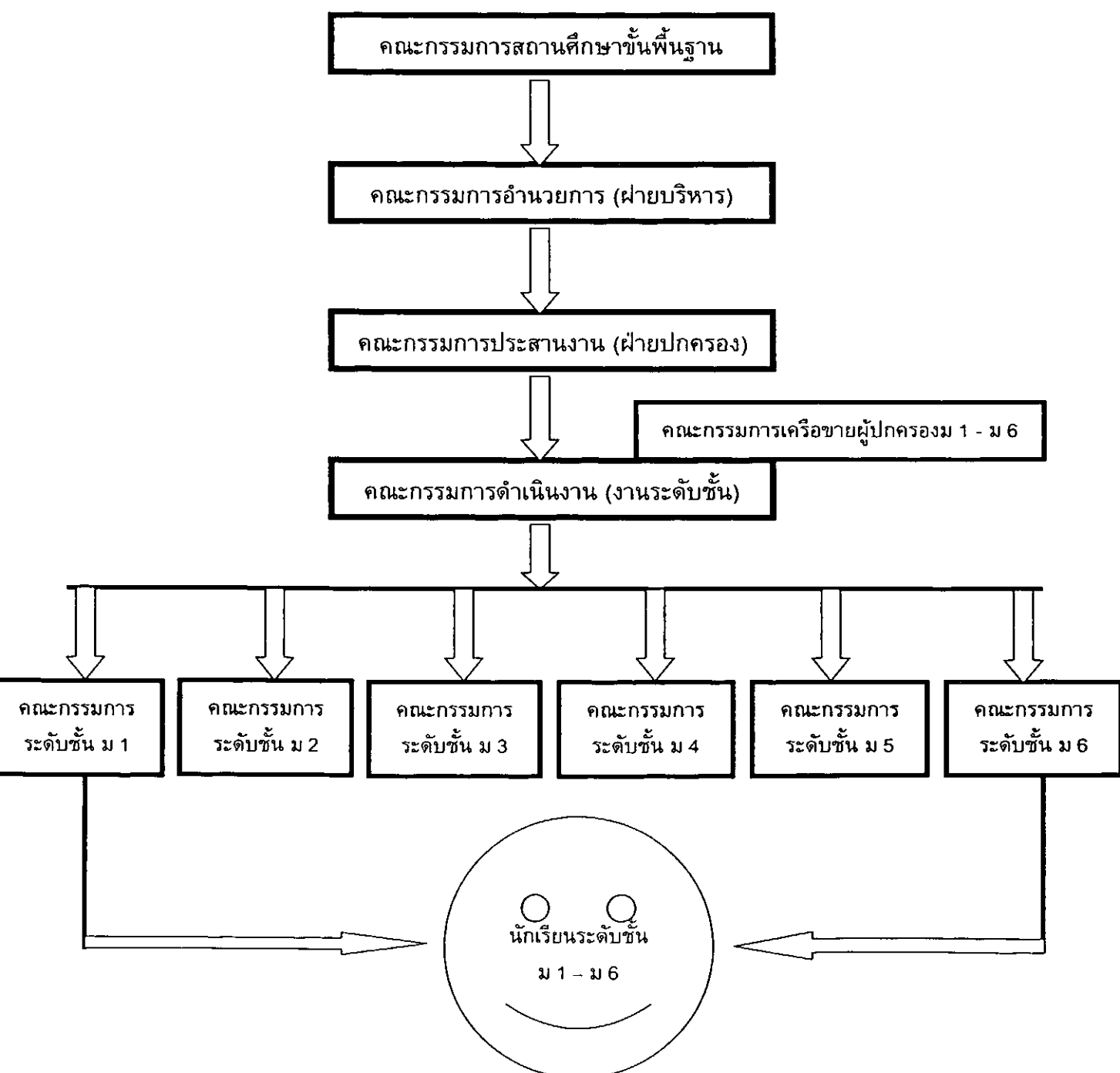
ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

- 1.1 ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
- 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)
- 1.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของระบบ ดังนั้นโครงสร้างคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของบุคลากร ในแต่ละคณะจึงต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกกิจกรรม ดังมีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวปฏิบัติของโรงเรียนเรื่องกระบวนการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) ประกอบไปด้วยบุคลากร 7 ฝ่าย ได้แก่

- 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธาน
- 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่ายโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 3 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 4 หัวหน้าแผนงานโรงเรียน เป็นกรรมการ
- 5 ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นกรรมการ
- 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ
- 7 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ

- 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2 สร้างความตระหนักให้ทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา
- 4 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
- 5 กำหนดเกณฑ์จำแนกนักเรียน
- 6 ส่งเสริมให้ครูทุกคน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 7 นิเทศ ติดตาม กำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละระดับชั้น

1.2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วยบุคลากร 6 ฝ่าย ดังนี้

- 1 ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง เป็นประธาน
- 2 หัวหน้าระดับชั้น เป็นกรรมการ
- 3 ครูงานแผนงาน/สารสนเทศ เป็นกรรมการ
- 4 ครูงานอนามัย เป็นกรรมการ
- 5 อื่นๆ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน
- 6 หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการประสานงาน

- 1 ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2 ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 3 จัดทำเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน และรับผิดชอบ จัดประชุมชี้แจง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
 - 4 จัดประชุมหารือ คณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันอย่างน้อย เดือนละ 2 ครั้ง
 - 5 ติดตาม กำกับ ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา
 - 6 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหากรณี (Case Conference)
 - 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลระดับชั้นส่งผู้บริหาร
 - 8 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
 - 9 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น พ่อแม่บุญธรรมนักเรียน
- 13 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ได้แก่ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบไปด้วยบุคลากร 5 ฝ่าย ดังนี้
- 1 หัวหน้าระดับชั้น เป็นประธาน
 - 2 รองหัวหน้าระดับชั้น เป็นรองประธาน
 - 3 ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 4 ครูประจำวิชาในระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 5 ครูแนะแนวของระดับชั้น เป็นกรรมการ
 - 6 ครูที่ได้รับการคัดเลือกจากแต่ละระดับชั้น กรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

- 1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้นของตน
- 2 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำรายงานตามระดับชั้น
- 3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน
- 4 ประชุมร่วมกัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 5 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน
- 6 อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ครูพอ ครูแม่นักเรียน

หมายเหตุ ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน โดยดำเนินการ
ดังนี้

- 1 ประชุมคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)
- 2 วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมิน เพื่อศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ของบุคลากรในโรงเรียน เช่น ด้านปริมาณและคุณภาพบุคลากร ด้านงบประมาณ ซึ่งพบว่ามีความพร้อม โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้
 - คณะครูอาจารย์ นักเรียนภายในโรงเรียนเข้ารับระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - ผู้ปกครอง/ชุมชนเห็นด้วยกับทางโรงเรียนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนกิจกรรมในทุกเรื่องเป็นอย่างดี โดยฝ่ายปกครองเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน
- 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน เพื่อจัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การทำเอกสารคู่มือต่างๆ
- 4 ระบุหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน
- 5 วางรูปแบบการกำกับติดตาม ประเมินผล การสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 3 จัดทำโครงการ/แผนการปฏิบัติงาน โดย

- 1 ประชุมคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน)
- 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน เพื่อจัดทำโครงการ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การทำเอกสารคู่มือต่างๆ
- 3 ระบุหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน
- 4 วางรูปแบบการกำกับติดตาม ประเมินผล การสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน

2 ปฏิบัติตามแผน โดยใช้ (Do)

กิจกรรมที่ 4 สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดย

คณะกรรมการทีมประสานงานต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากร โดยอาจจัดในลักษณะ ดังนี้

- 1 ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างต่อเนื่อง

2 ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือรวมใจในการทำงาน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน

3 ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4 ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 5 วางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) เป็นผู้กำหนดแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย

1 กลยุทธ์หลัก 4 A ดังนี้

1 1 **A1 (Awareness)** คือ การสร้างความตระหนัก มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อทุกฝ่ายตระหนักแล้วจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการทำงานด้วยใจ มีความต้องการที่จะทำงาน

1 2 **A2** เกิดขึ้นเมื่อทุกฝ่าย ทุกคนเกิดความตระหนัก งานก็จะเกิดนั้น คือ (Attempt)

1 3 **A3 (Achievement)** คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดย กำหนดให้มีการรายงานผลทุกเดือน แต่ละงานสามารถตรวจสอบได้ แม้บางงานจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ ควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลา โดยรายงานตามข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงทำให้เป็นที่ยอมรับ

1 4 **A4 (Accreditation)** งานที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งโครงการที่โรงเรียน ดำเนินการอย่างหลากหลาย โดยร่วมมือกันทุกฝ่าย

2 กลยุทธ์หลัก 5 ยืน ดังนี้

2 1 ยืนพื้น พื้นจิตวิญญาณครู ต้องมีพรหมวิหาร 4

2 2 ยืนยัน สู้ด้วยระบบที่ศรัทธา ตระหนักในคุณค่า พัฒนาระบบ

ปฏิบัติครบอิทธิบาท 4

2 3 ยืนหยัด ด้วยหลักกัลยาณมิตร (ผู้ปกครองเครือข่ายรวมด้วย)

2 4 ยืนกราน ตามแนวคิดไม่หวั่นไหว, มุ่งมั่นแน่วแน่ แก้ปัญหาด้วยปัญญา พันฝ่าอุปสรรค ใช้หลักสังคหวัตถุ 4

2 5 ยืนต้น สานสายใยครูและศิษย์ ประกอบด้วย

1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 พูเฟื่องเป็นงานหลัก

3 ประจักษ์ด้วยผลงาน

4 ประกันความพึงพอใจ

3 กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” ซึ่งประกอบด้วย สายใย การบริหารจัดการ สายใย ครูอาจารย์ สายใย นักเรียน และสายใย ผู้ปกครอง/ชุมชน สรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ “สายใย สานใจ เพื่อลูก” หมายถึง วิธีการ กระบวนการ และแนวทางอันแยบยลในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยฝ่ายบริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง ประสานสัมพันธ์กันในการดำเนินการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วยการประสานความรัก ความห่วงใย และความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดจากสิ่งเสพติด ตามแนวคิดพจน์ของโรงเรียน ดังรายละเอียดแนวดำเนินการ ดังนี้

สายใย การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นจุดเริ่มต้นของระบบ ที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเปรียบเสมือนเส้น ทางในการดำเนินงานการเตรียมและสนับสนุนการดำเนินงาน และความคาดหวังผลสำเร็จของการดำเนินงานภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย องค์ประกอบดังกล่าวได้วางระบบอย่างชัดเจน ทั้งแนวการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย 1 นิติธรรม 2 คุณธรรม 3 โปร่งใส 4 มีส่วนร่วม 5 รับผิดชอบ 6 คุ่มค่า และแนวการบริหารบุคคลตามหลักการมีส่วนร่วม คือ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ รวมรับผลประโยชน์ และแนวการทบทวนคุณภาพตามหลักวงจรคุณภาพ ภายใต้ทฤษฎีระบบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ทำให้การวางระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับระบบการ บริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยได้วางระบบไว้ดังนี้

- การกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นภาพความคาดหวังในอนาคต
- การกำหนดพันธกิจ เพื่อกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จ
- การกำหนดเป้าหมาย เพื่อกำหนดภาพความสำเร็จ
- การกำหนดจุดเน้น เพื่อเน้นย้ำการปฏิบัติ ไปสู่ความสำเร็จ
- การเตรียมการและวางแนวทางดำเนินงาน เพื่อเตรียมการ เอกสาร

ประกอบและปฏิทินในการปฏิบัติงาน

- การกำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อการตรวจสอบผลและปรับปรุง

พัฒนาการปฏิบัติงาน

- การสรุปรายงานผล และประชาสัมพันธ์ เพื่อการเก็บรวบรวมผล และ

เผยแพร่ผลการปฏิบัติงาน

โดยสรุปผู้บริหารโรงเรียนรวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารจะ

- ให้ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

- รวมกิจกรรมตามความเหมาะสม
- และคณะกรรมการทุกชุด จะต้อง
- มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด
- มีการประชุมในแต่ละคณะอย่างใกล้ชิด
- มีการทำงานเป็นทีม ให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

จากการวางระบบดังกล่าว เป็นการเริ่มต้นในการบริหารจัดการก่อนสู่การปฏิบัติ และในระหว่างการทำงาน ก็ได้มีการสนับสนุน ปรีกษา แก้ไขปัญหารวมกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว ก็มีการตรวจสอบผล ปรับปรุง พัฒนาและเก็บรวบรวมผลเพื่อการเผยแพร่ และรายงาน ต่อทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ สายใย การบริหารจัดการ และจบลงด้วย สายใย การบริหารอีกครั้งหนึ่ง จึงนับว่าเป็นการวางระบบที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

สายใย ครูอาจารย์

- อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน นักเรียน 25 คน
- อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ ครูพ่อ ครูแม่
- อาจารย์ที่ปรึกษา ในแต่ละระดับชั้น รวมกลุ่มกันตามคติพจน์ของโรงเรียน
“ จรรยางาม ความรู้ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม ”
- อาจารย์ที่ปรึกษาตามกลุ่มคติพจน์ รวมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
 - กิจกรรมคาบทักษะชีวิต สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
 - ปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน
 - ประชุมปรึกษาหารือ เดือนละ 1 ครั้ง
 - จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามคติพจน์
- ปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ
 - การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - การคัดกรองนักเรียน
 - การส่งเสริมนักเรียน
 - การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - การส่งต่อ

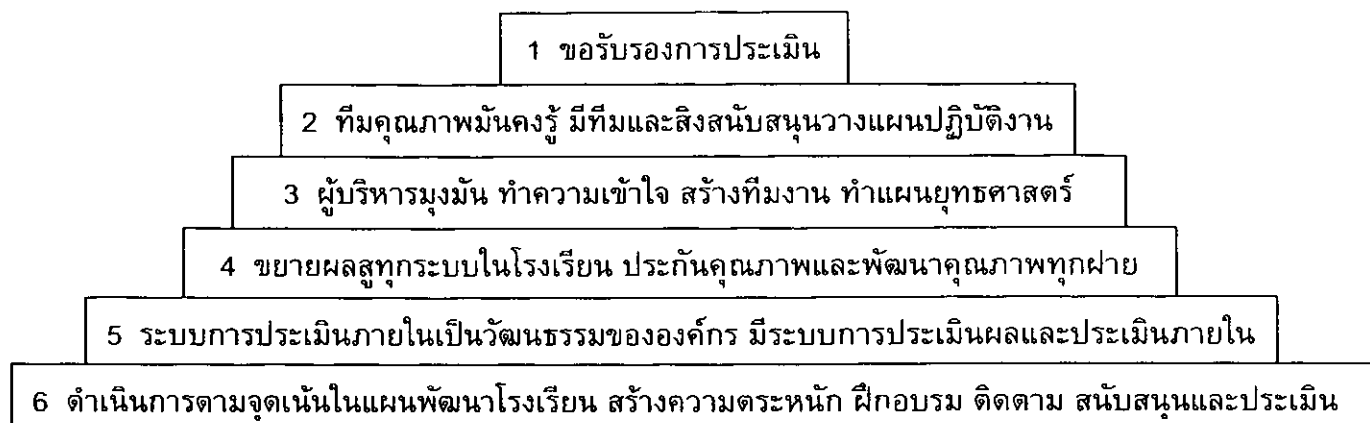
สายใย นักเรียน

- มีการดำเนินงาน เครือข่ายนักเรียน
 - ระดับห้อง หัวหน้าห้อง 1 คน
 - รองหัวหน้าห้อง ด้านจรรยาบรรณ ด้านความรู้ดี
 - ด้านมีวินัย ด้านใฝ่คุณธรรม
 - ระดับชั้น หัวหน้าห้องของทุกห้อง รวมเป็นคณะกรรมการ
 - มีประธาน
 - รองประธาน
 - และกรรมการ
 - ระดับโรงเรียน คณะกรรมการนักเรียน
 - คณะกรรมการสี
 - คณะสารวัตรนักเรียน
- ประสานความร่วมมือระหว่างพี่ เพื่อน และน้อง
- ประชุมรวม แสดงความคิดเห็น เสนอแนะต่อโรงเรียน

สายใย ผู้ปกครอง

- การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)
- มีระเบียบของโรงเรียนว่าด้วยคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง พ ศ 2546
- มีการดำเนินงานคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง
- ระดับห้องเรียน
- ระดับชั้นเรียน
- ระดับโรงเรียน
- ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ที่สนับสนุนโรงเรียน
- ประชุมรวมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อโรงเรียน

4 เส้นทางสู่คุณภาพ ทีมงานต้องมี ดิน น้ำ ลม ไฟ (ทีมานายแพทย์
ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์) ประกอบไปด้วย

	วาง	ทำ	ประเมิน	ทบทวน		ทำระบบให้มั่นคง
ให้ทำ	P	D	C	A	☞	ผลิตซ้ำคุณภาพ
					☞	พัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 6 ดำเนินการตามแผนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

- 1 หัวหน้าระดับ มีบทบาทหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 1 1 ติดตามกำกับกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษา
 - 1 2 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 3 จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1 4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษารายกรณี
 - 1 5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผล

ระดับชั้นส่งผู้บริหาร

- 2 ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 2 1 ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พิจารณาจากด้านต่างๆ เช่น
 - ด้านความสามารถ (การเรียนรู้ ความสามารถอื่นๆ)
 - ด้านสุขภาพ (ร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม)
 - ด้านครอบครัว (เศรษฐกิจ การคุ้มครองนักเรียน)
 - ด้านอื่นๆ

โดยใช้ข้อมูลจาก - ระเบียบสะสม

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- วิธีการอื่นๆ (สนทนา สัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง)

2 การคัดกรองนักเรียน แบ่งเป็น

- กลุ่มเก่ง (ดอกเข็ม)
- กลุ่มกลาง (ดอกกุหลาบ)
- กลุ่มอ่อน (ดอกเฟื่องฟ้า)

โดยวิเคราะห์จาก - ระเบียบสะสม (ใช้เกณฑ์ในการคัดกรอง)

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
(ใช้คะแนนในการคัดกรอง)
- แหล่งข้อมูลอื่นๆ (สนทนา สัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง) เป็นข้อมูล ประกอบกับระเบียบสะสม

เอกสารรายงาน แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนของห้อง
แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนของระดับชั้น

3 การส่งเสริมนักเรียน ได้แก่

- การส่งเสริมพัฒนา (นักเรียนทุกกลุ่ม) โดยใช้
 - 1.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม
 - 1.2 การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting)
 - 1.3 จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น โครงการเยาวชนพิทักษ์
ผดุงฯ โครงการจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

เครื่องมือ แนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม

แนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน
แบบบันทึก/สรุปประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

- การช่วยเหลือเบื้องต้น (กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา) โดย
 - 1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
 - 2 ประสานกับครูหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมชมเสริมกิจกรรมจับคู่นักเรียน (Buddy) กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

เอกสารรายงาน - แบบบันทึกการให้คำปรึกษา

- แบบบันทึกการจัดกิจกรรม
- แบบบันทึกผลการช่วยเหลือ

5 การส่งต่อนักเรียน แบ่งออกเป็น

- 1 การส่งต่อนภายใน (ฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว วิชาการอื่นๆ)
- 2 การส่งต่อนอก (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ)

เอกสารรายงาน แบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังฝ่ายปกครองหรือ
ครูแนะแนว

หมายเหตุ การส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่าย
ปกครองเป็นผู้ดำเนินการ

- 2 2 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี
- 2 3 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลส่งหัวหน้าระดับ
- 2 4 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น เลขานุการฝ่ายปกครอง
- 3 ครูประจำวิชา และครูอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังนี้
 - 3 1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแก่อาจารย์ที่ปรึกษา
 - 3 2 ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
รวมกัน
 - 3 3 ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 3 4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานส่งหัวหน้าระดับ
 - 3 5 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 4 ครูแนะแนว มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังต่อไปนี้
 - 4 1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว จัดทำโครงการ กิจกรรม
ต่างๆ แก่นักเรียน (บทบาททั้ง 5 บริการ, สอนทักษะชีวิตแก่นักเรียน)
 - 4 2 ให้คำปรึกษา Counseling แก่นักเรียนที่มีปัญหา
 - 4 3 ประสานงาน Co-ordinating กับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก
สถานศึกษา
 - 4 4 นิเทศ Supervising สนับสนุนเป็นแกนหลักแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง
 - 4 5 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี
 - 4 6 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากขอความช่วยเหลือของครูแนะแนวให้ส่ง
ต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามผลการช่วยเหลือนั้น
 - 4 7 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานส่งหัวหน้าระดับ

- 4 8 อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา
- 5 นักเรียน มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังต่อไปนี้
 - 5 1 มีส่วนรวมในการกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 5 2 รวมกลุ่มดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน ตามความสนใจ
 - 5 3 เป็นแกนนำอาสาสมัครในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5 4 ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน
 - 5 5 มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 5 6 ไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด
- 6 ผู้ปกครอง/ชุมชน มีบทบาทหน้าที่รายละเอียดดังนี้
 - 6 1 ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับนักเรียน
 - 6 2 เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
 - 6 3 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน และบุคคลในชุมชน
 - 6 4 มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง
 - 6 5 ผู้ปกครองต้อง สนับสนุน เสนอแนะ และสร้างสัมพันธ์

3 กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน (Check)

การตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการทำงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะทำให้ เกิดการพัฒนา เพราะทำให้ข้อมูลย้อนกลับ ในการปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่มีการตัดสินถูก – ผิด ซึ่งการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลการทำงาน สามารถดำเนินการดังนี้

1 ดำเนินการทุกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับ ติดตาม ในบรรยากาศร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ทั้งร่วมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประชุมร่วมกันในแต่ละระดับชั้น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

2 ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมิน เพื่อทบทวนการปฏิบัติงานและเพื่อพัฒนา สรุปรายงานและประชาสัมพันธ์ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษา ประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ประเมินจากระดับชั้นอื่นๆ แต่ละระดับจะสลับกันประเมินตาม คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งสามารถแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

กิจกรรมที่ 7 ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินคุณภาพภายใน)

- 1 คณะกรรมการอำนวยการ แต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพและการดำเนินงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้น
- 2 คณะกรรมการประเมิน ได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการประเมิน และดำเนินการสลับระหว่างชั้น
- 3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดีขึ้น
- 4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละระดับภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- 5 คณะกรรมการประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับ ส่งเสนอต่อทีมประสาน (ฝ่ายปกครอง) เพื่อรายงานผู้บริหาร

กิจกรรมที่ 8 ประเมินเพื่อพัฒนา สรุปรายงาน และประชาสัมพันธ์ โดย

- 1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคน จัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้น ทุกสิ้นภาคเรียน
- 2 คณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้น (ทีมทำ) จัดทำรายงานสรุปเป็นของระดับชั้น เสนอคณะกรรมการประสานงาน (ฝ่ายปกครอง)
- 3 คณะกรรมการประสานงาน สรุปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนเสนอคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)
- 4 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ดำเนินการดังนี้
 - 1 ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานในข้อ 3 เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
 - 2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานระดับชั้นทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

4 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)

- จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนางาน และดำเนินการตามแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

ทุกกิจกรรมที่กล่าวมานั้น ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่ง ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนการดำเนินงาน และให้ขวัญกำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ

2 จากการศึกษากิจการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดังนี้

2 1 ผู้บริหารที่อุทิศตนทุ่มเท สนับสนุน ให้ความสำคัญและร่วมดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง

2 2 ครูทุกคนมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

2 3 โรงเรียนดำเนินงานตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) และประเมินมาตรฐานคุณภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 4 การเยี่ยมบ้านนักเรียน ทางโรงเรียนสามารถเยี่ยมบ้านได้ครบทุกคน ครูรู้จักนักเรียนเป็นอย่างดี

2 5 โรงเรียนมีการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้ปกครองพึงพอใจ

2 6 การทำงานเป็นทีม บุคลากรทุกฝ่าย ทุกคนในโรงเรียนให้ความร่วมมือสนับสนุน

2 7 นักเรียน ผู้ปกครองเครือข่ายให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนและการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 8 มีการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เดิมรูปแบบทุกห้องเรียน ทั้งระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียนและระดับโรงเรียน

2 9 กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนำบัดในโรงเรียน (Matrix Program) เป็นโปรแกรมบำบัดเกี่ยวกับยาเสพติด เพศศึกษา ใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 10 กิจกรรมดีเด่น “โครงการเยาวชนพิทักษ์ผดุง” ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างทั่วถึง

2 11 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2 12 มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกคน

2 13 มีการประเมินทบทวน เพื่อการนิเทศ สรุปรายงาน รวบรวม ติดตามและประเมินผล

3 จากการศึกษาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 3 โรงเรียน สามารถนำเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ออกเป็น 5 ด้าน ใหญ่ๆ ได้ดังนี้

3.1 ด้านการประสานงาน ประกอบด้วย

- 1 โรงเรียนขาดการชี้แจงจึงทำให้การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน
 - 2 ขาดการประสานงาน การกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
- แนวทางการแก้ไขปัญหา
- 1 บุคลากรหลักคือฝ่ายปกครองมีการประชุมชี้แจง ปรึกษาหารือซึ่งกันและกันรวมกับครูแนะแนว หัวหน้าระดับ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันให้ความรู้ เวลาประชุมใหญ่และประชุมย่อย
 - 2 โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษา ผู้บริหาร ครูแนะแนว หัวหน้าระดับชั้น ให้ความรู้ในประเด็นปัญหาที่แต่ละคนประสบมา และร่วมกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้นๆ

3.2 ด้านครูอาจารย์ ประกอบด้วย

- 1 ครู-อาจารย์ มีภาระงานมาก จนทำให้การดูแลช่วยเหลือช่วยเหลือนักเรียน บางครั้งทำได้ไม่ทั่วถึง
- 2 การที่ครูอาจารย์ไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3 ปัญหาการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 4 การเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูอาจารย์ต้องหาเวลาไปเอง
- 5 ครูอาจารย์ขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้งานล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1 ทางโรงเรียนสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เวลาประชุมครูทั้งโรงเรียน โดยการสร้างขวัญและกำลังใจ มีการมอบรางวัลครูที่ปรึกษาดีเด่น และที่สำคัญบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันเหมือนครอบครัว
- 2 โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้จากบุคลากรภายนอก ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ความรู้เรื่องยาเสพติด และส่วนหนึ่งก็สอบถามจากผู้รู้ภายในโรงเรียน

เช่น ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง อาจารย์แนะแนว ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งมอบโดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

3 การเยี่ยมบ้านนักเรียนครูพยายามหาเวลาว่างในวันปกติคือ จันทร์ – ศุกร์ หรือไม่กี่ตอนเย็นหลังเลิกเรียน และในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

3.3 ด้านนักเรียน ประกอบด้วย

2.1 พฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากมีสื่อลามกมากขึ้น ทำให้เป็นภาระต่อครูที่จะดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะภายในโรงเรียนพยายามสั่งสอน ชี้แนะ แต่สิ่งแวดล้อมภายนอกไม่เอื้อในสิ่งที่ทางโรงเรียนสั่งสอนไป และส่วนหนึ่งโรงเรียนต้องเป็นฝ่ายตั้งรับกับปัญหา ทำให้สิ่งที่ครูหรือทางโรงเรียนสั่งสอนไปไม่มีภูมิคุ้มกันพอกับสิ่งที่สื่อเสนอมา

2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การคัดกรองนักเรียน

2.3 ปัญหายาเสพติด

2.4 นักเรียนติดเพื่อนมากขึ้น เริ่มมีเพื่อนต่างเพศ

2.5 นักเรียนโกหก ไม่พูดความจริง

2.6 นักเรียนมีการใช้โทรศัพท์มือถือถือเกินความเป็นจริง และค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการแต่งตัว

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 มีการสอบถามผู้ปกครองถึงความประพฤติของนักเรียนในเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา

2 ครูที่ปรึกษาหมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแจ้งให้เพื่อนสนิททราบเพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไข

3 กรณีนักเรียนที่ติดยาเสพติด โรงเรียนได้นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียน

4 โรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน มีสายลับนักเรียน ขอความร่วมมือกับทางตำรวจให้เข้ามาช่วยดูแล สอดส่อง ความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน ซึ่งพฤติกรรมส่วนหนึ่งลดลงไปได้บ้างแต่ยังไม่หมด

5 โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้กับนักเรียน โดยให้ความรู้ที่หลากหลายรูปแบบทั้งด้านทักษะชีวิต คุณธรรม จริยธรรม โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้

6 ผู้ปกครองให้ความใกล้ชิดดูแลอย่างสม่ำเสมอ คอยติดตามความประพฤติของนักเรียน

7 โรงเรียนออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกายและการใช้โทรศัพท์มือถือภายในโรงเรียน

3.4 ด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย

1 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองนักเรียนยังมีน้อย เนื่องจากครอบครัวของนักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลอบรมนักเรียน ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมาก

2 การสื่อสารกับผู้ปกครอง บางครั้งผู้ปกครองไม่เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 โรงเรียนพยายามชี้แจง โดยครูที่ปรึกษา เลขานุการฝ่ายปกครอง แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่องในการเยี่ยมบ้านนักเรียนและทุกครั้งที่โรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน ตามเกณฑ์การคัดกรองและตามสภาพจริง

3.5 ด้านทั่วไป ประกอบด้วย

1 โรงเรียนยังขาดสภาพความพร้อม สถานที่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ไม่เอื้อในการดูแลนักเรียน เช่น โรงเรียนไม่มีรั้วรอบขอบชิด ทำให้สะดวกต่อการที่นักเรียนจะหลบหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน

2 ระเบียบการลงโทษของทางกระทรวงศึกษาธิการที่ลดน้อยลงทำให้ไม่เอื้อต่อการลงโทษนักเรียน

3 คานิยมของประเพณีท้องถิ่นที่ไม่เอื้อต่อการดูแลนักเรียน เช่น การทำบุญบั้งไฟ ทำให้เด็กต้องไปร่วมงานและดื่มสุรายาเมา ทำให้ขาดเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 ทางโรงเรียนทำความเข้าใจ แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับตัวนักเรียน พฤติกรรมนักเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ทั้งขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียนในทุกๆ เรื่อง

2 ทางโรงเรียนได้กำกับดูแลนักเรียน สอบสวน ขอความร่วมมือกับทางตำรวจให้เข้ามาช่วยดูแลสอดส่องความปลอดภัยภายในโรงเรียนทุกวัน มีการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนเวลาไปเยี่ยมบ้าน ซึ่งพฤติกรรมส่วนหนึ่งลดลงได้บ้างแต่ก็ยังไม่หมด

**คุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบความสำเร็จ**

- 1 มีการบริหารจัดการที่ดี
- 2 มีการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบ
- 3 ยึดถือคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4
- 4 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นเรื่องเล็กน้อย
- 5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 6 ถือการผิดพลาดเป็นบทเรียนและแก้ไข
- 7 ใส่ใจในการผูกไมตรีกับหัวหน้างานอื่นๆ
- 8 สร้างบวรและผู้ร่วมงานด้วยหลักการที่ดี
- 9 มีอุดมการณ์ จิตวิญญาณของความเป็นครู
- 10 มีความรู้และความสนใจรอบด้าน
- 11 มีความรู้สึกอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน

**คุณลักษณะของครูที่ปรึกษาที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบความสำเร็จ**

- 1 ใจรัก เสียสละ อุทิศเวลา เพื่อนักเรียนอย่างแท้จริง
- 2 มีความเมตตา กรุณากับนักเรียน ดังกัลยาณมิตร
- 3 มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม
- 4 มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน
- 5 มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
- 6 มีความสง่างาม กริยามารยาทเรียบร้อย
- 7 มองโลกในแง่ดี
- 8 อ่อนน้อมเป็นกันเองกับนักเรียน
- 9 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้าน
- 10 จริงใจและเต็มใจให้ความช่วยเหลือนักเรียนจนสุดความสามารถ

**คุณลักษณะของครูแนะแนวที่เอื้อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบความสำเร็จ**

- 1 รักษาความลับของนักเรียน
- 2 มีความรู้ด้านจิตวิทยาและสามารถใช้จิตวิทยาในการช่วยเหลือนักเรียนได้
- 3 มีอัธยาศัยดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์
- 4 เป็นบุคคลที่มีจิตใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาอย่างแท้จริง

- 5 มีสุขภาพจิตที่ดี
- 6 เห็นคุณค่าของงานและศรัทธาในวิชาชีพ
- 7 วางตัวได้เหมาะสม รู้จักกาลเทศะ
- 8 มีปฏิภาณไหวพริบ ตัดสินใจได้ดี
- 9 เสียสละในการทำงาน อุทิศเวลาให้งานและส่วนรวม
- 10 มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี ผู้วิจัยได้พิจารณาจากผลการวิจัย โดยเลือกประเด็นที่มีความสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องและจะนำไปเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในภาพรวม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประกอบในการตัดสินใจได้ โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะทั่วไปและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 โดยมีประเด็นที่เสนอแนะดังนี้

1.1 สถานศึกษาที่ได้ดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล เพื่อวางแผนการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมกับโรงเรียนของท่านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงานต่อไป

1.2 โรงเรียนที่ได้รับรางวัลควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความสำเร็จแก่สถานศึกษาต่างๆ และที่สนใจ

2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่ได้รับรางวัลว่าเป็นเพราะองค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ (2544) คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ กรมฯ
- (2545) แผนพัฒนาการแนะแนว ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 กรุงเทพฯ กรมฯ
- (2545) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
กรุงเทพฯ กรมฯ
- กรมสามัญศึกษา (2544 ก) นโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2545 กรุงเทพฯ
บริษัทประชาชนจำกัด กรมฯ
- (2544 ข) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพฯ
กรมฯ
- กรมสุขภาพจิต (2544 ก) คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นนทบุรี กรมฯ
- (2544 ข) คู่มือครูสำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต นนทบุรี กรมฯ
- กระทรวงศึกษาธิการ (2542) คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
กรุงเทพฯ กระทรวงฯ
- จิตตินิ จันทรโพธิ์ศรี (2539) การศึกษาสาเหตุและวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำ กรณีศึกษา วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การแนะแนวและให้
คำปรึกษา) ขอนแก่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น อุดรธานี
- ชลลัดดา ขวัญเมือง (2541) กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน กรุงเทพฯ บริษัทวิทยพัฒน์จำกัด
- ชิดชนก เชิงเชาว์ (2539) วิจัยทางการศึกษา โครงการผลิตตำรามหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- ณรงค์ สาไพรวลัย (2546) การติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
มหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม รายงานการศึกษาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น อุดรธานี
- ธัญญารัตน์ แสงสว่าง (2545) การศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการปรับตัวด้านครอบครัว
ของนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวผสม ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อุดรธานี
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) หลักการบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ บริษัทเอส เอ็ม เอ็ม
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2534) เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับวิจัย
นครปฐม คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- พนม ลิมอารีย์ (2530) การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล กรุงเทพฯ ปริดาการพิมพ์
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529) การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ กรุงเทพฯ
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2538) วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ กรุงเทพฯ สำนักทดสอบ
ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พรพรรณ อภิวิมลลักษณ์ (2539) บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความต้องการของนักเรียน
ในระดับมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการสอน) ขอนแก่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อัตสำเนา
- ไพโรจน์ นาคสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528) กิจกรรมเสริมหลักสูตร กรุงเทพฯ
อักษรบัณฑิต
- มันทนา และรังสรรค์ เพ็งหนู (2545) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษานิเทศก์
งานแนะแนว หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5
- มานะ ร้อยดาพันธ์ (2543) การศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและลักษณะที่พึงประสงค์ของ
นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) ขอนแก่น
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น อัตสำเนา
- มานิต อินทะชุ่ม (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาบ้าของ
ผู้ปกครองและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี
รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อัตสำเนา
- รวีวรรณ ชินะตระกูล (2538) หลักการศึกษา กรุงเทพฯ ทีพีพริน
- (2539) หลักการแนะแนว กรุงเทพฯ ภาพพิมพ์
- เรืองยศ อุดรศาสตร์ (2546) การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู
ที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น อัตสำเนา
- โรงเรียนพินานพิทยาสรรค์ (2545) รายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
กลุ่มงานกิจการนิสิต ทยเอกสาร
- ลักขณา สรวัฒน์ (2543) การแนะแนวเบื้องต้น กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- วัชร ทรัพย์มี (2531) การแนะแนวในโรงเรียน กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- สมบุรณ์ ทับทิมไทย (2521, เมษายน – พฤษภาคม) “กิจกรรมนักเรียน” วารสารแนะแนว 12
(56) 27
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524) การวิจัยเชิงบรรยาย ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สายสมร ยูนิมิ (2545, พฤษภาคม) " การดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางในการปฏิรูปการ
เรียนรู้ของกรมสามัญ " วารสารวิชาการ 5, 71-74
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) การบริหารจัดการระบบการดูแล ช่วยเหลือ
นักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม กรุงเทพฯ สำนักงานฯ
- (2546) คู่มือครูการบริหารจัดการระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตและแก้วิกฤตสังคม เส้นทางสู่คู่มืออาชีพ กรุงเทพฯ สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) แผนการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ ศ 2540 – 2544)
กรุงเทพฯ อรรถพลการพิมพ์ สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ ศ 2542 กรุงเทพฯ สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544) คู่มือสถานศึกษาเกี่ยวกับคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพฯ สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2542) การป้องกันและแก้ไขปัญห
ยาเสพติดในสถานศึกษา กรุงเทพฯ อรุณการพิมพ์ สำนักงานฯ
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544) จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- หนึ่งทัย กอปรศรีสวัสดิ์ (2542) การศึกษาสาเหตุการติดสารเสพติดและความคาดหวังในการ
เข้ารับการรักษาในคลินิกยาเสพติด กรุงเทพมหานคร ปริญญาโทการศึกษา
มหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อัดสำเนา
- Erith, Patricia Berg (1992) *Effect of Parental Involvement on Mexican Equations
Analysis* Virginia Polytechnic Institute and State University
- Jacoby, June Yvonne (1992) *A Case Study The Implementation of a Model At
Risk Program in the State of Texas from conception Through Inception
(1980-1990) Keeping Eligible Youth in School* Texas East Texas State
University
- John, Lares Arther J (1981) *Principle of Guidance* 3rd ed New York McGraw –
Hall Book
- Krejcie, Robert V and Daryle W Morgan (1970 , June) " Determining Sample Size
for Research Activities" *Journal of Education and Psychological Measurement*
4 (5) 4483 – A

- Patricia, Agatston Walton (1993 January) Alternatives to corporal punishment A Social action project (school discipline, reward and punishment),
Dissertation Abstracts International DAI-B 53 (07) 3761 (DIO CD-ROM NO ACC 9232457)
- Williams, Thomas Kriston (1987, October) The Design, Implementation, and Evaluation of a Disciplinary Activity Interaction Technique for Use in a Public Middle and Junior High School, *Dissertation Abstracts International* 41 (7) 2963 - A
- Valerie, Brooks Klein (1995, December) Validation of the teacher variance inventory (revised) and its relationship to the survey of attitudes toward children (corporal punishment discipline) *Dissertation Abstracts International* DAI-A 56 (06) 2169 (DIO CD-ROM NO ACC 9535723)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

- 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
 - 1 1 ชื่อ – นามสกุล
 - 1 2 ตำแหน่ง
- 2 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน
 - 2 1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน
 - 2 2 โรงเรียนทำอะไรมาบ้างแต่ละปีจนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
 - 2 3 โรงเรียนมีวิธีการหรือกระบวนการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไรจนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
- 3 โรงเรียนมีกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
 - 3 1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 1 เครื่องมือที่ท่านใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 1 1 ระเบียบสะสม
 - 1 2 สัมภาษณ์นักเรียน
 - 1 3 สัมภาษณ์ผู้ปกครอง
 - 1 4 สังเกตพฤติกรรมนักเรียน
 - 1 5 สอบถามจากเพื่อนนักเรียน
 - 1 6 สอบถามครูที่ปรึกษาเดิมและอาจารย์ประจำวิชา
 - 1 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

- 1 8 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- 1 9 เยี่ยมบ้านนักเรียน
- 1 10 แบบบันทึกการตรวจสอบสภาพนักเรียน
- 2 นอกเหนือจากที่กล่าวนมาแล้วท่านรู้จักนักเรียนโดยใช้วิธีการใดอีก และทำอย่างไร
- 3 ท่านทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร
- 3 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน
 - 4 ท่านใช้เกณฑ์และแบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนโดยใช้วิธีการใด
 - 4 1 ใช้เกณฑ์ของโรงเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียน
 - 4 2 ใช้เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการคัดกรองนักเรียน
 - 4 3 ใช้แบบสรุปผลของนักเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 4 4 ใช้แบบสรุปผลของนักเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4 5 ใช้แบบสรุปผลของนักเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียนของโรงเรียน
 - 4 6 ใช้แบบสรุปผลของนักเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน
 - 4 7 ครูทั้งโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน

- 5 โรงเรียนของท่านมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดย
 - 5 1 ครูทั้งโรงเรียน
 - 5 2 คณะกรรมการดำเนินงาน
 - 5 3 คณะกรรมการประสานงาน
 - 5 4 หัวหน้าระดับชั้น
 - 5 5 ครูที่ปรึกษา
- 6 ท่านดำเนินการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โดย
 - 6 1 ประชุมคณะกรรมการระดับชั้น จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานการคัดกรองนักเรียน
 - 6 2 กำหนดเครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลของนักเรียน
 - 6 3 ศึกษาข้อมูลของนักเรียนตามเครื่องมือการรู้จักนักเรียน
 - 6 4 วิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน
 - 6 5 คณะกรรมการระดับชั้นร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรอง
 - 6 6 สรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 6 7 สรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นระดับชั้น

- 7 นอกเหนือจากที่กลาวมาแล้วท่านทำอะไรอีกบ้าง ด้านการคัดกรองนักเรียน และทำอย่างไร
- 8 ท่านทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

3.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน

- 9 ท่านจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อการส่งเสริมนักเรียนโดย
 - 9.1 สำรวจความต้องการการจัดกิจกรรมโฮมรูมของนักเรียน
 - 9.2 ร่วมกับระดับชั้นและเลือกกำหนดหัวข้อกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นเรียน
 - 9.3 โรงเรียนโดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดหัวข้อการจัดกิจกรรมโฮมรูม
 - 9.4 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมระดับชั้น
 - 9.5 จัดกิจกรรมโฮมรูมสั้น (10 – 15 นาที)
 - 9.6 จัดกิจกรรมโฮมรูมยาว (50 นาที)
 - 9.7 บันทึกกิจกรรมโฮมรูมในรูปแบบบันทึก
 - 9.8 ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม
- 10 ท่านใช้รูปแบบในการจัดกิจกรรมโฮมรูมโดย
 - 10.1 จัดกิจกรรมแบบรายบุคคล

- 10 2 จัดกิจกรรมแบบกลุ่มย่อย
- 10 3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนทั้งห้องเรียน
- 10 4 จัดกิจกรรมให้เฉพาะนักเรียนในความดูแล
- 11 ทานกำหนดจัดกิจกรรมโฮมรูมช่วงเวลาใด
 - 11 1 ก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า
 - 11 2 หลังเคารพธงชาติ
 - 11 3 พักกลางวัน
 - 11 4 หลังเลิกเรียนตอนเย็น
 - 11 5 ชั่วโมงแนะแนว
 - 11 6 จัดชั่วโมงเฉพาะสำหรับโฮมรูมไว้ในตารางสอนนักเรียน
- 12 ทานมีแนวทางในการดำเนินงานจัดประชุมผู้ปกครองแต่ละระดับชั้นโดย
 - 12 1 แต่ละระดับชั้นเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์การประชุมผู้ปกครอง
 - 12 2 แต่ละระดับชั้นเป็นผู้จัดทำแผนการประชุมผู้ปกครองแต่ละระดับชั้น
 - 12 3 คณะกรรมการของโรงเรียนเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์และวางแผนการประชุมผู้ปกครองในทุกๆระดับทั้งโรงเรียน
 - 12 4 ผู้ปกครองและครูรวมวางแผนการส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

12 5 จัดเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองกับผู้ปกครอง

12 6 สรุปผลและบันทึกการประชุมผู้ปกครอง

13 โรงเรียนของท่านจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดย

13 1 เดือนละ 1 ครั้ง

13 2 ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

13 3 ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

14 นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ท่านทำอะไรเพิ่มเติมอีกบ้างด้านการส่งเสริมนักเรียน
และทำอย่างไร

15 ท่านทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

3 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

16 ท่านมีวิธีการในการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดย

16 1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน

16 2 พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา

16 3 กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียน

16 4 พบนักเรียนทันทีที่ได้รับทราบปัญหาของนักเรียน

16 5 กำหนดช่วงเวลาให้นักเรียนพบเพื่อปรึกษาปัญหา

17 ทานให้การศึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนกลุ่มใด

17 1 กลุ่มที่มีปัญหาส่วนตัว

17 2 กลุ่มที่มีปัญหาด้านการเรียน

17 3 กลุ่มที่มีปัญหาด้านสุขภาพ

17 4 กลุ่มที่มีปัญหาด้านครอบครัว

17 5 นักเรียนที่มีความประสงค์ขอรับคำปรึกษา

18 ทานให้การศึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาในช่วงเวลาใด

18 1 ก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า

18 2 พักกลางวัน

18 3 หลังเลิกเรียนตอนเย็น

18 4 ชั่วโมงแนะแนว

19 ทานจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในความดูแลของท่าน โดย

19 1 อบรมให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต

19 2 ใช้วิธีการพัฒนาค่านิยมด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

19 3 ฟังเพลงการบรรยายธรรมะและอภิปรายปรับพฤติกรรม

19 4 พบนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ให้การอบรมเป็นการส่วนตัว

19 5 ส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้นำในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตน

- 19 6 ใช้กรณีตัวอย่างในการปรับพฤติกรรมด้วยการจัดอภิปรายหาข้อสรุปและหาแนวทางดำเนินชีวิต
- 20 ทานใช้แนวทางใดในการจัดกลุ่มนักเรียนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน
- 20 1 รายบุคคล
- 20 2 รวมกลุ่ม
- 20 3 แยกกลุ่มตามความสนใจ
- 20 4 แยกกลุ่มตามการคัดกรอง
- 21 ทานดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดย
- 21 1 ประสานงานกับครูที่เกี่ยวข้อง
- 21 2 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่นักเรียน
- 21 3 ส่งเสริมให้นักเรียนเลือกกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของนักเรียน
- 21 4 ติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 22 ทานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในช่วงเวลาใด
- 22 1 ก่อนเข้าเรียนตอนเช้า
- 22 2 พักกลางวัน
- 22 3 หลังเลิกเรียนตอนเย็น
- 22 4 กำหนดอยู่ในตารางเรียน
- 23 ทานมีวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างไร
- 23 1 พิจารณาจับคู่ให้นักเรียนให้เหมาะสมทั้งด้านความสามารถ บุคลิกภาพ

- 23 2 สังเกตพฤติกรรมนักเรียน
- 23 3 ให้คำแนะนำในการจับคู่เพื่อการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ
- 23 4 พิจารณาจับคู่นักเรียนที่มีความสามารถพร้อมได้จับคู่ช่วยเหลือเพื่อนที่มีความสามารถต่ำกว่า
- 24 ทานมีแนวการจัดหรือจับคู่นักเรียนแบบใดในการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
 - 24 1 นักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนที่เรียนอ่อน
 - 24 2 นักเรียนช้อย่ายกับนักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี
 - 24 3 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจับคู่กับนักเรียนที่ไม่แสดงความสามารถ
- 25 ทานดำเนินการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมโดย
 - 25 1 ครูระดับชั้นวางแผนการสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน
 - 25 2 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูประจำวิชาเพื่อให้ทราบล่วงหน้า
 - 25 3 แจ้งให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ
 - 25 4 นัดวัน เวลา สถานที่ พบกับครูประจำวิชา
 - 25 5 ติดตามผลการเรียนซ่อมเสริม
 - 25 6 จัดโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมในวันเสาร์
- 26 ทานจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้แก่เรียนกลุ่มใด

- 26 1 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านการเรียน
- 26 2 นักเรียนกลุ่มมีปัญหาด้านการเรียน
- 27 ทานดำเนินการสื่อสารกับผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย
 - 27 1 โทรศัพท์ติดต่อ
 - 27 2 แจงข้อมูลทางไปรษณีย์
 - 27 3 การเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียน
- 28 นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ทานทำอะไรเพิ่มเติมอีกบ้างในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และทำอย่างไร
- 29 ทานทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร
- 3 5 ด้านการส่งต่อ
 - 30 ทานดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาโดย
 - 30 1 ประสานงานครูแนะแนวที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบล่วงหน้า
 - 30 2 สรุปข้อมูลตามแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 30 3 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ
 - 30 4 นัดแนะ วัน เวลา สถานที่ นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

30 5 ติดตามการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

31 นักเรียนกลุ่มใดที่ท่านดำเนินการส่งต่อ

31 1 นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเฉพาะด้าน

31 2 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น

31 3 นักเรียนกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา

32 นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ท่านทำอะไรเพิ่มเติมอีกบ้างในด้านการส่งต่อ และทำอย่างไร

33 ท่านทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

4 โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอย่างไร

4 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน (ทีมนำ)

1 ท่านปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย

1 1 กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1 2 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1 3 นิเทศ ติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้น

1 4 อื่น ๆ ที่โรงเรียนกำหนดเพิ่มเติม

1 5 ทานทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

4 2 ครูที่ปรึกษา (ทีมทำ)

2 ทานปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย

2 1 ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งการส่งเสริม ป้องกันปัญหา และการช่วยเหลือ
แก้ไขปัญหาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว หรืออื่น ๆ

2 2 ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางที่กำหนด คือ

- การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- การคัดกรองนักเรียน
- การส่งเสริมนักเรียน
- การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ
- การส่งต่อ

2 3 รวมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี

2 4 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลรายงานสภักดิ์หัวหน้าระดับ

2 5 ประสานงานผู้เกี่ยวข้องชี้แจงและประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการ
ดำเนินงานในระดับชั้นของตน

2 6 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน และนำเสนอทีมประสาน

2 7 ประชุมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

2 8 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน

2 9 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2 10 ทานทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

4 3 หัวหน้าระดับชั้น

3 ทานปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย

3 1 ติดตาม กำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

3 2 ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3 3 จัดประชุมครูในระดับ เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3 4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี

3 5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงาน ประเมินผลระดับส่งผู้บริหารโดย
ผ่านทีมประสาน

3 6 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3 7 ทานทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

4 4 ครูแนะแนว (ทีมประสาน)

4 ทานปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย

4 1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในคาบแนะแนว หรือจัดทำโครงการกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ให้
กับนักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4 2 สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4 3 ให้การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อ
การแก้ไข

4 4 ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาการช่วยเหลือของครูแนะแนว ให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ
ภายนอก และติดตามการช่วยเหลือนั้น

4 5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับ
ชั้น

4 6 ประสานทำงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับบุคลากรทุกคน ทุกฝ่ายในโรงเรียน

และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 4 7 ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน
- 4 8 จัดเอกสาร เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินงาน และรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจง และการ
ฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร
- 4 9 จัดประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันอย่างน้อย
เดือนละ 1 ครั้ง
- 4 10 รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
- 4 11 อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4 12 ทานทำแล้วพบปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

4 5 ด้านผู้เรียน

- 5 นักเรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย
 - 5 1 มีส่วนรวมในการกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
ร่วมกับโรงเรียน และครู – อาจารย์
 - 5 2 รวมกลุ่มดำเนินการกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน ตามศักยภาพ ความสนใจของแต่ละ
กลุ่ม ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น
 - 5 3 รวมเป็นแกนนำอาสาสมัครในการช่วยเหลือดูแลให้เพื่อนนักเรียนได้เรียนรู้ตาม
ศักยภาพ และสิทธิพื้นฐานของแต่ละบุคคล
 - 5 4 มีความรับผิดชอบตนเอง มีระเบียบวินัย เคารพสิทธิของผู้อื่น
 - 5 5 ทำความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบรอบครัว โรงเรียน ชุมชน
และชื่นชมต่อความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น
 - 5 6 เรียนรู้กระบวนการสร้างเครือข่าย และเห็นความสำคัญของเครือข่าย เพื่อช่วยพิทักษ์
สิทธิเด็ก

- 5 7 ร่วมกิจกรรมสร้างเครือข่าย เสนอความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์
 - 5 8 มีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ รู้จุดเด่น จุดด้อย
 - 5 9 มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 5 10 ไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด
 - 5 11 สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันตนเอง และผู้อื่นจากอันตรายต่าง ๆ
 - 5 12 อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา
- 6 นักเรียนมีความรู้สึกละเอียดถี่ถ้วนกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น
- 7 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างไร
- 4 6 ผู้ปกครอง ชุมชน
- 8 ทำนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย
 - 8 1 มีส่วนร่วมกับนักเรียน และโรงเรียนในการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความสนใจของนักเรียน
 - 8 2 ให้ความคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามควรแก่อัตภาพ
 - 8 3 รวมมือ สนับสนุน กำกับติดตาม ดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้กับ โรงเรียนและชุมชน
 - 8 4 ให้ความช่วยเหลือนักเรียนในความปกครอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ
 - 8 5 เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต
 - 8 6 รับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค ให้โอกาสแก่นักเรียนได้แสดงออกอย่างเป็นอิสระ อย่างมีวินัย

- 8 7 ให้ความร่วมมือในการประชุม สัมมนา ทำความเข้าใจ และรับทราบข้อมูล ขาวสารตามวันเวลา ที่โรงเรียนกำหนด
 - 8 8 รวมกลุ่มสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม
 - 8 9 ทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียนคนอื่น ๆ
 - 8 10 ร่วมกันวางแผน หาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนานักเรียนซึ่งกันและกัน
 - 8 11 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ปกครองคนอื่น ๆ พร้อมกับประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษา หรือครู – อาจารย์อื่น ๆ ในโรงเรียน
 - 8 12 รายงานการติดต่อ ประสานงานการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับผู้ปกครองนักเรียนให้โรงเรียนทราบ โดยส่งผ่านมากับนักเรียนในความปกครองของตนเอง เพื่อส่งมอบให้อาจารย์ที่ปรึกษา และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ
 - 8 13 อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา
- 9 ความรู้สึกต่อโรงเรียน
- 10 ความรู้สึกต่อนักเรียนในความปกครอง
 - 11 โรงเรียนมีองค์ประกอบหรือปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 12 โรงเรียนมีการประสานงานในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
- 12 คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่เอื้อในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ
- 1
 - 2
 - 3

- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จบการสัมภาษณ์
ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข

- รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา

1 อาจารย์ศิวะฐิ์ ศรีสง	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง
2 อาจารย์กรประภา สุวรรณกุล	อาจารย์ที่ปรึกษาชั้น ม 5/13
3 อาจารย์สุรางค์ พูลย์รัตน์	หัวหน้างานแนะแนว/ครูที่ปรึกษา
4 อาจารย์อรพินท์ เจือกโวัน	อาจารย์แนะแนว/ครูที่ปรึกษา
5 อาจารย์มัลลิกา ศรีสุข	อาจารย์แนะแนว/ครูที่ปรึกษา

กรรมการนักเรียน ม 5

6 นายณัฐมนต์ ศรีสุข	ประธานนักเรียน
7 นางสาวสุนิสา เพ็ญแก้ว	รองประธานฝ่ายสำนักงาน
8 นายศรายุทธ ไกรเทพ	รองประธานฝ่ายกิจกรรม
9 นางสาวจริงจัง นะแส	กรรมการฝ่ายแผนงาน-โครงการ

กรรมการชั้นเรียน ม 4

10 นายธีรุตม์ หมอแก้ว	หัวหน้าห้อง
11 นายบัณฑิต ศิริวัชรโสภณ	รองฝ่ายจรรยาบรรณ
12 นางสาวณัฐวิภา แก้วแสงทอง	รองฝ่ายความรู้ดี
13 นางสาวสุนันทา ภูมิสมบัติ	รองฝ่ายใฝ่คุณธรรม
14 นางสาวพัลลภา ปานซ้าย	รองฝ่ายมีวินัย

ผู้ปกครองนักเรียน

15 นายศุภชัย อรุณพันธ์	

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก

1 อาจารย์พาสนา บัวทอง	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง
2 อาจารย์จารุณี ต๊ะตา	หัวหน้างานป้องกันและแก้ไขความประพฤติ นักเรียน/ครูที่ปรึกษา
3 อาจารย์นรินทร์ โทன்பัน	หัวหน้างานสารนิเทศ/ครูที่ปรึกษา
4 อาจารย์ทิพาพร ศิลพร	หัวหน้างานแนะแนว/ครูที่ปรึกษา
5 อาจารย์ณัฐกานต์ มหาวรรณ	อาจารย์แนะแนว
6 อาจารย์พะนอ มั่นเมือง	หัวหน้าระดับชั้น ม 5

กรรมการนักเรียน ม 4

- 7 นางสาวอุษณีย์ เอกเรือง
- 8 นายเลอเกียรติ คำประดิษฐ์

ผู้ปกครองนักเรียน

- 9 นายอดิสร สมเจริญสิน

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

1	อาจารย์สถิตย์ ชนะชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียน
2	วาทีพันธ์ สมเกียรติ โสตศิริ	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง/ครูที่ปรึกษา
3	อาจารย์สุภาพร สุทธิประภา	เลขานุการฝ่ายปกครอง/ครูที่ปรึกษา
4	อาจารย์เรณู สีหะวงษ์	หัวหน้างานแนะแนว

กรรมการสถานักเรียน

5	นายสุรวุฒิ ศรีนาม	ประธานสถานักเรียน
6	นายยศพล ชาทิมนตรี	รองประธานสถานักเรียน
7	นางสาวสรณจิต บุษบงก์	นักเรียนชั้นม 5/1
8	นายอนุกุล โตมว	นักเรียนชั้นม 5/1

ผู้ปกครองนักเรียน

9	นายจงบกล นพกิตติกุล

ภาคผนวก ค

- รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย

รายชื่อ	ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน
1 อาจารย์วีณา นนทพันธุ์วาทย์	ศึกษานิเทศก์ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1
2 อาจารย์กมล ประทีปธีรานันต์	อาจารย์ 2 ระดับ 7 หัวหน้างานแนะแนวโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา
3 อาจารย์กาญจนา ภูววรรณ	อาจารย์ 3 ระดับ 8 หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนวัดสังเวช

ภาคผนวก ง

- หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศร 0519 12/ 1๐๘๑ /

250

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

5 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุขและ อาจารย์ทัศนยา ทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วิภา นนทพันธุ์ชาทย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-5811810

ที่ ศธ 0519 12/10๕๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิสิตรระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ทัศนดา ทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์กมล ประทีปธีรานันต์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-5811810

ที่ ศธ 0519 12/ 10822

252

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

5 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสังเวช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุขและ อาจารย์ทัศนาก ทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์กาญจนา ภู่วรรณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญสิริ จีระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท มีือถือ 01-5811810

ภาคผนวก จ

- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ 0519 12/ 119 ๐๒

บัณฑิตวิทยาลัย 254
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุโขวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3 ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวอากร บุญรุ่ง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ทัศนากัญญา ทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ท่าน และ ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนว จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำนวน 5 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ในระหว่างเดือนธันวาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวอากร บุญรุ่ง ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จิระเชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-5811810

ภาคผนวก จ

- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 0519 12/11525

256

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๙๙ พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขออนุญาตเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวรนาถเฉลิม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสถานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ทัศนยา ทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ท่าน รองผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 จำนวน 2 คน ตอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสถานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ในระหว่างเดือนธันวาคม 2547 - มกราคม 2548

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 02-6191162 มีือถือ 01-5811810

ที่ ศธ 0519 12/ 11523

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๑ พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขออนุญาตเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนผดุงปัญญา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ทัศนาทองภักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ท่าน รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 จำนวน 2 คน ตอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ในระหว่างเดือนธันวาคม 2547 - มกราคม 2548

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-6191162 มือถือ 01-5811810

ที่ ศธ 0519 12/ 115๖4

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๖๖ พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนช่างชุมชนน้อยพิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวอรกร บุญรุ่ง นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข และ อาจารย์ทัศนากองกักดี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำ ปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิติมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ท่าน รองผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 จำนวน 2 คน ตอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546 ในระหว่างเดือนธันวาคม 2547 - มกราคม 2548

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวอรกร บุญรุ่ง ได้เก็บข้อมูล ในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 02-6191162 มือถือ 01-5811810

ภาคผนวก ข

- โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มจิตสังคัมบำบัดในโรงเรียน (Matrix Program)

กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

กรอบความคิด

การใช้สารเสพติดของนักเรียนได้แพร่ระบาดและขยายวงกว้างจนน่าเป็นห่วง เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ สถานศึกษาได้จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสารเสพติด โดยเฉพาะ "ยาบ้า" ซึ่งเป็นสารเสพติดที่นักเรียนใช้มากที่สุดรองจากบุหรี่

ในการดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้ยาบ้า จำเป็นต้องเริ่มต้นจากแนวคิดแผนเชิงกลยุทธ์โดยศึกษาจากองค์ประกอบของการพัฒนาเยาวชนตลอดจนถึง จุดมุ่งหมาย กลยุทธ์ การปฏิบัติและการประเมินผล โดยระบบการดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้ยาบ้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการแก้ไขและพัฒนาเยาวชน

โรงเรียนสามารถจัดยุทธศาสตร์การพัฒนาเยาวชนออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ในส่วนของโรงเรียนมีกลยุทธ์ที่สำคัญตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ

1 นักเรียนทั่วไปที่ไม่มีปัญหา ทำอย่างไรที่จะพัฒนาให้นักเรียนเหล่านี้มีความมั่นคงและมีชีวิตที่เป็นสุข โดยในอนาคตไม่ต้องตกเป็นเหยื่อหรือมีปัญหาจากอิทธิพลของเพื่อน อิทธิพลสื่อโฆษณา และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมด้านลบต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

การพัฒนาที่สำคัญ คือ การสร้างทักษะชีวิตให้มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรหรือเสริมหลักสูตรสำหรับกิจกรรมในหลักสูตรสามารถทำได้ ทั้งการสร้างทักษะชีวิตทั่วไป โดยผ่านการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ในวิชาต่างๆ และการสร้างทักษะชีวิตของเยาวชนในเรื่องการใช้ยาบ้า โดยผ่านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาสุขศึกษา จริยธรรม กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมโฮมรูมเป็นต้น โปรแกรมนี้สามารถประเมินผลได้โดยดูผลงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ ในโรงเรียนลดลง

2 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มจะมีปัญหาการใช้ยาบ้ากล่าวคือ นักเรียนที่มีปัจจัยเสี่ยง เช่น ครอบครัวแตกแยก อยู่หอพัก อยู่ในชุมชนที่มีการใช้ยาบ้า การเรียนไม่ดี ฯลฯ การป้องกันโดยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดหาเพื่อนสนิทให้กับนักเรียน การพบปะเด็กเป็นรายบุคคล และการพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงภัยใกล้ตัว และมีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยงและสามารถในการจัดการกับปัจจัยเสี่ยง การปรับตัว และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ ลดลง

3 นักเรียนที่มีปัญหาแล้ว เช่น เริ่มใช้ยาบ้า แต่ยังไม่ติดหรือติดยาบ้า ในกรณีเช่นนี้การแก้ไขเป็นเรื่องสำคัญ และมักมีความซับซ้อนเกินกว่ามีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจะดำเนินการได้ตามลำพังควรส่งต่อให้ครูแนะแนวที่มีทักษะในการแก้ปัญหาดำเนินการช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเลิกยาได้หรือพิจารณาส่งต่อไปในระบบให้บริการที่มีผู้เชี่ยวชาญเช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป

อย่างไรก็ตามโรงเรียนไม่สามารถพัฒนาด้วยตนเอง โดยตัดขาดจากชุมชนได้ เพราะปัญหาต่างๆ ของเด็กที่ปรากฏในโรงเรียนมักแยกไม่ออกจากปัญหาในชุมชน เช่น เด็กติดยาเสพติด เพราะมีกลไกการขายในชุมชน นอกจากนั้นการพัฒนาโรงเรียนก็ยังคงอาศัยพลังของชุมชน ทั้งในด้านแนวคิด แผนงาน โครงการทรัพยากรต่างๆ ซึ่งไม่ใช่แต่เรื่องงบประมาณเท่านั้น แต่รวมถึงภูมิปัญญาและความสามารถของคนในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนด้วย กลยุทธ์การพัฒนาในภาพรวมทั้งหมดยังนี้อาจสรุปได้ดังตาราง

กลุ่มเป้าหมาย	จุดมุ่งหมาย	มิติของงาน	กลยุทธ์	ผู้ปฏิบัติ
กลุ่มปกติ	มั่นคงและเป็นสุข	ส่งเสริม	- ทักษะชีวิตทั่วไป	ครูทุกคน
กลุ่มเสี่ยง	ปกติ/มั่นคง	ป้องกัน	- ทักษะชีวิตเฉพาะ	ครูประจำชั้น/
กลุ่มที่ใช้หรือติดยา	ปกติ	แก้ไข	- คัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
			- การเป็นที่ปรึกษา	ครูแนะแนว
			- การให้คำปรึกษา	ระบบบริการ
			- การจัดกลุ่มจิตสังคมบำบัดและ	เฉพาะ
			การส่งต่อ	
ชุมชน	ชุมชนร่วมกันพัฒนา	การมีส่วนร่วมของชุมชน	- การวิเคราะห์&ทำแผนพัฒนาชุมชน	ทีมชุมชนสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในการช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้ (เสฟ) ยาเสพติด

กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน (ไตรคมบำบัด) เป็นกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนที่ไชยาบ้า ซึ่งประยุกต์มาจาก The Matrix Intensive Outpatient Program ที่พัฒนาโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ Matrix ของมหาวิทยาลัย UCLA ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้บำบัดรักษาผู้ติดยากระตุ้นประสาทและมีผลสัมฤทธิ์ในการรักษาดี ใช้ต้นทุนน้อย

แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดแบบผู้ป่วยนอกในสถานบริการสาธารณสุข The Matrix Intensive Outpatient Program

กิจกรรมจิตสังคมบำบัดในสถานบริการสาธารณสุขเป็นการนำการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ๆ มาใช้ในการรักษา โดยเน้นว่าการติดยาเป็นภาวะที่สมองติดยาทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมตนเอง

ได้อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสมองทำให้สมองส่วนอยาก (Limbic System) ควบคุมสมองส่วนคิด (Cerebral Cortex)

กิจกรรมในโปรแกรมเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การประคับประคองให้ผู้ติดยาสามารถเลิกยาได้สำเร็จ โดยอาศัยหลักการของ Cognitive behavioral therapy และการเสริมแรงทางบวก โดยมุ่งเน้นให้ผู้ป่วยเรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่จะช่วยให้สมองส่วนคิดกลับมาควบคุมสมองส่วนอยาก เช่น การจัดการกับตัวกระตุ้นทั้งภายนอกและภายใน การหยุดความคิดถึงยาการจัดระเบียบชีวิตและการใช้เวลาว่าง เป็นต้น ตลอดจนนำผู้ติดยาเข้าสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพในระยะยาวจนหายจากการติดยา

กระบวนการบำบัดในกิจกรรมนี้ได้ออกแบบมาให้ครอบคลุมและตอบสนองอาการพฤติกรรม และปัญหาของผู้ป่วยและครอบครัว โดยมีขั้นตอนกิจกรรมและระยะเวลาในการบำบัด 16 สัปดาห์ ดังนี้

1 การปรึกษารายบุคคลหรือการบำบัดรวมกับครอบครัว (Individual Counselling or Conjoint Sessions) เป็นกิจกรรมแรกที่มีผู้บำบัด ผู้รับการบำบัด และครอบครัวพบกันเพื่อทำความเข้าใจในการเข้ารับการบำบัดด้วยกิจกรรมอื่นๆ ในโปรแกรม และใช้สำหรับการพบกันในครั้งต่อไปเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการบำบัดของผู้รับการบำบัดและครอบครัว รวมถึงเป็นการติดตามผลการบำบัดตลอดโปรแกรมอีกด้วย

2 กลุ่มฝึกทักษะการเลิกระยะเริ่มต้น (Early Recovery Skill Group) เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ช่วยให้ผู้รับการบำบัดได้เรียนรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในการเผชิญกับอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระยะแรกของการเลิกเสพยา นอกจากนี้ยังเป็นการแนะนำและเตรียมผู้รับการบำบัดในการเข้ากลุ่มช่วยเหลือกันเอง รูปแบบต่างๆ ด้วย

3 กลุ่มฝึกทักษะป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapse Prevention Skill Group) เป็นกิจกรรมหลักของการบำบัด โดยเน้นการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จะป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปติดยาซ้ำให้กำลังใจช่วยเหลือและแบ่งปันประสบการณ์ที่ดีแก่กัน

4 กลุ่มครอบครัวศึกษา (Family Education Group) เป็นกลุ่มที่ผู้รับการบำบัดและครอบครัวเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ ในการเลิกเสพยา เช่น กระบวนการติดยา เส้นทางการเลิกยา และการฟื้นฟูสภาพกลับสู่ปกติ เปิดโอกาสให้ผู้รับการบำบัด และครอบครัวแสดงความคิดเห็นทำความเข้าใจและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน

5 กลุ่มช่วยเหลือกันเอง (Self Help Group) หรือกลุ่มสนับสนุนทางสังคม (Social Support Group) กลุ่มช่วยเหลือกันเองเป็นกลุ่มที่ช่วยให้ผู้รับการบำบัดสามารถกลับเข้าสู่สังคมและมีทักษะการเข้าสู่สิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างปลอดภัย จัดตั้งโดยกลุ่มผู้ที่เคยติดยาเสพติดแต่ได้รับการรักษาให้หายแล้วสมาชิกจะช่วยกันประคับ ประคองทางจิตใจ ให้กำลังใจ และแนะนำวิธีที่ช่วยให้เลิกยาเสพติดได้ ตลอดจนแนะนำการใช้ชีวิตภายหลังการบำบัด สำหรับกลุ่มสนับสนุนทางสังคม เป็นกลุ่มที่ผู้รักษาหรือชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มให้ผู้รับการบำบัดช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ กลุ่มสนับสนุนทางสังคมต่างๆ เช่น กลุ่ม

ส่งเสริมอาชีพ กลุ่มกีฬาต้านยาเสพติด เป็นต้น ผู้รับการบำบัดควรเลือกกลุ่มช่วยเหลือกันเองหรือกลุ่มสนับสนุนทางสังคมและเข้าร่วมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

การรักษาจะได้ผลหากผู้ป่วยและครอบครัวเข้าร่วมตลอดการรักษา ไม่วางใจโดยสมัครใจ กึ่งบังคับ เช่น ถ้านักเรียนไปรับการรักษาก็สามารถเรียนต่อได้ หรือบังคับ เช่น ผู้ที่ถูกจับและยอมรักษาภายใต้การคุมประพฤติ

ความเป็นมาของกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

ในปี 2543 สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิตได้จัดทำคู่มือกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมใช้ยาบ้าสำหรับใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน

ในปี 2544 สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นร่วมมือกับกรมสามัญศึกษาจัดอบรมครูแนะแนวครูปกครองและครูผู้รับผิดชอบด้านยาเสพติดในโรงเรียน ให้ครูทราบแนวคิดพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เข้าใจวงจรการติดยา กลไกการเลิกยารวมถึงการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อการเลิกยา และแนวคิดพื้นฐานในการประยุกต์ใช้กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

จากนั้นอาจารย์วราภรณ์ หงษ์ดีलगูล อาจารย์พชร กิมประพันธ์ และคณะโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มดังกล่าวกับนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจัง ส่วนสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น (ศูนย์สุขวิทยาจิตเดิม) ทดลองใช้กับเด็กและวัยรุ่นที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และได้นำผลการทำกิจกรรมกลุ่มมาสรุปและวิพากษ์เพื่อปรับปรุงและจัดพิมพ์หลักสูตรฯ คู่มือกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดสำหรับครูและนักเรียนให้เข้าใจง่าย และน่าสนใจ สอดคล้องกับการนำไปใช้ปฏิบัติจริงในโรงเรียนในเดือนตุลาคม 2544

หลักการของกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

- 1 เป็นกิจกรรมกลุ่มที่มีโครงสร้างและมีจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน
- 2 เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพกับนักเรียนตลอดจนการช่วยเหลือ
- 3 ให้ข้อมูลชัดเจนและถ่ายทอดความเข้าใจในเรื่องของการบำบัดโดยอาศัยหลักการ

Cognitive-behavioral therapy

- 4 เน้นการเสริมแรงบวก เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
- 5 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้วยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการปรับตัว
- 6 ให้ข้อมูลที่ส่งเสริมการเลิกเสพแก้อาการครอบงำ เพื่อเป็นแนวร่วมในการรักษา
- 7 ส่งเสริมการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนพึ่งพากันเอง
- 8 มีการตรวจปัสสาวะเพื่อติดตามผล

รูปแบบและกลวิธีการช่วยเหลือ

ลักษณะ เป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (group learning) มีครูเป็นผู้นำกลุ่มและนักเรียนมัธยมศึกษาต้นหรือปลายที่มีพฤติกรรมใช้ (เสพ) ยาเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวน 8 -12 คน โดยมีผู้ปกครองเข้าร่วมอย่างน้อย 3 ครั้ง

ระยะเวลา จำนวน 17 ครั้งๆ ละประมาณ 1-2 ชั่วโมง พบกันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 9 สัปดาห์ ในระหว่างการศึกษา

สถานที่ ห้องเรียนหรือห้องที่เหมาะสมในโรงเรียน

องค์ความรู้

กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนาบัดในโรงเรียน ประยุกต์จากองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

1 โปรแกรมกลุ่มฝึกทักษะการเลิกยาระยะเริ่มต้น (Early Recovery skill group) ของโปรแกรม Matrix รวม 6 ครั้ง

- 1 1 พิชัยจากยาบ้า
- 1 2 ตัวกระตุ้นภายนอก
- 1 3 ตัวกระตุ้นภายใน
- 1 4 การหยุดความคิด
- 1 5 เส้นทางสู่การเลิก
- 1 6 ลด ละ เลิก พฤติกรรมลอกแหลม

2 โปรแกรมกลุ่มป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapse Prevention group) ของโปรแกรม Matrix รวม 2 ครั้ง คือ

- 2 1 ความไว้วางใจ
- 2 2 การใช้เวลาวาง

3 โปรแกรมกลุ่มให้ความรู้ครอบครัว (Family Education group) ของโปรแกรม Matrix รวม 3 ครั้ง คือ

- 3 1 สัญญาใจ
- 3 2 บทบาทครอบครัว
- 3 3 เป้าหมายชีวิต

4 โปรแกรมกลุ่มทักษะชีวิต (Life skill group) รวม 5 ครั้ง คือ

- 4 1 ตันไม้ชีวิต
- 4 2 พัฒนาตนเองด้านการเรียน
- 4 3 ทักษะการตัดสินใจ
- 4 4 ทักษะการปฏิเสธ
- 4 5 เพื่อนเก่า เพื่อนใหม่

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 1

สัญญาใจ

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อสร้างความเข้าใจและทำความเข้าใจร่วมกันในการปรับพฤติกรรม
- 2 เพื่อให้เกิดความร่วมมือของผู้ปกครองในการปรับพฤติกรรม

สาระสำคัญ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่ใช้สารเสพติดที่ได้ผลดี ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ตัวนักเรียน และครูอาจารย์ในฐานะผู้ช่วยเหลือ

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ครูและทีมงานกล่าวต้อนรับและแนะนำ 2 ให้นักเรียนและผู้ปกครองแนะนำตัวเพื่อทำความรู้จักซึ่งกันและกัน 3 ครูชี้แจงวัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรมและความรู้เกี่ยวกับโรคสมองติดยา 4 แบ่งกลุ่มนักเรียน 1 กลุ่ม กลุ่มผู้ปกครอง 1 กลุ่ม ให้เขียนแสดงความรู้สึกเพื่อเป้าหมายของการช่วยเหลือให้ได้ผลดี 5 ให้นักเรียนและผู้ปกครองอ่านข้อความที่เขียนให้ทุกคนทราบ 6 ครูอภิปรายและซักถาม “วิธีการใดที่จะบรรลุวัตถุประสงค์” และบันทึกลงกระดานดำ 7 ให้นักเรียนและผู้ปกครองทำสัญญาใจ 8 ครูเน้นย้ำให้นักเรียนและผู้ปกครองถือเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันตลอดการทำกิจกรรม	ใบความรู้สำหรับครู 1 1 กระดานรูปหัวใจตามจำนวนนักเรียนและผู้ปกครองที่มีข้อความ / สิ่งที่ยากให้และต้องการจากพ่อแม่ / สิ่งที่ยากให้และต้องการจากลูก - กระดานดำ ใบงาน 1 1 สัญญาใจ

ใบงาน 11

ស័ក្ខណៈ

ข้าพเจ้า ด ชด ญ/นาย/น ส นักเรียนชั้น ได้หลงผิดในเรื่องการใช้ยาบ้า แต่ขณะนี้ข้าพเจ้าจะได้เรียนรู้วิธีการเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนำบัดในโรงเรียน เพื่อลด ละ เลิกการใช้ยาบ้า โดยมีอาจารย์เป็นผู้ดูแล ข้าพเจ้าหวังว่ากิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนำบั้ตจะสามารถช่วยให้ข้าพเจ้าหลุดพ้นจากวงจรการใช้อย่างถาวร

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจิตสังคัมบำบัดด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

- 1 การรักษาความลับ
- 2 การมารวมกิจกรรมตามกำหนดเวลา และจะแจ้งล่วงหน้าเมื่อไม่สามารถมาร่วมได้
- 3
- 4

ข้าพเจ้า นาย/นาง ผู้ปกครอง
นักเรียน ได้รับทราบถึงความปรารถนาดีของโรงเรียนที่จะช่วยนักเรียนที่หลงผิด
ให้กลับตัวเป็นคนดี โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มจิตสังฆมบำบัด ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือสนับสนุน
ให้นักเรียนในความปกครองข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ตามวัน เวลา ที่ทางโรงเรียนนัดหมาย

()

นักเรียน

()

ผู้ปกครอง

ใบความรู้สำหรับครู 1 1

คำชี้แจง กิจกรรมกลุ่มจิตสังคัมบำบัต

กิจกรรมกลุ่มจิตสังคัมบำบัตเป็นโปรแกรมที่ช่วยให้นักเรียนที่เริ่มใช้ยาบ้า ได้ทำความเข้าใจในเรื่องของการศึกษา ปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเอง และฝึกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การเลิกใช้ยาบ้าในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง และครูมีโอกาสรวมกันในการอภิปรายที่กว้างขวางมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ประโยชน์

1 นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจวงจรการติดยาและตัวกระตุ้นต่างๆ ที่ทำให้กลับไปเสพยาซ้ำ

2 นักเรียนมีโอกาสในการฝึกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการใช้ยาบ้า และมีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ

3 ผู้ปกครองและครูมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน อย่างเป็นรูปธรรม

รูปแบบกิจกรรม

เป็นกิจกรรมกลุ่ม 17 ครั้ง จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม 8-12 คน มีผู้ปกครองเข้าร่วมด้วย 3 ครั้ง ทุกครั้งจะมีครูเป็นผู้นำกิจกรรม พบกันอย่างสม่ำเสมอสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 90 สัปดาห์ ครั้งละ 1.5 – 2 ชั่วโมง

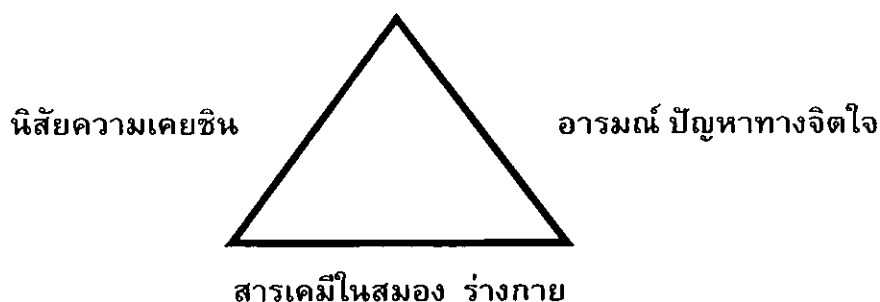
ตารางกิจกรรม

วัน เดือน ปี	เรื่อง	เรื่อง
สัปดาห์ที่ 1 วันที่	สัญญาใจ*	ต้นไม้แห่งชีวิต
สัปดาห์ที่ 2 วันที่	พิษภัยจากยาบ้า	ตัวกระตุ้นภายนอก
สัปดาห์ที่ 3 วันที่	ตัวกระตุ้นภายใน	การหยุดความคิด
สัปดาห์ที่ 4 วันที่	เส้นทางสู่การเลิกยา	ความไว้วางใจ
สัปดาห์ที่ 5 วันที่	บทบาทครอบครัว *	ลด ละ เลิกพฤติกรรมล่อแหลม
สัปดาห์ที่ 6 วันที่	การใช้เวลาว่าง	พัฒนาตนเองด้านการเรียน
สัปดาห์ที่ 7 วันที่	ทักษะการตัดสินใจ	ทักษะการปฏิเสธ
สัปดาห์ที่ 8 วันที่	เพื่อนเก่า เพื่อนใหม่	เป้าหมายชีวิต
สัปดาห์ที่ 9 วันที่	ติดตามผล*	

* ผู้ปกครองเข้ากลุ่มด้วย

หมายเหตุ จะมีการพบผู้ปกครองเพิ่มเติมเฉพาะกรณีที่เป็น

องค์ประกอบสามเหลี่ยม

การเสพติดเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1 สารเคมีในร่างกาย โดยพบวยาบ้าซึ่งเป็นสารกระตุ้นจะออกฤทธิ์ต่อเซลล์สมอง ช่วยให้สมองหลังสารเคมีชนิดหนึ่งที่ทำให้รู้สึกสบาย แต่หากมีการใช้ยาบ่อยครั้ง และหยุดใช้จะทำให้การทำงานของสมองเหนียวล้าลง ผู้เสพจะรู้สึกซึม และอ่อนเพลีย จึงต้องการเสพยาซ้ำเพื่อให้ร่างกายสดชื่นขึ้น และต้องเพิ่มขนาดมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ความรู้สึกสดชื่นเหมือนที่เคยรู้สึก

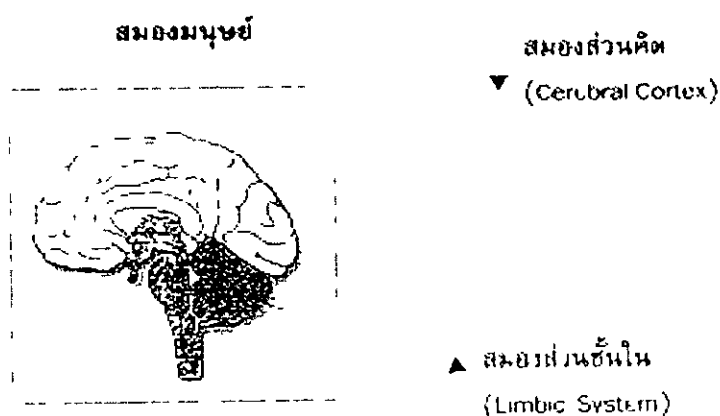
2 นิสัยความเคยชิน เราจะพบว่าคนส่วนใหญ่จะเคยชินกับสิ่งที่เคยทำ เช่น คนติดบุหรี่มักจะหยิบบุหรี่ยาสูบในเวลาเดิมๆ ที่เคยสูบ หรือเมื่อพบเพื่อนที่สูบ ก็จะต้องหยิบขึ้นมาสูบ เหตุผลเหล่านี้อธิบายได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของ Pavlov ที่สุนัขน้ำลายไหลเมื่อเห็นอาหาร เมื่อ Pavlov สั่นกระดิ่งพร้อมอาหาร สุนัขจะน้ำลายไหล เมื่อทำเช่นนั้นหลายๆ ครั้งเพียงสั่นกระดิ่งโดยไม่ให้อาหาร สุนัขก็จะน้ำลายไหลมาด้วย

3 อารมณ์ จิตใจ เราพบว่าปัญหาอารมณ์ และจิตใจมีผลผลักดันให้เด็กใช้ยาในขณะเดียวกัน ปัญหาการใช้ยา ก็ก่อให้เกิดปัญหาด้านจิตใจเช่นเดียวกัน และที่พบเสมอก็คือ เด็กที่เสพยา มักมีภาวะอารมณ์ซึมเศร้ารวมด้วยที่ต้องการความเห็นใจ และช่วยเหลือ

โรคสมองติดยา

สมองติดยาได้อย่างไร

การติดยาเป็นกระบวนการต่อเนื่องเกิดขึ้นทีละน้อย จากการใช้ยาเป็นครั้งคราวสู่การใช้ถี่ขึ้นจนใช้ทุกวันๆ ละหลายครั้ง กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับสมอง 2 ส่วน สมองส่วนนอกที่เป็นส่วนคิด (Cerebral Cortex) และสมองส่วนที่อยู่ชั้นใน (Limbic System)

สมองส่วนคิด ทำหน้าที่คิดด้านสติปัญญา ใช้ความคิดแบบมีเหตุผล สมองส่วนนอกอยากเป็นศูนย์ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ยาบ้า หรือแอมเฟตามีนจะกระตุ้นปลายประสาทในสมอง ให้ส่งสารเคมีออกมาชนิดหนึ่ง ทำให้เกิดความรู้สึกสบาย แต่ในขณะเดียวกันเมื่อใช้ยาบ้าบ่อยๆ ครั้ง จะทำให้สมองส่วนคิดถูกทำลาย การใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลจะหายไปผู้ที่ใช้ยาบ้าจึงมักแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีอารมณ์ก้าวร้าว หงุดหงิด ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จึงทำให้มีการใช้ยาเสพติดบ่อยขึ้นผลสุดท้ายจะทำให้มีอาการทางจิตและเป็นโรคจิตเต็มขั้น (บ้า) ได้ในที่สุด

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 2

ต้นไม้แห่งชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนสร้างสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างความแข็งแกร่งในกลุ่ม
- 2 เพื่อให้นักเรียนสำรวจตัวเอง
- 3 เพื่อให้นักเรียนรู้จักคุณค่าตนเองและภาวะการติดยา

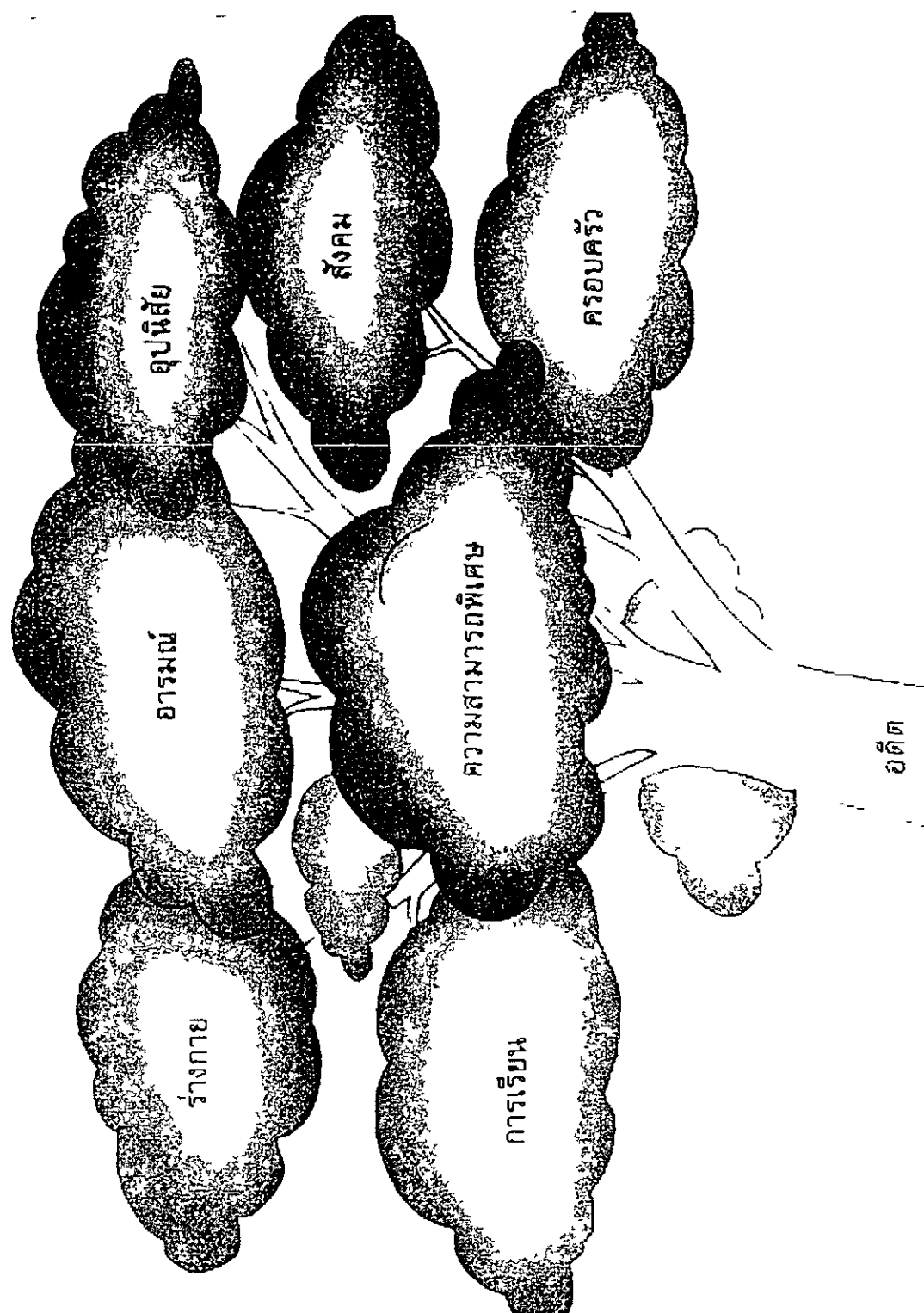
สาระสำคัญ

การรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวเองก่อนและหลังการไ้ยา จะช่วยให้สามารถมองเห็นคุณค่าในตนเอง

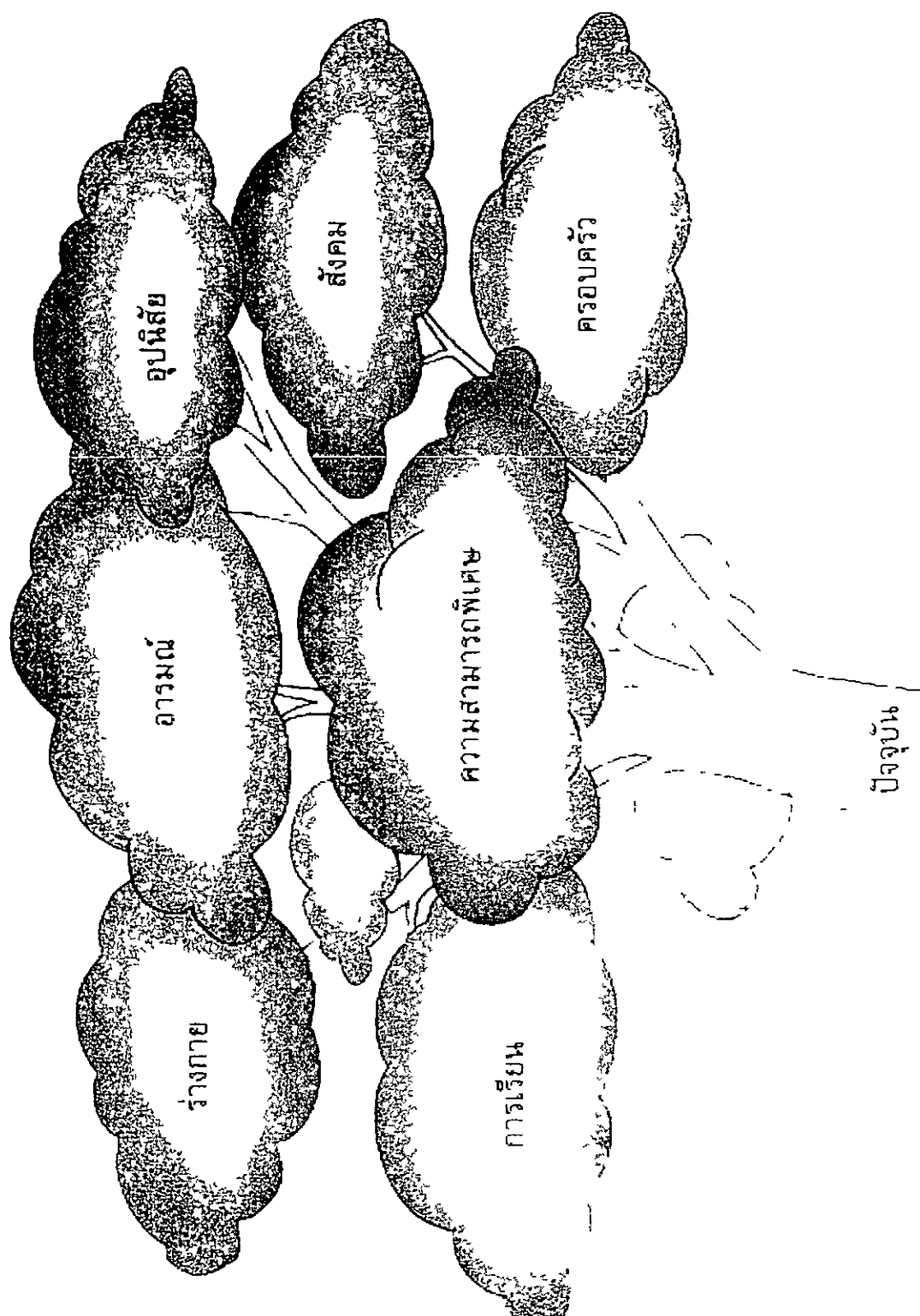
กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ครูแจกกระดาษใบงาน 2 1 และ 2 2 2 ให้นักเรียนเขียนพฤติกรรมของตนเองในด้านต่างๆ เช่น อารมณ์ ร่างกาย สังคม อุปนิสัย การเรียน ครอบครัว ความสามารถพิเศษ เป็นต้น 3 ให้นักเรียนเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาพของตนเองในอดีตและปัจจุบัน 4 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลดีและผลเสียของการไ้ยา และหาข้อสรุปเพื่อให้นักเรียนนำแนวคิดไปปฏิบัติ	ใบงาน 2 1 และใบงาน 2 2 (รูปต้นไม้อดีต-ปัจจุบัน) ใบความรู้สำหรับครู 2 1 (ผลกระทบของการไ้ยา)

ใบงาน 21
ต้นไม้แห่งชีวิต

ใบงาน 22
ต้นไม้แห่งชีวิต

ใบความรู้สำหรับครู 2 1
ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด

1 ทางร่างกาย	พิษจากยาเสพติด อาการขาดยา
2 ทางด้านจิตใจ	วิตกกังวล ซึมเศร้า นอนไม่หลับ หลงผิด ระแวง
3 ทางด้านสติปัญญา	ความจำแยลง หลงลืม ไม่มีสมาธิ
4 ทางด้านสังคม	การเรียนแยลง ไม่มีเพื่อนฝูง

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 3

พิษภัยจากยาบ้า

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนรู้จักสาเหตุที่ชักนำไปสู่การใช้ยา
- 2 เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยา

สาระสำคัญ

สาเหตุที่ชักนำไปสู่การใช้ยาเมื่อพบตัวกระตุ้นต่าง ๆ และเกิดผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยา

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เรื่อง เส้นตาย/ตายทั้งเป็น	วีดิทัศน์เรื่อง ‘เส้นตาย’ “ตายทั้งเป็น”
2 นักเรียนแต่ละคนบอกถึงความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับจากการดูวีดิทัศน์	
3 อภิปราย ชักถามถึงอันตรายจากยาบ้าที่มีผลต่อสมองและร่างกาย	ใบความรู้ 3 1 (อันตรายจากยาบ้า)
4 จากข้อความที่ว่า “ จะเลิกยาบ้าเมื่อไรก็ได้ ยาบ้าควบคุมได้” นักเรียนคิดอย่างไร อภิปราย ชักถาม นักเรียนทำได้จริงหรือไม่	
5 ครูอภิปราย สรุป	ใบความรู้สำหรับครู 3 1
6 ให้นักเรียนลงหยุดยาด้วยวิธีของแต่ละคนและมารายงานให้ทราบ ในครั้งต่อไป	

ใบความรู้ 3 1

ยาบ้า (แอมเฟตามีน)

ยาบ้าเป็นยาเสพติดประเภทออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง

ประวัติ/ลักษณะ

“ยาบ้า” หรือที่รู้จักกันในชื่อเดิมว่า “ยาม้า” เป็นสารเสพติดที่มีการระบาดแพร่หลายอย่างรุนแรงจนเป็นปัญหาที่สำคัญที่คุกคามสุขภาพสังคมอย่างกว้างขวางทั้งทางตรงและทางอ้อม ยาบ้ามีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง จากผลของสารออกฤทธิ์ที่สำคัญคือ เมทแอมเฟตามีนพบในประมาณเฉลี่ย 22.2 มิลลิกรัมต่อเม็ด ซึ่งจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 บางครั้งพบสารออกฤทธิ์เป็นอีเฟดรีน ผสมกับแคเฟอีน นอกจากนี้อาจพบสารปลอมปนอื่นๆ ได้แก่ คลอร์เฟนิรามีน พาราเซตามอล แอสไพริน และสารหนู เป็นต้น

ลักษณะของยาบ้าที่พบในปัจจุบันนับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นเม็ดยากลมแบนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 มิลลิเมตร หนาประมาณ 2.5 มิลลิเมตร น้ำหนักเม็ดยาโดยเฉลี่ย 90 มิลลิกรัม เม็ดยาส่วนใหญ่เป็นสีส้ม บางครั้งพบเป็นสีเขียว หรือสีอื่นๆ เช่น สีน้ำตาล สีม่วง สัญลักษณ์บนเม็ดยาที่พบบ่อยคือ “WY” บนด้านหนึ่งนอกจากนี้อาจพบสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น “M” “99” หรือเป็นเม็ดยาเรียบไม่มีสัญลักษณ์ใดๆ

ฤทธิ์ของยาบ้า (แอมเฟตามีน)

ด้านร่างกาย จะทำให้อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น ความดันโลหิตเพิ่มขึ้น หลอดเลือดขยายตัวหลอดเลือดขยายตัว ปากแห้งท้องไส้ปั่นป่วน น้ำหนักลดเนื่องจากแอมเฟตามีนไปกดศูนย์ความรู้สึกริวในสมองทำให้ไม่รู้สึกหิว การที่ได้รับยาเกินขนาด จะทำให้เกิดอาการมึนงง สับสน สันตามือเท้า และร่างกาย ประสาทหลอน อาการตื่นตัว หัวใจเต้นผิดปกติ และอาจหมดสติ

ด้านอารมณ์ จะทำให้ผู้ใช้รู้สึกอารมณ์ดี อาการเหนื่อยล้าหายไป มีความกระตือรือร้นมากขึ้น สมองแจ่มใส มีความรู้สึกอยากทำงานเสร็จ

หากใช้ยาขนาดสูง โดยการฉีดหรือสูดดมจะทำให้เกิดความรู้สึกเคลิ้มสุข (euphoria) และมีความพึงพอใจมาก ผู้เสพยาบางคนพูดว่าเป็นอาการที่มีความสุขเหมือนอยู่ในอวกาศกล่อมเนื้อๆ มัดในร่างกายจะสั่นเต็มไปด้วยความสุข และทำให้ความต้องการทางเพศเพิ่มมากขึ้น การได้รับยาขนาดสูงๆ อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอาการทางจิตได้ โดยมีอาการหลอนทางหู มีภาพหลอน มีอาการหวาดระแวงวามจะมีคนมาทำร้าย เห็นภาพใหญ่โต บางครั้งอาจก้าวร้าวถึงทำร้ายผู้อื่นได้ อาการทางจิต เนื่องจากใช้ยานี้เกิดได้โดยไม่จำเป็นว่าผู้นั้นจะมีประวัติเป็นโรคจิตมาก่อนหรือไม่ อาการเหล่านี้จะหายไปกินเวลาหลายวัน โดยปราศจากฤทธิ์ตกค้าง ถ้าหากผู้นั้นไม่มีอาการผิดปกติทางจิต (โรคจิต) มาก่อน

ใบความรู้สำหรับครู 3.1 วงจรการใช้ยา

ตัวกระตุ้น → คิด → อาการอยากยา → เสพยา

ตัวกระตุ้นได้แก่ คน สถานที่ สิ่งของ อารมณ์ความรู้สึก และเวลาซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอาการอยาก ตัวอย่างเช่น ถ้าทุกคืนวันศุกร์คนเราได้รับเงินแล้วออกไปหาเพื่อนนอกบ้าน แล้วเสพยา สารกระตุ้น ตัวกระตุ้น ควรจะได้แก่

- คืนวันศุกร์
- เวลาหลังเลิกงาน
- เงิน
- เพื่อนที่เคยเสพยา
- สถานเริงรมย์

สมองของคนซึ่งเคยผ่านการใช้ยาเสพติดมาก่อนจะมีความสัมพันธ์กับตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการใช้ยา การใช้ยาเป็นผลมาจากการต้องเผชิญกับสิ่งกระตุ้นเดิมๆ ตัวกระตุ้นเพียงตัวเดียวเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเสพยาเสพติด ได้ดังนี้

ตัวกระตุ้น → คิด → อาการอยากยา → ใช้ยา (จะเป็นวงจรที่เข้ามาครอบงำความรู้สึกให้กลับไปใช้ยาอีก)

สิ่งสำคัญที่สุดในการบำบัดรักษา คือ การหยุดกระบวนการที่ทำให้เกิดอาการอยากยามีวิธีต่างๆ ที่ต้องทำเป็นอันดับแรก คือ

- 1 แยกแยะชนิดของตัวกระตุ้น
- 2 หลีกเลี่ยงการเผชิญกับตัวกระตุ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (เช่น อยาพกพาเงินสดจำนวนมาก เนื่องจากเมื่อมีเงินมากโอกาสที่จะไปใช้ยาเสพติดอีก)
- 3 มีวิธีการจัดการกับตัวกระตุ้นได้หลายวิธี (เช่น การออกกำลังกาย, การเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ติดยาเสพติดนิรนามในคืนวันศุกร์)

พึงระลึกไว้เสมอว่า ถึงแม้ตัดสินใจเลิกเสพยาแล้ว แต่ตัวกระตุ้นยังมีผลต่อสมองทำให้เกิดอาการอยาก เพราะฉะนั้นความตั้งใจที่ต้องการหยุดยาเสพติดอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสิ่งกระตุ้นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ข้ออ้างที่ทำให้ต้องกลับไปเสพยา

เมื่อไรก็ตามที่ตัดสินใจจะหยุดดื่มหรือเลิกเสพยาเสพติด จะต้องยินยอมที่จะเปิดเผยเหตุผลของการที่ทำให้กลับไปเสพยา ความคิดในเชิงเหตุผลจะต่อสู้กับความคิดอยากของการใช้ยาเสพติด จะรู้สึกว่าการคิดกำลังต่อสู้กัน ต้องมีเหตุผลที่มากพอในการที่จะไม่กลับไปเสพยาเสพติดข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นในใจเป็นสวนสำคัญที่จะนำไปสู่การเสพยาเสพติด ในอดีตที่ผ่านมาก็ครั้งแล้วที่ยอมแพ้กับข้อโต้แย้งเหล่านี้ แล้วกลับไปเสพยาซ้ำอีก

ความคิดที่ทำให้เกิดอาการอยากยา

อาการอยากไม่ได้เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาเสมอ และไม่ว่าจะแยกแยะรูปแบบของอาการอยากได้อย่างชัดเจน ความที่ผู้ใช้ยาจะเกิดขึ้นที่ละเล็กทีละน้อยโดยที่เราไม่รู้สึกรู้สัวจำเป็นต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่หยุดความคิดเหล่านี้ ถ้าคุณยังหมกมุ่นที่จะคิดเรื่องการเสพยาต่อไปอีกเท่ากับว่าคุณตัดสินใจเลือกที่จะเริ่มกลับไปติดซ้ำ ยังคิดเรื่องการเสพยามากขึ้นเท่าใดโอกาสที่จะกลับไปติดซ้ำก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

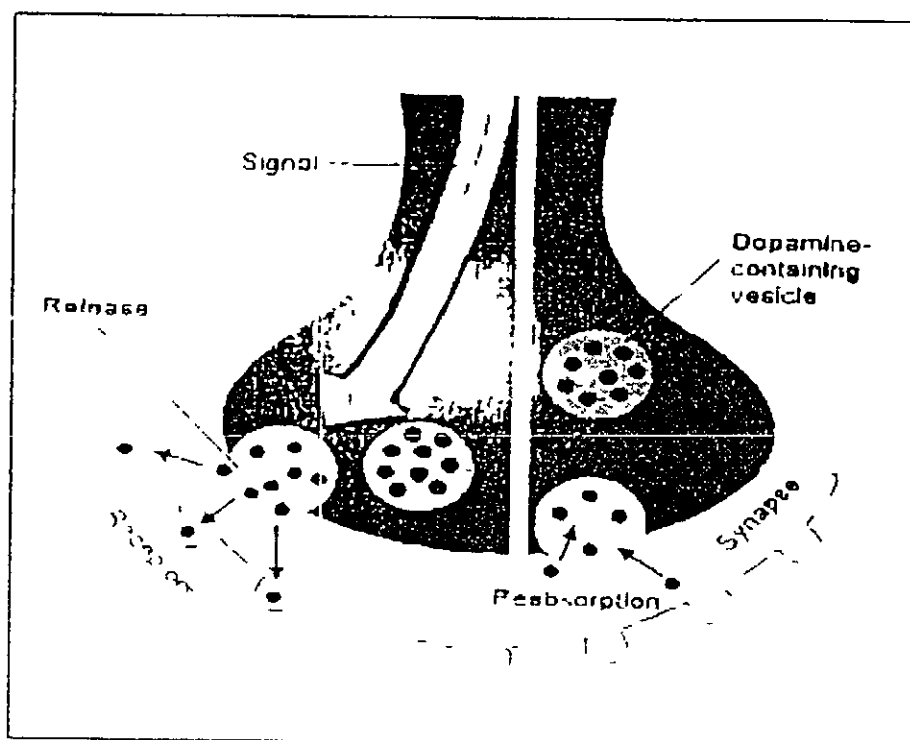
กระบวนการที่เกิดขึ้นเองโดย “อัตโนมัติ”

ในระหว่างสภาวะการติดยา,ตัวกระตุ้น,ความคิดอาการอยากและเสพยามักจะไปด้วยกัน อย่างไรก็ตามโดยปกติแล้วจะเกิดขึ้นเป็นลำดับต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

ตัวกระตุ้น → คิด → อาการอยากยา → เสพยา

แผนภาพอธิบายประกอบเพิ่มเติมเรื่องฤทธิ์ของยาบ้า

Dopamins, Normal Action

คำอธิบาย

ยาบ้ามีผลต่อวงจรของความเคลิ้มสุขในสมอง โดยการไปเปลี่ยนแปลงระดับของสารเคมีในสมองโดยเฉพาะ dopamine และ norepinephrine การที่มี dopamine ปริมาณเข้มข้น จะเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกพอใจ เคลิบเคลิ้มสุขสวน norepinephrine จะเป็นตัวทำให้เกิดการตื่นตัว และการทำงานได้ทน ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย การใช้ยาบ้าปริมาณเล็กน้อยในระยะแรกจะทำให้ร่างกายเกิดการตื่นตัวตลอดเวลา รู้สึกกระปรี้กระเปร่า ทำงานมากกว่าปกติ มีอารมณ์ดีคึกคักนอนอยู่ได้นานโดยไม่ต้องนอน หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันโลหิตเพิ่ม ใจสั่น ผลเหล่านี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่ายาบ้าช่วยเพิ่มพลัง แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยา ผู้เสพจะหลับและอ่อนเพลียกว่าปกติ ถ้าใช้ติดต่อกันฤทธิ์ยาจะทำให้ร่างกายมีการปรับตัว ทำให้ฤทธิ์ "เพิ่มพลัง" ลดลงผู้เสพจึงต้องเพิ่มปริมาณยาขึ้นเพื่อผลใกล้เคียงกับครั้งแรก การใช้ปริมาณที่สูงขึ้นทำให้เกิดผลต่างๆ ต่อร่างกาย เช่น ปากและจมูกแห้ง ริมฝีปากแตก คลื่นไส้ เบื่ออาหาร ท้องเสียหรือท้องผูก เหงื่อออก กลืนตัวแรง สับสนหรือจัดมวนตอมวน ตื่นเต้นง่าย พุดมาก อยู่ไม่สุข มีอัสัน เหงื่อออกมาก นอนไม่หลับ หงุดหงิด จุกเจียว ชอบทะเลาะวิวาท

นอกจากนี้ยังมีผลให้เกิดอาการทางจิตและประสาท เช่น สับสน เพ้อ พุดไม่รู้เรื่อง ได้ยินเสียงแว่ว หรือเห็นภาพหลอน อาการที่เกิดขึ้นคล้ายคนเป็นโรคจิตชนิดหวาดระแวง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการปรับตัว และความรุนแรงต่างๆ ได้เช่น มีความผิดปกติว่าคนจะทำร้ายตน จึงพยายามป้องกันตัวเองด้วยการทำร้ายผู้อื่น หรือหนีจากห้องนอนไม่กล้าออกจากบ้าน มีความรู้สึกอยากฆ่าตัวตาย เป็นต้น

การใช้ยาระงับประสาททำให้ร่างกายทรุดโทรม เกิดโรคติดเชื้อได้ง่าย เสี่ยงต่อโรคตับอักเสบ ไตไม่ทำงาน และโรคปอด ถ้าได้รับยาในขนาดสูง จะมีฤทธิ์กดประสาท และระบบหายใจ ใช้สูงชักหมดสติ และมีโอกาสเสียชีวิตได้ จากเลือดในสมองแตก หรือหัวใจวาย

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 4

ตัวกระตุ้นภายนอก

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวกระตุ้นต่างๆ ที่ส่งผลให้ใช้ยา
- 2 เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวกระตุ้นภายนอกและระบุตัวกระตุ้นภายนอกของตนเองได้
- 3 เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากตัวกระตุ้นภายนอกได้
- 4 เพื่อให้นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นภายนอกได้

สาระสำคัญ

ตัวกระตุ้นภายนอกเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ทำให้กลับไปเสพยา การรู้จักประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากตัวกระตุ้นภายนอก จะช่วยให้สามารถหาทางป้องกันและวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงการกลับไปเสพยาได้

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ให้นักเรียนรายงานประสบการณ์ความพยายามหยุดยาด้วยตนเอง 2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปอุปสรรคที่ทำให้นักเรียนหยุดยาไม่ได้ในส่วนที่เป็นกระตุ้นภายนอก 3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมการ์ดตัวกระตุ้นภายนอก โดยจับฉลากการ์ดคนละ 3 ใบ 4 นักเรียนสำรวจตัวเองถึงตัวกระตุ้นภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่กลับไปเสพยา และดูว่าการ์ดที่ได้ตรงกับตัวเองหรือไม่ให้นำไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนจนกว่าจะได้การ์ดตัวกระตุ้นภายนอก 3 ใบ ที่ตรงกับตัวเองมากที่สุด 5 ครูให้นักเรียนแต่ละคนอ่านการ์ดของตัวเองให้กลุ่มฟัง 6 กลุ่มรวมกันอภิปรายซักถามความหมายและอิทธิพลของตัวกระตุ้นภายนอก ที่ทำให้นักเรียนแต่ละคนกลับไปเสพยา 7 ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 4 1 8 กลุ่มอภิปราย ซักถาม และสรุป 9 ครูให้นักเรียนหาวิธีหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นภายนอกที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ และมารายงานในครั้งหน้า	การ์ดตัวกระตุ้น ภายนอกจำนวน นักเรียน x 3 ใบ โดยดู ประเภทของตัวกระตุ้น ภายนอก จากใบความรู้ 4 1 ใบความรู้ 4 1 ใบความรู้สำหรับครู 4 1 ใบความรู้ 4 1

ใบความรู้ 41

ตัวกระตุ้นภายนอก

หมายถึง ภาวะหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความคิดและความอยากยา ได้แก่ คน สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ

รายชื่อตัวกระตุ้นภายนอก

○ อยู่บ้านคนเดียว	○ ก่อนมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ	○ หลังได้เงินค่านม/เงินพิเศษ
○ อยู่บ้านกับเพื่อน	○ เมื่อมีเพศสัมพันธ์	○ ผ่านทางเฉพาะ
○ ที่บ้านเพื่อน	○ เมื่อมีเงิน	○ โรงเรียน
○ ปาร์ตี้	○ หลังพบผู้ชายยาเสพติด	○ ในกลุ่มเพื่อนบ้าน
○ เซียร์ก้า	○ อยู่/พบหน้าเพื่อนที่เคยเสพยา	○ เวลาและวันเฉพาะ
○ ดูภาพยนตร์	○ เมื่อน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น	○ บ้าน/ที่ซื้อยาเสพติด
○ ผับ/เรค	○ ขำยาบ้าจากหนังสือพิมพ์	○ คิวมอเตอร์ไซด์
○ ชมคอนเสิร์ต	○ เรียนวิชาที่ไม่ชอบ	○ ป้าย/โปสเตอร์เกี่ยวกับยาบ้า
○ สวนสาธารณะ	○ เห็นรูปเม็ดยาบ้า	○ อื่นๆ ระบุ

เรียงลำดับ

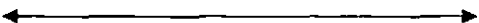
1	11
2	12
3	13
4	- 14
5	- 15
6	- 16
7	17
8	18
9	19
10	20

ใบงาน 41
แบบประเมินตัวกระตุ้น

ชื่อ

วันที่

ขอแนะนำ โปรดระบุรายชื่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์ลงในตารางข้างล่างนี้ ตามความสัมพันธ์กับการใช้ยาบ้า

โอกาสในการใช้ยาบ้า 0 % 100 %

ไม่เคยใช้

ใช้บางครั้ง

ใช้ทุกครั้ง

ใบความรู้สำหรับครู 4 1

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
1 ให้นักเรียนแต่ละคนระบุรายชื่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์หรือลงในใบงานตัวกระตุ้นภายนอกตามความสัมพันธ์กับการเสพยาบ้า และรวมกันอภิปรายในกลุ่มว่า บุคคล สถานที่ สิ่งของ สถานการณ์ใดที่ต้องหลีกเลี่ยง มิฉะนั้นจะทำให้ นักเรียนกลับไปเสพยาบ้าอีก	- ระบุได้ถึงตัวกระตุ้นภายนอกที่สัมพันธ์กับการเสพยา ครูควรวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงต่อการเสพยา ถ้าบุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดที่โอกาสในการเสพยาเป็น 0% หมายถึงความปลอดภัย ไม่มีโอกาสในการเสพยาเลย แต่ถ้ามีความเสี่ยง มากขึ้นจนถึง 100% หมายถึงเมื่ออยู่กับบุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ มีโอกาสที่นักเรียนจะกลับไปเสพยาอีก ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงจาก บุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ
2 บุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่นๆ ที่นักเรียนอยู่ด้วยและไม่เคยเสพยาเลย	- ระบุ/ได้ถึงบุคคล สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์ และสถานการณ์อื่นๆ ที่นักเรียนอยู่ด้วยและได้เสพยา เป็นสิ่งที่ปลอดภัย ลดโอกาสในการกลับไปเสพยา

ตัวกระตุ้นภายนอก หมายถึง ภาวะหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิด ความความคิดและความอยากยา ได้แก่ คน สถานที่ สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ

รายชื่อตัวกระตุ้นภายนอก

○ อยู่บ้านคนเดียว	○ กอนมันด์กับเพื่อนต่างเพศ	○ หลังได้เงินค่านม/เงินพิเศษ
○ อยู่บ้านกับเพื่อน	○ เมื่อมีเพศสัมพันธ์	○ ผ่านทางเฉพา
○ ที่บ้านเพื่อน	○ เมื่อมีเงิน	○ โรงเรียน
○ ปาร์ตี้	○ หลังพบผู้ชายยาเสพติด	○ ในกลุ่มเพื่อนบ้าน
○ เขียร์กีฬา	○ อยู่/พบหน้าเพื่อนที่เคยเสพยา	○ เวลาและวันเฉพาะ
○ ดูภาพยนตร์	○ เมื่อนำหนักตัวเพิ่มขึ้น	○ บ้าน/ที่ซื้อยาเสพติด
○ ผับ/เรค	○ ขาวยาบ้าจากหนังสือพิมพ์	○ คิวมอเตอร์ไซด์
○ ชมคอนเสิร์ต	○ เรียนวิชาที่ไม่ชอบ	○ ป้าย/โปสเตอร์เกี่ยวกับยาบ้า
○ สวนสาธารณะ	○ เห็นรูปเม็ดยาบ้า	○ อื่นๆ ระบุ

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 5

ตัวกระตุ้นภายใน

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวกระตุ้นภายในและระบุตัวกระตุ้นภายในของตนเองได้
- 2 เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากกระตุ้นภายในได้
- 3 เพื่อให้นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นภายในได้

สาระสำคัญ

ตัวกระตุ้นภายในเป็นภาวะต่างๆ ภายในจิตใจ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการเสพยา ทั้งความรู้สึกด้านบวกหรือด้านลบ หรือทั้งสองอย่าง สามารถเป็นตัวกระตุ้นได้เช่นกัน การสามารถจัดการกับตัวกระตุ้นทางอารมณ์จะเป็นสภาวะที่ปลอดภัยที่จะทำให้ไม่กลับไปเสพยาอีก

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ให้นักเรียนรายงานวิธีหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นภายนอก 2 ครูแจกใบงาน 5 1 ให้นักเรียนแต่ละคน 3 อภิปรายเกี่ยวกับตัวกระตุ้นภายในของตัวเอง 4 ครูและนักเรียนช่วยกันรวบรวมข้อสรุปเกี่ยวกับตัวกระตุ้นภายใน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้สมองคิดถึงการเสพยา 5 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับตัวกระตุ้นภายใน ซึ่งเป็นภาวะต่างๆ ภายในจิตใจที่เป็นตัวกระตุ้นให้สมองคิดถึงการเสพยา 6 นักเรียนแบ่งกลุ่ม 3-4 คน ทำใบงาน 5 2 7 ตัวแทนกลุ่มรายงาน ครูรวบรวมข้อสรุปและอภิปรายเพิ่มเติม 8 นักเรียนกลุ่มเดิมรวมกันอภิปรายประเด็นตามใบงาน 5 3 9 ตัวแทนกลุ่มรายงาน ครูรวบรวมข้อสรุปอภิปรายเพิ่มเติมและให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในระยะเริ่มต้นการเลิกเสพยา 10 ครูมอบหมายให้นักเรียนคิดวิธีที่ทำให้หยุดใช้ยาและมารายงานในครั้งต่อไป	ใบงาน 5 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวกระตุ้นภายใน ใบความรู้สำหรับครู 5 1 ใบงาน 5 2 ใบงาน 5 3 ใบความรู้ 5 1

ใบงาน 5 1
แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวกระตุ้นภายใน

ระหว่างการเล่นบ่อยครั้งที่ท่านมีความรู้สึกหรืออารมณ์ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้สมองของท่านคิดถึงการเสพยา

ให้ท่านทำเครื่องหมาย X หน้าข้อความต่อไปนี้ที่ท่านคิดถึง อาจเป็นตัวกระตุ้นให้ท่านคิดถึงการเสพยา และจัดลำดับตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพลต่อท่านจากมากไปหาน้อย

☐ กลัว	☐ คับข้องใจ	☐ ถูกทอดทิ้ง
☐ โกรธ	☐ ลำบากผิด	☐ หงุดหงิด
☐ ต้องการความเชื่อมั่น/กล้า	☐ ความสุข	☐ อารมณ์ใคร่
☐ ถูกวิจารณ์ ถูกจับผิด	☐ ถูกบีบบังคับ	☐ รู้สึกถูกกดขี่
☐ เศร้า	☐ ไม่ปลอดภัย	☐ อยากผ่อนคลาย
☐ ละอาย	☐ ถูกคุกคาม	☐ เสียใจ
☐ ตื่นเต้น	☐ อิจฉา	☐ เซ็ง
☐ เหนื่อยล้า	☐ โดดเดี่ยว	☐ รู้สึกสับสน
☐ ความคิดแปลกๆ	☐ ทุกข์ใจ	☐ เครียด
☐ น้อยใจจาก	☐ อื่นๆ ระบุ	

ก ท่านคิดถึงการเสพยาเมื่อท่านรู้สึก

ข วงกลมรอบคำที่กล่าวถึงข้างต้นซึ่งมีผลกระตุ้นให้ท่านอยากยาเมื่อเร็วๆ นี้

ค ขงหลายสัปดาห์ที่ผ่านมาการเสพยาของท่านเกิดจาก

☐ ภาวะทางด้านอารมณ์

☐ เสพตามปกติและเป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่เกี่ยวกับตัวกระตุ้น

ง มีสิ่งใดในช่วงไม่นานมานี้ที่ท่านพยายามที่จะไม่เสพยา แต่ท่านต้องกลับไปเสพเพราะผลจากสารเคมีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ท่านมีข้อโต้แย้งกับผู้อื่นอย่างรุนแรงและเกิดอารมณ์โกรธทำให้ท่านต้องเสพยา

☐ มี

☐ ไม่มี

ถ้ามีโปรดอธิบายรายละเอียดของเหตุการณ์

ใบงาน 52
แบบประเมินตัวกระตุ้น

ชื่อ

วันที่

ข้อแนะนำ โปรดระบุรายชื่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์ลงในตารางข้างล่างนี้ ตามความสัมพันธ์กับการใช้ยา

โอกาสในการใช้ยา 0 %
←
→
 100 %

ไม่เคยใช้ ใช้บางครั้ง ใช้ทุกครั้ง

ใบงาน 53

คำแนะนำ

ให้นักเรียนกลุ่มเดิมรวมอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามหัวข้อที่ครูมอบหมาย แล้วส่งตัวแทนกลุ่มรายงานในกลุ่มใหญ่

ให้นักเรียนเปรียบเทียบว่าตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นภายในตัวใด มีอิทธิพลต่อการกลับไปเสพยาากกว่ากัน เพราะเหตุใด และนักเรียนจะมีวิธีการหลีกเลี่ยงหรือจัดการกับตัวกระตุ้นนั้นได้อย่างไร

ใบความรู้ 5 1

ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในระยะเริ่มต้นการเลิกเสพยา 5 ปัญหาและทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหา
 ทุกๆ คนซึ่งพยายามที่จะหยุดการเสพยาจะต้องเคยผ่านสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ยาก
 ลำบากในการดำรงพฤติกรรมการไม่เสพยา รายการสถานการณ์ 5 สถานการณ์ข้างล่างนี้เป็น
 สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา ที่พบบ่อยที่สุด ที่บุคคลมักต้องเผชิญในระหว่างสัปดาห์แรกๆ ของ
 การรักษาหลังจากการเสนอปัญหาเหล่านี้แล้ว จะมีข้อเสนอแนะถึงวิธีเผชิญกับปัญหาในสถานการณ์
 นั้นๆ

ปัญหา	แนวทางการแก้ไข
เพื่อนที่เสพยา/คบหาสมาคม ยังคงคบหาสมาคมกับเพื่อนเก่า หรือเพื่อนที่ยังเสพยาอยู่ ความโกรธ/หงุดหงิดง่าย เหตุการณ์เล็กๆ น้อยๆ สามารถ สร้างความรู้สึกซึ่งจะมีผลกระทบ ต่อกระบวนการคิด การมีสุราในบ้าน เพราะว่าการที่คุณตัดสินใจเลิกดื่ม สุราไม่ได้หมายความว่าทุกคนใน ครอบครัวของคุณตัดสินใจหยุดดื่มด้วย รู้สึกเบื่อหน่าย/เหงา การหยุดเสพยาส่วนใหญ่จะนำไปสู่ การที่จะต้องหลีกเลี่ยงจากกิจกรรม ต่างๆ ที่เคยปฏิบัติและเพื่อนที่เคย คบอยู่เมื่อเสพยา	- พยายามคบเพื่อนใหม่เมื่อเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเอง (กลุ่ม 12 ขั้นตอน) หรือกลุ่มการเลิกเสพยากลุ่มอื่นๆ - พยายามทำกิจกรรมใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยให้คุณได้พบกับบุคคลที่ไม่เสพยาแล้วมากขึ้น - วางแผนทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนที่ไม่เสพยาแล้วหรือรวมกับสมาชิกในครอบครัว บอกกับตัวเองว่า - การเลิกเสพยาจะมีผลต่อการปรับตัวของสารเคมีในสมอง - อารมณ์มักจะถูกรบกวนได้ง่าย มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมชาติของการเลิกเสพยา - การออกกำลังกายจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ - พูดคุยกับผู้รักษาหรือเพื่อนที่ให้การสนับสนุนเพื่อให้การช่วยเหลือท่าน - กำจัดยาและสุราออกไปให้หมดถ้าเป็นไปได้ - ขอร้องคนอื่นที่ดื่มสุราให้ระงับการดื่มสุราหรืองดการดื่มสุราในบ้านชั่วคราว - หากิจกรรมใหม่ๆ ทำและจัดลงตารางกิจกรรมที่ต้องกระทำในแต่ละวัน - กลับไปทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขที่เคยกระทำก่อนการเสพยา

ปัญหา	แนวทางการแก้ไข
โอกาสพิเศษต่าง ๆ การไปงานสร้างสรรค์/ปาร์ตี้ งานเลี้ยงต่าง ๆ เหล่านี้มักมีสุราและยา	- หาเพื่อนใหม่ในกลุ่มนิรนามเกี่ยวกับการไม่ใช้สารเสพติดและให้เบอร์โทรศัพท์ซึ่งกันและกัน - เตรียมวิธีตอบคำถามเกี่ยวกับการไม่ดื่มสุราเมื่อเพื่อนถาม - เตรียมพาหนะที่จะช่วยให้คุณสามารถไปและกลับจากงานเมื่อคุณต้องการได้ - ให้ออกจากงานเลี้ยงนั้นถ้าคุณรู้สึกไม่สะดวกสบายใจหรือเมื่อคุณรู้สึกขาดความสุขหรือรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง

ใบความรู้สำหรับครู 5 1

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
1 ให้นักเรียนแต่ละคนระบุความรู้สึก อารมณ์ ความคิด และความเชื่อลงในแบบประเมินตัวกระตุ้นตามความสัมพันธ์กับการใช้ยาบ้า และร่วมกันอภิปรายในกลุ่มว่าความรู้สึก อารมณ์ ความคิด และความเชื่อใดที่ต้องหลีกเลี่ยง มิเช่นนั้นจะทำให้เรียนกลับไปเสพยาบ้าอีก	- ระบุได้ถึงตัวกระตุ้นภายในที่กระตุ้นให้สัมพันธ์กับการใช้ยา
2 มีความรู้สึก อารมณ์ ความคิด และความเชื่อใดบ้างที่นักเรียนไม่คิดถึงการเสพยาบ้า	- ระบุ/ได้ถึงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด ความเชื่อที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และนักเรียนไม่คิดถึงการเสพยาจึงเป็นตัวกระตุ้นภายในที่ปลอดภัย ลดโอกาสในการกลับไปเสพยา ในระยะที่หยุดการเสพยา นักเรียนทุกคนจะต้องผ่านสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ยากลำบากในการดำรงพฤติกรรมไม่เสพยา
3 ให้นักเรียนเปรียบเทียบว่าตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นภายในตัวใดมีอิทธิพลต่อการกลับไปเสพยามากกว่ากัน เพราะเหตุใด และนักเรียนจะมีวิธีการหลีกเลี่ยง หรือจัดการกับตัวกระตุ้นนั้นได้อย่างไร	- การเปรียบเทียบว่าตัวกระตุ้นภายนอกหรือตัวกระตุ้นภายในที่จะมีอิทธิพลต่อการกลับไปเสพยามากกว่ากันนั้น จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้กลับไปใช้ยา และเห็นทางเลือกที่จะจัดการกับตัวกระตุ้นนั้น

ตัวกระตุ้นภายใน หมายถึง ภาวะต่างๆ ภายในจิตใจซึ่งสามารถกระตุ้นความคิดและความอยากยา ได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความคิดและความเชื่อ โดยทั่วไปความรู้สึก อารมณ์ ความคิด และความเชื่อด้านบวก หรือด้านลบ หรือทั้งสองอย่างสามารถเป็นตัวกระตุ้นได้

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 6
การหยุดความคิด

จุดประสงค์การเรียนรู้
เพื่อให้นักเรียนรู้เทคนิคการหยุดความคิด

สาระสำคัญ
เทคนิคการหยุดความคิดแบบต่างๆ จะทำให้นักเรียนสามารถหยุดวงจรการใช้ยาได้

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 นักเรียนรายงานวิธีการหยุดใช้ยา ครูรวบรวมและสรุป	ใบความรู้ 6 1 ใบความรู้สำหรับครู 6 1
2 ครูถามนักเรียนว่า “เมื่อเกิดความคิดถึงยาบ้านักเรียนทำอย่างไรเพื่อหยุดความคิดนั้น”	
3 ครูอธิบายเทคนิคการหยุดความคิด	
4 ให้นักเรียนเลือกเทคนิคการหยุดยาความคิดที่เหมาะสมสำหรับตนเอง	
5 ครูแนะนำเพิ่มเติมการเลือกเทคนิคการหยุดความคิด	
6 ครูให้นักเรียนกลับไปทดลองใช้เทคนิคการหยุดความคิดแบบต่างๆ แล้วมารายงานในครั้งต่อไป	

ใบความรู้ 6 1

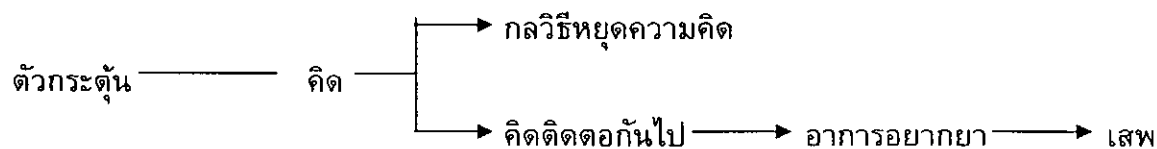
ความคิดที่ทำให้เกิดอาการอยากยา เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติในระหว่างสภาวะการติดยา ตัวกระตุ้น ความคิด อาการอยากและเสพยา มักจะไปด้วยกัน โดยปกติจะเกิดขึ้นเป็นลำดับต่อเนื่อง ดังนี้

ตัวกระตุ้น → คิด → อาการอยากยา → เสพยา

กุญแจสำคัญที่จะจัดการกับกระบวนการเหล่านี้ได้สำเร็จ คือ การหยุดความคิดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนที่จะไปถึงขั้นอาการอยากยา ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้สิ่งสำคัญที่จะต้องทำก็คือ ให้ความรู้เท่าทันความคิดของตัวเองว่าจะเกิดอะไรขึ้นให้เร็วที่สุด

การจัดลำดับใหม่

สิ่งจำเป็นเมื่อเลิกยาเสพติด คือ การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ตัวกระตุ้น รวมทั้งทุกขั้นตอนของกระบวนการใช้ยา การหยุดความคิดเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะสลายกระบวนการเหล่านี้ทางเลือกคือ

กลวิธีหยุดความคิด

เทคนิคที่ 1 วิธีธรรมชาติ

เมื่อเริ่มรู้สึกคิดถึงการใช้ยา ให้ใช้วิธีธรรมชาติ เช่น การล้างหน้าด้วยน้ำเย็น วิ่งรอบสนาม เพื่อหยุดความคิด

เทคนิคที่ 2 การติดหนึ่งยาง

ให้อาหน้างยางใส่ข้อมือ เมื่อใดก็ตามที่เริ่มคิดถึงยาเสพติดให้ติดหนึ่งยางและพูดกับตัวเองว่า “ไม่” แล้วเปลี่ยนไปคิดเรื่องอื่นแทน สำหรับผู้ที่มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมนี้ บางครั้งจะพบสิ่งที่มีความหมายและสิ่งที่น่าสนใจสำหรับตนเอง

เทคนิคที่ 3 การฝึกการผ่อนคลาย

เมื่อรู้สึกวางเปล่า รู้สึกหนักตัว และเป็นตะคริวในท้อง นั่นคือ อาการอยากยา ให้ฝึกผ่อนคลายโดยการหายใจเข้าลึกๆ (ให้อากาศเข้าให้เต็มปอด) และหายใจออกช้าๆ ทำอย่างนี้ 3 ครั้งจะรู้สึกผ่อนคลาย ทำซ้ำๆ ได้เมื่อรู้สึกมีอาการอยากยาเกิดขึ้นอีก

เทคนิคที่ 4 โทรศัพท์ปรึกษาบางคน

ควรมีเบอร์โทรศัพท์คนที่สนับสนุนให้กำลังใจ มีเวลาให้ และสามารถติดต่อยุติได้เสมอเมื่อต้องการเพื่อน เมื่อเกิดความคิดแบบเดิมๆ และความรู้สึกคล้ายอยากยาเกิดขึ้น การได้พูดคุยกับใครสักคนเท่ากับเป็นการได้ระบายความรู้สึก ได้รับกำลังใจ และจะได้ตระหนักในสิ่งที่กำลังคิด

ใบความรู้สำหรับครู 6 1

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
ให้นักเรียนเลือกเทคนิคหยุดความคิดที่เหมาะสมกับตนเอง	- เลือกใช้เทคนิคไหนก็ได้ที่เหมาะสมกับตัวเอง ที่สำคัญคือ จะต้องหยุดความคิดได้ตั้งแต่เริ่มต้น ก่อนที่จะมีอาการอยากยา

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 7

เส้นทางสู่การเลิกยา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนทราบและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในช่วงต่างๆ ของการเลิกยา
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่าแต่ละช่วงของการเลิกยายังมีความเสี่ยงต่อการกลับไปเสพซ้ำ

สาระสำคัญ

นักเรียนสามารถหาวิธีการหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขเหตุการณ์สถานการณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดความคิด อารมณ์ที่ให้กลับไปใช้ยาซ้ำได้ โดยตระหนักว่าแต่ละช่วงของการใช้ยา เกิดการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความคิด และอารมณ์

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1. นักเรียนรายงานการทดลองใช้เทคนิคการหยุดความคิด 2. ครูให้ความรู้เรื่องเส้นทางสู่การเลิกยา 3. นักเรียนสำรวจตัวเองว่าอยู่ในระยะใดของการเลิกเสพยา และมีแนวทางในการปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อให้ผ่านพ้นอุปสรรค 4. ครูรวบรวมข้อสรุป อภิปรายเพิ่มเติม และให้กำลังใจนักเรียนทุกคน	ใบความรู้ 7 1 (เส้นทางสู่การเลิกยา) ใบความรู้สำหรับครู 7 1

ใบความรู้ 7 1

หลังจากหยุดเสพยาจะมีการปรับเปลี่ยนทางชีวภาพในสมอง การปรับเปลี่ยนนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลของสารเคมีในสมอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการฟื้นตัวของสมอง ซึ่งการเสียสมดุลของสารเคมีในสมองจะก่อให้เกิดความผิดปกติทางด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม

ระยะต่างๆ ของการเลิกเสพยา มี 4 ระยะ ดังนี้

- 1 ระยะขาดยา
- 2 ระยะหยุดยาช่วงแรก
- 3 ระยะฝ่ำก้ำแพง
- 4 ระยะปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินชีวิตใหม่

1 ระยะขาดยา

ระหว่างวันแรกของการหยุดเสพยา ผู้ที่เคยเสพยาบางคนจะมีอาการไม่สบายต่างๆ เช่น คลื่นไส้ มือสั่นใจสั่น ฯลฯ ซึ่งอาการจะรุนแรงมากน้อย มีระยะเวลาสั้นเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณยาที่เสพยา ถึงของการเสพยา ระยะเวลาของการเสพยาในระยะ 3-10 วันแรกผู้เสพยาจะมีอาการอยากยา ซึมเศร้าไม่มีแรง หิวบ่อย ตื่นน้ำมากๆ และไม่มีสมาธิ

2 ระยะหยุดยาช่วงแรก

ในระยะ 4-5 สัปดาห์แรก เรียกระยะนี้ว่า“ระยะตื่นน้ำฝ่ำพระจันทร์” ส่วนใหญ่ในระยะนี้ผู้ที่สามารถหยุดเสพยาได้จะรู้สึกดี และบ่อยครั้งรู้สึกว่าตนสามารถดูแลตนเองในการเลิกเสพยาได้จะรู้สึกดี และ บ่อยครั้งรู้สึกว่าตนสามารถดูแลตนเองในการเลิกเสพยาได้ในระยะนี้เป็นโอกาสที่ดีในการเริ่มต้นการเลิกเสพยา เพราะระยะตื่นน้ำฝ่ำพระจันทร์นี้ไม่ใช่ระยะสิ้นสุดของกระบวนการเลิกเสพยา ถ้าผู้เลิกเสพยามีพลังมีความกระตือรือร้นหรือมีความมุ่งมั่นในการเลิกเสพยา และมีความรู้สึกที่ดีต่อการเลิกเสพยาจะมีผลต่อการปฏิบัติตัวในการเลิกเสพยา และมีผลดีอย่างมากคือ ทำให้บุคคลมีความพยายามในการปฏิบัติตนเพื่อความสำเร็จในการเลิกเสพยาอย่างถาวร

3 ระยะฝ่ำก้ำแพง

จาก 6 สัปดาห์ถึง 4 เดือน หลังการหยุดยาจะมีอาการไม่สบายต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความรำคาญและรบกวนผู้ที่เคยเสพยา อาการเหล่านี้มีสาเหตุมาจากกระบวนการฟื้นตัวระบบต่างๆ ในสมอง มักจะเป็นเรื่องของปัญหาทางอารมณ์และการคิด แม้ปัญหาจะไม่รุนแรงแต่ก็มีผลกระทบต่อการทำงานและบทบาทหน้าที่ของผู้เลิกเสพยา และถ้าในระยะนี้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงการเสพยาได้เขาเหล่านี้ก็จะสามารถเลิกเสพยาได้ อาการต่างๆ ที่มักจะพบอยู่เสมอๆ ในระยะนี้ได้แก่ อาการ ซึมเศร้า หงุดหงิดง่าย ไม่ค่อยมีสมาธิ ไม่ค่อยมีแรง และขาดความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ

ภาวะเสี่ยงต่อการกลับไปเสพติดซ้ำมักจะเกิดในระยะนี้ ผู้เลิกเสพยาจะต้องมุ่งความสนใจที่การมีสติที่จะไม่เสพยาในแต่ละวันที่ผ่านไป การดูแลตนเองด้วยความระมัดระวังจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถผ่าน ระยะที่ยากลำบากในกระบวนการเลิกเสพยาไปได้ สำหรับผู้ที่มีปัญหาการเสพยา ส่วนใหญ่การสามารถผ่านระยะนี้ไปได้โดยไม่กลับไปเสพยาซ้ำ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเลิกเสพยาได้อย่างถาวร

4 ระยะปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินชีวิตใหม่

หลังหยุดเสพยา 120 วัน สมองสวนใหญ่กลับคืนสู่ภาวะปกติงานสำคัญที่บุคคลต้องกระทำ คือ การพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันจะเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้บุคคลสามารถเลิกเสพยาได้อย่างต่อเนื่อง

ใบความรู้สำหรับครู 7 1

กิจกรรมกลุ่มเรื่อง เส้นทางสู่การเลิกยา

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
1 ในช่วงที่หยุดยานักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกอย่างไร	- ในช่วงที่หยุดยา จะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกต่างๆ ตามระยะของการเลิกยา ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนทางชีวภาพในสมองเพื่อให้เกิดความสมดุลของสารเคมีในสมอง
2 การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงที่หยุดยาเป็น ตัวกระตุ้นให้ท่านกลับไปเสพยาหรือไม่อย่างไร	- การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้กลับไปเสพยาได้ เมื่อเบื่อบมีตัวกระตุ้น → คิดถึงยา → อยากยา → เสพยา ซึ่งจะเป็นวงจรที่เข้ามาครอบงำความรู้สึกให้กลับไปใช้ยาอีก
3 นักเรียนจะมีแนวทางในการปฏิบัติตัวอย่างไร เพื่อให้ตนเองสามารถผ่านพ้นอุปสรรคและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น	- การปฏิบัติตัว คือ ต้องใช้เทคนิคหยุดความคิดด้วยวิธีต่างๆ เช่น การจินตนาการ, การติดหนึ่ยาง, ฝึกการผ่อนคลาย เป็นต้น - การออกกำลังกาย - งานอดิเรก - โทรศัพท์ปรึกษาใครบางคนทีสนับสนุนให้กำลังใจ - หลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นภายใน

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
5 ใช้บทบาทสมมติให้นักเรียนเห็นภาพ โดยให้นักเรียนถือบัตรคำ "คุณค่าของตัวเอง" และนำเอาบัตรคำ "การใช้จ่าย" มาบั้งช่วยให้นักเรียนเกิดรูปธรรมว่า ภาพของนักเรียนที่แท้ถูกบดบังด้วยการใช้จ่าย ถ้านักเรียนอยากให้ความไว้วางใจกลับคืนมาจะต้องหยุดการใช้จ่ายให้ได้ 6 อภิปราย สรุป	บัตรคำ - คุณค่าของตัวเอง - การใช้จ่าย

ใบกิจกรรม

ตุ๊กตาล้มลุก

คำแนะนำ

- 1 แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ให้นักเรียน 2 คน หันหน้าเข้าหากัน อีกคนหนึ่ง ยืนตรงกลางอีก 2 คน ยืนชนาบคนแรก ระย่น้อยกว่าความสูงของคนที่ยืนตรงกลาง
- 2 คนยืนตรงกลางเอนตัวล้มไปทางใดทางหนึ่งของผู้ที่ยืนชนาบอยู่ ถ้าล้มตัวไปทางคนไหนให้คนนั้นพยายามรับไม่ให้ล้มลงสัมผัสพื้น โดยไม่ให้มีการแก่งกัน
- 3 เมื่อรับได้แล้วให้ผลักคนที่ล้มไปทางคนที่ยืนชนาบอยู่ตรงกันข้ามเต็มแรง เช่นเดียวกัน ให้ผู้ยืนชนาบอีกฝั่งพยายามรับผู้ที่ล้มอย่าให้สัมผัสพื้น และผลักกลับไป ทำเช่นนี้ 3-4 เที้ยว
- 4 เปลี่ยนให้ทุกคนยืนตรงกลาง และสลับมาเป็นผู้รับจนครบทุกคนจึงยุติ
- 5 สัมภาษณ์ความรู้สึกของนักเรียนเมื่อเป็นผู้รับ และเมื่อเป็นตุ๊กตา
- 6 สรุปข้อคิดจากกิจกรรม "การที่เราสามารถปล่อยตัวล้มลงได้เต็มที่ เพราะเราไว้วางใจผู้อื่นนั่นเอง"

ใบงาน 8 1

ความไว้วางใจ

คำแนะนำ ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- 1 การเสพยาของนักเรียนมีผลต่อความไว้วางใจของนักเรียนกับคนที่รักหรือไม่ อย่างไร
- 2 มีบางคนแสดงความไม่ไว้วางใจนักเรียน จนทำให้อยากกลับไปใช้ชีวิตจริงๆ ข้อความนี้จริงหรือไม่ อย่างไร
- 3 ถ้ามีคนสงสัยว่า นักเรียนยังใช้ยาอยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร
- 4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อผู้อื่นไม่ไว้วางใจในตัวเรา
- 5 นักเรียนจะทำอย่างไรเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความไว้วางใจในตัวเรา

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
6 ครูสุรพาวาสที่ครอบครัวช่วยกันหาทางแก้ไขถือเป็นสัญญาณใจที่จะช่วยกันติดตามดำเนินการให้เป็นจริงต่อไป โดยครูควรบอกบทบาทของครูที่จะเข้าไปช่วยแต่ละครอบครัวตามการแก้ไขปัญหาคือควรทำได้ด้วย 7 ให้ผู้ปกครองสังเกตการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนและมารายงานในการนัดหมายครั้งต่อไป	ใบความรู้สำหรับครู 9 1

ใบงาน 9 1

คำแนะนำ

ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้จนได้ข้อสรุป แล้วเตรียมตัวแทน 1 ท่านนำเสนอผลงานของกลุ่ม

ประเด็นอภิปราย

ให้สมาชิกสำรวจและรวบรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จากการใช้สารเสพติดของนักเรียน และนำมาวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นที่ละพฤติกรรม โดยใช้ตารางที่กำหนดให้

ตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพลทำให้กลับมาใช้ยาอีก	ผลที่เกิดขึ้น
พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเสพติด (ยาบ้า)	ของตนเอง ครอบครัว สังคม

ใบงาน 9 2

คำแนะนำ

ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้ จนได้ข้อสรุปแล้วเตรียมตัวแทน 1 ท่าน นำเสนอผลงานของกลุ่ม

ประเด็นอภิปราย

ให้แต่ละครอบครัวช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาควรแก้ไขปัญหาดิ ก่อน-หลังตามลำดับ และกำหนดบทบาทในแต่ละปัญหาพ่อแม่ควรมีบทบาทอย่างไร และบุตรหลานควรมีบทบาทอย่างไร
แก้ไขตามลำดับความสำคัญ เร่งด่วนตามความเห็นของครอบครัว

ตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพล ทำให้กลับมาใช้ยาอีก	ต้องการแก้ไขเป็น	บทบาทบุตรหลาน (นักเรียน)	บทบาทผู้ปกครอง

ใบความรู้สำหรับครู 9 1
“แนวคิดที่ได้” บทบาทครอบครัว

ประเด็นอภิปราย	แนวคิด
1 ให้สมาชิกสำรวจและรวบรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจากการใช้สารเสพติดของนักเรียน และนำมาวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นที่ละพฤติกรรม 2 ให้แต่ละครอบครัวช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาควรแก้ไขปัญหасวนใดก่อน-หลัง ตามลำดับและกำหนดบทบาทในแต่ละปัญหา เพื่อแม่ควรมีบทบาทอย่างไร และบุตรหลานควรมีบทบาทอย่างไร	- พฤติกรรมจากการใช้สารเสพติดที่สำรวจได้ อาจเป็นการขโมย พุดโกหก สอบตก หนีเที่ยว ฯลฯ วิเคราะห์ผลกระทบต่อนตนเอง ครอบครัว สังคม โดยให้เน้นเป็นรูปธรรมชัดเจน - แต่ละครอบครัวต้องเขียน พฤติกรรมของบทบาทที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถปฏิเสธได้ ถ้ามีการเขียนที่คลุมเครือครูต้องช่วยอธิบายและให้ตกลงกันใหม่ ให้ชัดเจนขึ้น สุดท้ายครูต้องช่วยสรุปประเด็นการแก้ไขที่สำคัญๆ ของแต่ละครอบครัว และเน้นว่าครูจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละครอบครัวอย่างไรด้วย

บทบาทครอบครัวกับการเลิกยา

บทบาทของสมาชิกครอบครัว

- 1 เข้าใจกลไกการเสพติด ยอมรับข้อจำกัด
- 2 หยุดพฤติกรรมส่งเสริมการใช้สารเสพติด
- 3 ให้ความช่วยเหลือที่ผู้เสพติดต้องการ
- 4 ให้กำลังใจ
- 5 อุดหนุนกระบวนการเลิกเสพยาเสพติด

การปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดยา

- 1 เรียนรู้และยอมรับข้อจำกัดของการใช้ชีวิตร่วมกัน
- 2 เรียนรู้สัญญาณเตือนการกลับไปเสพยาซ้ำ
- 3 เรียนรู้เกี่ยวกับตัวกระตุ้นและวิธีการจัดการ
- 4 เรียนรู้สถานะทางอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
- 5 ฝึกการสร้างสัมพันธภาพและทักษะการสื่อสารอย่างมีเหตุผล
- 6 มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

การปฏิบัติตัวสำหรับสมาชิกครอบครัวในช่วงการเลิกยา

ช่วงแรกเริ่มต้น (ระยะขาดยา ระยะอันheimun)	- ทำสัญญาในการรักษา - ยอมรับว่าการติดยาเป็นภาวะทางการแพทย์ - สนับสนุนการหยุดยา และสุรา - เรียนรู้เกี่ยวกับตัวกระตุ้นและวิธีการจัดการไม่ให้ผู้รับการบำบัดหวนกลับไปเสพยา
ช่วงกลาง (ระยะหยุดยา ที่ยึดเยื้อ)	- ตัดสินใจว่าคืบคืบกับผู้ติดยาหรือไม่ - เรียนรู้การช่วยเหลือแทนการเข้าข้างผู้ติดยา - หาทางทำให้ชีวิตของตนเองมีคุณค่า
ระยะอุปสรรค	- ฝึกทักษะการสื่อสารที่มีเหตุผล
ช่วงปลาย (ระยะปรับตัว)	- เรียนรู้ที่จะยอมรับข้อจำกัดของการปรับตัวอยู่กับผู้ติดยา - พัฒนาดนเอง สุขภาพ การดำเนินชีวิตที่พอดี - สำรองตนเอง เมื่อผู้ป่วยกลับไปเสพยา - อุดหนุนกับกระบวนการเลิกยา

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 10
ลด ละ เลิก พฤติกรรมล่อแหลม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนรู้และสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมล่อแหลมของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่าพฤติกรรมล่อแหลมของตนเอง สามารถนำไปสู่การกลับไปสู่อการใช้ยาซ้ำได้

สาระสำคัญ

เมื่อนักเรียนวิเคราะห์พฤติกรรมล่อแหลมของตนเองที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และตระหนักว่าพฤติกรรมล่อแหลมนั้นสามารถนำไปสู่การกลับไปสู่อการใช้ยาซ้ำอีก จะเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยให้นักเรียนลด ละ เลิกพฤติกรรมล่อแหลมได้

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1. ให้นักเรียนทำแบบสำรวจพฤติกรรมตามใบงาน 10 1 แล้วร่วมกันอภิปราย	ใบงาน 10 1
3. โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่าพฤติกรรมใดที่นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีอยู่	
4. ครูแจกกระดาษรูปหน้าตารางรถไฟและให้นักเรียนเขียนวิธีการลด ละ เลิกพฤติกรรมมาติดบนรูปขบวนรถไฟ	- กระดาษรูป ขบวนรถไฟ
4. ครูช่วยสรุปว่า ถ้านักเรียนลด ละ เลิกพฤติกรรมตามวิธีการที่ช่วยกันคิดนี้แล้ว นักเรียนก็จะ ลด ละ เลิกพฤติกรรมเสพติดด้วยเช่นกัน	- กระดาษรูป หน้าตารางรถไฟ
5. ให้นักเรียนเลือกวิธีการลด ละ เลิกพฤติกรรมล่อแหลมในครั้งนี้ไปใช้ และมารายงานในครั้งต่อไป	ใบความรู้สำหรับ ครู 10 1

ใบงาน 10 1

คำชี้แจง

ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตารางพฤติกรรมที่เคยทำขณะใช้ยาเสพติด และยังทำอยู่ปัจจุบัน

พฤติกรรม	เคยทำขณะใช้ยาเสพติด	ยังทำอยู่ในปัจจุบัน
พูดเท็จ ขโมย ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ขาดความสนใจในสุขภาพและการดูแลตนเอง ขาดความสนใจในการรับประทานอาหาร หุนหันพลันแล่น ทำอะไรซ้ำๆ เช่น กินมากไป ทำงานมาก เกินไป หรือหมกมุ่นเรื่องเพศ แยกตัว (ใช้เวลาอยู่คนเดียวมากเกินไป) ขาดหรือเข้าร่วมกลุ่มชั่วกวาวปกติ ใช้ยาเสพติดอื่นๆ อื่นๆ ระบุ		

ใบความรู้สำหรับครู 10 1

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ได้
1 ให้นักเรียนรวบรวมพฤติกรรมจากใบงาน 10 1 ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม แล้วนำมาอภิปรายร่วมกันว่าพฤติกรรมเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงกับพฤติกรรมใช้สารเสพติดอย่างไร 2 ให้นักเรียนรวบรวมพฤติกรรมแล้วช่วยกันหาวิธี/แนวทาง ลด ละ เลิก พฤติกรรม ล่อแหลมที่ยังคงอยู่ โดยจัดลำดับความสำคัญก่อน หลัง และคิดวิธีการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนปฏิบัติได้ 3 ถ้า ลด ละ เลิก พฤติกรรมล่อแหลมแล้วจะเกิดผลอย่างไรกับชีวิตนักเรียน	- พฤติกรรมต่างๆ จากใบงาน 10 1 เป็นพฤติกรรมที่ล่อแหลมที่มีความสัมพันธ์กับการเสพยาบ้า บางครั้งอาจมีเพียง 1 พฤติกรรม หรือมีมากกว่า 1 พฤติกรรม ซึ่งเมื่อมีพฤติกรรมที่ล่อแหลมเกิดขึ้นนักเรียนจะได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมล่อแหลมนี้เพื่อให้ออกห่างจากสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการกลับไปเสพยาซ้ำ - นักเรียนจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ของพฤติกรรมล่อแหลมที่ต้องการ ลด ละ เลิก พฤติกรรมดังกล่าว และเขียนวิธีการที่จะลด ละ เลิก พฤติกรรมล่อแหลมที่เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้ ถ้ามีการเขียนที่คลุมเครือยากต่อการปฏิบัติ ครูต้องอธิบายและแนะนำเพื่อให้ชัดเจนและปฏิบัติได้ - จะสามารถหลีกเลี่ยงการกลับไปเสพยาได้

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 11

การใช้เวลาว่าง

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เวลาในชีวิต
- 2 เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจ การใช้เวลาว่างของตนเอง และเพื่อน ๆ

สาระสำคัญ

เวลาว่าง คือ เวลาที่นอกเหนือจากภาระกิจประจำวันและการเรียน เป็นเวลาส่วนตัวที่แต่ละคนสามารถเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนสนใจ บางคนใช้เวลาให้หมดไปอย่างมีคุณค่ามีประโยชน์ แต่บางคนก็ปล่อยให้เวลาผ่านไปอย่างไรคุณค่า และนำไปสู่การใช้ยาได้

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 นักเรียนรายงานวิธีการลด ละ เลิก พฤติกรรมล่อแหลมที่ได้ไปปฏิบัติ	ไขความรู้สำหรับครูที่ 11 1 ไขงาน 11 1 ไขความรู้ 11 1 แผนภาพการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อการเลิกยา ไขงาน 11 2 แบบสำรวจการใช้เวลาว่างของนักเรียน
2 ครูนำเข้าสู่กิจกรรม โดยใช้เวลาในชีวิต โดยครูบอกรายการต่าง ๆ ให้นักเรียนเลือกโดยใช้ไขความรู้สำหรับครู 11 1 นักเรียนทำกิจกรรมนี้ลงในไขงานที่ 11 1	
3 ครูชวนให้นักเรียนได้สำรวจการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อการเลิกยา โดยใช้แผนภาพ "เส้นทางสู่การเลิกยา การดำเนินชีวิตที่ดี"	
4 อภิปรายซักถามถึงกิจกรรมที่ทำให้เลิกยาได้และการใช้เวลาว่างในสัดส่วนที่พอเหมาะ	
5 นักเรียนสำรวจการใช้เวลาว่างของตนเอง โดยทำแบบสำรวจการใช้เวลาว่างของนักเรียน	
6 อภิปราย ซักถาม ถึงการใช้เวลาว่างของนักเรียนแต่ละคน	

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
7 อภิปราย สรุปถึงความสำคัญของการใช้เวลาว่างตามความสนใจ ของนักเรียน ซึ่งนอกจากจะมีประโยชน์ต่อนักเรียน และครอบครัว แล้วยังมีผลดีต่อการทำให้นักเรียนไม่มีเวลาพอที่จะนำไปสนใจการใช้ ยาอีกด้วย โดยครูใช้ใบความรู้ที่ 11 3 ทำให้นักเรียนได้รู้ถึงความ หลากหลายของกิจกรรมนันทนาการต่างๆ 8 ครูมอบหมายให้นักเรียนกลับไปเลือกกิจกรรมทำเมื่อมีเวลาว่างมา 2 อย่าง แล้วมารายงานครั้งหน้า	ใบความรู้ 11 3

ใบความรู้สำหรับครู 11.1 การใช้เวลาในชีวิต

คำแนะนำ

1 ครูอ่านรายการที่ละรายการ ถามว่านักเรียนคนใดต้องการรายการต่อไปนี้บ้าง
ให้ยกมือแล้วเขียนลงในใบงานที่ 11.1 ทุกครั้งที่เลือกให้ตัดวงกลมออกตามจำนวนที่กำหนด

รายการที่ 1	ซื้อเกมคอมพิวเตอร์ใหม่ล่าสุด	ตัดวงกลม 2 วง
รายการที่ 2	ได้ของขวัญวันเกิดจากเพื่อนรัก	ตัดวงกลม 2 วง
รายการที่ 3	สอบผ่านทุกวิชา และได้คะแนนดีกว่าเดิม	ตัดวงกลม 3 วง
รายการที่ 4	มีครอบครัวที่มีความสุข	ตัดวงกลม 3 วง
รายการที่ 5	มีประสบการณ์ใหม่ที่ท้าทายแต่เสี่ยงภัย	ตัดวงกลม 1 วง
รายการที่ 6	มีโอกาสดักตัวใหม่ในสิ่งที่เคยทำผิด	ตัดวงกลม 2 วง
รายการที่ 7	ทำให้คนที่เรารักมีความสุขดีและมีความสุข	ตัดวงกลม 3 วง

2 นักเรียนสรุปสิ่งที่ต้องการในชีวิต

- 3 อภิปราย ชักถามว่า
- ใครได้สิ่งที่ต้องการครบถ้วนบ้าง
 - ใครยังเหลือวงกลมที่ไม่ได้ใช้บ้าง
 - นักเรียนที่ได้สิ่งที่ต้องการไม่ครบ นักเรียนยังขาดรายการใดทำไมจึงไม่ได้

4 สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

เวลา (แทนด้วย 0) เป็นสิ่งมีค่า ที่ทุกคนมีเท่าๆ กัน คือ วันละ 24 ชั่วโมง แต่เราแต่ละคนใช้เวลาเพื่อแลกกับสิ่งที่ต้องการในชีวิตแตกต่างกัน บางคนใช้ไปกับสิ่งที่ไร้ค่าทำให้เราพลาดที่จะได้รับสิ่งอื่นๆ ที่มีคุณค่าแก่ชีวิตของเราไป

ใบงาน 11.1
การใช้เวลาในชีวิต

คำแนะนำ

ให้นักเรียนแต่ละคน เลือกรายการที่ครอบคลุมตามความต้องการของนักเรียน แล้วบันทึก
รายการที่เลือกลงในใบงานข้างล่าง และตัด ○ ตามจำนวน ○ ที่ใช้ในแต่ละรายการทั้งหมดมี 10
วงกลม

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

สิ่งที่ฉันต้องการในชีวิต

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

สรุปว่า ฉันได้สิ่งที่ต้องการในชีวิต ○ ครบ ○ ไม่ครบ
สิ่งที่ฉันต้องการแต่ไม่ได้คือ

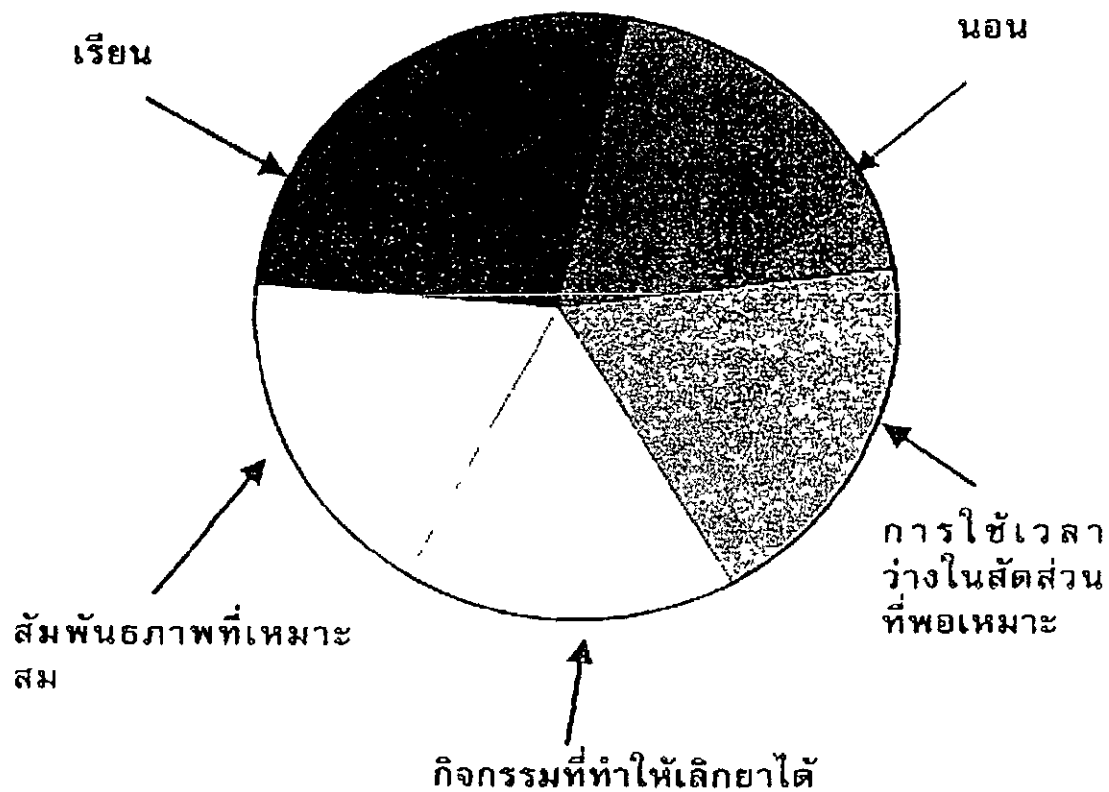
เพราะ

ใบความรู้ 11 1

แผนภาพ

(แผนภาพสอนเรื่อง การดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อการเลิกยา)

เส้นทางสู่การเลิกยา “การดำเนินชีวิตที่พอดี”

ใบงาน 11 2
แบบสำรวจการใช้เวลาว่างของฉัน

ชื่อ

ชั้น

ขอให้นักเรียนสำรวจการใช้เวลาว่างของตนเอง และเลือกกิจกรรมที่ทำจากมากไปน้อย

1 ในวันธรรมดา หลังเลิกเรียน ฉันใช้เวลาว่างทำกิจกรรมต่อไปนี้

☐ ประเภทพักผ่อน/บันเทิง

เล่นเกมคอมพิวเตอร์

ฟังเพลง/ร้องเพลง

ดูทีวี/วิดีโอ

เล่นดนตรี

เล่นอินเทอร์เน็ต

โทรศัพท์คุยกับเพื่อน

เดินเล่น/ขี่จักรยานเล่น

งานฝีมือ/วาดภาพ

อ่านหนังสือการ์ตูน

อื่นๆ

☐ ประเภทเสริมความรู้

อ่านหนังสือพิมพ์

ทำการบ้าน

ทบทวนบทเรียน

เรียนพิเศษ

ดูข่าว/สารคดี

อื่นๆ

☐ ประเภทเสริมสุขภาพ/พลานามัย

เล่นกีฬา

ออกกำลังกาย

☐ ประเภทหารายได้

ทำงานพิเศษ

ช่วยงานครอบครัว

ใบความรู้ 11 3

กิจกรรมนันทนาการ

อ่านกิจกรรมข้างล่างนี้แล้ววงกลมสิ่งที่คุณอยากทดลองจะทำให้อนาคต

- การแสดง/เลนละคร	- การถ่ายภาพ	- ชกมวย	- แบดมินตัน
- วิทยุสมัครเล่น	- จัดดอกไม้	- ไปดูภาพยนตร์	- ตกแต่งบ้าน
- ทำงานในห้องมืด	- ทำงานเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก	- วาดรูป	- เรียนเต้นรำ
- ยิงธนู	- โทรศัพท์หาเพื่อน	- ทำงานอาสาสมัคร	- งานไม้
- ออกแบบเสื้อผ้า	- เล่นฟุตบอล	- พักแรม	- สอนกีฬาให้เด็กๆ
- วิงจ็อกกิ้ง	- เล่นเครื่องร่อน	- ไปเที่ยวสวนสาธารณะ	- เล่นตอบคำ
- การสักราย	- งานโลหะ	- เล่นไฟ	- ลาสัตว์
- ประมูลของ	- เล่นเทนนิส	- เดินเล่น	- มวยปล้ำ
- รับประทานอาหารนอกบ้าน	- เล่นบาสเกตบอล	- เล่นเรือ	- แกะสลัก
- ยูโด/คาราเต้	- เล่นหมากรุก	- ไปเที่ยว	- เขียนกลอน
- เล่นแฮนด์บอล	- ออกแบบเสื้อ	- เล่นดนตรี	- สะสมเหรียญ
- ดูกอนเสิร์ต	- ท่องเที่ยว	- ดูกีฬา	- สะสมของโบราณ
- ขับรถ	- ซักจักรยาน	- วาดน้ำ	- แข่งม้า
- เล่นวาว	- เรือยนต์	- เล่นกอล์ฟ	- ตัดเย็บ
- งานซ่อมต่างๆ	- เล่นบิลเลียด	- รวมกิจกรรม	- เขียนจดหมาย
- ประชุมแลกเปลี่ยน	- เข้าสมาคม/ชมรมต่างๆ	- ทำเครื่องปั้นดินเผา	- ทำกับข้าว
- อิเลคทรอนิกส์	- แข่งมอเตอร์ไซด์	- กิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ	- ซอมรองเท้า
- ถักนิตติ้ง	- เย็บมเพื่อน	- อ่านหนังสือพิมพ์	
- เล่นกระดานโต้คลื่น	- ดูนก	- เล่นสกี	
- แข่งรถ (ในสนามแข่ง)	- ทำสวน	- เพาะกาย	
- ฟันดาบ	- ปีนเขา	- รวมกิจกรรมทางศาสนา	
- เต้นรำ	- เล่นโบว์ลิง	- ทอผ้า	
	- เจียรระโนเพชรพลอย		

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 12

พัฒนาดนเองด้านการเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบเรื่องการเรียน
- 2 ให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนของตนเองได้
- 3 ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

สาระสำคัญ

การรับผิดชอบตนเองในกิจกรรมการเรียน จะช่วยให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาดนเองได้ดีขึ้น นำไปสู่ความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง เป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้นักเรียนหันกลับไปใช้ยาเสพติด

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ครูให้นักเรียนรายงานรายการเลือกกิจกรรม	ใบงาน 12 1
2 ให้นักเรียนประเมินตนเองโดยใช้ใบงาน 12 1	
3 ให้นักเรียนรายงาน ครูสรุปข้อคิดที่นักเรียนพอใจ/ไม่พอใจ สิ่งทีพอใจ คืออยู่แล้ว แต่จุดที่ไม่พอใจจะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ชีวิตดีขึ้นในฐานะที่ นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ เรื่องการเรียนเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะต้อง พัฒนาเพื่อนำไปสู่การเรียนในขั้นต่อไป เพื่อการมีอาชีพ มีครอบครัวที่ดี ในอนาคต	
4 ให้นักเรียนทำใบงาน 12 2 ข้อ 1	ใบงาน 12 2 ข้อ 1 สมุดพกประจำตัว นักเรียน
5 ให้นักเรียนรายงานและรวมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	ใบงาน 12 2 ข้อ 2 (แบบการวางแผน)
6 ให้นักเรียนแต่ละคนวางแผนการปฏิบัติงานของตนเอง โดยให้เลือก 1 ปัญหาที่สำคัญ หรือทำได้และมีโอกาสทำได้สำเร็จ	
7 ครูช่วยสรุปและเพิ่มเติมว่าการรับผิดชอบเรื่องการพัฒนาการเรียนของ นักเรียนเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญ และเป็นหน้าที่ของนักเรียน	
* เสนอแนะแนวทางการพัฒนาดตนเองพร้อมให้แรงเสริม	

ใบงาน 12 1

1 ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนเอง โดยประเมินจากความรู้สึกปัจจุบัน

ที่	รายการ	การประเมิน	
		พอใจ	ไม่พอใจ
1	เพื่อน		
2	ครู		
3	บิดามารดา		
4	มารดา		
5	การเรียน		
6	การใช้เวลาว่าง		
7	สุขภาพร่างกาย		
8	สุขภาพจิต		
9	การเงิน		

2 ให้นักเรียนคิดวิธีการปรับปรุงตัวเองในข้อที่ไม่พอใจ

ใบงาน 12 2

- 1
- ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนในขณะนี้
- ติด ร มส

ติด 0

ไม่ส่งงานเพราะทำงานไม่ทัน

ขาดอุปกรณ์

เรียนไม่ทัน/ไม่เข้าใจบทเรียน
- แบ่งเวลาไม่ถูก

ไม่ชอบครู

ขาดแคลนทุนทรัพย์

ถูกเพื่อนล้อเลียน

อื่นๆ ระบุ

- 2
- แบบการวางแผน
- 1

แก้ปัญหาเรื่อง
- 2

ลักษณะปัญหา
- 3

ผลเสียที่เกิดขึ้น (หากไม่แก้ไข)
- 4

สาเหตุของปัญหา
- 5

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น
- 6

วิธีแก้ปัญหา

ทางเลือก	การประเมินทางเลือก (ใส่เครื่องหมาย ✓)			
	ผลดี	ผลเสีย	ปฏิบัติได้	ปฏิบัติไม่ได้
1				
2				
3				
4				
5				
6				

สรุป การแก้ไขปัญหาคือ

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 13

ทักษะการตัดสินใจ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้รับการอบรมมีทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

สาระสำคัญ

ในชีวิตประจำวันของทุกคนมักต้องเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องตัดสินใจและแก้ปัญหา อยู่เสมอปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ยังไม่มีทางออก การตัดสินใจใช้เมื่อมีทางเลือกที่ต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง การแก้ปัญหา มี 6 ขั้นตอนดังนี้ 1 กำหนดปัญหา 2 กำหนดทางเลือก 3 วิเคราะห์ทางเลือก วิธีแก้ปัญหาและหาวิธีแก้ข้อเสียที่อาจเกิดจากทางเลือกนี้ 5 แก้ปัญหา 6 ประเมินผล การแก้ปัญหา หากผลยังไม่เป็นที่พอใจให้ทบทวนสภาพปัญหา และดำเนินการตามขั้นตอนการแก้ปัญหาใหม่ ทั้ง 6 ขั้นตอน

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ทำแบบประเมินรายบุคคลเพื่อประเมินการตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง	ใบงาน 13 1
2 สุ่มถามความคิดเห็นต่อผลการประเมินตนเอง 2-3 คนโดยไม่ต้องสรุป	
3 บรรยาย "ขั้นตอนการแก้ปัญหา"	ใบความรู้ 13 1
4 แบ่งกลุ่มอภิปรายประเด็นและฝึกปฏิบัติการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนด โดยวิเคราะห์หลังตารางขั้นตอนการแก้ปัญหา	ใบงาน 13 2
5 สุ่มรายงานผลการอภิปรายประเด็น	
6 อภิปรายสรุป	

ใบงาน 13 1

แบบประเมินตนเองเรื่อง การตัดสินใจและแก้ปัญหา

คำแนะนำ

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่คิดว่าตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่จริง 1	จริง บางครั้ง 2	ค่อนข้าง จริง 3	จริง มาก 4
1 ฉันเชื่อว่าทุกปัญหามีทางออกเสมอ				
2 ฉันรู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริงและแก้ไขปัญห ได้ตรงจุดเสมอ				
3 บางครั้งสาเหตุของปัญหาเป็นเรื่องที่แก้ไขไม่ได้ แต่ฉันแก้ไขผลกระทบของปัญหานั้นๆ ได้				
4 การเปลี่ยนมุมมองในการวิเคราะห์ปัญหาช่วยฉัน แก้ปัญหาที่เคยแก้ไม่ได้มาก่อน				
5 ฉันใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจและแก้ ปัญหาเสมอ				
6 ความเครียด ความวิตกกังวลไม่เคยมีผลต่อการ ตัดสินใจและแก้ปัญหาของฉัน				
7 ฉันคำนึงถึงข้อเสียที่อาจเกิดจากการตัดสินใจ และแก้ปัญหาของฉันทุกครั้ง				
8 เพื่อนๆ ในกลุ่มมักโยนหน้าที่ตัดสินใจในเรื่อง ต่างๆ มาให้ฉัน				
9 เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ฉันมักทำได้อย่างราบรื่นเสมอ				
10 ฉันไม่เคยตัดสินใจพลาดเลย แม้แต่ในเรื่อง เล็กน้อย				

รวมคะแนนที่ได้โดยดูจากตัวเลขที่อยู่บนสุดของแต่ละช่วง

การแปลผล

คะแนนมากกว่า 20 ขึ้นไป

อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

คะแนน 20 และน้อยกว่า

อยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง

ใบความรู้ 13 1

ปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ยังหาทางออกไม่ได้ การแก้ปัญหา มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1 กำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่คืออะไรคือปัญหาที่แท้จริงและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มี 2 ขั้นตอนย่อย

1 1 วิเคราะห์ปัญหาและองค์ประกอบของปัญหา ในด้านต่อไปนี้

1 1 1 สาเหตุ ทั้งที่แก้ได้และแก้ไม่ได้

1 1 2 ที่มา รูปแบบและลำดับการเกิดของปัญหา

1 1 3 ผลกระทบและความรุนแรง โดยเฉพาะผลกระทบต่อตนเองในด้านต่างๆ

เช่น อารมณ์ ความรู้สึก สติปัญญา ความคิด พฤติกรรม การดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียน การงานและความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง

1 1 4 ความแรงดวนของปัญหาที่ต้องการแก้ไข เช่น บางครั้งพบว่าสาเหตุของปัญหาเป็นเรื่องที่ยังแก้ไขไม่ได้ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกลับมีความสำคัญเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขก่อน

1 2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยคำนึงถึงความรุนแรง ความเร่งด่วน และความ เป็นไปได้ในการแก้ปัญหานั้น จัดลงตารางดังนี้

สำคัญมาก/เร่งด่วนมาก 1	สำคัญน้อย/เร่งด่วนน้อย 4
สำคัญน้อย/เร่งด่วนมาก 2	สำคัญมาก/เร่งด่วนน้อย 3

นำปัญหาที่สำคัญมากและเร่งด่วนมากมาแก้ไขก่อน จากนั้นค่อยแก้ปัญหาเรื่องลำดับ ความเร่งด่วนและความสำคัญต่อไป

(1 → 2 → 3 → 4)

- 2 กำหนดทางเลือก เป็นขั้นตอนที่หาทางเลือกทั้งหมดที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
- 3 วิเคราะห์ทางเลือก ทำการวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสียของแต่ละทางเลือก จากข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ หรือหาเพิ่มเติม
- 4 ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา จากทางเลือกต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์ ข้อดี-ข้อเสีย ไว้แล้ว รวมทั้งหา ทางแก้ไขข้อเสียที่อาจเกิดจากทางเลือกที่เลือกไว้
- 5 แก้ปัญหา วางแผน จัดเวลา ดำเนินการแก้ปัญหาตามทางเลือกที่เลือกไว้และแก้ไขข้อเสียที่ เกิดขึ้น
- 6 ประเมินผลการแก้ปัญหา หากทราบว่าปัญหายังคงอยู่ หรือแก้ไขได้เพียงบางส่วนให้ทบทวน สภาพปัญหา และดำเนินการตามขั้นตอนการแก้ปัญหาใหม่ทั้ง 6 ขั้นตอน

ข้อพิจารณา

1 ความเครียดและความวิตกกังวล มักมีผลกระทบอย่างมากต่อการใช้ความคิดและเหตุผลในการแก้ปัญหา จึงควรหาทางผ่อนคลายก่อน

2 การวิเคราะห์สาเหตุและองค์ประกอบของปัญหาจะช่วยให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด

3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาจะช่วยให้ปัญหาที่ซับซ้อนค่อยๆ ผ่อนคลายได้เป็นลำดับไม่ทำให้รู้สึกว่ายิ่งแก้ปัญหา ยิ่งเพิ่ม และความสำคัญของปัญหาในมุมมองของแต่ละคนก็ต่างกัน จึงควรยึดผู้ที่มีปัญหาเป็นศูนย์กลาง

4 ความแรงดันมักเป็นตัวกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา บ่อยครั้งที่ทำให้ละเลยการแก้ปัญหาที่สำคัญแต่ไม่แรงดันไป ทำให้ปัญหายังคงอยู่

5 การแก้ปัญหาด้วยวิธีซ้ำๆ โดยไม่เคยมองหาทางออกอื่นๆ อาจทำให้ปัญหายังคงอยู่หรือเพิ่มปัญหา ควรประเมินสภาพปัญหาและย้อนกลับไปดำเนินการตามขั้นตอนการแก้ปัญหาใหม่ จะช่วยให้มองหาทางออกอื่นๆ ได้ การแก้ปัญหามีความยืดหยุ่นมากขึ้น

ใบงาน 13 2

รวมกลุ่ม 3-4 คนร่วมกันปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายและส่งตัวแทนรายงานในกลุ่มใหญ่

ดังนี้

- 1 อภิปรายจนได้ข้อสรุปในประเด็น
"จุดอ่อนที่มักพบบ่อยๆ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา มีอะไรบ้าง ทานคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร"
- 2 ฝึกปฏิบัติการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ 1 สถานการณ์ รายงานผลการแก้ปัญหาในตาราง

(เวลา 30 นาที)

1 ขั้นตอนกำหนดปัญหา

- 1 วิเคราะห์ปัญหา

ปัญหา	แก้ไขได้	แก้ไขไม่ได้
1		
2		
3		
4		
5		

2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยเขียนเฉพาะตัวเลขหน้าข้อลงในตาราง

สำคัญมาก/แรงดันมาก	สำคัญน้อย/แรงดันน้อย
สำคัญน้อย/แรงดันมาก	สำคัญมาก/แรงดันน้อย

3 ขั้นตอนกำหนดทางเลือก (ทำเฉพาะปัญหาที่สำคัญมากและแรงดันมาก)

- 1 ปัญหา
ทางเลือก 1 1
1 2
1 3

- 2 ปัญหา
 - ทางเลือก 2 1
 - 2 2
 - 2 3

4 ชั้นวิเคราะห์ทางเลือก

ทางเลือกที่	ข้อดี	ข้อเสีย
1 1		
1 2		
1 3		
1 4		
1 5		
2 1		
2 2		
2 3		
2 4		
2 5		

5 ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา

- 1 ปัญหา
 - วิธีแก้ปัญหา
 - ทางแก้ข้อเสีย
- 2 ปัญหา
 - วิธีแก้ปัญหา
 - ทางแก้ข้อเสีย

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 14

ทักษะการปฏิเสธ

จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์ที่อาจถูกชักชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ

สาระสำคัญ

กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมวัยรุ่นอย่างมาก การที่นักเรียนสามารถปฏิเสธการชวนของเพื่อนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกลับไปใช้ยาซ้ำอย่างได้ผลโดยไม่เสียสัมพันธภาพ

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 นำเข้าสู่กิจกรรมโดยเชื่อมโยงจากกิจกรรมเรื่องการตัดสินใจว่าการตัดสินใจบางเรื่องก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิต จึงต้องรู้จักการปฏิเสธในสถานการณ์นั้นๆ “นักเรียนเคยปฏิเสธในสถานการณ์ใดบ้าง” - ครูสุ่มถาม 3-4 คน	- วีดิทัศน์ ชุดรู้สึกเรื่องลับกับยาเสพติด
2 ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์	
3 ให้สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปฏิเสธในวีดิทัศน์ที่ดู และเสนอแนะประโยคคำพูดที่ทำให้การปฏิเสธได้ผลและไม่เสียสัมพันธภาพ	
4 ครูบรรยาย หลักการปฏิเสธ”	ใบความรู้ 14 1 เรื่อง “หลักการปฏิเสธ”
5 ให้นักเรียน 3 คนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์จำลองเรื่อง ‘เรายังเป็นเพื่อนกันนะ’	ใบงานที่ 14 1
6 นักเรียนแบ่งกลุ่ม 3-4 คน วิเคราะห์บทบาทสมมติในสถานการณ์จำลอง	ใบงานที่ 14 2
7 นักเรียนแบ่งกลุ่ม 3 คน ผลัดกันฝึกทักษะปฏิเสธตามสถานการณ์ที่กำหนดในใบงาน 2	

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
8 ประเมินการฝึก โดยใช้กลุ่มช่วยกันประเมิน 9 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปหลักการปฏิบัติ	ใบความรู้ 14 1

ใบความรู้ 14.1

หลักการปฏิเสธ

การปฏิเสธเป็นสิทธิส่วนบุคคล เมื่อบุคคลเกิดความตระหนักรู้ว่าถูกชวนให้กระทำในสิ่งที่ไม่ควรจะทำก็จะเกิดผลเสียหรือผลกระทบในด้านลบติดตามมา

1 ปฏิเสธอย่างจริงจังทั้งทางคำพูดและน้ำเสียง เพื่อแสดงความตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะขอปฏิเสธ

2 ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผล เพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่น การอ้างความรู้สึกจะทำให้โต้แย้งได้มากขึ้น

3 การขอความเห็นชอบ และแสดงการขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับ เป็นการรักษาน้ำใจของ ผู้ชวน

4 เมื่อถูกเข้าซื้อหรือสับประมาท ไม่ควรหวั่นไหวไปกับคำพูดเหล่านั้น เพราะจะทำให้ขาดสมาธิในการหาทางออก ควรยืนยันการปฏิเสธและหาทางออกโดยเลือกวิธีต่อไปนี้

4.1 ปฏิเสธซ้ำโดยไม่ต้องใช้ข้ออ้าง พร้อมทั้งบอกสาเหตุที่ปฏิเสธไป

4.2 การตอรอง โดยการหากิจกรรมอื่นที่ดีกว่ามาทดแทน

4.3 การพักผ่อน โดยการขอยืดระยะเวลาออกไปเพื่อให้ผู้ชวนเปลี่ยนความตั้งใจ

ใบงาน 14 1

สถานการณ์จำลองเรื่อง “เรายังเป็นเพื่อนกันนะ”

สถานการณ์

ตั้ม ชัย วิทย์ กันต์ เป็นเพื่อนสนิทกัน บ้านอยู่ใกล้ๆ กัน ไปโรงเรียนด้วยกันเสมอ ต่อมา ทั้ง 4 คนนี้ไปลองใช้ยาบ้า ตั้มไม่สบายใจจึงลองเลิกใช้ยา ซึ่งสามารถหยุดใช้ได้ 2 สัปดาห์แล้ว หลังเลิกเรียนวันหนึ่งพบเพื่อนกลุ่มเดิมชวนให้กลับไปใช้ยาใหม่

วิทย์ เฮ้ย ตั้มไป

ตั้ม ไปไหน

ชัย ที่เดิมไง

ตั้ม ที่ไหนล่ะ

ชัย บ้านเจ้ากันต์ไงล่ะ ไปนะคนละขา

ตั้ม ไมเออะ เราจะรีบกลับบ้าน

วิทย์ อะไรวะ ทุกที่ไม่เห็นจะต้องรีบกลับบ้าน ทำไม! เดี่ยวนี้ดีตัวออกห่างเรอะ

ตั้ม ไม่ใช่ออย่างนั้นเพื่อน แต่เราไม่ชอบใช้ยาพวกนั้น

ชัย เฮ้ย กลัวอะไร มันทำให้พวกเราระบรีกระเปร่าดีนะ สนุกดีออก

ตั้ม ไม่เอาดีกว่า ชอบใจพวกนายมากนะ แต่เราไม่ชอบรู้สึกที่ไม่ดีกับสุขภาพพวกนายคงเข้าใจเรานะ ถ้านายชวนเราไปเล่นบอลลูกกติกกลงทันทีเลย

วิทย์ เออ ไม่ไปก็อย่าไปวะ เราอยากให้นายมีความสุขด้วยนะ แล้วยามาเสียดายที่หลังละ

ตั้ม ชอบใจพวกนายมากที่เข้าใจเรา ไม่โกรธเรานะ ถึงเราจะชอบไม่เหมือนพวกนายเราก็ยังเป็นเพื่อนกันอยู่ใช่ไหม

วิทย์ เออ เข้าใจ ไม่โกรธหรอก

ใบงาน 14 2
ทักษะการปฏิเสธ

คำแนะนำ

นักเรียนรวมกลุ่ม 3 คน เพื่อฝึกทักษะการปฏิเสธตามหลักการปฏิเสธที่ดี กลุ่มละ 1 สถานการณ์ จากสถานการณ์ต่อไปนี้ โดยคิดบทสนทนาเองแล้วผลัดกันชวนปฏิเสธและสังเกตการณ์ แล้วเตรียมแสดงให้เพื่อนดู

- สถานการณ์ที่ 1 ถูกพ่อแม่กลาวหาว่าขโมยเงิน (โดยที่ไม่ได้ทำ)
ชี้แจงแล้วพ่อแม่ไม่ฟัง จึงน้อยใจออกจากบ้านไปหาเพื่อน เพื่อนเลยชวนให้ใช้ยาจะปฏิเสธอย่างไร
- สถานการณ์ที่ 2 แฟนบอกเลิก เสียใจ ไปเที่ยวกับเพื่อนในงานปาร์ตี้ เพื่อนชวนใช้ยาจะปฏิเสธอย่างไร
- สถานการณ์ที่ 3 แม่ป่วยต้องใช้เงินในการรักษาตัวมาก เพื่อนชวนขายยาบ้าจะปฏิเสธอย่างไร

ใบความรู้สำหรับครู 14 1

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
1 วิเคราะห์บทบาทสมมติจากสถานการณ์ จำลองว่าการปฏิเสธที่เห็นในการปฏิเสธที่ดีหรือไม่อย่างไร และเป็นการปฏิเสธที่ประสบความสำเร็จหรือไม่	- การแสดงบทบาทจากสถานการณ์จำลองถ้านักเรียนปฏิเสธเพื่อนได้ และเพื่อนไม่โกรธ ก็เป็นการปฏิเสธที่ประสบความสำเร็จ
2 ให้นักเรียนรวมกลุ่ม 3 คน เพื่อฝึกทักษะปฏิเสธตามหลักการปฏิเสธจากสถานการณ์ที่กำหนดให้	- ประเมินตามหลักการปฏิเสธและหาทางออกเมื่อถูกเข้าชี้

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 15

เพื่อนเก่า เพื่อนใหม่

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจจุดเด่น และจุดด้อยของตนเองในการคบเพื่อน
- 2 เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกคุณลักษณะของเพื่อนใหม่ ที่นักเรียนต้องการ
- 3 เพื่อให้นักเรียนรู้วิธีการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่

สาระสำคัญ

เพื่อน คือ คนที่รัก หวังดี ให้อภัย และคอยดักเตือนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดความผิดพลาด การสร้างเพื่อนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ลด ละ เลิก การใช้จ่าย ดังนั้นนักเรียนจำเป็นต้องรู้วิธีการสร้างเพื่อนใหม่ในสถานการณ์ต่างๆ

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 นักเรียนทำกิจกรรม การอยู่ร่วมกันตามใบงานที่ 15 1 แล้วช่วยกันสรุปว่า พฤติกรรมที่ทุกคนอยากให้เพื่อนปฏิบัติต่อเรา	ใบงานที่ 15 1
2 อภิปรายซักถามว่า เมื่อเราอยากให้เพื่อนปฏิบัติต่อเราอย่างไร เราสามารถปฏิบัติต่อเพื่อน เช่นนั้นได้หรือไม่	
3 นักเรียนวิเคราะห์ตนเองถึงจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง ในด้านการคบเพื่อนลงในใบงานที่ 15 2	ใบงานที่ 15 2
4 นักเรียนบอกคุณลักษณะของเพื่อนใหม่ ที่นักเรียนต้องการคบ	ใบงานที่ 15 3
5 นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ โดยครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนสวมบทบาท	
6 อภิปรายการปรับปรุง จุดด้อย ของตนเองโดยเชื่อมโยงกับการรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดี และการปรับเปลี่ยนให้ห่างไกลจากเพื่อนที่นำไปสู่การใช้จ่าย หรือสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ต่อไป	
7 อภิปรายสรุปร่วมกัน	
8 ให้นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ในครั้งนี้ไปลองใช้ในการสร้าง หรือรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อน แล้วนำมารายงานในครั้งต่อไป	

ใบงานที่ 15 1

คำแนะนำ

ให้นักเรียนถามเพื่อน 3 คน วาอยากให้เพื่อนสนิทปฏิบัติอย่างไรต่อเขามากที่สุด
ตามลำดับ 3 ข้อ

เพื่อนคนที่ 1 อยากให้เพื่อนสนิท ปฏิบัติต่อเราดังนี้

- 1
- 2
- 3

เพื่อนคนที่ 2 อยากให้เพื่อนสนิท ปฏิบัติต่อเราดังนี้

- 1
- 2
- 3

เพื่อนคนที่ 3 อยากให้เพื่อนสนิท ปฏิบัติต่อเราดังนี้

- 1
- 2
- 3

สรุป พฤติกรรมที่ทุกคนอยากให้เพื่อนสนิทปฏิบัติมากที่สุด คือ

- 1
- 2
- 3

ใบงาน 15 2

คำแนะนำ

ให้นักเรียนสำรวจและแยกแยะตนเอง ถึงจุดเด่นและจุดด้อย ในการคบเพื่อน

จุดเด่น	จุดด้อย

จากจุดด้อยข้างต้น นักเรียนควรปรับปรุงตนเองอย่างไร เพื่อคุณภาพในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ ดังนี้

ใบงาน 15 3

คำแนะนำ

ถ้านักเรียนจำมีเพื่อนใหม่ นักเรียนอยากได้เพื่อนใหม่ที่มีลักษณะแบบใด ถ้าเปรียบเพื่อนเป็นสีเหลี่ยมรูปต่างๆ

**** มิตรอุปการะ** เพื่อนที่ช่วยเพื่อนได้ทุกกรณี รักษาสมบัติของเพื่อน เป็นที่พึ่งที่ผ่านักพักพิง ยามเพื่อนเดือดร้อนให้หยิบยืมเงินทอง ช่วยเหลือยามขัดสน

**** มิตรรวมสุขรวมทุกข์** รักษาความลับของเพื่อนได้ เมื่อมีภัยอันตรายก็ไม่ทิ้งเพื่อนจนถึงชีวิตก็สละให้ได้ (เขาเรียกว่าเพื่อนตาย)

**** มิตรแนะนำประโยชน์** คอยห้ามปรามเมื่อเพื่อนทำความชั่วคอยแนะนำให้ทำความดี บอกทางสุขทางสวรรค์ให้ข้อคิด ให้ธรรมะที่ดีงามแก่เพื่อน

**** มิตรมีน้ำใจ** เพื่อนมีทุกข์ ก็พลอยโศกเศร้าเป็นทุกข์ไปด้วย เพื่อนมีสุขก็ชื่นชมยินดี คอยแก้ต่างเมื่อมีคนให้ร้ายเพื่อน และเมื่อมีคนสรรเสริญก็คอยสนับสนุน

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 16

เป้าหมายชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตร่วมกับผู้ปกครองได้
- 2 เพื่อให้นักเรียนได้แนวทางที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่เป้าหมายของชีวิต

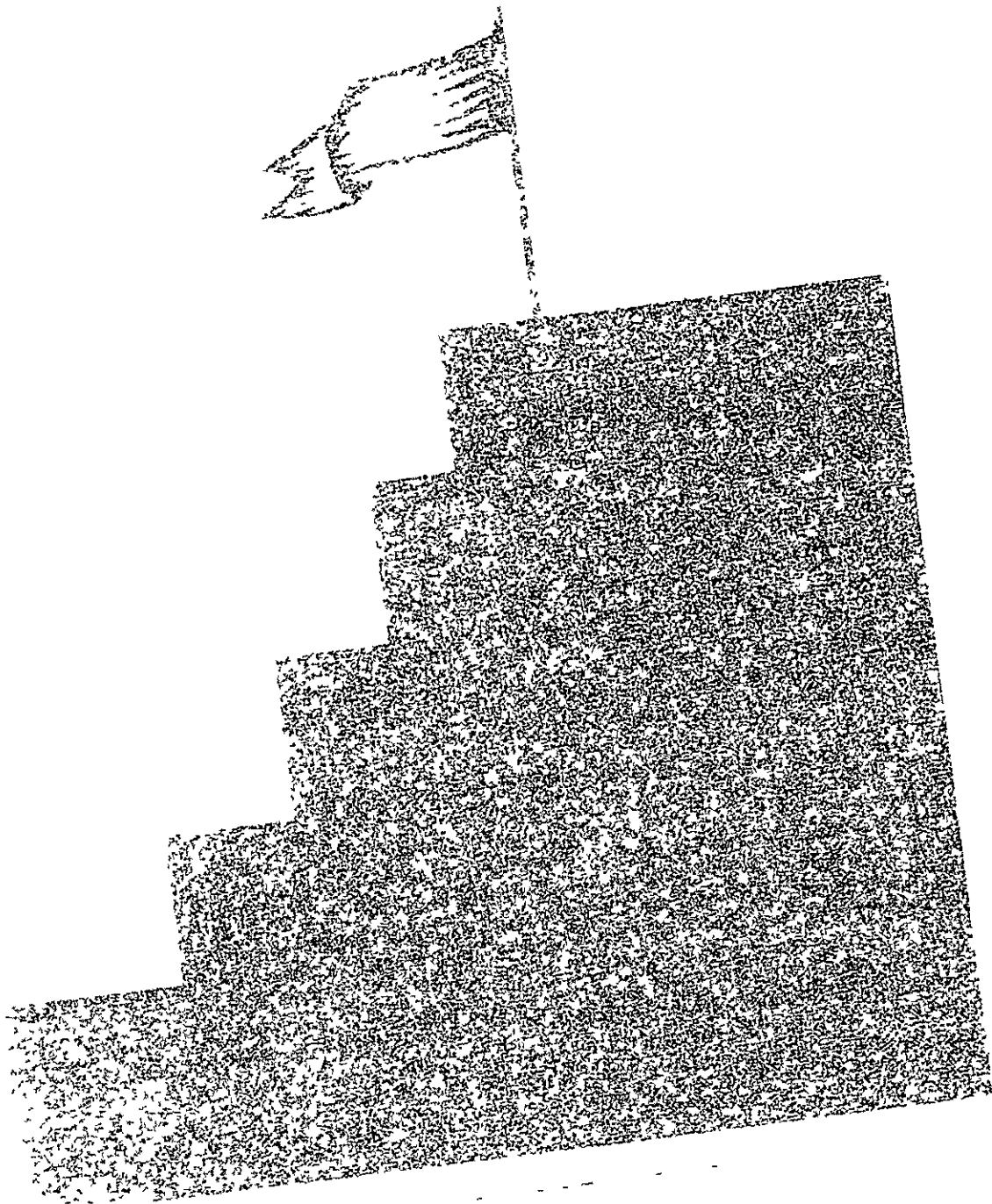
สาระสำคัญ

การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ทำให้บุคคลมีความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจที่จะทำในสิ่งต่างๆ เพื่อก้าวให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ การที่ผู้ปกครองร่วมกันกำหนดเป้าหมายในชีวิตนักเรียน จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ร่วมกันตั้งไว้

กิจกรรม

กิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ
1 ให้นักเรียนรายงานผลของการลองสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน 2 ครูแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มผู้ปกครอง 1 กลุ่ม กลุ่มนักเรียน 1 กลุ่ม 3 แจกกระดาษรูปหัวใจ ให้กลุ่มนักเรียนโดยให้เขียนอาชีพที่อยากเป็น และให้กลุ่มผู้ปกครองโดยให้เขียนความคาดหวังต่ออาชีพของนักเรียน 4 ให้จับคู่นักเรียน-ผู้ปกครอง แล้วแลกเปลี่ยนหัวใจกัน อภิปรายรวมกัน 5 ให้ทั้งคู่ค้นหาอาชีพของนักเรียนร่วมกัน 6 ให้ทั้งคู่ร่วมกันหาแนวทาง และขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายนั้น	กระดาษสีรูปหัวใจ ตามจำนวน ผู้ปกครองและ นักเรียน
7 ครูช่วยสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละคู่ ตามใบความรู้สำหรับครู 16 1 และ อภิปรายรวมกัน	ใบงาน 16 1 รูป ชั้นบันได
8 ครูให้กำลังใจและแรงเสริมในการนำแนวคิดและความรู้ที่ได้ไปใช้ 9 นัดหมายวัน เวลา สถานที่ เพื่อทำกิจกรรมครั้งที่ 17 การติดตามผล	ใบความรู้สำหรับครู 16 1

ใบงาน 161

ใบความรู้สำหรับครู 16 1
แนวคิดที่ควรได้

ประเด็นอภิปราย	แนวคิดที่ควรได้
1 กลุ่มผู้ปกครองช่วยกันคิดวิธีที่เป็นรูปธรรมที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนบุตรหลานให้กลับมาใช้ชีวิตปกติดังเดิม กลุ่มนักเรียนช่วยกันคิดวิธีปฏิบัติตัวเพื่อไม่ให้กลับไปใช้ยาอีก และกลับมาเรียนหนังสือดังเดิมมาเป็นสมาชิกในครอบครัวเหมือนเดิม	- กลุ่มผู้ปกครองรวมกันคิดวิธีการที่จะช่วยสนับสนุนบุตรหลานของตนเองไม่ให้ใช้ยาบ้า - กลุ่มนักเรียนต้องรวมกันคิดวิธีปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตโดยไม่ใช้ยาบ้า ครูอาจช่วยชี้แนะหรือแนะนำวิธีการที่สามารถปฏิบัติได้จริงและเหมาะสม
2 แต่ละครอบครัวร่วมกันกำหนดเป้าหมายชีวิตระยะสั้นของนักเรียนเป็นเวลา 1 ปี หรือ 1 เทอม โดยให้กำหนด - เป้าหมายของนักเรียนคืออะไร - กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิต - บทบาทที่นักเรียนต้องรับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิต - บทบาทที่พ่อแม่ต้องรับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิต	- เป้าหมายชีวิตระยะสั้นของนักเรียนคือการไม่ไปใช้ยาเสพติด และเรียนหนังสือตามปกติ ครูอาจแนะนำเพิ่มเติมถึงบทบาทของนักเรียนและบทบาทของพ่อแม่ให้บรรลุถึงเป้าหมายชีวิต

กิจกรรมกลุ่มครั้งที่ 17

ติดตามผล

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือ
- 2 เพื่อติดตามผลการช่วยเหลือ และประเมินผลการใช้ยาของนักเรียน

สาระสำคัญ

ความสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนที่รวมกันทำกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัด จะเป็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใช้ยาของนักเรียน โดยนักเรียนจะช่วยเหลือกันและกันดังเช่นที่เกิดขึ้นในกลุ่ม นอกจากนั้น ยังเป็นการติดตามและประเมินผลนักเรียนของครู

แนวทางการทำกิจกรรม

การทำกิจกรรมครั้งที่ 17 ไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและความเข้มของแต่ละโรงเรียน แต่พอจะมีแนวทางในการกำหนดกิจกรรมดังนี้

- 1 จำนวนครั้ง ควรจะมีอย่างน้อย 1 ครั้ง ถ้าได้ 3 ครั้ง จะติดตามแบบติดตามการช่วยเหลือ
- 2 ระยะเวลา ควรจะอย่างน้อย 1 เดือน 4 เดือน และ 8 เดือน ตามลำดับหลังจากการช่วยเหลือ การนัดหมาย อาจจะใช้วันเทศกาลสำคัญที่มีความหมาย หรือวันหยุดราชการ หรือวันเกิดของสมาชิก หรือวันที่ทุกคนสะดวกก็ได้
- 3 รูปแบบเน้นที่ให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น การช่วยเหลือกัน การปรึกษาหารือวางแผนโดยสมาชิกกลุ่มเอง ผลตัวอย่างเช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่ทำร่วมกันแล้วแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ หรือกิจกรรมจดหมายข่าว การอวยพรวันเกิดหรือเทศกาลสำคัญๆ โดยสมาชิกแต่ละคนสัญญาว่าจะทำ เป็นต้น
- 4 สถานที่อาจใช้ที่โรงเรียน หรือสถานที่อื่นขึ้นอยู่กับรูปแบบของกิจกรรม
- 5 สมาชิกอาจจะมีแดนนักเรียน หรือเชิญผู้ปกครองมาร่วมด้วยก็ได้

แบบติดตามผลการช่วยเหลือ

คำชี้แจง

ผู้สัมภาษณ์ติดตามผลผู้ป่วยหลังสิ้นสุดการบริการ

- ครั้งที่ 1 หลังสิ้นสุดการช่วยเหลือ 1 เดือน
- ครั้งที่ 2 หลังสิ้นสุดการช่วยเหลือ 4 เดือน
- ครั้งที่ 3 หลังสิ้นสุดการช่วยเหลือ 8 เดือน

วันที่

ชื่อ

- 1

นักเรียนมีการใช้ยาบ้าหลังจากสิ้นสุดการรักษาหรือไม่

ใช่

ไม่ใช่
- 2

นักเรียนมีการใช้สุรา หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ใช่

ไม่ใช่
- ในช่วง 30 วันที่ผ่านมาหรือไม่
- 3

นักเรียนได้ใช้สารเสพติดที่ผิดกฎหมายอื่น นอกเหนือจากยาบ้าในช่วง 30 วันที่ผ่านมาหรือไม่

ใช่

ไม่ใช่
- โปรดระบุชนิด (กรอกได้มากกว่าชนิด)

4 กรุณาวางกลมรอบตัวเลขที่แสดงถึงสภาพต่างๆ ในชีวิตของนักเรียน

	แย่มาก	แย่	ปานกลาง	ดี	ดีมาก
4 1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว	1	2	3	4	5
4 2 การเรียน	1	2	3	4	5
4 3 สุขภาพร่างกาย	1	2	3	4	5
4 4 สุขภาพจิต	1	2	3	4	5
4 5 การจัดการกับกิจวัตรในชีวิต	1	2	3	4	5
4 6 สถานะทางกฎหมาย	1	2	3	4	5

แบบประเมินก่อนเข้ารับบริการ
กิจกรรมกลุ่มจิตสังคัมบำบัดในโรงเรียน

โรงเรียน	ชื่อ	ชั้น
อายุ ปี	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	
ความถี่/ปริมาณที่เสพ		
ปัญหาทางกฎหมาย		
เหตุผลที่ต้องการการบำบัด		

ประวัติการใช้สารเสพติด

- 1 สารเสพติดที่ใช้ประจำคือ
- 2 เริ่มใช้เมื่อ (วัน เดือน ปี)
- 3 เริ่มติดเมื่อ
- 4 เสพประมาณ ☐ ทุกวัน หรือ /สัปดาห์
- 5 เสพวันละ ครั้ง
- 6 ในรอบ 30 วัน ที่ผ่านมาใช้สารมากและบ่อยอย่างไร
- 7 ในรอบ 30 วัน ที่ผ่านมาใช้เงินเพื่อซื้อสารมาเสพ
- 8 ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา นักเรียนเคยหยุดเสพติดต่อกันนานที่สุด เดือน
- 9 เสพยาโดยวิธี ☐ สูบ ☐ สูดดม ☐ กิน ☐ ฉีดเข้าเส้น
- 10 วิธีการใดที่ชอบที่สุดในการเสพยา
- 11 คิดว่านักเรียนติดสารที่เสพ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
- 12 เคยพยายามที่จะหยุดใช้สารนั้นๆ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
- เกิดอะไรขึ้นบ้าง
- ☐ กระวนกระวาย ☐ คิดฆ่าตัวตาย ☐ ประสาทหลอน ☐ ความจำเสื่อม
- ☐ ปวดเมื่อย ☐ ท้องเดิน ☐ นอนมากขึ้น ☐ น้ำมูกไหล
- ☐ อาเจียน ☐ สับสน ☐ ชี้นิ้วเท้า ☐ คลื่นไส้
- ☐ ไม่มีแรง ☐ กระสับกระส่าย ☐ รู้สึกอ่อนเพลีย ☐ ดินดระหนก
- ☐ ครีกรั่น ☐ ใช้สารอื่นมากขึ้น ☐ นอนน้อยลง ☐ อื่นๆ
- 13 อธิบายผลร้ายของสารที่นักเรียนเสพต่อร่างกาย สุขภาพ การเรียน การเงิน ชีวิตครอบครัว หรืออื่นๆ

14 เคยรับการบำบัดมาก่อน ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ถ้าตอบใช่กรุณาระบุและอธิบายการรักษา

15 นอกจากการใช้สารเสพติด นักเรียนยังมีปัญหาอื่น คือ ☐ การเรียน ☐ เพศสัมพันธ์

☐ อื่นๆ

ประวัติครอบครัว

1 พ่อแม่ของนักเรียนเคยเสพยา ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

2 พี่น้องของนักเรียนเคยเสพยา ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

3 มีประวัติการพยายามฆ่าตัวตายในครอบครัว ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

4 มีประวัติอาการชักในครอบครัว ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

5 คู่รักเสพยา (แอลกอฮอล์) ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

6 บอกชื่อเพื่อนสนิท 1 2 3

7 เพื่อนสนิทมีใครใช้สารเสพติดบ้าง ☐ ไม่มี ☐ ถ้ามีใช้สาร

8 บอกชื่อเพื่อนสนิทที่ไม่ใช้สารเสพติด 1 2 3

ประวัติสุขภาพ

1 นักเรียนมีปัญหาสุขภาพ ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

2 นักเรียนเคยมีอาการดังต่อไปนี้

☐ เจ็บหน้าอก ☐ ปวดศรีษะ

☐ ชัก ☐ หดสติ ☐ ปัญหาเกี่ยวกับตับ

3 นักเรียนเข้าใจว่าปัญหาทางสุขภาพของนักเรียนมาจากสารเสพติด

☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

4 นักเรียนรู้สึกรวาท้องการการรักษา (นอกเหนือไปจากการรักษาสารเสพติด)

☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ถ้าใช่รักษาโรคอะไร

5 ปัจจุบันมีแพทย์ดูแลอยู่

☐ ไม่มี ☐ มี

ถ้ามีระบุชื่อแพทย์ หน่วยงาน โรคที่รักษา

กรุณาระบุชื่อยาที่นักเรียนรับประทานในขณะนี้

6 ในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมา นักเรียนเคยรักษาตัวในโรงพยาบาล

☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ถ้าใช่รักษาโรคอะไร

7 ปัจจุบันนี้นักเรียนมีความพิการ ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

8 กรุณาระบุการผ่าตัดที่เคยได้รับ

ประวัติสุขภาพจิต

1 เคยรักษาเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลจิตเวช ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

2 นักเรียนคิดวาทะนี้มีปัญหาด้านจิตใจ ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

3 ปัจจุบันนักเรียนรู้สึกซึมเศร้า ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

4 นักเรียนเคยพยายามฆ่าตัวตาย ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุวิธีการและเวลา

5 บางครั้งนักเรียนอยากทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

6 นักเรียนต้องการมีชีวิตอยู่ต่อไป ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

7 บางครั้งได้ยินเสียงแว่วหรือเห็นภาพหลอน ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

8 บางครั้งนักเรียนรู้สึกวาทะบางส่วนของร่างกายขาดหายไป ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

9 นักเรียนรู้สึกวาทะนักเรียนเสียสติ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

10 นักเรียนระแวงหรือคิดว่ามีคนเป็นศัตรูกับนักเรียน ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

11 นักเรียนรับประทานยาเกี่ยวกับอาการกระวนกระวาย ซึมเศร้า หรือนอนไม่หลับ หรืออาการ
อื่นๆ ☐ ไม่ใช่ ☐ ใช่ ระบุ

แบบประเมินความพึงพอใจ

วันที่

โรงเรียน

สารเสพติดที่ใช้

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ថ្ងៃ	ឈ្មោះ	ឈ្មោះ	ថ្ងៃ
១	...	...	១
២	...	...	២
៣	...	...	៣
៤	...	...	៤
៥	...	...	៥
៦	...	...	៦
៧	...	...	៧
៨	...	...	៨
៩	...	...	៩
១០	...	...	១០
១១	...	...	១១
១២	...	...	១២
១៣	...	...	១៣
១៤	...	...	១៤
១៥	...	...	១៥
១៦	...	...	១៦
១៧	...	...	១៧
១៨	...	...	១៨
១៩	...	...	១៩
២០	...	...	២០
២១	...	...	២១
២២	...	...	២២
២៣	...	...	២៣
២៤	...	...	២៤
២៥	...	...	២៥
២៦	...	...	២៦
២៧	...	...	២៧
២៨	...	...	២៨
២៩	...	...	២៩
៣០	...	...	៣០
៣១	...	...	៣១

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย O รอบตัวเลขที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

เจ้าหน้าที

5

7

7

1

7

7

7

1

1

1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อคุณภาพการบำบัดแบบกลุ่มที่ได้รับ	1 ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	2 ไม่พอใจบ้าง เล็กน้อย	3 ปานกลาง	4 ค่อนข้าง พอใจ	5 พอใจ มาก
2 การบำบัดที่นักเรียนได้รับตรงกับความต้องการของนักเรียน	1 ไม่เลย	2 ไม่ค่อยตรง ความ ต้องการ	3 ไม่มี ความเห็น	4 ค่อนข้าง ตรงความ ต้องการ	5 ตรงความ ต้องการ มากที่สุด
3 เนื้อหาในระหว่างการทำกลุ่มตรงกับความต้องการของนักเรียน	1 ไม่เลย	2 ไม่ค่อยตรง ความ ต้องการ	3 ไม่มี ความเห็น	4 ค่อนข้าง ตรงความ ต้องการ	5 ตรงความ ต้องการ มากที่สุด
4 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อระยะเวลาของการบำบัดตลอดโครงการ	1 สั้นเกินไป	2 ค่อนข้างสั้น	3 ยาวนาน เกินไป	4 ค่อนข้าง ยาวนาน	5 เหมาะสม แล้ว
5 ตลอดการบำบัดโดยรวมนักเรียนรู้สึกพึงพอใจเพียงไร	1 ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	2 ไม่พอใจบ้าง เล็กน้อย	3 ไม่มี ความเห็น	4 ค่อนข้าง พอใจ	5 พอใจมาก
6 หากมีปัญหาลักษณะเดิมอีกครั้ง นักเรียนจะกลับมารวมกิจกรรมเช่นนี้อีกหรือไม่	1 ไม่	2 คงจะไม่	3 อาจจะ กลับมา	4 คิดว่าจะ กลับมา	5 กลับมา แน่นอน
7 นักเรียนคิดว่าตั้งแต่นักเรียนเริ่มเข้าสู่การรักษาการเสพยาบ้าของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร	1 แยลงมาก ใช้ยามาก ขึ้น	2 แยลง	3 ไม่ เปลี่ยนแปลง	4 ดีขึ้น	5 ดีขึ้นมาก

คำชี้แจง

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนต่อบริการบำบัดที่ได้รับ

สำหรับ
เจ้าหน้าที่

เรื่อง	ไม่ดี	พอใจ	ดี	ดีมาก	ยอดเยี่ยม
1 นักเรียนคิดว่าความสามารถของครูเป็นอย่างไร					
2 ครูแสดงความรู้สึกเข้าอกเข้าใจและใส่ใจต่อนักเรียนเพียงไร					
3 ครูมีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและสุราเพียงไร					
4 ครูได้อธิบายถึงแผนการรักษาและมีการแก้ไขปัญหานักเรียน					
5 ครูมีความตรงต่อเวลาเพียงไร					
6 กระบวนการบำบัดทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น					

☐☐☐☐☐☐

แบบสรุปการจำหน่ายนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการบำบัดตามโปรแกรม

คำชี้แจง

ครูเป็นผู้กรอกแบบสรุปนี้ภายใน 1 สัปดาห์ หลังสิ้นสุดกิจกรรมกลุ่มบำบัด
โรงเรียน

ชื่อนักเรียน

ชื่อผู้ให้การรักษา

วันที่เริ่มต้นการรักษา

วันที่พบกันครั้งสุดท้าย

สถานะการจำหน่าย (ใส่เครื่องหมาย ✓ เพียง 1 ช่อง)

☐ ผ่านโครงการบำบัดโดยสมบูรณ์ ☐ หยุดการบำบัดรักษาก่อนกำหนด

สาเหตุของการหยุดการบำบัดรักษาก่อนกำหนด

☐ 1 ไม่มาร่วมกิจกรรมบำบัดรักษานานกว่า 2 สัปดาห์ (4 ครั้ง)	☐ 6 ทำผิดกฎของกลุ่ม
☐ 2 ขาดแคลนทุนทรัพย์	☐ 7 ถูกจับกุม
☐ 3 ถูกส่งต่อไปยังการรักษาอื่นๆ	☐ 8 ไม่ต้องการการรักษา
☐ 4 มีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย	☐ 9 อื่นๆ ระบุ
☐ 5 ปัญหาการเดินทาง	

การใช้ยาบ้าและสุรา (30 วันก่อนการพบกันครั้งสุดท้าย)

ยาบ้า	ใช้	ไม่ใช้
สุรา	ใช้	ไม่ใช้
สารเสพติดผิดกฎหมายอื่น	ใช้	ไม่ใช้

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าองค์ประกอบต่างๆ ในชีวิตของนักเรียนในขณะนี้ เปรียบเทียบกับก่อน
เริ่มการรักษา

	ดีขึ้นมาก	ดีขึ้น	คงเดิม	แย่ลง	แย่ลงมาก
การประกอบอาชีพ/การเรียนรู้ สัมพันธภาพ/ครอบครัว การใช้ยาบ้า การใช้สุรา/สารเสพติดกฎหมายอื่น นอกจากยาบ้า ปัญหาทางจิตเวช ปัญหาทางกฎหมาย ที่อยู่อาศัย สุขภาพกาย ภาพรวมขององค์ประกอบทั้งหมดข้างต้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ลายเซ็นครู

วันที่

แบบติดตามผลการช่วยเหลือ

คำชี้แจง

ผู้สัมภาษณ์ติดตามผลนักเรียนหลังสิ้นสุดการบริการ

- ครั้งที่ 1 หลังสิ้นสุดบริการ 1 เดือน
- ครั้งที่ 2 หลังสิ้นสุดบริการ 4 เดือน
- ครั้งที่ 3 หลังสิ้นสุดบริการ 8 เดือน

วันที่

၁၅၁

- 1 นักเรียนมีการใช้ยาบ้าหลังจากสิ้นสุดการรักษาหรือไม่

ໄກ້	ໄມໄກ້

- 2 นักเรียนมีการใช้สรา หรือเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ ในช่วง 30 วันที่ผ่านมาหรือไม่

ໄລຍະ

- 3 นักเรียนได้ใช้สารสนเทศที่ผิดกฎหมายอื่นๆ นอกเหนือจากยาบ้าในช่วง 30 วันที่ผ่านมาหรือไม่

๒๒๒ ไม้เท้า

โปรดระบุชนิด (กรอกได้มากกว่า 1 ชนิด)

4. กรณีกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่แสดงถึงสภาพต่างๆ ในชีวิตของนักเรียน

	แย่มาก	แย่ง	ปานกลาง	ดี	ดีมาก
ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเรียน สุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต การจัดการกับกิจวัตรในชีวิต สถานะทางกฎหมาย เช่น เคยถูกจับกุม หรืออยู่ระหว่างการดำเนินคดี ฯลฯ					

หมายเหตุ ควรพิจารณาการตรวจปัสสาวะเพื่อสนับสนุนข้อมูลจากนักเรียนในการติดตามผลด้วย

แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนาความเข้าใจ ความรู้สึก ของผู้จัดกิจกรรมจิตสังคมนาบัดในโรงเรียน

จุดประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักเรียนกลุ่มจิตสังคมนาบัด ที่มีต่อความเข้าใจ ความรู้สึกของครู
ที่จัดกิจกรรมกลุ่มจิตสังคมนาบัด สมาชิกในกลุ่ม และผู้ปกครองของนักเรียน

แนวคำถาม

- 1 เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมโครงการครั้งแรกรู้สึกอย่างไร
- 2 เมื่อรวมกิจกรรมกลุ่มรู้สึกอย่างไรต่อผู้นำกลุ่ม
- 3 ผู้นำกลุ่มสามารถเข้าใจความรู้สึกของนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด
- 4 คำพูดของผู้นำกลุ่มในขณะทำกิจกรรมสื่อนักเรียนรับรู้อย่างไร
- 5 ท่าทางของผู้นำกลุ่มในขณะทำกิจกรรมหรือทั่วไปสื่อนักเรียนรู้สึกอย่างไร
- 6 จากระยะเวลาที่นักเรียนเข้ารับการบำบัดร่วมกับสมาชิกอื่น นักเรียนรู้สึกว่ผู้นำกลุ่ม
สมาชิกในกลุ่ม หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมให้นักเรียนเผชิญความทุกข์ใจหรือปัญหาที่
เกิดขึ้นได้หรือไม่อย่างไร
- 7 นักเรียนมีความคาดหวัง หรืออยากให้ ครูผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม ผู้ปกครอง ปฏิบัติ
อย่างไร เพื่อเป็นการแสดงถึงการเข้าใจในความรู้สึกของนักเรียนอย่างแท้จริง

(ในการสนทนา ผู้นำกลุ่มควรสังเกตทั้งคำพูด สีหน้า ท่าทาง และการแสดงออก และใน
คำตอบของนักเรียน ควรให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านที่สำคัญของความรู้ คือ ความคิด อารมณ์ และการ
สื่อสาร)

**แบบประเมิน ความเข้าใจ ความรู้สึกของคณะทำงาน (ผู้นำกลุ่ม)
ในการจัดกิจกรรมจิตบำบัดและการดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม**

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ตรงกับลักษณะเฉพาะของท่านในการให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มจิตสังคมบำบัดเพียงข้อเดียวตามความเป็นจริงในปัจจุบันมากที่สุด

- 1 ท่านรู้สึกว่่านักเรียนที่ใช้และติดตามเสพติดเป็นผู้ที่ต้องการการดูแลด้วยความเอาใจใส่
- 2 ท่านเห็นใจในความทุกข์ และปัญหาของนักเรียนกลุ่มนี้อย่างจริงใจ
- 3 ท่านตั้งใจฟังนักเรียนพูด และใส่ใจในคำพูดของเขาเสมอ และทุกครั้ง
- 4 ท่านพยายามจัดเวลาเพื่อพูดคุยกับนักเรียนกลุ่มนี้ และให้เวลาเสมอเมื่อนักเรียนต้องการรับคำปรึกษานอกเวลาการจัดกิจกรรม
- 5 ท่านเข้าใจความรู้สึกของนักเรียนผู้ใช้ ผู้ติดยา ได้เป็นอย่างดี
- 6 ท่านได้ช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้ ให้สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างดียิ่ง
- 7 ทุกครั้งที่นักเรียนพูด ท่านสามารถสะท้อนคำพูดได้ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนได้เสมอ

รายงาน กิจกรรมจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน (Matrix Program)

โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

ความนำ

พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดและใช้ยาบ้าเริ่มแพร่ระบาดเข้ามาสู่ที่เสี่ยงต่อการติดและใช้ยาบ้าเริ่มแพร่ระบาดเข้ามาสู่นักเรียนในโรงเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรงเรียนได้จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยกลุ่มปกติใช้กิจกรรมเชิงพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนกลุ่มนี้มีความมั่นคงและมีชีวิตที่เป็นสุข ไม่ตกเป็นเหยื่อหรือมีปัญหาจากอิทธิพลของเพื่อน สื่อโฆษณา และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมค่ายศิลปะสัญจร ค่ายคณิตศาสตร์ ค่ายนักเรียนรุ่นเยาว์ค่ายภาษาอังกฤษ ค่ายวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และสร้างทักษะชีวิตโดยบูรณาการจากกิจกรรมแนะแนว โฮมรูม จริยศึกษา สุขศึกษาและวิชาอื่นๆ การให้คำปรึกษารายบุคคลและกลุ่ม

นักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มจะมีปัญหาการใช้ยาบ้า คือ นักเรียนที่มีปัจจัยเสี่ยง เช่น ครอบครัวแตกแยก อยู่ในชุมชนที่มีการใช้และขายยาบ้า การเรียนไม่ดี ติด 0 ร มส โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน การจัดหาเพื่อนสนิท การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง การให้คำปรึกษารายบุคคลและกลุ่มเพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองตระหนักถึงภัยใกล้ตัวและมีทักษะการเสี่ยงจากปัจจัยเสี่ยง ส่งผลให้นักเรียนที่มีแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีปัญหาลดลง

นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาแล้วเริ่มใช้สารตั้งแต่นั้น เช่น เหล้า บุหรี่ สารระเหยต่างๆ ยาบ้า ทั้งนี้เริ่มใช้แต่ยังไม่ติด หรือติดยาบ้า โรงเรียนได้จัดกิจกรรม (Matrix Program) การให้คำปรึกษารายบุคคลและกลุ่ม ในการพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ โดยมีครูประจำชั้น ครูหัวหน้าระดับ ครูแนะแนว คณะทำงาน Matrix Program ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันแก้ไขปัญหา ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน แก้ไขปัญหา

แนวคิด ความเชื่อในการบำบัด

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กิจกรรมจิตสังคมบำบัดในสถานบริการสาธารณสุข เป็นการนำการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ๆ มาใช้ในการรักษาโดยเน้นว่า การติดยา เป็นภาวะที่สมองติดยา ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมตัวเองได้อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในสมองทำให้สมองส่วนอยากควบคุมสมองส่วนคิด กิจกรรมในโปรแกรมนี้เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การประทับประคองให้ผู้ติดยาสามารถเลิกได้สำเร็จโดยอาศัยหลักการของ Cognitive Behavioral therapy และการเสริมแรงบวก โดยมุ่งเน้นให้ผู้ป่วยเรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่จะช่วยให้สมองส่วนคิดกลับมาควบคุมสมองส่วนอยาก เช่น การจัดการกับตัวกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก การหยุดความคิดถึงยา และ

การจัดระเบียบชีวิต การใช้เวลาวางเป็นต้น ตลอดจนนำผู้ติดยาเข้าสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพในระยะยาวจนหายจากการติดยา

ผู้รายงานมีความเชื่อว่า นักเรียนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของนักเรียน นักเรียนที่ติดยาเสพติดสามารถเลิกสารเสพติดได้ด้วยความตั้งใจของนักเรียนเองเป็นพื้นฐาน และครอบครัวมีความสำคัญในการเลิกสารเสพติดของนักเรียน

การดำเนินการ

การดำเนินการครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานจัดกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน ของนักเรียนที่ใช้สารเสพติดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1 จัดอบรมเรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนให้ครูทุกคนทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจ เจตคติ ความตระหนัก และการประสานความร่วมมือของครูทุกคนในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติดต่าง ๆ โดยดำเนินการดังนี้

1 1 จัดทำเอกสารสำเนา เรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน คืออะไร ทำได้ผลแน หรือ จำนวน 60 ชุด

1 2 จัดอบรมคณะครู-อาจารย์ โดยวิธีบรรยาย ชักถาม ณ ห้องโสตทัศนูปกรณ์

2 จัดทำแผนการดำเนินงานจัดกลุ่มสังคมบำบัดในโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

2 1 เขียนโครงการพัฒนาผู้เรียนเรื่องจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน Matrix Program

2 2 แต่งตั้งคณะทำงานกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

2 3 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีครูที่ปรึกษาเป็นผู้ให้การช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้น

2 4 จัดทำแผนปฏิบัติงานกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

3 ดำเนินการจัดกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

3 1 รวบรวมข้อมูลนักเรียนที่ใช้สารเสพติด จากครูที่ปรึกษา ฝ่ายปกครอง ชุมชน

3 2 ประชุมคณะทำงาน

3 3 ประชุมผู้ปกครองนักเรียน

3 4 จัดกลุ่มนักเรียนกับผู้ให้ความช่วยเหลือ

3 5 ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ โดยจัดทำกลุ่ม Matrix Program

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงาน เรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม ได้ใช้แบบบันทึกกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากครูที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ครูประจำกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การอบรมเรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนให้ครูทุกคน

1.1 จากการรวบรวมข้อมูล มีครูเข้ารับการอบรม 3 ครั้ง

ตอนที่ 2 การจัดทำแผนการดำเนินงานจัดกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

2.1 เขียนโครงการพัฒนาผู้เรียนเรื่องจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน Matrix Program

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มสังคมบำบัดในโรงเรียนตามคำสั่ง

โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคมที่ 63/2545 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ
ดำเนินการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน Matrix Group Counseling โดย
แบ่งคณะกรรมการดำเนินงานออกเป็น 2 คณะ ดังนี้

2.2.1 คณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 8 คน

2.2.2 คณะทำงาน จำนวน 11 คน

2.3 การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีครู
ที่ปรึกษาเป็นผู้ให้การช่วยเหลือดูแลนักเรียนในเบื้องต้น โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.3.1 คณะกรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่ ดังนี้

- กำหนดนโยบาย การดำเนินงานตามโครงการ
- ให้คำปรึกษาคณะกรรมการทำงาน
- ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและอื่นๆ
- นิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 คณะทำงานมีหน้าที่ ดังนี้

- กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรม ตามโครงการและสาระหลักสูตรในการจัดกิจกรรม
- จัดทำเอกสารประกอบการประชุม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ประสานการทำงาน เชิญวิทยากร และจัดการประชุมอบรมตามโครงการ
- พัฒนานักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มใช้ยา และกลุ่มติดยา โดยใช้ Matrix Program
- ประเมินผล รายงานผลการพัฒนานักเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา
- อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.4 จัดทำแผนปฏิบัติงานกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน ดังนี้

แผนปฏิบัติงานจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
ขั้นเตรียม			
1 จัดทำโครงการ	20,25 ก ย 45	คณะกรรมการ	
2 แต่งตั้งคณะกรรมการ	18 ก ย 45		
3 ประชุมคณะกรรมการ	28 ก ย 45		
4 จัดทำเอกสารประกอบการอบรม ขยายผล	3 ต ค 45		
ขั้นดำเนินการ			
1 จัดอบรมขยายผลครูที่ปรึกษา	3 ต ค 45		
2 แต่งตั้งคณะทำงานเพิ่มเติม	-		
3 รวบรวมข้อมูล นักเรียนที่ใช้และ ติดตามเสพติด	25 ต ค 45		
4 ประชุมผู้ปกครองนักเรียน	24 ต ค 46		
5 จัดทำกลุ่ม Matrix Program	27 ม ค -5 มี ค 46		
6 นิเทศติดตาม ประชุมนักเรียน			
ขั้นสรุปผลและประเมินผล	สัปดาห์ละครั้ง		
1 ประเมินผลหลังการเตรียมการ			
2 ประเมินผลระหว่างดำเนินการ	10-15 ต ค 45		
3 ประเมินผลหลังการดำเนินการ	27 ม ค 46 - 18 มี ค 46		
4 การติดตามผลหลังการดำเนินการ 3 ครั้ง	19 – 21 มี ค 46 ทุก 3 เดือน		

ตอนที่ 3 การดำเนินการจัดกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน

3.1 รวบรวมข้อมูลนักเรียนที่ใช้สารเสพติด จากครูที่ปรึกษา ฝ่ายปกครอง ชุมชน มีนักเรียนอยู่ในกลุ่มที่ต้องพัฒนา 5 ระดับชั้น จำนวน 35 คน

3.1.1 กลุ่มเสี่ยง จำนวน 23 คน

3.1.2 กลุ่มใช้เหล้า บุหรี่ ยาบ้าบางโอกาส จำนวน 13 คน

3.1.3 กลุ่มที่ใช้และติดยาบ้า จำนวน 3 คน

3.2 ประชุมคณะทำงาน

1) เมื่อวันที่ 30 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 คณะทำงานรวบรวมข้อมูลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจากครูที่ปรึกษา

2) เมื่อวันที่ 6 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 วางแนวทางการจัดกิจกรรมโดยละเอียด เทคนิคการให้ความช่วยเหลือ

3.3 ประชุมผู้ปกครองนักเรียน

1) เมื่อวันที่ 24 เดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ชี้แจงแนวทางการให้ความช่วยเหลือกับนักเรียนตามระบบ Matrix Program

ผลการประชุม มีผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมประชุมจำนวน 35 คน ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดี เข้าใจ และตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น ยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น จนสามารถเลิกสารเสพติดได้ แก้ไขผลการเรียนได้ ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง

2) ในระหว่างดำเนินกิจกรรม ผู้ปกครองนักเรียนบางรายได้พบกับผู้ทำกิจกรรมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพื่อติดตามผลและร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลส่งเสริมพัฒนานักเรียน

ผลการประชุมผู้ปกครองมารวมประชุมทุกครั้ง ได้ร่วมแลกเปลี่ยนผลจากการแก้ไขเพื่อหาแนวทางแก้ไขในส่วนที่ยังต้องปรับปรุง

3.4 จัดกลุ่มนักเรียนกับผู้ให้ความช่วยเหลือ ได้จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนักเรียนเป็นผู้จัดกลุ่มเอง ในส่วนของครูผู้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนต้องการให้มีครูหลายๆ คน มาช่วยในการดูแล

3.5 ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ โดยจัดกลุ่ม Matrix Program จำนวน 5 ครั้ง ดังนี้

ตารางการจัดกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือ

สัปดาห์ที่/ วัน เดือน ปี	เรื่อง	ผลการทำกิจกรรม
1 29, 31 ม ค 46	1 สัญญาใจ 2 ต้นไม้แห่งชีวิต 3 พิษภัยจากยาบ้า	นักเรียนและผู้ปกครองเข้าใจข้อตกลงร่วมกัน ในการปรับพฤติกรรม นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นักเรียนเข้าใจภาวะการณัตติยาของตนเอง
2 5,7 ก พ 46	1 ตัวกระดุนภายนอก 2 ตัวกระดุนภายใน 3 การหยุดความคิด	นักเรียนหลีกเลี่ยงตัวกระดุนทั้งภายนอกและ ภายในได้ นักเรียนหยุดความคิดความอยากยาโดยการ ใช้หนังสือและเพื่อนเตือนเพื่อน
3 12,14 ก พ 46	1 เส้นทางสู่การเลิกยา 2 ความไว้วางใจ 3 บทบาทครอบครัว	นักเรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมในช่วงเลิกยา นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ ของการสร้างความไว้วางใจ คือ คำพูดและการ กระทำต้องสอดคล้องกัน ครอบครัวตระหนักและเข้าใจในบทบาทของ ตัวเองที่ส่งผลต่อการใช้และเลิกยา
4 19, 21 ก พ 46	1 ลดละเลิกพฤติกรรม ล่อแหลม 2 การใช้เวลาว่าง 3 การพัฒนาตนเองด้าน การเรียน	นักเรียนสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมตัวเองที่ ล่อแหลมนำไปสู่การใช้ยา นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ เวลาในชีวิต และวางแผนการใช้เวลาในแต่ละ วันได้

สัปดาห์ที่/ วัน เดือน ปี	เรื่อง	ผลการทำกิจกรรม
		นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการเรียนของตนเองได้
5 26,28 ก พ 46	1 ทักชะการตัดสินใจการ ปฏิเส 2 เพื่อนเก่า เพื่อนใหม่ 3 เป้าหมายชีวิต	นักเรียนสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่างๆ ได้ และปฏิเสธเพื่อนที่ ชักชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงได้ นักเรียนรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเองบอก คุณลักษณะเพื่อนใหม่ที่นักเรียนต้องการได้ นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิต ระยะสั้นได้
6 5-18 มี ค 46	1 ติดตามผล 2 เยี่ยมบ้าน (โดยคณะทำงาน และครูประจำชั้น)	ติดตามผลการช่วยเหลือประเมินการใช้จ่าย เสพติดของนักเรียน

วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

จากผลการดำเนินงานกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียน นำมาวิเคราะห์ผลโดยใช้คำร้อยละ
ได้ดังนี้

1 ครูประจำชั้นได้พัฒนาศักยภาพเรื่องการช่วยเหลือดูแลนักเรียน ที่ใช้และติดตามเสพติด
การเข้ารับการอบรมเรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนของคณะครู-อาจารย์ นักการ ยาม
โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคมทั้ง 3 ครั้ง มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางแสดงร้อยละของจำนวนผู้รับการอบรม

ครั้งที่	จำนวนผู้รับการอบรม	คิดเป็นร้อยละ
1	50	100
2	48	96
3	42	84
เฉลี่ย	46.67	93.33

จากการผู้เข้ารับการอบรมครั้งที่ 1 จำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 100 ครั้งที่ 2 จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96 ครั้งที่ 3 จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ผู้เข้ารับการอบรมเฉลี่ย 46.67 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33

2 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้รับการพัฒนาให้มีทางเลือกใหม่

มีนักเรียนที่ใช้เหล้า บุหรี่ เป็นบางโอกาส เช่น งานประเพณีบั้งไฟ ลงแขกเกี่ยวข้าว ปลุกหอม กระเทียม หน้าเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดต่อไป มีจำนวน 19 คน

ร้อยละของกลุ่มเสี่ยงที่ไม่ใช้และไม่เกี่ยวกับยาบ้า

รายการ	จำนวนนักเรียน		ร้อยละ
	ก่อนให้ความช่วยเหลือ	หลังให้ความช่วยเหลือ	
เหล้า	12	12	100
บุหรี่ย	4	4	100
เหล้าและบุหรี่ย	3	3	100

จากตารางนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครองและคณะทำงานกลุ่ม Matrix Program อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เป็นผลดีต่อนักเรียนกลุ่มนี้ คือ ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือใช้ยาบ้า อีกทั้งการใช้เหล้า บุหรี่ยลดลงคงเหลือบางส่วนที่ยังใช้เมื่อมีงานเทศกาลหรือประเพณีลงแขกต่างๆ ซึ่งจะเป็นไปตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3 นักเรียนที่ใช้และติดสารเสพติดได้รับการดูแลช่วยเหลือ เลิกสารเสพติดได้

มีนักเรียนที่ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส จำนวน 13 คน มีนักเรียนที่ติดยาบ้า จำนวน 3 คน และมีนักเรียนที่ใช้ยาบ้าในบางโอกาส เช่น งานประเพณีบุญบั้งไฟ ลงแขกเกี่ยวข้าว ปลุกหอม กระเทียม หน้าเก็บเกี่ยวผลผลิต

3.1 นักเรียนที่ใช้สารเสพติดเป็นบางโอกาสได้รับการดูแลและช่วยเหลือ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังการให้ความช่วยเหลือ

ที่	ชื่อ – สกุล	ก่อนให้ความช่วยเหลือ	ติดตามผลหลังให้ความช่วยเหลือ
1		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
2		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกได้ทุกอยางแล้ว
3		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
4		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
5		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
6		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
7		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
8		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
9		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส
10		ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ยอยู่เป็นบางโอกาส

11	ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	เลิกได้ทุกอย่างแล้ว
12	ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	ยังใช้เหล้า บุหรี่ อยู่เป็นบางโอกาส
13	ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	ยังใช้เหล้า บุหรี่ อยู่เป็นบางโอกาส

ตารางสรุปจำนวนนักเรียนที่เลิกใช้ยาบ้าบางโอกาสได้แล้ว

รายการ	จำนวนนักเรียนที่ให้ความช่วยเหลือ			
	ก่อน	หลัง		
		เลิกยาบ้าได้	เลิกยาบ้าได้แต่ใช้เหล้า บุหรี่ อยู่	เลิกได้ทุกอย่าง
ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาส	13	13	11	2
รวม	13	13	11	2

จากตาราง นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มใช้ยาบ้าบางโอกาส ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครองและคณะทำงานกลุ่ม Matrix Program อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนเลิกใช้ยาบ้า 13 คน แต่ยังใช้เหล้า บุหรี่อยู่จำนวน 11 คน นักเรียนเลิกได้ทุกอย่างจำนวน 2 คน

ร้อยละของนักเรียนกลุ่มใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาสหลังการให้ความช่วยเหลือ

ที่	รายการ	จำนวนนักเรียน	คิดเป็นร้อยละ
1	เลิกได้ทุกอย่าง	2	15 38
2	เลิกยาบ้าได้แต่ยังใช้เหล้า บุหรี่อยู่	11	84 62
รวม		13	100

จากตาราง นักเรียนใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาสจำนวน 13 คน สามารถเลิกใช้ยาบ้าและสารเสพติดทุกอย่างจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15 38 นักเรียนเลิกใช้ยาบ้าได้แล้วแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 84 62

3.2 นักเรียนที่ติดยาบ้าได้รับการดูแลและช่วยเหลือ มี จำนวน 3 คน ดังตารางต่อไปนี้

ที่	ชื่อ – สกุล	ก่อนให้ความช่วยเหลือ	ติดตามผลหลังให้ความช่วยเหลือ
1	ติดยาบ้า เหล้า บุหรี่	เลิกได้ทุกอย่างแล้ว	
2	ติดยาบ้า เหล้า บุหรี่	ยังใช้ยาบ้า เหล้า บุหรี่อยู่	
3	ติดยาบ้า เหล้า บุหรี่	ยังใช้ยาบ้า เหล้า บุหรี่อยู่	

ตารางสรุปจำนวนนักเรียนที่เลิกใช้ยาบ้าแล้ว

รายการ	จำนวนนักเรียนที่ให้ความช่วยเหลือ		
	ก่อน	หลัง	
		ยังใช้ยาบ้า เหล้า บุหรี่อยู่	เลิกได้ทุกอย่าง
ติดยาบ้า เหล้า บุหรี่	3	2	1
รวม	3	2	1

จากตาราง นักเรียนใช้และติดยาบ้าจำนวน 3 คน ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครองและคณะทำงานกลุ่ม Matrix Program อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องทำให้ นักเรียนเลิกใช้ยาบ้าสารเสพติดทุกอย่างได้จำนวน 1 คน ยังไม่สามารถเลิกได้ จำนวน 2 คน

ร้อยละของนักเรียนกลุ่มใช้ยาบ้าหลังการให้ความช่วยเหลือ

ที่	รายการ	จำนวนนักเรียน	คิดเป็นร้อยละ
1	เลิกได้ทุกอย่าง	1	33.33
2	ยังติดยาบ้า เหล้า บุหรี่อยู่	2	66.67
รวม		3	100

สรุปผลการดำเนินการ

สรุปผลการดำเนินงานกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ดังนี้

1 ครูประจำชั้นได้พัฒนาศักยภาพเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ใช้และติดตามเสพติด การอบรมเรื่องกลุ่มจิตสังคมบำบัดในโรงเรียนของคณะครู-อาจารย์ นักการ ยาม โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม ทั้ง 3 ครั้ง มีผลการเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 43 67 คิดเป็นร้อยละ 96 33 อยู่ในระดับดีมาก

2 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้รับการพัฒนาให้มีทางเลือกใหม่ การให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้า มีผลการปกป้อง ไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับและใช้ยาบ้าจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 100 อยู่ในระดับดีมาก

3 นักเรียนที่ใช้และติดตามเสพติดได้รับการดูแลช่วยเหลือ เลิกสารเสพติดได้

3.1 การให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่ใช้ยาบ้าเป็นบางโอกาสนักเรียนสามารถเลิก ใช้ยาบ้าและสารเสพติดทุกอย่างได้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15 38 เลิกใช้ยาบ้าแต่ยังใช้เหล้า บุหรี่ อยู่จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 84 62 อยู่ในระดับดี

3.2 การให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่ใช้และติดยาบ้า นักเรียนสามารถเลิกใช้ยา บ้าและสารเสพติดทุกอย่างได้จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 33 33 ยังใช้เหล้า บุหรี่ อยู่จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 66 67 อยู่ในระดับพอใช้

อภิปรายผล

จากการดำเนินการ Matrix Program ของโรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ครูประจำชั้นทุกคนสนใจ ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับคณะทำงานในที่ประชุมครูเสนอในเรื่องการติดตามผลการดำเนินงาน เทคนิคการนำกิจกรรมไป พัฒนานักเรียน เช่น เทคนิคการสัมภาษณ์ การสร้างสัมพันธภาพ การตั้งคำถามในการให้คำปรึกษา การปรึกษากับผู้ปกครองระหว่างเรียนบ้าน เป็นต้น ทุกกิจกรรมล้วนนำไปสู่การพัฒนา นักเรียน กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่ใช้และติดยา เมื่อสิ้นปีการศึกษาจะรวบรวมกรณีศึกษารายงานฝ่ายบริหารเพื่อ พัฒนางานต่อไป

นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนส่วนใหญ่มาจากการใช้สารตั้งแต่นั้น เหล้า บุหรี่ สารระเหย ครูประจำชั้น หัวหน้าระดับ คณะทำงาน Matrix Program ได้ร่วมกันพัฒนาติดตามกำกับอย่าง ต่อเนื่อง ยังผลให้นักเรียนกลุ่มนี้ไม่ไปเกี่ยวข้องกับและใช้ยาบ้า การใช้สารตั้งต้นลดลง แต่ยังเลิกไม่ได้ เด็ดขาด เพราะเมื่อชุมชนมีเทศกาล มีประเพณีลงแขก นักเรียนกลุ่มนี้ยังมีโอกาสใช้อยู่ วิธีการแก้ไข คณะทำงานได้ร่วมประชุมหาแนวทางแก้ไขร่วมกับผู้ปกครองเพื่อให้ได้แนวทางในการปฏิบัติให้เป็น แบบอย่างสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมปัจจุบัน

ในกลุ่มที่ใช้และติดยาบ้า สามารถเลิกได้เพราะความตั้งใจจริงของนักเรียนและได้รับการ ยอมรับจากผู้ปกครอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับกำลังใจ ได้รับโอกาสจากบุคคลที่อุรอบข้างให้ แสดงความสามารถซึ่งเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ

บ้านนักเรียนมีความสำคัญต่อปัญหาวัยรุ่นเป็นอันดับแรก การปกครองของบ้านพบว่าบ้านที่ปล่อยปละละเลย พ่อแม่ไม่สนใจ มีหน้าที่หาเงินมาให้ลูกอย่างเดียว เมื่อลูกเสียก็โทษโรงเรียนหรือบุคคลอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา นักเรียนที่มาจากครอบครัวบ้านแตก ครอบครัวแยกกันอยู่ นักเรียนต้องมาอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง รับจ้างทำกิน จะเกิดความรู้สึกว่าเหว เห็นความเหลื่อมล้ำ ในครอบครัวที่นักเรียนมาอาศัยอยู่ ทำให้นักเรียนต้องออกไปคบเพื่อนนอกบ้านหากิจกรรมอื่นทำซึ่งทางเลือกอาจไม่เหมาะสม

การยอมรับของผู้ปกครอง เมื่อพบวาลูกติดสารเสพติด ให้เข้าใจถึงปัญหาที่ลูกเผชิญอยู่ ขวัญกำลังใจ โอกาส เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับลูก เพราะจะทำให้ลูกรู้สึกรัก เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น และผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการครองตน การประกอบสัมมาชีพ เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนคิดและทำในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ให้อภัยตนเองและสังคม

ข้อเสนอแนะ

- 1 ครูและคณะทำงานต้องจัดเวลาสำหรับนักเรียนให้เหมาะสมและตรงตามเวลาที่กำหนดร่วมกัน ไม่ควรเลื่อนหรือผัดนัด เพราะส่งผลให้การพัฒนา ติดตามไม่ต่อเนื่อง และนักเรียนมีเจตคติไม่ดี
- 2 คณะทำงานต้องรักษาความลับของนักเรียน เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกัน
- 3 การประสานงานกับผู้ปกครองต้องเป็นไปด้วยความรอบคอบ เคารพในความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียน ในการร่วมพัฒนาแก้ไข
- 4 คณะทำงานต้องใช้ความอดทน ความรัก ความเมตตา ความจริงใจ ในการแก้ไขปัญหา
- 5 เมื่อหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปราม ทำให้ตัดวงจรของขบวนการจำหน่าย การใช้ การเสพติดลงอย่างมาก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวอรกร บุญรุ่ง
วัน เดือน ปี	30 ตุลาคม 2521
สถานที่เกิด	175 ม 5 ต โคกม่วง อ เขาชัยสน จ พัทลุง 93130
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	31/280 แพลตตำรวจเฉลิมลาภ ถ พหลโยธิน ช พหลโยธิน 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
สถานที่ทำงาน	-
ประวัติการศึกษา	
พ ศ 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ ศ 2545	ครุศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยาและการแนะแนว) สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ ศ 2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง